

LETOPISEȚULŢ ȚĂRÎI MOLDOVEI DE LA
AARON-VODĂ ÎNCOACE,
DE UNDE ESTE PĂRĂSITŢ DE URÉCHE
VORNICUL DE ȚARA DE GIOSŢ,
SCOSŢ DE MIRON COSTINŢ VORNICUL
DE ȚARA DE GIOSŢ
ÎN ORAŞŢ ÎN IAŞI, ÎN ANUL DE LA ZI-
DIREA LUMIEI 7183,
IARĂ DE LA NAŞTEREA
MÎNTUITORULUI LUMII, LUI IISUS
HRISTOS, 1675 MESEȚA... DNI

*Istoricii, adecă scriitorii de cursul anilor acestor părți,
carii pomenescŢ de descălecatul cel dentâiu a țărîi
noastre și Țărîi Muntenestî:*

Bonfin, mare istoric, de Dachia, sau Dația — latin.

DionŢ, la viața lui Traian-împăratul — latin.

Topeltin, ungur; iară pre aceşti doi au urmat.

Aceste au scris de Dachia, cum au descălecatu-oă
TraianŢ, împăratul Rîmului, în anii de la Hristos 1202, pre
socoteala vrémilor, cu rîmlénii.

*Istoricii leşeşti carii au scris și lucrurile domniilorŢ
Moldovei:*

Crorner au scris latineşte, Dluğoš latineşte, Stricovschîi
litfan, leşeşte, Piasetşchîi, vlădicul de Premislia, latineşte.

Istoricii leșești pre carii au urmat răpăosatul Ureche vornicul:

Bîlschîi, Martin Pașkovschîi. Acești doi au scris leșește.

Și aceste încă dzică că moldovenii sint den rîmléni. Iară de descălecatul celū dentăiū n-au știutū că léșii mai apoi den împărăția lui Traian sintū veniți în ceste părți.

1. Prédoslovie adecă voroava cătră citit-oriul

Fost-au gîndul mieu, iubite cititoriule, să fac létopisețul țării noastre Moldovei din descălecatul ei cel dintăi, carele au fostu de Traian-împăratul și urdzisăm și începătura létopisețului. Ce sosiră asupra noastră cumplite acestea vrémi de acmu, de nu stăm de scrisori, ce de griji și suspinuri. Și la acestu fel de scrisoare gîndu slobod și fără valuri trebuiește. Iară noi prăvim cumplite vrémi și cumpănă mare pămîntului nostru și noă. Deci priiméște, în ceasta dată, atîta din truda noastră, cît să nu să uite lucrurile și cursul țării, de unde au părăsit a scrie răpăosatul Uréche vornicul.

Afla-vei de la Dragoș-vodă, din descălecatul țării cel al doilê, la létopisețul lui, pre rîndul său scrise domniile țării, până la Aron-vodă. Iară de la Aronû-vodă încoace începe acesta létopiseț, carea ți l-am scris noi, nu cum s-ari cădê, de-amănutul toate. Că létopisețele céle streine lucrurile numai ce-s mai însămnate, cum sintû războaiele, schimbările, scriu a țărîlor megiașe, iară céle ce să lucreadză în casa altuia de-amănutul, adecă lucruri de casă, n-au scris. Și de locû létopiseță, de muldovanû scrisă, nu să află. Iară tot vei afla pre rîndu toate.

Și priiméște această dată această puțină trudă a noastră, care amû făcut, să nu să treacă cumva cu uitarea de unde este părăsit, cu această făgăduință că și letopiseț întrég să aștepți de la noi de om avea dzile și nu va hi pus preavécinicul sfat puternicului Dumnedzău țării aceștiia țenchiû și soroc de sfîrșire.

2. Stihuri de descălecatul țării

Neamul Țării Moldovei de unde să trăgănează?
Din țările Rîmului, tot omul să creadză.
Traian întâi, împăratul, supuind pre dahii¹
Dragoș apoi în moldoveni premenind pre vlahi²
Martor este Troianul, șanțul în țara noastră
Și Turnul Săverinului, ³ munteni, în țara voastră.

3. Capul I

Încep. 1. Până la cumplita domniia lui Aron-vodă (așe-i dzice acei domnii răpăusatul Ureche vornicul), ieste scris letopisețul țării de Ureche vornicul, început de la Dragoș-vodă, carele au descălecat din Maramureș această țară al doilè rîndu, după ce să pustiisă de tătari și fugisă toți lăcuiitorii și a Țării Moldovei și Țării Muntenesti în Ardeal. Iară întâi descălecată de Traian, împăratul Rîmului, căruia împărat numele trăiește între noi păn astăzi cu șanțul cela ce să dzice Troianul.

Iară de la Aron-vodă scris nu să află, nice de altul, nici de Ureche vornicul, ori că l-au împiedecat datoriiia oamenească, moartea, care multe lucruri taie și să să

¹ Dahii și dachii tot unii sint (n.a.).

² Moldovenii mainte de Dragoș-vodă să chema vlahi sau rumâni de la Rîm (n.a.).

³ Turnul Săverinul este în Țara Muntenească, unde au fost și pod de piatră peste Dunăre, de Traian-împăratul făcut atunce cînd au descălecat aceste 2 țări cu rîmlenii (n.a.).

obârșască nu lasă, ori că izvoadele lui au răsărit, ce va hi mai scris și de la Aron-vodă încoace. Deci, de unde au părăsit el, începem noi, cu agiutoriu lui Dumnedzău.

Zac. 2. Domniei lui Aron-vodă cu cale i-au dzis că au fost cumplită, că așe au fost, desfrînată domnia și nediriaptă foarte, cît de răul lui, ce era fruntea boierilor fugisă mai toți în Țara Leșască.

Zac. 3. Să sfădiia și pre acele vremi domnii de Ardeal cu Crăiia Leșască, care de care să cuprindză țara, să fie suptă ascultarea sa. (Domnilor de Ardeal dzicem crai ungurești; eu să le dau acest nume nu pociu, că ei crai nu sint, ce drepti domni sau cnédzi. Iară și Ardealul tot de Crăiia Ungurească au fost și tot o țară, ce după ce au rupt o parte Împărăția Turcului, cu Buda și altă parte de crăiie au cuprins Neamțul cu Pojunul, unde sta și cununa Crăiei Ungurești s-au osebit acest unghi și s-au aședzat suptă cnédzi. Deci crai drept Crăiei Ungurești ieste Neamțul, că la dînsiul ieste cununa Crăiei Ungurești cu Pojunul.)

Zac. 4. Ține domnia pre atunce la Ardeal Bator Jigmont și aflînd vrême pre voie a supunere țara cătră sine, s-au agiuns cu boierii lui Aron-vodă, carii era de casa lui, că li să urîsă și lor cu faptele lui Aron-vodă, anume Ștefan Radul vornicul și Răzvan hatmanul. Și cu știrea lor au trimis oști Bator și l-au luat pre Aron-vodă cu toată casa lui și l-au dus la sine la Belgrad, unde și s-au firșit și viața. Iară în locul lui pusesă pre Ștefan Radul vornicul domn în Suceavă.

Zac. 5. La lési crăiia Jigmont pre atunce, ficiorul craiului șvedzăscu, iară hatman mare era Zamoysschii. Vădzind lésii c-au pus Bator de la sine domn în Muldova și o scriia pe atunci lésii Muldova că ieste Crăiei Leșești

soție, după niște legături ce făcuse lésii cu Ștefan-vodă cel Bun la Colomiia și mai pre urmă cu Bogdan-vodă, după ce să împăcasă cu dînsul, n-au suferit pre Ștefan Radul-vodă, ce îndată au trimis oști cu boierii carii era ieșiți în Țara Lésască, unii de răutățile lui Aron-vodă, iară Movileștii, precum scrie Ureche vornicul, încă cu Pătru-vodă Șchiopul ieșisă în Țara Lésască, asupra lui Ștefan Radului-vodă și l-au scos din țară. Și au pus domnă din partea sa pre Ieremiia Movila-vodă cu alesul boierilor de țară, puindă deodată și pen toate cetățile țării slujitori de ai săi lésii. Fost-au acéstea în anul 7104 <1595>.

Zac. 6. Împărăția Turcului luptă pre acéle vrémi pentru Crăia Ungurească cu némții, pentru Buda, pentru Ostrogonul și Enicul. Iar vădzindă că cuprindă lésii Țara Moldovei, au orînduit pre Caazi Cherei-soltan, hanul Crîmului, și trimițîndu-i și 2.000 de iniceri; cătră 70.000 de oaste ce avea tătarască. (Vestit era acél han de războaie, care au avut război și cu persii cu izbîndă în cîteva rînduri.) Îi trimisă împărăția și steagul cu tuiuri de Muldova, să aşeadză pre cine va socoti el la domnie, să fie din partea împărăției.

Zac. 7. Prindzindă veste lésii de clătirea lui Caazi Cherei-soltan la Muldova, cu rușine a fi socotindă să lasă pre domnă la sminteală, pus de dînșii, și era pe atunce și Crăia Lésască în virtute, au orînduit și ei pre Zamuyschii hatmanul, cum spune Hronica leșască, mai multă de 7.000 de călări și 3.000 de pedestri n-au avut (de nu-i laudă), fără slugile lor, ce au ei pururea, peste céia ce sintă slujitori în catastije.

Zac. 8. Octovrie 9 dzile, v leato 7104 <1595>, au sosit Zamuyschii la Țuțora cu oștile lui și a doa dzi după sositul

lui Zamoyschii, octovrie 10 s-au vădzut și străjile tătărăști, octovrie 11 au sosit și singur hanul cu toată oastea.

Zac. 9. N-au putut răbda lésii fără șanțuri, cît au vădzut atîta putere, ce ș-au întărit tabăra cu șanțuri pinpregiur și au făcut cu socoteala lui Zamoyschii hatmanul și denafară de șanțuri băști de pămîntu, de la șanțul taberii așe de parte, cît agiunge glonțul pușcei. Și într-acéle băști au scos și Zamoyschii oastea leșască împrotiva grosimei cei tătărăști. Năvăliia tătarîi cu toată oastea asupra lésilor, ce lésii sta neclătiți și din băști da tunurile. Dosul iarăș să le ia, nu putea tătarîi de tabără și așea au stătut războiul într-acea dzi, toată ziua.

Zac. 10. A doa dzi, socotindū hanul cu meștersug să depărtédză pre lési de la șanțuri, au orînduit o samă de oști, să dea năvală la lési și să facă a fugi. Ce lésii, pricepîndū meștersugul, sta între băști neclătiți și așea au stătut până la vremea de chindie. Atunce, și deprindzindū amu pre tătari și vădzindū că să temū și de foc tătarîi, i-au luat lésii în goană până la oastea cea supusă și cu acéia dacă s-au tumpinat, în loc au stătut și au ținut războiul, cît s-au mirat și hanul, mai puțină oaste fiindū lésii. Și de acolo, iară încet, sprijenindu-să de năvala tătarîlor, au venit iară la loc între băști, că trimisesă Zamoyschii totdeauna trîmbițele să dzică de întorsū.

Zac. 11. Nu dormiè Ieremiia-vodă, ce, de ave și în leși nedejde, iară dindată au agiunsū la hanul și de atuncea céle 7 sate de țară, ce să dzicū hănești, li-au dat Ieremiia-vodă hanului și au legat și miere, să dea hanilor în toți ani cîte... <mii> cîntare și alte daruri. Și așea, cu nevoința lui Ieremiia-vodă, au stătut între hanul și între Zamoyschii tractate, adecă legături de pace, dîndū și hanul zălog la lési

și lésii la hanul, păn să va închide tocmala.

Zac. 12. Capetele de pace au fostū aceste: Ieremie-vodă să fie domnū în țară, birnic împărății din an în an, după obicei, iară hanului să dea din an în an daruri și cîte... <mii> cîntare de miere și 7 sate să fie de cîșlele hanului în Bugeag. Oștile leșești să nu mai între în Țara Muldovei. Sol de la leși să margă la Împărăția Turcului pentru întăritura păcii. Iară despre partea hanului era aceste ponturi: Steagul și tuiurile să le dea pe mîna lui Ieremii-vodă și de la Împărăția Turcului să scoată dirés de domnie neschimbată în dzilele lui, ce-i dzic ei pe limba lor barat. Și să iasă din pămîntul Muldovei hanul pănă în patru dzile cu oștile lui. Și așa obîrșindu-să pace, hanul întâiū au purces cătră Crîm și Zamoyschii cătră țara sa, lăsindū pe lîngă Ieremia-vodă pre Albertū Hanschii și pre Ian Potoțchii cu 3.000 de oameni, că să temè Ieremia-vodă de unguri. Și așa au purces și Ieremia-vodă și s-au așădzat la Suceavă. Războiul acesta la Țuțora este mai întâiū de acela, cîndū au perit Jolcovschii hatmanul leșescū. Vei afla și acela la rîndul său.

Zac. 13. Bine n-au ieșit Zamoyschii din Muldova, iară Bator Jigmontū alége pre Răzvan domnū în Muldova și orînduiește 12.000 de oaste ungurească, să margă asupra Ieremii-vodă, dîndū vina lui Ștefan Radul-vodă că au lăsat scaunul să cuprindză lésii cu blăstămăția lui.

Zac. 14. Luîndū veste Ieremia-vodă de pogorîtul ungarilor, precum au putut, au strînsū oastea țărîi și s-au gătit a stare cu războiū împotiva lui Răzvan. Într-o dumenecă era, cîndū au apropiat oștile ungurești de Suceavă. Și-au tocmit oștile Ieremia-vodă asupra tîrgului, la sat la Aréni. Iară oastea leșască ce avè cu sine, o au tocmit mai la

cîmp, despre Șchéia, pe suptu un mal, ce ieste alătura cu drumul Băiei. Singur Ieremia-vodă fiindu în besérecă la sfînta leturghie, i-au dat știre, cum oștile lui Răzvan amu să vād și să apropiie de oștile țării. Ce n-au vrut să iasă din besérecă păn nu s-au săvîrșit sfînta slujbă. Și să agiungea amu hărății lui Răzvan cu oștile țării, cîndu au ieșit Ieremia-vodă la oști den besérecă. S-au tîmpinat oștile de îmbe părțile și după cîtăva luptă între oști, au lovit lésii pe oastea ungurească din aripa despre Șchéia. Îndată îmbărbătîndu-să și fruntea oștilor, unde era Ieremia-vodă, au înfrîntu pe unguri.

Zac. 15. Supt Răzvanu-vodă au cădzut calul atuncea în război, ce încălecîndu pre altu cal, îndată au silit să oprească oastea ungurească și au opritu-oă și pusésă războiul iară la locu. Ce îndemnîndu-să iară oștile lui Ieremii-vodă și amu și lésii în frunte, au început a fugi oastea lui Răzvan-vodă, la care fugă l-au prinsu oștile lui Ieremii-vodă și pre Răzvan și l-au adus la Ieremie-vodă. Stă movila și acmu pe drumul Băiei de la Suceavă, care să pomeneshi Movila lui Răzvan până astăzi.

Zac. 16. Cît l-au adus pre Răzvan la Ieremie-vodă, după cîtăva muștrare, i-au tăiat îndată capul și l-au pus într-un pară împotiva cetății. Iară pre unguri i-au gonit oștile până la munți, cu mare vârsare de sînge. Fost-au acesta război în anul 7104 <1595>, dechevie 5 dzile. Așea s-au plătit și lui Răzvan răul ce făcuse și el lui Aron-vodă.

Zac. 17. După acesta război și perirea lui Răzvan-vodă, s-au aședzat domnié lui Ieremie-vodă, fără grije. Nici Bat-or Jigmontu, domnul Ardealului, nu s-au mai ispitit să mai trimate oști în Muldova, ce avîndu bănat pre lési de paguba oamenilor săi cu Răzvan, au trimis soli cu jalobă la

Rodolfu împăratul nemțescă, cumnatu-său și la papa de Rîm, jeluindă de mare pagubă ce i-au făcut lășii în oastea lui, luptîndă el să dezbată țara de suptă mîna turcului, să cuprindză Țara Muldovei, să-i împreune și pre moldoveni cu sine împrotiva turcilor, iar lășii au împiedicat acestă lucru, spre scăderea creștinătăției, ce-au aședzat Moldova suptă birul turcilor, de suptă care bir amu era ieșită țara, cu nevoința lui.

Zac. 18. Aceste înțelegîndă papa și împăratul nemțască, mare ponosul au trimis lășilor și osebire de besérecă loră craiului leșască, ca unui împiedecătoriu de binele creștinescă.

Zac. 19. Au trimis și craiul leșescă sol la papa, făcîndu-i știre că are el de grije Muldovei, să nu hie cu turci și mai denainte vreme fiindă suptă grija sa, cum și de curundă acmu pre Cazi Cherei-soltan l-au scos cu puterea sa din Țara Moldovei. Iară domnul de Ardeal, neavîndă putere să să apere pre sine, nu poate să apere Moldova de turci și de tătari, mai avîndă prilej de oști hiie cîndă Crăia Leșască.

Zac. 20. Aceste pricini avè ei în de sine pentru Moldova, iară Ieremie-vodă domniia cu pace și cu lucruri aședzate pre acele vrémi a țărîi, că ținea oști streine și pădzia și dat-oriia sa ce avè spre împărăție.

4. Capul ală doilea

Încep. 1. Țara Muntenească într-acesta ană, vara, la mare răutăți era de turci, că din doao părți avîndă oști Împărăția Turcului asupra Crăiei Ungurești, o samă de oști despre Buda, iară altă oaste asupra Ardealului avè, că și împăratul nemțescă oștile lui într-acolea împrotiva turcilor era

orînduite. Iară aicea despre Ardeal Bator Jigmontū fiindū cumnat împăratului nemțască, alte oști avea împotriva turcilor și luasă de la turci cîteva orașe de Crăie Ungurească, iară cătră Ardealū.

Zac. 2. Era despre aceasta aripă Sinan-pașea, vezirul de Silistra. Și pentru să-i hie mai lesne a supune Ardealul, luasă toată Țara Muntenească și orașele toate, Bucureștii, Tîrgoviște și alte orașe aședzase cu turci.

Zac. 3. Domnū era atunce la munteni de curundū Mihai-vodă, acel vestit între domni, încă bine neaședzat după moartea Mihnei-vodă. Vădzindū țara cuprinsă de turci, singur au năzuitū la Bator, domnul Ardealului si au trimis soli și la împăratul némțască, dîndu-i știre că, cuprindzindū Sinan-pașea Țara Muntenească, prea lesne va putea să supuie și Ardealul.

Zac. 4. Dat-au Bator îndată oști într-agiutor lui Mihai-vodă, vădzindū că să apropie de dînsul focul. Și durîndu-i inima și pre munteni pentru moșiile sale, în puține vrème s-au strînsū si întâiū au împinsū ostile lui Sinan-pașea di pen orașe și apoi la Giurgiuū au stătut si la războiū de față Mihai-vodă cu Sinan-pașea. Și au fostū războiul cu mare vărsare de sînge și după cîtăva luptă, au înfrîntū Mihai-vodă oastea lui Sinan-pașea, cît și el singur pașea, să nu fie aflat îndemîină o luntre mică, cu care au scăpat peste Dunăre, ar hi cădzut la prinsoare. Și așe s-au curățit Țara Muntenească de turci într-acéia dată cu osîrdia lui Mihai-vodă, însă avea și oaste némțască cu sine de la Batorū Jigmontū.

Zac. 5. După acesta război multe pagube au făcut Mihai-vodă turcilor peste Dunăre, ardzindū și prădîndū satele, orașele, până aproape de Pravadiia. Fost-au acestea toate

într-acela an, v leato 7104 <1595> și apoi în anul 7105 <1596>. Iară precum izbîndele dintîi a mulți au fost mai pre urmă spre scădere, așa și acestui domn, lui Mihai-vodă, precum vei vedea povestea mai gios, la rîndul său. Neștiutoare firea omenească de lucruri ce vor să fie pre urmă. Ce pentru un lucru sau doă pre voie ce i să prilejesc, bietul om purcede desfrînat și începe lucruri peste puterea sa și apoi acolo găsește perirea.

Zac. 6. Al treilea an după acestea, vădîndu-să Bator Jigmont, domnul Ardealului, sosit la bătrînețe și fără cuconi și vădînd că turcii din an în an să întăresc și cască asupra Ardealului să-l cuprindze, și el amu îmbătrînit și obosit de virtute, alegîndu-și viața bătrînelor cu odihnă, au socotit că și frații lui, nice unul nu va putea să ție de răul turcilor Ardealul, au făcut cu cumnatu-său, împăratul nemțesc, tocmai, să hie pre sama împărăției Nemțești Ardealul, iară lui i-au dat împăratul, cumnatu-său, doă olate, anume Ratibor și Opulia, la Țara Silezii, cării țări îi dzic lésii Slionsca, să hotărăște cu dînșii acéia țară.

Zac. 7. Peste voia ardelenilor era această tocmală, temîndu-să apoi de supunerea a neamțului. Ce îndată după purcesul lui Bator Jigmont, s-au strîns toți boierii Ardealului și au ales să le hie cneadză, adecă domn, pre Andreieșu Bator, carele era pre acéia vreme în Țara Belghii, cu acela gînd să sa călugărească. Ce, chemat de boierii și de căpeteniile Ardealului, cu glasurile tuturor, au lăsat călugăria și au vinit la domnia Ardealului de moșie.

Zac. 8. Împrotiva era acestu lucru tocmélei ce făcuse împăratul némțesc cu Jigmont pentru Ardeal, pecum s-

au pomenit mai sus. Ce nu lăsîndu în voia căpeteniilor de Ardeal împăratul némţăscu, au socotit si cu sabiia să-i supuie, avîndu tocmală cu Bator. Şi au orînduit cu oştile pre un ghenear al său, adecă hatman, anume Baştè Giurgi şi au trimis şi la Mihai-vodă un vlădic al său, îndemnîndu-l asupra lui Bator Andreieş, pentru supunerea mai lesne Ardealului din doaa părţi, că avea Mihai-vodă şi mai înainte pururea cu împărăţia Neamţului răspunsuri.

Zac. 9. Prea lesne au priimit Mihai-vodă acestu lucru, ca un om de oşti pururea poftitoriū şi fără zăbavă au strînsu oastea Țării Muntenesti, ca 30.000 şi au intrat în Ardeal, până la Sibiiu şi acolo s-au pus tabăra, aşteptîndu pe Baştè Giurgiu cu oştile nemţesti.

Zac. 10. Trimisesă Bator Andreieş la împăratul nemţăscu solie cu rugăminte să nu-i facă această asupreală, să-l scoate din domnia ce-i era de moşie de atîtè vacuri a Batoréştilor, ce acéle oşti gătite asupra lui mai bine depreună cu dînsul să să orînduiască împotriva turcilor. Ce vădzîndu că nu poate face nimica cu rugăminte, au socotit să lovască pre Mihai-Vodă mainte de ce să va împreuna cu Baştè Giurgiu.

Zac. 11. Avea Mihai-vodă oşti amu deprinse la izbînde, alesu o samă de slujitori, ce să chema pre numele căpitanilor săi, anume Budzeştii, alţii Răţăştii, foarte stătătoare oaste. Iară ardelenii şi îndoiti unii şi bine nestrînşi încă la Bator Andreieş cu toţii, ce cu cîtă oaste au putut strînge au dat război lui Mihai-vodă la Sibiiu. Iară foarte au ţinut puţină vreme războiul, îndată au înfrîntu oastea lui Mihai-vodă pre unguri. Singur Bator Andreieşu la fugă, părăsit de toţi ardelenii, numai cu puţinei léşi neştiutori rîndul locurilor şi rătăcit într-o pădure, au

cădzut pre mîna oștenilor lui Mihai-vodă. Și dacă l-au adus la Mihai-vodă, au pus de i-au tăiatu capul. Neștiutoare fire oamenească și de primejdiile sale, că apoi peste nu îndelungată vreme așa au pățit și Mihai-vodă de Baștè Gurgiu, cum au făcut el lui Bator Andreieș. Bine dzice sfînta Evanghelie: „Cu ce măsură măsuri, măsura-ți-să-va”.

Zac. 12. Vesăl și tare Mihai-vodă după izbîndă, pre lesne cuprindè orașele pre sama sa și să închina și cetățile, dîndu-i nume de domnul lor, priimindū pen cetățî și oșteni de a lui. (De pe acéle vrémi are nume de-i dzic Mihai-crai.) Și au făcutu și episcopie la scaunul domnilor de Ardeal, la Belgrad. Iară capul lui Bator Andreieș l-au trimis pre solii săi la împăratul némțască, pentru care slujbă au trimis împăratul némțască daruri lui Mihai-vodă și l-au făcut prințipe, adecă din domnii împărăției unul. Iară nu îndelungū au ținut Mihai-vodă domniia țării aceea, cum nice împăratul nemțască au putut a aședza Ardealul în partea sa nici într-un chip, numai ce au fostū pricina de multe vărsări de sînge între creștini și au făcut turcilor îndemînă să poată a cuprinde locurile céle mai bune de Ardeal. Fost-au aceste în anul 7107<1599>.

5. Capulū al treilea

Încep. 1. Stîndū Mihai-vodă după aședzarea Ardealului, iară de aicè din țară, Ieremia-vodă, îndemnatū de turci, au strînsū oaste și cîtă oaste avè și streină, au purces asupra Țării Muntenesti. Și neavîndū cu nime nici un război nicăiure în Țara Muntenească, au mărsū la București si au aședzat domnū pe frate-său, pre Simionū-vodă. Lăsîndu-i oaste de a sa pe lîngă dînsul, singurū s-au întorsū la

Suceavă.

Zac. 2. N-au fostu îndelungată domniia acéia a lui Simion-vodă, că înțelegîndu Mihai-vodă de cuprinsul Țării Muntenesti de Ieremia-vodă, îndată au purces asupra lui Simion-vodă, lăsîndu pin cetățile Ardealului slujitori din oștile sale.

Zac. 3. N-au stătut Simion-vodă împotriva lui Mihai-vodă dendată, ce s-au dat spre marginea țării, spre Focșeani, pentru agiutoriul de la frate-său, Ieremie-vodă, de la care vinisă slujitori de Țara de Gios la Simion-vodă. Și dacă s-au strînsu cîtăva samă de oști și la Simion-vodă, au stătut și au așteptatū pre Mihai-vodă cu războiul la o vale ce se chiamă Milcovulū cel Mare în Țara Muntenească. (Are și altū nume grozav acel pîrîu și spun că de atunci). Și au stătut războiul cîteva ceasuri și apoi au pierdut Simion-vodă războiul.

Zac. 4. După războiū, oastea, care încotro i-au fostu calea mai îndemînă, s-au răsipit, iară Simion-vodă au năzuit la Suceavă, la frate-său, Ieremiia-vodă. Ce nu s-au destulit Mihai-vodă cu atîta, ce îndată, fără nimica zăbavă au tras oștile sale asupra lui Ieremii-vodă, spre Suceavă, cu mare sirguială.

Zac. 5. La grabă ca acéie, neavîndū nimica pas, nice vreme de gătire Ieremiia-vodă, numai ce i-au cătatū a lăsa Suceava și a năzui spre Hotin. Așe-i pripise Mihai-vodă de aproape pe Ieremie-vodă, cît niște haiduci pedestri, cu cîteva cară, pre urma lui Ieremiei-vodă, i-au agiunsū fruntea oștii a lui Mihai-vodă și au stătut haiducii la războiū, apărîndu-se cîteva ceasuri. Ce dacă s-au mai înglotitū oaste de-a lui Mihai-vodă, i-au spartū pe haiduci, pre Jijie, la un sat anume Verbie, unde stă o movilă mare

peste trupuri, apoi de Ieremiia-vodă făcută. Și era așa de groaznic Mihai-vodă și vestit de războaie în toate aceste părți, cît îndată ce au sosit la Suceavă, i s-au închinat și cetatea Sucevei și a Neamțului, la cetăți puindă oșteni de ai sei pedestrași. Singur n-ici cu atîta n-au vrut să hie, ce de la Suceavă au purces gonindă pre Ieremie-vodă și pre Simion-vodă pînă la Hotin.

Zac. 6. Cetatea Hotinului grijisă bine Ieremie-vodă cu slujitori de ai săi nemți ce avea, iară el singur au trecut la leși pentru agiutoriul. Pusesă Mihai-vodă și un domnișor, anume Marcul-vodă, căruia numele nu să nice povestește, pentru scurtă vrême ce au avut acel domnișor și nu să află numele aceștii domnii la létopisățe streine.

Zac. 7. Era lésii pe acéia vreme strînși toți la săimă, la Varșav, sfātuindă oaste împotriva Șfedului, că craiul leșescă Jigmontă fiindă dreptă moșan aceii Crăiei, ce încă viu tată-său, Ioan-crai, l-au ales lésii pre Jigmontă la crăiea lor. Și după moartea tătine-său, neavîndă altă fecior, făr Jigmontă, cuprinsesă Crăiea Șfedzască ună frate craiului șfedzăscă, unchiu lui Jigmontă, anume Gustav. Deci fiindă mai aproape Jigmontă, ficiorul craiului șvedzăscă, de acéia crăie, decît fratele tătine-său, Gustav, siliia pre leși, numai să pozvolească la acela săimă, să să facă oști împotriva lui Gustavă.

Zac. 8. Iară socotindă lésii că nici într-un chip acéle doai crăie să să facă una nu vor putea, fiindă una dincoace, alta dincolo de mare, care mare să chiamă Marea Balticum, o coadă din Ochean, și nici din lége sintă una și prilejindu-să această tîmplare cu Mihai-vodă lui Ieremie-vodă, au dat craiului nedejde de oști asupra șvedzilor pe altă dată, arătîndu-i mare treabă aceasta și cu grije Crăiei Leșești, să

lasă cuprinsă țările aceste de Mihai-vodă, Ardealul, Moldova, Țara Muntenească. Ce au stătit săimul după această treabă, să să facă oști împotriva lui Mihai-vodă, avîndu Ieremiia-vodă cîțva domni la leși, tot oameni mare, gineri.

Zac. 9. Mihai-vodă cu toată osirdiia bătè cetatea Hotinului, glonțurile lui să cunoștè în zidiurile cetății pînă la suruparea cetății, avîndu nedejdea că dacă va lua și acéia cetate, va putea stăpîni prea lesne și Țara Moldovei.

Zac. 10. Scrie Hronograful, leșescū că așè era de vestit Mihai-vodă și la leși, cît Țara Podolii fiindū de lége de suptū ascultarea patriiarhului de Țarigrad, ca și noi, pe acéle vremi avîndu mare zarvă și price cu papiștașii pentru lége, aștepta cu bucurie pre Mihai-vodă să vie, știindu-l de o lege cu dînșii, să i se închine toți podolénii.

Zac. 11. După ruptul săimului a léșilor, îndată au purces hatmanul și canțelarul Zamoyschii la tabără și apoi fără zăbavă s-au pornit cu oștile împotriva lui Mihai-vodă. Vestit era acéla hatman la leși, căruiè faptele nici Conețpolschii hatmanul, amu din vacul nostru, n-au agiunsū.

Zac. 12. Prindzindū veste Mihai-vodă că au purces oștile leșești asupra lui, au lăsat Hotinul și au purces spre Suceavă. Ieremie-vodă cu Zamoyschii încă, dacă au oblicit de purcesul lui Mihai-vodă, au lăsat drumul Hotinului și au trecut Nistrul la un satū Colodrubca, la ținutul Cernăuților și apoi Prutul la tîrgū la Cernăuți și au mărșu pe la Codrii Cozminului, la Suceavă, unde Mihai-vodă întărise cetatea cu oamenii săi. Iară singur au tras spre țara sa, pentru să-și mai înglotească oaste și să mai obosască și pre leși.

Zac. 13. Aflîndū Zamoyschii cu Ieremiia-vodă cetatea

Sucevei grijită bine de oamenii lui Mihai-vodă, au ales cu sfatul să nu facă zăbavă cu cetatea, ce să margă întinsă după Mihai-vodă. Și așa au făcut, fără nemică zăbavă, au purces spre Țara Muntenească.

Zac. 14. Împărăția Turcului avîndu treabă tot cu némții pentru Crăiia Ungurească, bucuroasă era că să sfădește Ieremie-vodă cu Mihai-vodă. Așa s-au tras cuvîntul până astăzi, cum să fie trimis cu taină 40.000 de galbeni de aur la Ieremie-vodă, să facă oști asupra lui Mihai-vodă și diresă, ce-i dzică ei atșirif, de domnie vécinică lui și seminții lui.

Zac. 15. Simțîndu Mihai-vodă că-i tot vină asupra lésii cu Ieremie-vodă, ș-au mai înglotit oastea și ș-au ales locul de a dare războiul lésilor, pe apa Teleajinului. Avè la acela războiul Mihai-vodă 60.000 de oameni, unguri, munteni, sirbi; némți încă avè puțini. Și au tocmit oastea pre malul dincolo, călăreții au pus de îmbe părțile la arepi, iară pedestriimea cu pușcile au tocmitu-o tocmă asupra vadului, unde era vadul. Și așa au așteptat pre leși, puind apa ca o piedecă între oști, până or deprinde oștenii lui acel fél de oaste și să vadză până încîtă sintă de sămeți lésii la războaie.

Zac. 16. Oastea lui Zamoyschii era la număr ales 30.000 de leși și 10.000 la Ieremie-vodă de oaste de țară. Însă oastea leșască tot aleasă în leafă, că și lefecii cei véchi, ce le dzic ei lésii cvarciana, era toți cu Zamoyschii și lefecii noi, cari-i făcuse craiul, să-i fie împotiva șvedzilor, tot era cu Zamoyschii, fără oameni de pe la domni, ginerii lui Ieremie-vodă. De toată oastea cu Zamoyschii și cu Ieremie-vodă 40.000 era, între carii era 4.000 de husari. Acél fel de oaste este tot în hieră, temeinică, oaste foarte și

neînfrîntă, ales de oștile cum sintă ale noastre și muntenești.

Zac. 17. Dacă au sosit la Telejin și lésii, precum era oștile lui Mihaiŭ-vodă tocmite, așa au tocmit și Zamoyschii. Aripile ținē oastea călare, din-na-direapta Petru Laști, dintr-acolo era și husarii, din-na-stînga Ieremie-vodă cu oastea sa și cu samă de leși. Iară Zamoyschii singur cu pedestrimea și cu armata, adecă cu pușcile au ținut mijlocul și dreptă împotiva pedestrimei lui Mihaiŭ-vodă au stătut cu oastea.

Zac. 18. Cu atîta era mai meșter Zamoyschii decît Mihai-vodă, că Zamoyschii cît au sosit, îndată au făcut cu pedestrimea sa băști de pămîntă înalte și acolē au suit îndată pușcile. Toată dzua aceie au stătut războiul numai din tunuri unii la alalți și din sinēță, peste apă.

Zac. 19. A doaă dzi, mai sămățŭ Zamoyschii decît Mihai-vodă, au trimis de au cercatŭ mai sus pre apă despre munte și au aflat vadă. Și îndată toată aripa cēie ce sta din-na-direapta, stoluri după stoluri au pornit la vad; singur au stătut mai tare cu focul asupra vadului, decît în dzua dintiŭ.

Zac. 20. Mihai-vodă vădzîndŭ că trece oastea călăreață a lésilor pe altă vad, au mai întărit pedestrimea și el cu șanțuri, iar el singur cu toată oastea călare au mărșă împotiva oștii cei leșești. Vădzîndŭ și Zamoyschii că lipsește toată oastea călăreață a lui Mihai-vodă, toată oastea au pornit și el a sa și husarii într-acolē cu Pătru Laști.

Zac. 21. S-au mirat Mihai-vodă de semeția lésilor, cu ce sîrguială au apucat vadul și au stătut un război mare acolē pentru vad. Singur Mihai-vodă ca un leu în fruntea

războiului și au fost războiul cîteva ceasuri, până au sosit husarii.

Zac. 22. Nedeprinsă oastea lui Mihai-vodă cu acest fél de oaste, ce s-au pomenit, husarii. Acél fél de oaste, precum s-au dzis, este tot în hieru, numai ochii și vergile gurii să vād. Mulți pun și arepi tocmite de péne de hultur sau de alte pasări mare și cei mai de a hirea cu pardosi peste platoșe. Iară slugile, care n-are pardos, pun scoarță de acéstea turcești, iară în fruntea cailor pun cîte o tablă de hieru și mulți și la piepturile cailor pentru fereală de glonțuri. Nice hiece calū încalecă husarii, ce tot cai mare groși, să poată birui a purta tarul și tot friji de cei nemțăști sau cai turcești cei mai de a hirea. La războaie, niceodată nu aleargă mai multu din treapădul calului, sau numai cîndu sar asupra pedestrimei ori tabării, că asupra oștii sprintare, cum iese tătărul, niceodată nu-i slobod, ca să rășchira tătării și nu făcū cu sulița nice o treabă. Sulițele lorū sint cîte de opt coți de lungi, cu prapore până în pămîntu. Ca unū zidiū stau la războaie.

Zac. 23. Dacă au sosit toată oastea lëshilor peste vad și husarii s-au stolit și au purces asupra oștii lui Mihai-vodă și de la celalalt vad au biruit focul lui Zamoyschii pe pedestrimea lui Mihai-vodă. Și cum au împinsu pe pedestrimea lui Mihai-vodă de la malū din șanțurile lor, au și cuprins-o călărétii ce mai era cu Zamoyschii și au vinit toată pedestrimea a lui Mihai-vodă cu toată armata pre mînule lui Zamoyschii.

Zac. 24. I-au dat știre lui Mihai-vodă de pedestrimea lui că s-au spartu de la vad, și acolea iarăș nu era putințe să să înfrîngă oastea leșască numai ce au căutatū a da dos oștilor lui Mihai-vodă. Inșă nu de tot răsipa, ce cu tocmală,

întorcându-se singur Mihai-vodă cu capul său unde era greul. Și tot așa au mărșă apărîndu-să până la un oraș ce să dzice Tîrgșor.

Zac. 25. Știindă Zamoyschii de Mihai-vodă cine este la războaie, să nu să mai depărtédză oastea lui cea călăreață, temîndu-să cumva în goană de sminteală, au trimis trimbițași de au dzis de întorsă oștii și porunca la capete, numai să să întoarcă. Și s-au întorsă oastea leșască. Cădzut-au la acela războiă 1.000 de trupuri de îmbe părțile, iară vii prinși din oastea lui Mihai-vodă mulți. Fost-au acestă războiă în anul 7108 <1600>.

6. Capul al patrulea

Încep. 1. Să urîse muntenilor cu domnia lui Mihai-vodă, totă cu oști și războaie. Ce, după fuga lui Mihai-vodă, trei dzile după războiă, au ședzută domnii, Ieremiia-vodă și Simion-vodă, cu Zamoyschii pre loc, până au început a veni toți boierii Țării Muntenesti și slujitorii, priimindă pre Simion-vodă domnă cu giurămîntă. Și au mărșă și Ieremie-vodă până în București și au aședzat la scaun pre Simion-vodă, frate-său, lăsindu-i și Zamoyschii 3.000 de oaste leșască cu Iană Pototchi, starostele de Cameniță. Singur Ieremie-vodă și cu Zamoyschii s-au întorsă la Suceavă.

Zac. 2. Iară Mihai-vodă, după războiul ce-i pierduse la Teleajen, strîngea iară oaste pen munți, de ai sei și din Țara Ungurească cunoscuți și amu făcuse aproape de, 7.000 de oameni, cum scrie Hronograful, și pornise pre Udrea cu 4.000 de oameni, să fie de straje. Iară singur tot să gătiia în munți, să iasă odată cu puști și gătit mai bine.

Ce l-au grăbită Simion-vodă, de n-au avut vreme să să mai întărească, că, de sirgă strângându oaste de loc și cu lășii, pre sfatul iarăș boierilor celor de loc, au purces din București și au mărșă dzua și noaptea pin locuri ascunse, pân la orașul Arghișului, pe numele apei Argeșului, într-acela târgșor era Udrea cu oastea lui Mihai-vodă acea de straje. Dez-dimeneată într-o dzi, au agiunsă oastea a lui Simion-vodă supt acela târgșor și amu prinsese și Udrea de veste și i-au căutat a scoate și lui oastea la cîmp, că loc de fugă nu era, că să apropiase oștile lui Simion-vodă. Ce, până în de trei de ori au dată războiul lășilor, întorcîndu-se, iară a patra oară au purces în răsipă oastea Udréei.

Zac. 3. Mihai-vodă nu era departe, mai în munți de acolo, viindă să să adune cu céialaltă oaste. Ce, dacă au dat știre Udrea de răsipa sa, au început și céielalți a-l părăsi cu toții. Și numai ce i-au căutată a lăsa Țara Muntenească și a trece munții la Ardeală.

Zac. 4. Udrea după acéie curundă au venit si el și s-au închinată la Simion-vodă. Și așa Mihai-vodă, vrîndă să dobîndească Ardealul, au pierdută și Țara Muntenească.

Zac. 5. În Ardeal, după ce au sosit Mihai-vodă și au aflată oamini săi, cari-i pusese pen cetăți, scoși de Baste Giurgiu și puși oșteni de a împăratului nemțască, ce vâdzindă că n-are loc nice în Ardeal, s-au sculată cu toată casa lui și cu cîțva căpetenii, ales căpitanii lui cei credzuți, Mîrze, Ghietă și Racă și au mărșă în Béciu, la împăratul nemțască, în nedejdea slujbei ce au făcut împotriva Batorăștilor. Și l-au priimită împăratul bine, iară Ardealul că n-au fostă pentru dînsul, ce pentru sine aședzată, atunce s-au arătat.

Zac. 6. Nu peste multă vreme, vâdzindă Jigmontă Bator

pierirea frăține-său, lui Andréiaș Bator, coborâtă de cumnatu-său, împăratul nemțesc, și Ardealul nice într-un chip nu vrea să supuie supt némți, s-au căit de tocmala ce făcuse cu cumnatu-său Rodolfu-împărat, cum s-au pomenit mai sus, și lăsîndu olatele care-i didese cumnatu-său, au trecut în Țara Leșască, că-i era Zamoyschii ginere, fiindu doamna lui Zamoyschii fata lui Andréiaș Bator. Și apoi din Țara Leșască au venit în Ardeal și îndată cuprîndzîndu Țara Ardealului iară cătră sine, au început a strînge oști împotriva lui Baste Giurgiu, ghenărariului împăratului nemțesc.

Zac. 7. Vădzîndu împăratul neamțesc sculat Ardealul și rocoșit iară împotriva sa, de al doile rîndu, au gătitu pre Mihai-vodă și l-au pornitu iară să margă să strîngă oști și depreună cu Baste Giurgiu să stē împotriva Batoréștilor, lui Jigmontu, cumnatu-său, și lui Batoru Iștioan, fratele lui Jigmontu. Acești doi mai rămăsesă din Batorești.

Zac. 8. Au purces Mihai-vodă din Béciu asupra Ardealului, dăruit bine de împăratul, strîngîndu iară oști și de ai săi, munteni carii se aședzasă în Ardealu și sirbi, unguri și s-au împreunat cu Baste Giurgiu la Cliujvar.

Zac. 9. Batoreștii încă au strînsu oaste și mai sămeți fiindu pre locurile sale, au dat războiū lui Baste Giurgi și lui Mihai-vodă aproape de Cliujvar, la un satū anume Mojina. Și au fostū războiul cîteva ceasuri, ce stîndu nemții în frunte tare cu focul și Mihai-vodă lovîndu din dos pe oastea Batoréștilor, au înfrîntu pre Batorești, cît de-biia au scăpatū ei cu capete. Iară din oștile lorū, parte mai mare ce au fostū pedestri cu armata, adecă cu tunuri, cu tabăra, au cădzut toată pre mîna lui Baste Giurgiu.

Zac. 10. Era veste de biruință acelu războiū mai mare a

lui Mihai-vodă, decît a lui Baste Giurgiu, care zavistiie au făcut și perirea lui Mihai-vodă.

Zac. 11. Spunū oameni bătrîni de pre acéle vrémi, cum să fie agiunsū în cîteva rînduri cu dare Ieremie-vodă la Baste Giurgiu, pentru moartea lui Mihai-vodă, care lucru poate să hie (că ce nu lucreadză în lume avuțiia). Banii răscolescū împărățiile și mare cetăți le surupă, cum să dzice cu un cuvîntū leșescū: „Sula de aurū zidiul pătrunde”.

Zac. 12. V leato 7109 <1601> avgustū, 8 dzile dez-de-noapte, într-așternut încă Mihai-vodă, au venit doi căpitani némți cu oamenii lor, trimiși de Baste Giurgiu să omoară pre Mihai-vodă. Și cum au sositū la tabăra lui, că era deosebi, au lovitū la cortū unde odihniia și acolo în locū i-au tăiatū capul și l-au dus la Baste Giurgiu, iară trupul păn a triia dzi au stătut la vederea tuturor, neîngropat. Oștile lui, ce avea, nu era cu dînsul în tabără; pre toți îi slobodzise în pradă; pănă în copiii lui au fostū mărșū și ei în pradă. Și așea s-au plătitū lui Mihai-vodă slujbele ce-au făcutū nemților.

7. Capulū 5

Încep. 1. După perirea lui Mihaiū-vodă, n-au mai avut Ieremiia-vodă nice o dodeială de nime. Ce, plinindū ai cu pace domnii sale 12 ani, cu țara aședzată în tot bivșugul, au plătitū și el datoriia omenească. Au murit Ieremiia-vodă în anul 7116 <1608>. Rămasu-i-au pomană în țară mănăstirea anume Suceavița, de dînsul făcută. Iară la domniia țărîi au stătut, după moartea lui, frate-său, Simion-vodă, nefiindū feciorii lui Ieremie-vodă încă la vîrstă

deplină. Era Simion-vodă amu mator de dzile, sosit la bătrînetă. Iară moartea lui, precum au rămas den om în om în țară poveste, au murit otrăvit de cumnată-sa, de doamna lui Ieremie-vodă, trăgîndu domniia mai curundă la feciorii săi, temîndu-se că să vor întemeia ficiorii lui Simion-vodă la domniia țării, care fapte acéi doamne apoi mai pre urmă au arătat Dumnedzău cu patimile ei.

Zac. 2. Stătu-au la mare amestecături și zarve scaunul țării după moartea lui Simion-vodă, că era feciori de-a lui Ieremie-vodă trei: Costantin-vodă, Alexandru-vodă și Bogdan-vodă, iară a lui Simion-vodă era cinci feciori: Mihalaș-vodă, Gavril-vodă, Pătrașco-vodă, Moysei-vodă, Ion-vodă. Deci să împărecheasă boierii și cu dînșii și țara, în două părți, o parte ținē cu casa lui Ieremie-vodă, iară altă parte ținea cu casa lui Simion-vodă. Și dintîi era mai tare partea lui Mihailaș-vodă, feciorului lui Simion-vodă cel mai mare, cît au căutatū lui Costantin-vodă, feciorului celui mai mare a Ieremie-vodă și cu boierii din partea lui a ieși cu fuga din Iași. După care, trimițîndū Mihailaș-vodă în goană, au agiunsū carăle boierilor și cîțva boieri de a lui Costantin-vodă la Mălăiești și i-au jecuit.

Zac. 3. Marginile Țării Leșești mai toate era tot de oamenii lui Costantin-vodă, cumnați, domni mărgineni, cum era Potoțceștii, Vișnoveceștii, Corețchii, toți cu cusciiia legați, că au avutū Ieremiia-vodă trei fete măritate în Tara Leșască, tot după oameni mari. Ce, îndată ce au înțeleș că au scos feciorii lui Simion-vodă pre feciorii lui Ieremie-vodă din scaunul țării, au purcesū singur Vișnovețchii și cu cîțva den Potocești cu oști asupra lui Mihailaș-vodă. Avē și Mihailaș-vodă, pe lîngă oastea de țară, puținei tătari și turci. Ce, turcii la războiū n-au vrutū să margă, ce au

prăvită de departe. Fost-au acesta războiul între verii, pentru domnia țării, la Ștefănești și au înfrîntă partea lui Costantin-vodă pre partea lui Mihailaș-vodă. Și numai ce le-au căutat a părăsi țara feciorilor lui Simion-vodă și unii în Țara Ungurească, alții la turci au mărșă. Unul dentru dînșii, Pătrașco-vodă, au agiunsă de au fostă mitropolit la Chiovă, cu vestită mitropolia și arhimandria de mănăstirea mare, ce iese anume pre limba rusască Pecerschi, unde stau trupuri, moștii a mulți sfinți întregi pen peșteri și până astăzi, cu multe minuni.

Zac. 4. Și așa s-au așezat Costantin-vodă, feciorul lui Ieremie-vodă cel mai mare, la domnie, cu bucuria țării, avîndu țara nedejdea că va urma pre tată-său. Ce departe au fostă Costantin-vodă de acie fericie. Ce precum dzice Isus-Sirah: „Vai de acie cetate, unde este domnul tînăr”. Luîndu-să și Costantin-vodă după socoteala tinereților, n-au păzit datoria sa deplin spre împărăție și precum scrie Letopisețul cel leșesc, dintîiaș dată birul a anului celui dintăiu nu l-au plinit. Și așa, scîrbindu-se împărăția, l-au mazilit pre Costantin-vodă și au dat domnia lui Ștefan-vodă Tomșii. Nu i-au folosit lui Costantin-vodă uricile ce avea de la împărăție, date tătine-său, de domnie vecinică, lui și feciorilor lui și nepoților lui, că Turcul cu vrăme dă, cu vrăme ia, precum este vremea, așa lasă, blîndă cîndă iese vrăme de blîndețe, sămeț și ager, cînd este vrăme de sămeție. Creștinului niceodată cuvîntul nu-l ține, nice este a-l amăgi rușine, toate precum iese vremea face.

8. Capul ală șaselea

Încep. 1. Pre Ștefan-vodă Tomșea nu l-au știut Letopisețul

cel leșescă ce neam de om au fost. Iară au fostă dreptă moldovan, din sată den Otéști, de pre rîul ce se chiamă Răcățăul, în ținutul Putnei. Era pre acéle vrémi Tomșea-vodă la Poartă pre trébile țărîi, pre lîngă capichihăi și vădzîndu-l omă de țară, cunoscut amu la căpeteniile Porții, i-au scos domniia și i-au orînduit împărăția și pre Cantemir-beiă, cu ordile lui, care pre acéle vremi lăcuia în Bugeacă, să-l ducă pre Ștefan-vodă în scaun.

Zac. 2. Apropiindu-se Ștefan-vodă Tomșea de țară, Costantin-vodă cu îmă-sa și cu frații săi au purces la leși și cu cîțva și din boieri, între carii era și Nistor Ureche, tatăl lui Grigorie Ureche vornicul, carele au scris Letopisețul țărîi până la Aron-vodă.

Zac. 3. Léșii avea atunci mare amestecături cu Moscul și nu era vremea să facă oști și în Muldova. Ce, Ștefan Pototchi, cumnatul lui Costantin-vodă, carele ținea pre doamna Mariia, fata lui Ieremie-vodă, cu puterea sa, peste voie și porunca craiului (că-i trimisesă singur craiulă ună copil din casa sa, să nu cumva să să ispitească să între în Muldova, întăritîndă pre turci), au strînsă oaste di prin cetăți și de pre la rudeniile sale, ca vro 6.000 de oameni strînsură, lăsîndă pre soacra-sa, doamna lui Ieremie-vodă, în Țara Leșască. Iară singur cu Costantin-vodă și cu Alexandru-vodă, frate-său, au purces asupra lui Ștefan-vodă.

Zac. 4. Au prinsă veste Ștefan-vodă îndată de léși că vin și au strînsă și elă oastea țărîi toată. Și să prilejise atunci sosiți și niște slujitori de a lui Mihai-vodă, căpitanii lui cei vestiți, neputîndă a lăcui, după moartea lui Mihai-vodă, în Țara Ungurească, chemați pre cărți de Ștefan-vodă, anume Mîrze și Ghiețe și Racă cu cîțva oameni. Și au pusă Ștefan-

vodă tabăra deasupra satului Popricanilor, dîndu ştire şi la Cantimir, la carele, pre acéle vremi era mulţime de nohai tătari. Şi au venit si Cantimiru, cu oştile într-agiutor lui Ştefan-vodă.

Zac. 5. Veniia Potoţchii sămăţu cu izbîndele ce făcuse fraţii lui aicea într-aceste ţări împotiva lui Răzvan-vodă şi apoi împotiva lui Mihai-vodă, ce, cum dzice muldovanul, nu sintu în toate dzile Paştile. Mergea fără nice o tocmală, fără străji, a puterea hi fără limbi, să ştie ce félû sau ce samă de neprietini are unde merge şi avîndu şi oaste strînsură. Nu i-au dodeitû nimica Cantimiru, nice muldovenii, până au sosit lészii cu tabăra lor la un loc, ce să dzice Cornul-lui-Sas. Atunce au vădzut Potoţchii unde au venit.

Zac. 6. Acela loc, Cornulû-lui-Sas, este cotit Prutul, însă cotulû este din partea despre răsăritû, iară din partea aceastalaltă, unde era tabăra leşască, este ieşită apa Prutului pieptû la cîmpû. Într-acéla loc au făcut oştile lui Ştefan-vodă şi tătarîi la leşi năvală. Şi n-au ţinutû războiul lészii nimica, cît în cela războiû, aşè de sirgû, s-au spăimatû si s-au amestecatû lészii, cît nice tunurile o dată n-au apucat să sloboadză. Singur Potoţchii, pentru să i să tăinuiască numele, au datû între carăle haiducilor, ce apoi l-au văditû haiducii. Pre Alexandru-vodă încă l-au prinsû moldovenii. Iară Costantin-vodă au cădzut pre mîna unui tătar, carele înţelegîndû cine este, vrîndû să-şi facă cinste la hanul, ferindu-se de Cantemir, depreună cu nişte cetaşi ce avea tătarul, au fugitû cu Costantin-vodă şi cu un comis a lui, anume Mihăilescul. Şi cîndû au sosit la Daşău, ferindu-se iarăşi şi acolo de turci să nu-l ia pre Costantin-vodă, au găsit o luntre mică şi s-au băgatû să treacă singuri tătarîi.

Trecîndu apa Niprului, s-au scornitû vîntû și s-au împlutû luntrea de apă și acolê s-au înecatû Costantin-vodă în Nipru. Iară pre Potoțchii și pre Alexandru-vodă i-au dus oșteni de țară la Ștefan-vodă și pre amîndoi i-au trimis la împărăție. Potoțchii apoi au ieșit cu răscumpărare pren solû. Iar Alexandru-vodă au cădzut la legea turcească, în care au și murit. Spunû să hie sosit la turci și la boierie, anume... la împărăție.

Zac. 7. Céialaltă oaste leșască toată au cădzutû în robie la tătari și s-au înecatû mai mulți în Prut, cît debiia de au scăpatû cineva de poveste, că cîți au și înotat Prutul, pline erau luncile de țărani și coșurile tătarîlor era peste Prutû, tot i-au prinsû și i-au adusû la Tomșea-vodă, pre mai mulți i-au și ucis țărani.

Zac. 8. Perit-au și boierii toți, cîți s-au prilejit de venise cu oastea, tot oameni de casa lui Ieremie-vodă: Vasilie Stroici-logofătul, Balica-hatmanul, Chirița-postelnicul, Miron-stolnicul. Numai Nistor Ureche n-au vrut să vie din Cameniță și așea-i sfātuia și pre dînșii, să nu margă, dzicîndu-le să lase să să mai vechiască domniia lui Ștefan-vodă, că acmu fiindû domnia noaă, moldovenii sintû den hire purure la domniea noaă lacomi. Ce nu s-au ascultatû sfatul lui Ureche vornicul, cum mai multe în lume sfaturi bune la domni nu să ascultă, ce apoi vinû la primejdii și ei si casele lor. Iară pre Vasilie Stroici îl iertase Ștefan-vodă, numai învățase pre Nicoriță armașul să-l ducă să vadză perirea celoralaltî, să-i hie grije mai pre urmă de moarte, că era om tînar Stroici si din casă mai vechiû și cînsteș decît toate casele în țară. Ce dzilele lui cele firșite, cum să dzice cuvîntul, vădzindû că merge la perire și nu-i spusesă armașulû povestea, s-au apucat de sabiea unui dărăbanû

să moară cu răscumpărare, că era om din hirea lui inimos. Ce l-au împresurat îndată darabanii și n-au apucat să scoată sabiia. Care lucru dac-au spus armașul lui Ștefan-vodă, îndată au pus de l-au omorât și pre dînsul, răcnind: „Ai, cînele, au vrut să moară cu soții”. Și pre cîți-și aducea, pre toți li omorîea, până și în slugi și prostime. Acela vărsătoriu de sînge s-au arătat dîntîiaș dată Tomșea-vodă.

Zac. 9. Pentru un diiac care era foarte de treabă de scrisoare, s-au rugat boierii să-l ierte, că iese cărturariu bun. Au răspuns: „Ha, ha, ha! Mai cărturar decît dracul nu este altul.” Și totuș l-au omorât și pre acela.

Zac. 10. Și așa au fost stingerea casei lui Ieremie-vodă. Fost-au acesta război la Cornul lui Sas, v leato 7120 <1611>. Tătarii după acéia, îndată au mărșu în pradă în Țara Leșască și lovind fără veste și de sirgă, mult plean au luat și mare robie au făcut în oameni.

Zac. 11. Domnia lui Ștefan-vodă Tomșea, cum s-au început în vărseri de sînge, tot așa au trăit. Avă un țigan cald, ce să dzice pierdzătoriu de oameni, țigan gros și mare de trup. Acela striga de multe ori înaintea lui, arătînd pre boieri: „S-au îngrășat, doamne, berbecii, buni sint de gi-unghiat”. Ștefan-vodă rîde la ceste cuvinte și dăruia bani țiganului.

Zac. 12. Ce cum a tuturor tiranilor, adecă vărsătorilor de sînge, la toate țările în lume urîta este stăpîniia, așa și a lui Tomșea-vodă. Îl urîse și boierii, carii, măcar că era mai toți de casa lui, anume Beldiman-logofătul, Bărboiuvornicul, Sturdzea-hatmanul, Boul-visternicul, iară nice ei fără grija morții nu era, ce îmbla în tot ceas, cum să dzice, cu dzilele amîna. Și hie cînd unde este frica, nu încape

dragoste. Pentru acéia, întrebîndu un împărat pre un dascăl: cum ar fi împăratu să hie drag tuturor? Au răspunsu: „De nu vei hi, împărate, groznic nemăruie”. Fericiți sintu acéia domni, cărora țările lor slujescu din dragoste, nu din frică, că frica face urîciune și urîciunea, cîtu de tîrdzîu tot izbucnește.

Zac. 13. Așe s-au prilejit și la Tomșea-vodă, in toate dzile petrecîndu boierii supt grije, s-au vorovitu cu toții și au tras slujitorii toți în partea sa și pre mîrzești și într-o noapte au ieșit cu toții la sat, la Cucutêni și de acolo au poruncitu lui Ștefan-vodă, cu bine să iasă din scaun, că nu poate nimé a suferi domniia lui cu atîte vărseri de sînge.

Zac. 14. Sa spăriiesă Tomșea-vodă de o turburare ca acéie, ce îmbărbătîndu-l cine era pre lîngă dînsul, au strînsu darabanii, carii tot pe un cuvîntu era cu céialalți slujitori. Ce, dacă au vădzutu banii vârsindu-le Ștefan-vodă, au stătu ei cu domniia. Și au strigatu și tîrgul în leafă. Și s-au strînsu din tîrgoveți și den slugile neguțitorilor și oameni nemernici, cîtăva gloată și la Ștefan-vodă. Și s-au prilejit de veniia atuncea si din ținuturi din gios niște steaguri de călărași la căutare și era descălecați la Toméști. Au răpedzitu Ștefan-vodă și la céia cu léfe și i-au tras în partea sa.

Zac. 15. Slujitorii ce era cu boierii audzindă că strigă Ștefan-vodă în leafă, măcar că giurasă boierilor, ce, pre obiceiul neamului nostru, au începutu mulți de cei mai necunoscuți a să rumpe de la boieri și a veni la Ștefan-vodă și în loc au începutu a slăbi partea boierilor.

Zac. 16. Dacă au vădzut boierii că nu va să iasă Ștefan-vodă de bunăvoie din scaun, au vinit cu război, cărora au ieșit Ștefan-vodă cu gloatele sale de laturea tîrgului,

deasupra Fîntîinii lui Păcurarii și scoasesă și tîrgulă tot Ștefan-vodă, cu arme, cine cu ce avè. Și despre vii au orînduită de au lovit călărimea ce avè din dos pe gloata boierilor.

Zac. 17. Fără zăbavă au început a să răsipi gloata boierilor, deci și boierii, care încotro au putut, au plecat fuga, din carii în loc au prinsă pre Bărboi vornicul și apoi și pre fecioră-său. Deci pre Bărboiă cel bătrîn îndată l-au înțepată de laturea tîrgului, iară pre feciorul lui au trimis de l-au spîndzurată în poarta casei tătîne-său. Iară Beldimană și Sturdzea și Boul scăpasă în Țara Muntenească, ce și acéia tot n-au hălăduită, precum vei vedè povestea la rîndulă său.

Zac. 18. Pre cîți-și aducea prinși, pre toți îi omorîia, cu muștrarea ce avea elă obiciaiă: „Să nu te ierte Dumnedzău, cu cel cap mare al tău". Tuturora această muștrare făcè.

Zac. 19. Aceste neaședzări a lui Ștefan-vodă audzindă doamna lui Ieremie-vodă, avîndu încă rămas un fecior copil mic, anume Bogdan-vodă, au îndemnată pre ginerii săi, pre Vișnovețchii și pre cneadzul Corețchii, din Țara Leșască, și atuncea amu era și cu sfatul lui Nistor Ureche. Au venită singură doamna cu ginerii săi, cu oști asupra lui Ștefan-vodă și le-au ieșit și Ștefan-vodă cu oști înainte la sată la Tătărăni. Ce au ținută foarte puțină vrème războiul, îndată au plecată fuga călăreții, iar bieții darabani, părăsiți de călăreți, să buldzisă la o rîpă deasupra Tăuteștilor și să apăra. Ce au venit lășii de le-au făgăduită viață, numai să-și dea armele. Și au credzută darabanii și au dată armele de la sine. Și dacă le-au luată armele lășii, au intrată cu săbiile într-înșii și au perită toți acolea. Le stau movilele și până astădzi deasupra satului Tăuteștilor.

Zac. 20. Era la Ștefan-vodă darabanii foarte îmbrăcați bine, după credința cea ce făcuse, de stătusă cu dînsul la rădicarea boierilor, cum n-au fostu nice la o domnie grijită bine pedestrimea cu haine tot de feleandrăș, cu nasturi și cu ceprage de argintu, în pilda haiducilor de Țara Leșască, cu pene de argintu la cumănace și cu table de argintu la șoldure pe lădunce. Fost-au acestu război a lui Ștefan-vodă cu lășii la Tătărăni, în anul 7123

Zac. 21. După cea răzspă a oștii lui Ștefan-vodă, au ieșit Ștefan-vodă în Țara Muntenească și mărgîndu aproape spre Focșeani, l-au tumpinată ceaușii împărătești cu Beldiman logofătul și cu Sturdzea hatmanul și cu Boul visternicul în obedzi, că-i pornise Radul-vodă, domnul munténescu pre atunci, de mersesă cu pîră la Poartă asupra Tomșei-vodă, că-i era Radul-vodă lui Ștefan-vodă mare nepriatin. Ce, cine era veziră la împărăție, era priiatin lui Ștefan-vodă și au dzis veziriul, pricepîndu lucrul: „Ce să acolisește Radul-vodă de cel săracu”. Și îndată au trimis ceauși de au tîmpinată pre boieri, carii sintă mai sus pomeniți și i-au pus în obédzi și i-au dus la Ștefan-vodă. Deci, cîtu i-au adus ceaușii, îndată le-au tăiată capetele și le-au aruncată trupurile în Sirétiu.

Zac. 22. Ședea Ștefan-vodă în Țara Muntenească în bejenii, la Radul-vodă și lovia oamenii lui până la Bîrladă, până la Vaslui, ce totu-i împengă lășii. Iară doamna lui Ieremie-vodă în Iași cu fecioru-său, cu Bogdan-vodă, însă toate divanurile era pre Nistor Ureche, și au trăgănat acea domnie acei domniei, mai până la anul.

Zac. 23. Să urisă turcilor aceste dodeiale despre leși asupra Țării Moldovei și mai vîrtos că tot atunce luasă cazacii Trapezondul, cetate turcească, dincolo de Marea

Neagră și pre mare multe corăbii turcești cu negoată și pre un Țical-pașea cu cîteva corăbii de oaste l-au luat viu și ținea toată Marea Neagră închisă. Deci au orînduit pre Schinderŭ-pașea de Silistria cu oști asupra lésilor, ce era în Moldova cu doamna lui Ieremie-vodă. Și vădzindŭ și pre Ștefan-vodă în turburări totdeauna și despre ai săi și despre; streini, l-au mazilit, luîndu-lŭ în obédzi din Țara Muntenescă, iară domniia, în locul lui, au datŭ Radului-vodă, carile are nume în țară, de-i dzicŭ Radul-vodă cel Mare. Și cu adevăratŭ cade-i-să acestŭ nume în véci să aibă, precum vei afla hirea acestui domnŭ la rîndul său scrise. Este aceștii Radul-vodă feciorŭ Mihnei-vodă, domnului muntenescŭ, carele Mihnea-vodă au domnitŭ pre o vreme cu Pătru-vodă Șchiopul la noi în țară.

9. Capulŭ alŭ șeptelè

Încep. 1. Au purces Schindirŭ-pașea și cu Radul-vodă asupra lésilor, ce era în Iași cu doamna lui Ieremie-vodă. Vișniovețchii, unul din ginerii lui Ieremie-vodă, murise în Iași, deci și oamenii lui, carii au fostŭ a lui, să dusesă în țara lor și din oastea lui Corețchii. Scrisesă Jolcovschii hatmanul cărți la slujitori, care nu va ieși din Moldova, loc în oastea lor să n-aibă, că întrasă ei fără voia craiului în Moldova. Deci numai cu 600 de oameni rămăsesă Corețchii.

Zac. 2. Luasă veste doamna și boierii că le vine Schinderŭ-pașea asupra și le porunciia și Radul-vodă, ca un creștin, să fugă devreme. Ce Leahul simățŭ și fără crieri n-au vrut să pourceagă mai devreme, ce amu dacă să apropiiesă oștile. Bine le dzicŭ de aceasta cazacii lésilor: „După pagubă, leahul înțeleptŭ”.

Zac. 3. Îndată ce au întâles Schinder-pașea de purcesul lésilorŭ din Iași, au răpedzit o samă de oaste sprintenă si i-au agiunsŭ la Drăgșani, în ținutul Hîrlăului. Apăratu-s-au oarece lésii dintîiu, iară dacă s-au mai înglotit oastea, s-au răsipitŭ cine încotro au putut. Singur Corețchii au cădzutŭ pre mîna lui Schinder-pașea și biiata doamna cu coconul, Bogdan-vodă1 și o samă de boieri. Pre boieri i-au scos Radul-vodă pre toți de la Schinderŭ-pașea, cîți era prinși. Iară doamna la mare ocară au sositŭ, de care singură au mărturisit cătră boieri. Trecîndŭ cu carul, au vădzut pre boieri și lăcră-mîndŭ au dzis: „Boieri, m-au rușinat păgînul”. La această ocară au sositŭ casa lui Ieremie-vodă si poate hi pentru răutățile ei, că era o făméie răpitoare, precum spunŭ și de vréme ce au otrăvit pe cumnatu-său, pre Simion-vodă (de va hi așea) și de frica lui Dumnedzău depărtată.

Zac. 4. Nu era în ceia hire singur Ieremie-vodă, ce era om întreg la toate, nerăpitor, nemîndru, ne-vărsătoriŭ de sînge, blîndŭ, dumnădzărescŭ, pe cum mărturisește războiul lui cu Răzvanŭ-vodă, cum n-au vrut să iasă din beserică, până n-au săvîrșit sfînta leturghie, măcarŭ că-i spune ca să agiungŭ oștile. In dzilele lui mare bivșiuguri și plină țara de toate. Ce de ieste vro osîndă stingerea casei lui, din faptele doamnei sale ieste.

Zac. 5. Pre doamna și pre Corețchii i-au trimis Schinder-pașea la împărăție. Corețchii cneadzul apoi pre urmă au ieșitŭ den chisoare cu multă cheltuială, iară doamna au fostŭ după unŭ agă turcŭ, până la moartea sa. Bogdanŭ-vodă copilul iară în turcie s-au săvîrșit. Agiunsesă de au fostŭ la împărăție capigi-baș. Fost-au acéstea v leato 7124 <1616>.

Zac. 6. Trimis-au Schinderŭ-pașea după răsipa lui Corețchii, din porunca împărăției unŭ ceaușŭ la craiul leșescŭ să oprească cazacii de pe mare, carii atunceși niște cetățî, ce făcuse turcii pre Nipru, anume Aslan Horod și altă cetate luasă și omorîsă și oștenii cîți erau turci și într-acéle cetățî (și aceste toate apoi au făcut de au venit soltan Osman la Hotinŭ) și să părăsască a călca Muldova cu ostil lorŭ.

Zac. 7. Au trimis și craiul leșescŭ un sol, anume pre Cohanschii, la împărăție, dîndŭ pricina toată pre tătari, carii dodeindŭ casele cazacilor, ei încăși întorcŭ din pagubile ce le fac tătari. Este și aceasta laudă în Letopisetul lor, cum acela Cohanschii cu solia lui au mazilit pre Ștefan-vodă Tomșea, ce nu știu cum s-ari prinde acestŭ lucru, că amu era domnŭ Radul-vodă în locul Tomșei-vodă, cîndŭ au trecut Cohanschii la împărăție. Iară pîră, adevăratŭ c-au avut Ștefan-vodă Tomșea totdeauna despre leși la împărăție.

Zac. 8. La anul, Schinder-pașea, din porunca împărăției, au strînsŭ cîtă oaste au avutŭ din pășia lui și cu Radul-vodă, domnul de Moldova, și cu oștile muntenesti și ungurești de la Betlean Gabor, domnul Ardealului, că era Betlean Gabor mare nepriiatin lésilor, și cu tătari, au purces asupra Țării Căzăcești, să le strice pălăncile și să-i prade.

Zac. 9. Oblicise și lésii gîndul lui Schinder-pașea și i-au ieșit hatmanul Jolcovschii cu oștile leșesti la margine, la un loc anume Bușa, mai sus de Soroca pe Nistru, din céia parte de Nistru ieste acela locŭ.

Zac. 10. Începuse Schinder-pașea a bate Rașcovul, ce, dacă au simțitŭ aproape de ostile leșesti, au lăsatŭ Rașcovul și au purces pe dencoace de Nistru, pin țară,

împotriva locului unde era Jolcovschii, însă-i despărție Nistrul. Mai puțină oaste era la Jolcovschii, decât la Schinder-pașea, iară mai aleasă, tot lefecii și să strîngea și cazacii din toate pălăncile la dînsul. Numai fiindu craiul leșăscu la Moscū cu oștile, s-au feritū a întărîta puterea turcească. Avîndu treabă într-altă parte Crăiia Leșască, au stătut cu Schinderū-pașea la tocmală, la legături de pace, nedejdiuindū că vor ținea turcii pacea.

Zac. 11. Capetele de pace era, despre leși, să oprească pre cazaci, să nu îmbie pre mare și în Moldova să nu mai îmbie oștile lor. Iară despre Schinder-pașea era să oprească pre tătari, să nu îmbie stricîndū în Țara Leșască și în Muldova domni streini să nu hie, fără cine va hi fecior de domnū. Ce, toate aceste în vîntū au fostū, că bine n-au sfîrșitū pacea și au purces oștile și aceste și acelea îndireptū, iară tătarii pre de altă parte au și lovitū în Podoliia, în Țara Leșască și au făcut cîteva robii. Și apoi, la anul, fără veste, mulțime de tătari au j lovit Volinia, o țară mai sus de Podoliia și păn-a strînge oștile Jolcovschii, au ieșit tătarii cu mare plean den Țara Leșască, fără nice o sminteală.

Zac. 12. Mare bănat pentru aceste toate au avutū Jolcovschii de la crai și de la toată Crăiia Leșască, pentru moale lucrurile lui. Ce, la creștini nu sintū certări pentru unele ca aceste ca la turci.

Zac. 13. Radul-vodă spre aceste al treilea anū domnii sale céle dintîiu, s-au războlit de ochi și poate hi, vădzîndū că nu va putea trece, să nu sa îngroașe între turci și între leși lucruri de sfadă, singur s-au poftitū la împărăție să-i vie maziliia să poată a merge la Țarigradū pentru leacul ochilor. Deci, i-au făcut pre voie împărăția, pre dînsul l-au chemat la Poartă, iară domniia au datū lui Gașpar-vodă

aicea în țară, în locul lui Radul-vodă celui Mare.

10. Capulă ală optulă

Încep. 1. Gașpar-vodă era omă de neamul său italiană, cum dzicemă la noi în țară, frîncă, omă neștiutoriă rîndul și a obiceiurilor țării, fără limbă de țară, care lucru mai greu nu poate hi, cîndă nu știe domnul limba țării unde stăpînește.

Zac. 2. O! Muldova, di ar hi domnii tăi, carii stăpînescă în tine, toți înțelepți, încă n-ai peri așe lesne. Ce, domniile neștiutoare rîndul tău și lacome sintă pricine perirei tale. Că nu caută să agonesască șie nume bun ceva la țară, ce caută desfrînați numai în avuție să strîngă, care apoi totuș să răsipește și încă si cu primejdii caselor lor, că blăstămă săracilor, cum să dzice, nu cade pre copaci, cîtă de tîrdzîu.

Zac. 3. Era acestă Gașpar-vodă multă vrême tergimană la împărăție, adecă tîlmaci tuturor solielor creștinești ce vină la împărăție. Și fiindă și la mijlocul păcii ce făcuse între Împărăția Neamțului și între împărăția Turcului, pentru slujba acéia i-au dată aicea în Moldova domnia în locul Radului-vodă. Iară cît s-au aședzat la domnie, măcară că era de mare credință la împărăție, îndată s-au așădzată cu gîndul spre părți creștinești.

Zac. 4. De laudă este hie la care domnă să hie spre partea creștinească, că aceasta țară, căci trăiește așea în statul său până acmu, pentru țări creștine stă până astădzi în rîndurile sale, însă cu înțelepciune, nu fără socoteală și fără temeiă, în loc de folosul țării să-i aducă perire, cum s-au prilejită amu și în vrémile noastre în cîteva rînduri, de adusésă a mulți nesocoteala și nebunia, mare cumpănă

acestui pământ. Dumnezeu mai bine știe, că de nu s-ar fi prilejit o samă de capete să cerce mijloace și să nu alerge la împărăție, ar fi fost de perire de istov țara aceasta în câteva rînduri. Așa adusă la mare primejdie țara și domnia lui Gașpar-vodă.

Zac. 5. Să rădicasă în dzilele aceștii domnii și j un domnișor de la Orhei, ce îndată Gașpar-vodă au trimis oaste și au ieșit și singur împotriva lui și l-au prins și pre dînsul viu, pre domnișor și câteva capete de la Orhei, pre carii i-au și omorîtu j îndată. Știia limba sîrbească Gașpar-vodă și cîndu i-au mustreat pre căpitanii cei prinși orhei-eni, li-au dzis sîrbește: „Да имаете срдце чисто къ Господарю”. Le tîlmăcia apoi aceste cuvinte pre rumâniie Bucioc vornicul de Țara de Gios, adecă: „Să aveți inimă curată spre Domn”.

Zac. 6. Stăpînia atuncea Ardealul, căruia dzicem noi Țara Ungurească, Betlean-Gabor, după stîngerea Batoréștilor și avî mare războaie împotriva nemților pentru Crăia Ungurească și îndemna și pre turci asupra lășilor că dedesă lășii agiutori i împăratului nemțască împotriva lui Gabor și atun-ceș de curundă îi bătuse lășii o oaste foarte rău la Casa. Deci îndemna într-acéia pizmă pre turci asupra lășilor, făgăduindu-le că de or merge asupra lășilor, să nu poată a da Leahul agiutoră nemților, va putea fără zăbavă a lua Beciul de la nemți. Și cu acelea îndemnări și cu făgăduință, cu mare daruri Scrisese și la hanul la Crîm, care cărți au cădzutu pre mînule lui Gașpar-vodă și îndată le-au trimis Gașpar-vodă la craiul leșesc. Dacă le-au vădzut craiul cărțile, singur n-au vrutu să pono-sluească lui Betlean, ce avîndu Betlean Gabor oameni a săi între svetnicii leșești cu cuscii, au pus craiul pe oameni de ai lui

să-i poruncească, căci nu se părăsește de aceste fapte, cu vrăjmășia împotriva creștinilor. Și i-au trimis și izvoadele scoasă din cărțile lui și au mers solul de la boierii leșești cu multă mustrare și bănat, arătându-i și izvoadele cărților lui, ce au scris la hanul. Dacă le-au vădzut Betlean Gabor cuvintele sale de față, au dzis cătră soli: „Muri-va Gașpar pentru acéle cărți”. Și îndată, de toate îmbletele lui Gașpar-vodă au dat știre la împărăție.

Zac. 7. Curundă au simțit Gașpar-vodă că ș-au pierdut la turci credința, deci s-au așădzat cu gândul și mai tare cu lășii, îndemnându-i asupra turcilor. Și în cetatea Hotinului îndată au băgat oșteni leșești, dându-să aieva suptă apărarea lor cu țara. Nu putea de tot slobod să hie în gândul său de boieri, carii socotind cea de apoi, să nu vie vreo perire țării, nu-i pristăniia boierii, din carii era mai capă atunci Bucioc vornicul mare de Țara de Gios; Vasilie-vodă era vistiernic mare la aceea domnie. Ce, în multe chipuri să ispitia să omoară o samă de boieri, să fie el slobod în faptele sale, ce așa aieva nu să cutedza să-i omoară pentru țară, că era Bucioc la țară ales de toți. Iară pre Vasilie-vodă, dându-i pricină că nu dă samă de o sumă de bani a visteriei, măcar că-i era hină de cununie, l-au pus în temniță și l-au pus și la muncă. Iară pre Bucioc pusesă gând să-l otrăvască și într-o dzi oprindu-l la masă și-au scornit voie bună, închinându la Bucioc cu veselie și au pus de i-au dat otrava. În loc s-au simțit Bucioc otrăvit și s-au și sculat de la masă și s-au dus la gazdă, avînd ierbi împotriva otravei, date de la un doftor priiatin, că aștepta el una ca acéia de la Gașpar-vodă. Îndată au luat ierbi și au început a vărsa otrava, cu mare cumpănă de viață. A doa dzi s-au făcut războlit și Gașpar-vodă,

dîndu vina stolnicilor că au fostu bucatele cotlite.

Zac. 8. Văzîndu grije de viața Bucioc vornic, numai ce i-au căutat a prestăni cătră sfatul lui Gașpar-vodă, ce avea amu așezatū cu lésii. Și era aievea și la împărăție imbletele lui, deci trimisăsa la Schinder-pașea poruncă împărăția să nevoiască doară îl va prinde. Ce oblicise Gașparū-vodă și de toate da știre la lési. Deci vădzîndū împărăția că nu-l pot prinde cu meștersug, au trimis unū agă pre obicei, Schimni-ceauș, să cuprindză scaunul și să-l mazilească pe Gașpar-vodă. Iară cît au prinsū de veste Gașpar-vodă că vine Schimni-aga, au scornitū că-i vin lésii asupra-i și au ieșit den Iași și au pus tabăra la Capul Stîncii, împrotiva Țuțorîi.

Zac. 9. Cum au sositū Schimni-ceauș după obicei, amu era gătit lucrul; îndată au pus slujitorii de au abătut în turci și cîți au fostū cu aga și pre singur Schimni-aga i-au omorîtū. Și îndată au răpedzit și în tîrgū, de au turburatū și tîrgul și cu slujitori amestecați, pre unde, pe care au apucat vremea, acolea i-au omorît. Mulți den turci să închidea pen pivnițe cu arme, de să apăra. Gașpar-vodă, după aceasta faptă, îndată au purces în tîmpinarea lui Jolcovschii hatmanul leșescū, carele era amu aproape, la margine, cu oști.

Zac. 10. Era gata Schinderū-pașa și mai înainte de aceste fapte a lui Gașpar-vodă, să margă cu oști asupra lésilor den porunca împărăției și era orîn-duitū și hanul și Cantimir-beiū, vestitū războinic pe acéle vrémi și oștile muntenesti și o samă de oști Ungurésti de la Betlean Gabor, de toată oastea aproape de 60.000 și 1.000 de iniceri, din odăile ini-ceréști orînduite și cu aceste oști au întratū în țară Schinder-pașea.

Zac. 11. Léşii încă să nu lase înşelatū pre Gaşpar-vodă cu priietinşugul lor şi să-şi tocmească Jolcovschii smentélele céle dinţii, au purces şi el cu oastea şi au trecut Nistrul la Hotin în 22 de dzile a lui av-gustū.

Zac. 12. Oaste Jolcovschii hatmanul avé 1.600 de husari tot înheraţi, 4.000 de călări deosebi de husari, ce le dzic steaguri îndzăoate, 200 de raitari némţi călări, 400 de cazaci lisovţi, 2.000 de pedestri némţi. Această oaste era lefecii; era şi a domnilor deosebi vro 2.000 de oameni şi de acéia cîţva carii mărgū de bunăvoie, în dobîndă, carii apoi au mîn-catū capul lui Jolcovschii. Venisă şi un copil den casa craiului, de la crai, numai să între Jolcovschii cu oşti în Moldova într-agiutoriū lui Gaşpar-vodă. Al doilea hatman, cum dzicū la dînşii, de cîmpū, era pre acéia vréme Conetpolschii.

Zac. 13. Dac-au trecut Jolcovschii hatmanul cu oştile leşăşti Nistrul la Hotinū, au făcutū léşii sfatū şi sfătuiia Conetpolschii să aştepte oştile acolea la Hotin pre Schinder-paşea, să nu să depărtédză aşea în cîmpi, împrotiva mulţimei de oşti tătărăşti şi turceşti şi el să meargă pe Nistru de pe céia parte, să strîngă cazaci de pen pălānci, să lovască în urma oştilor pe la Tighinea. Ce acesta sfat n-au priimitū Jolcovschii hatmanul, ce să hie dzis, mai bine să vadză veştile cum sintū, decît să le audze de la alţii.

Zac. 14. În 23 dzile a lui avgustū au venit şi Gaşpar-vodă în tabăra leşască, sprintin, numai cu 600 de oameni, la adunarea cu Jolcovschii şi după sfatū ce au avut cu capetele leşăşti, au purces cu toată oastea leşască pe Prut în gios, de la Hotin la Țuțora şi acolo la Țuțora au pus tabăra léşii. Scribe Léto-pisăţul leşăscū că au avut şi Gaşpar-vodă 12.000 de oaste de țară. Sosit-au Jolcovschii la Țuțora,

septemvrie 2.

Zac. 15. Nu știé Jolcovschii de Schinder-pașea, la ce loc este și cu cîtă samă de oaste, lăsîndu-se de toate în nedejdea lui Gașpar-vodă. Ce, Gașpar-vodă, deși Știia din iscoadele sale de mulțimea oștilor turcești, iară nu spunea toate lésilor, să nu le strice inimile.

Zac. 16. La 7 dzile a lui septemvrie, în 5 dzile după sosirea lésilor la Țuțora, au sosit și străjile tătărăști, deodată cu 300 oameni, cu carii hărățindu-să cazacii, ce le dzice lisovții pre acéle vrémi, i-au înfrîntu lisovții pre tătari, iară vii n-au putut prinde nice pre unul. Numai capete cîteva de tătari au adus la Jolcovschii, ce n-au putut ști nice atunce lésii de puterea lui Schinder-pașea. Iară tătarîi prindea în toate dzile de la lési limbă, din holota lor ce îmbla pentru hrana, și Știia Schinder-pașea de toate de la lési și cum este oastea leșască puțină.

Zac. 17. În 8 dzile a lui septemvrie, întîiū Cantemir-beiū, apoi și singur Schinder-pașea, au sosit la Țuțora și ș-au întinsu corturile Schinder-pașea dreptu deasupra taberii leșăști, mai din gios. Lésii era în șanțuri, céle încă de Zamoyshii făcute. N-au vrut să scoată oastea Jolcovschii într-acéia dzi, mai multu de niște steaguri sprintene cu lisovții amestecate, mai multu doară ari putea prinde vreo limbă, să știe de oaste, atîta este cît sosisă, au mai este pre urmă. Ce toată dzua hărățindu-să cu turcii și cu tătarîi, ieșîndu și de ai noștri muldoveni la harțu și nice atuncea au putut lua limbă, că mai multu de un stegarū turcū n-au prinsu și până a-l aduce la Jolcovschii, au muritū de rane.

Zac. 18. Atîta oaste de toată, cîtă sosisă descălecată, socotîndu Jolcovschii și neștiîndu că în ceiaș noapte au sositū și oardele a hanului, cu galga-soltanū, fratele hanu-

lui, că hanul singur rămăsesă în Bugeag, iară ostile toate le pornisă cu galga-soltan, a doa dzi dez-dimenea, au scos Jolcovschii toată oastea leșască, pre pilda lui Zamoy-schii, cîndu cu Cazi Cherei-soltan, și-au tocmit oastea, cît agiungea glonțul pușcei, făcîndu și doao băști de pămînt, una la un cornu de oaste, alta la altu cornu, cîte cu patru pusei și cîte 300 de pedestrași cu foc. Iară Schinder-pașea tocmişă oastea sa turcească și pre unguri și pre munteni la aripa din gios, iar aripa din sus au dat-o lui Cantemir cu oardele lui, iară celelalte oarde ce era cu galga-soltan nu s-au ară-tat de după deal, până nu s-au început războiul.

Zac. 19. Dacă s-au apropiat oștile de sine, au dat lésii întii și cu muldovenii război și în loc împengîndu pre ordele lui Cantemir și turcii înce-pusă a să da înapoi. Ieșiți lésii la cîmpu mai multu decît le era porunca cu șireagul cel din frunte, au izbucnit și ordele cu galga-soltan și au dat cu toate oștile năvală la rîndul cel din frunte leșăscu și l-au înfrînt. Ai noștri, moldovenii, pre obicei, îndată au plecat fuga și holota lésilor, ce era în goană, așijderè. Iară tătarii, neîncăpîndu toți în frunte, au lovit și din dos pe lési. Și așea cu mare vărsare de sînge, au înfrîntu rîndul cel dentii, pîn au agiunsu la al doilea rîndu, ce era tocmai iară frunte, unde era și hatmanii singuri. Și era toate și acéle rînduri mai încungiurate de tătari, de cătră tabăra lor. Ce au mărșu tot buluc lésii, apărîndu-să de tătari, până supt șanțuri.

Zac. 20. Schinder-pașea tot cu acéia năvală au lovit bașta cea din gios și fără zăbavă au intrat ienicerii în baștă. Sărit-au lésii, amu de lîngă șanțuri, și au apucat de au scos o samă de pedestrași ce era în baștă, iară mai mulți au perit și patru pusei au luat turcii. După acéia au stătut

oastea în tocmală neclătită, numai cît să apară lésii de năvala tătarilor și bașta cea din sus au rămas întreagă.

Zac. 21. Aproape de apusul soarelui, Schinderŭ-pășea au descălecatŭ oastea toată la odihnă, iară lésii au cădzutŭ la mare spaimă și turburare, și lăsindŭ și ei străji, iară oastea céialaltă au intratŭ în șanțuri, pe la otace. Și îndată au mărșŭ toate capetele la cortul lui Jolcovschii, la sfat, mîhniți toți, vădzin-du-să închiși de atîtea mulțime de oști, depărtați de țară și cetățile sale, fără nice o nedejde de agiutoriŭ. Ținea hatmanii amîndoi inime tari, răspundzîndŭ tuturoră, cum a doa dzi vor să-și tocmească lucrul cu războiŭ și apoi, dacă n-or putea a înfrînge puterea nepriiatinilor, să lége tabăra și să margă cu tabără legată spre țara lor, spre Nistru. Au pătrunsŭ tuturoră inimile acestŭ sfatŭ, dacă au au-dzitŭ cu tabăra legată marșul, fiindŭ amu den loc închiși de pășunea de cai și de hrană de oameni. Și după acéia s-au rășchirat sfatul îndată. Unŭ domnŭ anume Strus și Calinovschii staroste de Cameniță și Samoil Corețchi s-au gătitŭ de fugă noaptea cu oamenii săi și au purces năzuindŭ îndată să treacă Prutul noaptea și acoloa, la trecătoarea Prutului, dîndŭ în Prut ca oile spăimați, s-au înecatŭ Calinovschii starostele de Cameniță și mulți din lésii. Unii, rătăcindŭ noaptea, au cădzutŭ a doa dzi în mînule tătarilor, pe alții i-au dus cursul apei, de i-au abătutŭ iar înapoi la mal, de li-au căutatŭ a întră iară în tabără. Iară Hmelețchii și Cazanovschii, capetele cazacilor, au lovitŭ întîi alătura cu Prutul, apoi au luat cîmpii și au mersŭ, fără nici o dodeială, întregi. Ceielaltă oaste de lefecii să turburasă cu toții și ei de fugă, scornindu-să cuvîntŭ pen tabără c-au fugit hatmanii, cît și céia ce era la straje, părăsise străjile. Ce înțelegîndŭ Jolcovschii spaimă ca

acéia oştii, au îmbiat pe la otace cu făclii de vîntu, arătîndu-se oştenilor, cum este de faţă şi are grije de oaste şi au mai întăritu şi străjile. Şi aşea de-biia au aşedzat oastea de spaimă. Şi în céiaşi noapte au scris şi cărţi, dîndu ştire la craiul, cu pîră pe acéia ce au fugit din tabără.

Zac. 22. Gaşparû-vodă vădzîndu mare turburare şi fugă în oastea leşască, părăsit şi de oştenii săi, au purcesu şi elu noaptea şi au trecutû Prutul bine. Numai, amu la branişte fiindu cu puţinei de ai săi şi den boieri, Şepteliciu hatmanul şi Goia postelnicul, pe lîngă dînsul, l-au omorît ceia ce era cu dînsul. Scîrnavă şi groadznică fapta şi neaudzită în toate ţări creştine. Domnul, ori bun, ori rău, la toate primejdiile feritû trebuieşte, că oricum este, de la Dumnedzău este. Precum dzice svinta Scriptura: „Нѣ ест ин едина класт тъкомошт бога", adecă: „Nu-i nice o putere, fără de la Dumnedzău dată".

Zac. 23. Plătît-au apoi cu capetele sale această faptă şi Şepteliciu si Goia, de la Alexandru-vodă, pe lége direaptă de le-au taietû capetele şi trupurile le-au aruncatû în ieşitoare. Şi cu cale le-au făcut, că după scîrnave fapte, scîrnave morţi vinû. Iară bietul Bucioc vornicul, în branişte amu, au năzuitû la un hin al său, anume Toader brănişteriu, unde-ş lăcuia acel Toader, singur nemerit din răssipă, fără slugi pe lîngă sine, precum vremea acéia în răssipă oştii aşea aduce. Şi cu multă rugămente şi giu-ruită cătră hinul său, s-au oploşit în vicleană făgăduinţa lui. Apoi, a doa dzi, l-au legatû hinul şi legat l-au dus la Schinder-paşea. (O, să nu-l ierte Dumnedzău hin ca acela!) Şi dacă l-au dus la Schinder-paşea au pus îndată de l-au înţăpatû pre Bucioc, săracul, acela carile pururea sfătuiè pre Gaşpar-vodă spre bine şi de mare nevoie i-au căutatû a

pristăni la sfatul lui Gașpar-vodă. Acestă domnă, Gașpar-vodă, niceodată post n-au avut, ce pre ascunsă în tote posturile mîncă carne.

Zac. 24. Iară hatmanii leșești, vădzîndu-se închiși și părăsiți și de tovărășiia moldovenilor și în țară streină, încungiurați de atîtea oști, au scos, a doa dzi, toată oastea, cîta le rămăsesă, stoluri, însă aproape de șanțuri, cît să să apere de năvala turcilor și a tătarîlor. Și toată dzua acéia au stătut călări în tocmală; nice Schinder-pașea și tătarîi așe nu li-au stătut asupra, alegîndu cu sfatul să-i ție așea închiși până ce i-ari strînge foamea și hrana de cai, să să închine de bunăvoie. Léșii încă să facă războiă nu era putere, că și oastea li să împuținasă cu domnii cei fugiți și răniți mulți din războiul cěl dintîiu, între carii era răniți feciorul lui Jolcovschii și nepotul lui de frate. Ce și a triia dzi după războiul cel dintîi, iară așea au scosă oastea cu tocmală aproape de șanțuri. Și într-acéle dzi s-au apropiet și galga-soltan cu puținei tătari pe lîngă sine și au poftit pre singur Jolcovschii la voroava. Scoasesă Schinder-pașea într-acéia dzi toate oștile sale și pusesă rîndă înainte ochilor léșilor, să vadză mulțimea și așea au făcută în trei dzile, pentru spaima léșilor, să să închine, vădzîndă oastea mulțime. Iară la voroava cu galga-soltană Jolcovschii n-au vrut să iasă, ce au trimis pre cneadzul Corețchii, fratele celui Corețchii ce fugise. Deci și galga încă au trimis pre Veli Șah-mîrza și au cerșut o sumă mare de ban să le dea léșii și să margă cu pace. Iară Corețchii arătîndă alte legături de pace, s-au apucat mîrzaculă de sabiie și au dzis să aștepte léșii toți sabiie.

Zac. 25. Vădzîndu-să léșii că cu altă mijloc de acolea n-au cum să iasă, de unde erau cădzuți, au ales sfat să iasă cu

tabăra legată pre mijlocul oștilor și așé au făcut, 19 dzile a lui septemvrie îndesară. Amu era de trei dzile tocmită tabăra la rînduri și au făcut porți în șanțuri, cineși la rîndu și au purces din loc cu tabăra legată de cară, și orînduite oști pi den toate părțile și pedestrași și călări. Gîndiia turcii și tătarîi dintîi că vin să dea războiū, apoi au vădzutū purcesul. Și în céia dzi, până în sară și toată noaptea au mărșū lésii cu puțină dodiială, numai de tătari.

Zac. 26. A doa dzi, septemvrie 20, au sosit și Schinder-pașea cu toate oștile asupra taberii leșăști, ce lésii, cît s-au făcut dzuă, stătusă, unde i-au apucat dzua. Și într-acéia dzi au fostū războiū foarte tare și mare, până la vremea de chindiie și descălecîndū turcii cu corturi de mas, lésii mai îndesară iară au purces cu tabăra și iară toată noaptea au mărșū, numai cu dodiială de tătari.

Zac. 27. A triia dzi, septemvrie 21, iară au stătut tabăra leșască la un pîrîu, care nu-l pomenește Letopisețul leșescū anume ce vale a hi fostū, iară adevărat pe la Scumpiia au lovit, ce ori la o vale ce să dzice Răchita, ori la vreun ciuluc. încă nu trecusă toată tabăra leșască valea, cîndū au sositū Schinder-pașea și acolea au ruptū turcii o bucată mare de tabără și au luatū și cîteva steaguri de la leși și pusei. Și s-au închis lésii iară acolea, la céia vale, de s-au apărat toată dzua acéia.

Zac. 28. A patra dzi, septemvrie 22, au socotit Schinder-pașea să le ție din frunte calea și au purces înainte și aproape de Răutū, desupra Răutului, au tocmit toată oastea frunte. Lésii încă ce-au avut oaste mai aleasă, o au tras de pen arepi în frunte și la o vréme ca acéia la care și de nevoie numai caută a hi toți viteji, că nu era altă cale de viața, au mărșū cu toată tabăra dreptū asupra temeiului

oștii turcești și stîndu tare și cu focul, au căutat turcilor a le da cale. Și într-acéia războiū au luat lésii de la turci două steaguri și tătari prinși vii cîțva. Și după ce s-au așădzat tabăra la Răutū, au mai ieșit steagurile leșăști de au mai lovit pe o drîmbă de tătari, carii trecusă Răutul.

Zac. 29. După acéia petrecanie, să îmbărbătasă lésii și pierduse toată grijea. Iară ce ieste să nu treacă și orînduiala lui Dumnedzău nu poate să să amistiuiască. Amu, fără nice o grije, tare și sămeți lésii și cădzusă la valea Coboltei, unde era de o parte pîrîul, de altă parte oastea, loc deschis, fără trecători. Și pierduse și Schinder-pașea nedejde de a-i dobîndire și trimisesă la Jolcovschii Schinderū-pașea, poftindū să-i trimață un om, să știe turcește. Au trimis Jolcovschii, ce apoi nu l-au mai slobodzitū Schinderū-pașea pre tălmaciul acela. Cîndū au fostū amu aproape de Nistru, ca o milă de loc de la Movilău, la un satu anume Slobodzîea Saucăi, la ținutul Sorocîi, acolo descălecasă oastea leșască, conacul cel de apoi. Holota ce era strînsură, temîndu-să de hatmani pentru dobîndă, că jecuisse multe case în țară, să apuce ei trecătoarea la Nistru noaptea, au dat spaima și toată oastea așa greu s-au turburat, cît care cum au putut, au apucat cal, sluga stăpînu-său și pedestrași și călăreți toți amestecați, unii de lalți fugindū, s-au șpărcuit toată tabăra, hatmanii rămași singuri, unul într-o parte, altul într-altă.

Zac. 30. Dzacū unii să să hie făcut acéia spaimă din slugile oștenilor, carii mersesă la o arie cu fîn, departe de tabără și să-i hie lovitū tătarîi. Ce, oricum au fostū, spaima ca acéia au fostū, în care nu s-au mai putut îndrepta oastea, să să aședza. Poate hi si de grijea trecătoarei Nistrului, care de care să apuce mai curundū să treacă.

Zac. 31. Au pricepută tătarîi încă de cu noapte răssipă oștii leșăști și încălecase toți. A doa dzi dez-dimeneață, au cădzut mai toate capetele leșăști, părăsiți unii și de slugile sale, alții rătăciți, pre mîna tătarîlor. Pre feciorul lui Jolcovschii si un nepot a lui i-au găsit între cară, răniți încă de la Țuțora, pre Conețpolschii cu puținei oameni buluc, așteptîndu dzua, doară ari putea aduna ceva oaste și să știe și de Jolcovschii, ce s-au făcut, l-au încungiurat tătarîi și au cădzut vii pre mîna tătarîlor. Iară pre Jolcovschii, numai cu o slugă a lui rătă-cit, pedestru, l-au găsit o drîmbă de tătari și până a înțelege cine este, vâdzîndu-l om bătrîn, l-au tăiat. Și apoi din sluga lui înțălegînd că este Jolcovschii, i-au dus capul la Schinder-pașea și au stăut toată dzua într-o sulită înainte corturilor lui Schinder-pașea capul lui Jolcovschii. Și într-acela loc stă stîlp de piatră, făcut apoi de oamenii lui Jolcovschii și până astăzi, în ținutul Sorocii, în cea parte de satu, anume Slobodzia Saucăi, locu ca de giumătate de milă de la Movilău.

Zac. 32. Schinder-pașea după aceasta izbîndă, capetele leșăști ce au fost și pre Conețpolschii, i-au trimis la împărăție, iară singur s-au întors la Cetatea Albă și acolo peste puține zile ș-au fîrșit viața. Dzikă să fie murit otrăvit de veziriul ce era atuncea la împărăție, temîndu-și veziriia de dîn-sul. Iară tătarîi au lovit toată Podolia și Rusia¹ fără nice o sminteală de nimé, cu plian mult s-au întors în părțile sale. Fost-au acia răssipă a oștilor leșăști și perirea lui Gașpar-vodă, v leato 7129 <1621>.

11. Capulă ală noaălea

Încep. 1. După domniia lui Gașpar-vodă, au venit la domnie Alexandru-vodă, feciorul lui Iliaș-vodă, iară acélă Iliaș-vodă au fostă ficiorul lui Pătru-vodă Rareș și după moartea tăține-său, lui Pătru-vodă, cădzuse la domnie, ce de bunăvoia sa au lăsat domniia, precum scrie Ureche vornicul și au mărșă la soltan Suliman și s-au turcitu, la care întunecarea menții au venită din desfrinate fapte a curviei.

Zac. 2. Apoi Iliaș-vodă au cădzutu la Rodos, la opreală și acolo, la Rodos, au născutu acestă Alexandru-vodă. Spun de dînsul că la moartea sa au mărturisu legea creștinească.

Zac. 3. La începutul domniei sale, oblicindă de moartea lui Gașpar-vodă că au fostă pricina Șep-telici hatmanul și Goia postelnicul, i-au omorîtu și trupurile lor le-au aruncat în ieșitoare, precum s-au pomenit mai sus. Și cu lege direaptă le-au făcut acéie pedeapsă, numai munca ce au făcut făméilor lor și îmmei a lui Șeptelici pentru avuție, au fostă peste pravilă, că pre legea direaptă nice fecior pentru fapta tăține-său, nice părintele pentru fapta fecioru-i de vîrstă nu-i platnică.

Zac. 4. Domniia era aceasta foarte slabă și cu purtatul trébilor peste obiceiurile țării. Și în dzilele lui au venit și împărăția Turcului, singur cu sine sultan Osman la Hotin, asupra lëshilor. Că înțelegîndă împărăția de perirea oștii leșăști de Schinderă-pășea, avea nădejdea că pre lesne va putea să cuprindze den Crăiia Leșască o parte, soco-tindă că ce au fostă fruntea oștilor leșăști și slujitori vechi au perit în Moldova, nu or avea lëshii nice o putere să stea împrotiva. Și măcar că Venisă vești că perșii să gătiadză asupra Vavilonului, să-l ia de la turci, tot au lăsată grijea Vavilonului și au stătu după gătirea asupra lëshilor peste

toată iarna, trimițîndu și ceauși la craiul leșesc, dîndu-i știre să știe că-i vine asupra Crăiei lui, cu toată puterea.

Zac. 5. Au acestu obicei împărății, de dau știre unul altuia, cîndu voru să facă războaie unul asupra altuia. De care lucru s-au cutremurat lésii, de vrémile acéle, vadzîndu-și răsipă oștilor cu amîndoi hatmanii și a vederea venire asupra sa puterii ca aceia. Ce au trimis și craiul un sol de la sine la turci, mai multu să vadză și cu ochii, este adevă-ratū gătirea turcilor să vie, au numai sintū cuvente. Ce, pe solul la împărăție nice cu veziriul nu l-au adunat, ce numai i-au răspunsu cu scîrbă și l-au pornitū înapoi.

Zac. 6. Iară și craiul leșăscu n-au șădzutū fără gătire, ce, îndată, iarna, au strînsū săimū și den ceputulū săimului au trimis soli pe la toate țări creștine, dîndu-le știre de vinirea asupra sa împăratului turcescu, cu toată puterea împărăției lor. Și au stătut la sfat să facă oști de a stare împotiva puterei turcești și au ales la săimū să facă 30.000 lefecii, în carii să fie 14.000 de husari și 8.000 de pedestrime, altă oaste mai sprintenă și la 15.000 de cazaci să trimață lefe și singur craiul cu toată pospolita să încalece și au stătut și ei toată iarna de gătire. Iară de la Crăiei streine n-au avut de la nime nice unū agiutoriū, mai multu de la holendezi cîteva corăbii cu platoșe si cu sânețe și alte măiestrii de oaste. Iară de la celelalte craii creștinești fără nice o nedejde de agiutoriū s-au întorsū solii lor și încă de la némți oprise și marginile țărîi sale, nice pre banii săi lésii să nu facă lefecii, avîndu împărăția Neamțului pre acéle vrémi mare zarve și amestecături cu Crăiia Bohemului, care crăie, cu altū nume, să dzice Cehul. Așé lăsasă toți pre leși, numai singuri să raspundze

împărăției Turcești. Husari încă atâtea n-au putut a face lésii, că acél fél de oaste să face cu greu și cu mare cheltuială.

Zac. 7. Cîtu s-au dezvărat, sultan Osmanu au purces cu mare gătire cu oști strînsă de pen toate unghiurile țărîloru sale. Așe scrie Hronograful leșăscu, că și din limbi, apoi și din iscoade ce avea lésii la turci, cum au avut sultan Osmanu 300.000 de călări, 12.000 de iniceri, 80.000 de tătari cu Zaimbu Chierei-sultan, hanul Crîmului, fără de oștile muntenesti ce era cu Radul-vodă, domnul muntenescu. Amu aproape de Dunăre fiindu sultanu Osmanu, au venit' veste, cum au luat perșii Vavilonul, ce totu au păzitu calea asupra leșiloru.

Zac. 8. La leși lipsiia hatmanii amîndoi, că Jolcovschii hatmanul cel mare perise, iară Conețpolschii al doilea hatman era la închisoare la Țarigrad și era zarva între leși pentru hătmăniie. Ce craiul Jigmontu, ferindu-să să nu cadze la mai mare împărăchiere între capete lucrul, au răspunsu că așteaptă pre Conețpolschii să iasă din robie și este pravila lor așea, ales la capetele oștilor, să margă pre rîndu din stăpâni mai mică la mai mare. Deci oștile toate au datu pre mîna lui Hotchevici hatmanului de Litfa, om vestitu din tineréțele sale la războaie și atunce de vîrstă sa, ca de 80 de ani.

Zac. 9. Cu 14.000 de oaste au purces deodată Hotchevici hatmanul și înainte sa au trimis cu 4.000 de oameni pre Liubomirschii, să treacă îndată Nistrul la Hotin, fiindu cetatea Hotinului din dzilele lui Gașpar-vodă pre sama leșilor. Deci întrîndu Liubomirschii în țară, păn a să apropiia oștile turcești, au prădatu țara pănă în Iași, ieșîndu și lăsîndu și Alexandru-vodă lésii cu fuga la Romanu. Și au

arsă leșii și leșii și din prada țării au strîns hrană, care apoi au ținut pre leși toată vremea, cît au fost la Hotin, în urma lui Liubomirschii au sosit și Hotchevici hatmanul la Hotin și apoi, după Hotchevici, și feciorul craiului leșăscă, Vladislav, cu 16.000 de oaste. Nu știu ce vină or hi dat bieților tîrgoveți de Hotin, a o samă ce au fost mai fruntea, de i-au înpensă din cetate de pe zid, fără de nici o milă leșii.

Zac. 10. Amu era împărăția la Țuțora, iară cazacii tot nu sosisă la Hotin, cu mare mîhniciune leșilor și amu agiungea tătarîi până în tabăra leșăscă, cît pierduse leșii de cazaci nedejde.

Zac. 11. în 20 dzile a lui avgust au lovit un soltan cu oștile sale și cu mulți și din oastea turcească, la tabăra leșăscă supt Hotin, cît s-au gîndit Hotchevici hatmanul și alte capete leșăști că amu și împărăția singură este sosită și scoasesă și leșii toată oastea la cîmp. Ce, tătarîi, după puțină năvală, s-au dat îndărăpt. Și atunceși, în céiași dzi, au sosit și 1.000 de cazaci înaintea hatmanului lor, anume Sahaidacinii, dîndu-i știre că sosește și oastea căzăcească cu tabăra legată, de trei dzile tot cu război prin tătari, că trecusă cazacii pe la Soroca și zăbăvindu-să cu prada, pe hirea lor, îi apucase tătarîi pe cale. A doa dzi, 21 a lui avgust, au sosit și Sahaidacinii cu 20.000 de cazaci și într-acéiași dzi, orînduind Hotchevici șanțurile pe lîngă tabără și făcînd căutare cazacilor, au dat știre străjile, cum sosește și împărăția cu toate oști în tocmală, cum dzic la turci, alai. Ce, au lăsat și Hotchevici căutarea cazacilor și au scos și el toată oastea la cîmp, cu tocmală puind oaste și pen văi și pin ceretei supuse. Singur au stătut cu partea mai aleasă a oștii frunte, gîndind că vor da turcii

îndată războiul. Ce, oastea turcească n-au stătut de războiul, ce, cum au sosit, au început a descăleca și a întinde corturile. Cantemir-pășea numai cu oștile sale au făcut năvală o dată la aripa lășilor, ce vădzind oaste leșască supusă pin toate văile, au purces si el spre descălecatul oștii sale. Iară turcii scoasesă o samă de pusei și da în oastea leșască și au fost hărțuri între oști până sară.

Zac. 12. Avgust 22, dez-dimeniață, au cuprins turcii tot locul acela cu corturi, unde stătusă lășii în dzua dintîiu. Lășii încă au scos oastea împregiurul taberei aproape si într-acéia dzi toată năvala turcilor au fost asupra cazacilor, vădzîndu-i încă fără șanțuri și osebiți de tabăra leșască.

Zac. 13. Avgust 23 dzile, dez-dimeneată, gătiți turcii de războiul, cazacii era descălecați cu tabăra lor, mai gios pe Nistru, deosebi de tabăra lășilor, încă fără șanțuri, numai încheiată cu căruțele. Acolè, la cazaci, au făcut mare năvală cu toate oștile turcii cu tătarii, cît să vedea luată amu tabăra căzăcească. Ce, au stătut cazacii foarte tare și cu nevoița a hatmanului lor, care era om, oștean drept, si le-au dat și Hotchevici hatmanul agiu-toriu cu trei roate de nemi și cu o mie de haiduci cu bardise (ieste un feli de arme, topoară cu coade lungi). Deci, cum au vădzut cazacii agiutoriul, au sărit drept asupra inicérilor, bătîndu-se de la o vrème de țiușu cu sînețale, cît le-au căutat a să da înapoi inicérilor. Și așea gonind cazacii și haiducii pre iniceri, s-au întăritat și oștile călă-reță și s-au făcut o glogozală mare între oști, adao-gîndu-să și din oști turcești cu tătarii și den bulucuri a lășilor la acéia aripă, unde era sfada, cu mare vărsare de singe. Și într-acéia dată, la acela războiul, au perit capete cîteva den iniceri și pašea de Sil-

istra, vestitū războinic. Din partea lésilor, din capete au peritū Zavisa și Endriiovschii, amîndoi rohmistri. Și din capetele tătarîlor de Litfa au perit Bogdan-mîrza și Țarovici, iară mîrzac. Lucru mare, cumu-i laudă Hronica leșască, cum au stătutū de bine atuncea împotiva turcilor, macara că sintū și ei turci de lége. În céia dzi, spunū să hie chematū soltanū Osmanū pre iniceri și le-au dzis că nu va mîncă, până nu or lua tabăra căzăcească.

Zac. 14. 24 a lui avgust, lésii la cîmpū n-au ieșit, ce au stătut toată oastea la întăritura șanțurilor, ca până atuncea pe mai multe locuri era tabăra leșască numai cu cară îngrădită. Iară turcii într-acéiași dzi, vădzîndū că lésii nu stau la războiū, ce de lucrul șanțurilor, și călării de-a valoma cu inicerii pedestri întîi au datū năvală unde era fruntea șanțurilor și acoloa dîndu-le tare némții răspunsū, s-au mutat mai sus, cercîndū locū mai slabū, ce și acolo, la năvală au cădzutū mulți din turci. Apoi și la al tréilè loc, au luatū mai despre Zvancea, ce și acoloa s-au apărat lésii tare si până amiadzedzi au dodeit pe leși. Iară de la amiadzedzi, iară cu toată năvala au lovitū la tabăra căzăcească, care amu era grijite peste noapte, cu doă rînduri de șanțuri, un șanțū tocma pe lîngă cară, iară altū rîndū de șanțuri mai departe de tabără și amu lipiți de șanțurile lésilor. Multă oaste turcească au peritū de cazaci într-acéia năvală și au gonitū lésii pre turci înfrînți de focul cazacilor, până în cor-turi.

Zac. 15. Avgust în 25, nimica n-au gînditū turcii de paguba oștii sale, ce au avutū, ce, a doa dzi, au scos pușcile céle mari si s-au apropiatū de șanțurile cazacilor și au dat nepărăsitū în cazaci cîteva ceasuri. În loc de minune scrie Hronograful leșescū că dîndū așea desū și mai multū de un

cazacă, anume Vasilie sotnicul, n-au perit, iară cai au omorît mulți în tabără. După patru ceasuri ce începuse a bate pușcile în cazaci, au ieșit cazacii ș-au făcută năvală la pusei, de unde bătea. Și din aripa despre lēși au lovit un stol de leși, iară într-acolea si au împensă pre toată oastea acéia de pe lîngă pusei și au apucat toate pușcile cele apropiate. Și au mărșă într-acéia dzi până în corturi turcești cazacii, cu mare spaimă în toată oastea turcească și amestecătură. Ce, cum și-i hirea cazacilor, la dobîndă lacomi, au dat îndată de jacuri și cu acéia zăbavă, avîndu vrēme turcii, au împensă iară pre cazaci și de la corturi și de la pusei. Pușcilor apucase cazacii de le stricase roatele și straturile.

Zac. 16. Dintr-acéia dzi amu au mai răsuflații cazacii și s-au acolesitū turcii despre parte lēșilor cu năvala, că să deprinsesă lēșii, de sta gata, bulucuri călări și cît îi împengea cazacii den foc pre turci, iară lēșii lovia din aripa. Deci, den 26 a lui avgust au cădzut greul asupra lēșilor, că în 27 a lui avgust mare năvală au făcut turcii la oastea leșască, care era scoasă dinafară de șanțuri și au în-frîntū pe lēși și doaă bulucuri de némți a doi polcovnici au peritū cu totulū. Mare bucuriie în turci și semețiie de atîtē capete de némți, de carii sta o grămadă înainte corturilor împărătești. Și să nu hie întorsū pre turci îndărăptū niște steaguri de husari, la grije era și toată tabăra leșască, așea să amestecasă de rău lēșii. Au luatū într-acéia dzi turcii steagul lui Hotchevici, rumpîndu-și zăbala calul stegariului, care purta steagul de husari la Hotchevici, l-au băgatū pe stegariul fără voie lui în desimea turcilor. La acéia grije scrie Hronograful, că singur moșneagul Hotchevici au ieșit din șanțuri afară și pin toate celelalte porți ieșiia orînduită

oastea și așa s-au dezbăratu de oarbă năvală turcilor, într-acéia dzi. Iară oaste au peritū multă într-acéia dzi din leși și steagul lui Hotchevici cu stegariul.

Zac. 77. În 28 a lui avgust și 29 și 30, turcii au ședzut pre odihnă, iară Hotchevici hatmanul mîh-nitū pentru steagul său, care lucru la oștenii acestor părți și în locū de necinste și în locū de piedzi răi să socotește.

Zac. 18. În dzi 1 a lui septevrie au pus gîndū lēșii să lovască cu toată oastea sa noaptea pre turci, numai să lasă pedestrima la șanțuri și așa au făcut. Toată oastea scosesă denafară, ce au împiedecatū lucrul și gîndul lor ploaia. A doa dzi au oblicit turcii gîndul lēșilor den haiduci unguri, care fugiia totdeauna de la leși la turci și de la turci rusii totdeauna. Iară cazacii tot nu s-au răbdatū și pe ploaie, la o aripă de corturi au îndrăznit de i-au lovit, tot într-acéia noapte.

Zac. 19. A treia dzi a lui septevrie au venit în tabăra leșască de la Radul-vodă, domnul muntenescū, Batiste Veveli, om de neamul sau criteanū, dzicū să hie fostū cu știrea veziriului, îndemnîndū pre lēși să trimață sol de pace la turci. Și nu s-au apăratū lēșii, ce au trimis foarte om cu ispravă de la sine, anume Zelenschii, să întrebe, putea-vor să să priimască soliile la împărăție, au ba. Și de atuncia îmbla și soliile, iară și singele bieților oșteni mai multū să vârsa din îmbe părțile între dînșii, în toate dzile și în tot ceasul.

Zac. 20. În 5 dzile a lui septevrie, au obîrșitū turcii și podul peste Nistru și au trecut și în céia parte de Nistru oastea. Avea hrană până atuncia slobodă de cai lēșii peste Nistru, iară den céiași dzi i-au închisū și den céia parte. Și tot într-acéia dzi au venit și Caracaș-pașea de Buda, carele

temîndu-se de împărăție, scîrbită de dînsul pentru zăbava, trimisesă răspunsă veziriului că nu va merge la adunare, pînă nu va hi întîi în tabăra leșască.

Zac. 21. Toată oastea turcească iară să pornise după Cărăcașu-pașea și din toate părțile au stătut năvală asupra lésilor, iară mai mare cu multă unde era singur Caracaș-pașea. Era acél loc despre Zvancea, unde era mai slabă tabăra leșască. Îl dusésă pre Caracaș-pașea anume la acel loc niște unguri ce fugise de la leși la turci și acéia năvală au făcuții la șanțurile leșăști, cît să nu hie apucat a ieși un bulucă de némți cu un căpitan anume Veier, neamțu si s-au prilejită vro 2.000 de cazaci, carii păștea caii, țiindu-i amînă prin ceretei, luasă Caracaș-pașea șanțul lésilor. Ce némții ca din dos să prilejise a oștii cei turcești și alții di pe șanțuri au vărsatū focul în turci, cum dau némții, odată. Și dintr-acela focū au nemerit glonțul den sinețu pe Caracaș-pașea dreptū pren capū. Deci, cît au vădzut turcii c-au cădzutū Caracaș-pașea, s-au dat îndărăptū. Ieșit-au și lésii călări din șanțuri, iară n-au gonit pre turci, stîndū după sprejeneală de alte locuri, pe unde mai năvăliia turcii.

Zac. 22. Slăbise lésii de hrană si de desimea mare de trupuiri să scornise mare putoare în tabăra lor, că nu mai biruia a căra trupurile în Nistru. Deci să scornise boale între osteni și mai vîrtos muriia caii de o boală ce era în cai. Feciorul craiului, Vladislav, dzăcea bolnav și Hotchevici hatmanul iară așea, din care boală au și murit acoalea la Hotin Hotchevici, septevrie 14, omū între leși vestitū de lucrurile războaielor. Spunū de dînsul, păn au fostū viu, cîndū au venitū pomenire de pace de la Radul-vodă, să hie dzis: „Lasă, lasă, să vie Simedriu, să va căi soltanū Osmanū c-au venit asupra lésilor”.

Zac. 23. Trei dzile după perirea lui Caracaș-pașea, turcii au șădzutū fără războiū, iară tătarī ardea și prăda Tara Leșască pre lîngă Cameniță și mai sus de Cameniță și să fuma Țara Leșască la vederea ochilor a lēșilor și ei închiși de toată hrana. Mai multū ce răzbiia cazacii pen păduri, pe la cetăți de pe aproape și aducea cîte oarece hrană, ce iară nu de agiunsū. Și au ales și lēșii într-un rîndū, noaptea, cu vreo mie de haiduci, niște cară, de au adus den Cameniță puțină hrană și iarbă de sinéță, că împutinasă lēșii și iarba și plumbul. Și boale să scornise multe în nēmți și în leși și mai ales boală de ventre, învățați cu berea, cu horilcă și acolo numai apa Nistrului era băutura, care este foarte grea la băutū.

Zac. 24. Svătuia unii din leși să lase pedestrimea să apere șanțurile, iară ei să iasă călări, alții sfătuia să pornească pre feciorul craiului, să margă el să sirguiască pe craiul, pe tată-său, să vie mai curundū cu agiutoriū și să burzuluisă și oastea Litfei, numai să o plece din tabără. Ce, apoi toate acestea sfaturi le-au așădzat Liubomirschii, pre carele l-au și ales oastea și în locul lui Hotchevici și l-au pus feciorul craiului hatman.

Zac. 25. În 15 a lui septeavrie să întorsesă și solul lor Zelenschii, trimis la veziriul și tot într-a-acéiași dzi au lovit turcii iară tabăra leșască la poarta Litfei. Ce făcusă lēșii în céle trei dzile o tabie, adecă o baștă denafară de șanțuri, de care nu luasă turcii aminte, ce și de la șanțuri și den tabie dîndū tare lēșii foc, au căutatū turcilor a să da înapoiū. A doa dzi, septemvrii 16, au trecut pușcele turcii în céia parte de Nistru și au bătut toată dzua în tabăra leșască. Și toată dzua acéia numai unū neamțū au ucis, la corturile feciorului craiului. Si tot într-acea dzi au trecut Nistrul și sultanū

Osmanŭ singurŭ ŝi au mǎrsŭ de au vǎdzutŭ Cameniță. Pusesă să bată o cetățuie anume Panăvții, lîngă Cameniță, ce era niște haiduci, puși acolo de pază. Ce au perit cîtva turci de haiduci ŝi au lăsatu-o cetățuia acéia nedobîndită. Iară pre lîngă Zvancea, numai căci au trecut pe lîngă cetate. Scrie Letopisețul leșăscŭ să hie dzis soltanŭ Osmanŭ pentru Cameniță: „Dumnedzău au făcut-o această cetate ŝi Dumnedzău va lua-oă”. Iară în dzilele noastre au luat-o sultanŭ Mahmetŭ, împăratul turcescŭ, în 9 dzile în anul 7180 <1672>, în 16 dzile a lui avgust, pentru păcatele lēșilor ŝi netocmala între dînșii.

Zac. 26. Făgăduită era plata tătarîlor la Hotin de soltan Osmanŭ, care va aduce cap de cazac, să ia cîte 50 ughi de aurŭ, deci alerga tătarîi, lovindŭ pin Țara Leșască țărănimea ŝi le aducea capetele ŝi lua bani. Ce, cărasă niște grămădză de capete de țărani înaintea corturilor împărătești, cu numele de cazaci. Iară oastea turcească neputîndŭ strica lēșilor den frunte, au trecut Nistrul pușcile céle mare ŝi bătea foarte tare den céia parte pre cazaci ŝi o parte de tabăra leșască. Numai ce au căutatŭ a să muta de la mal ŝi cazacilor si lēșilor, de pe unde agiungea pușcile. Ŝi în 16 a lui septevrie acela războiŭ ŝi năvală să făcusă, cît amu didésă tătarîi înot să treacă apa, să între în tabăra. Care grije vǎdzindŭ Liubomirschii, carele era în locul lui Hotchevici celui mortŭ, au coborît némți pedestri cu foc ŝi s-au îmbărhătatŭ ŝi cazacii si au începutŭ a da foarte désŭ focul, cîtŭ au căutatŭ turcilor a părăsi deodată pușcile ŝi a să mai depărta de la malŭ.

Zac. 27. Acéstea lucrîndu-să la Hotin, craiul lēșăscŭ Jigmontŭ veniia încet, cum să dzice, leșește, într-agiutor fecioru-său. Ŝi amu împuținase de tot tabăra leșască iarba

de sinețu și de hrană era foarte strînși, care nevoie nice de la turci nu lipsiia, că flămîndzisă foarte rău si turcii și în toate dzile veniia vești de mare prădzi ce făcea cazacii pre Marea Neagră. Deci vinisă iară Batiste Veveli de la Radulvodă, domnul muntenéscu, cu făgăduință tare, că or hi priiimate soliile, numai de zăloage poftise lésii de la turci, au adus răspunsu că ieste cu rușine împărăției să dea zăloage. Deci și lésii au ales pre Iacob Sobetșhii, tatăl craiului de acmu și pe Joravinschii caștelanul de Bîlza și au mărșu solii leșăști în tabăra turcească.

Zac. 28. Schimbasă împărăția pre veziriul în scîrbă că n-au fostu harnic de a lua tabăra căzăcească și pusesă altu veziriu, carele să-și arate lucrurile mai tare, au dzis solilor leșăști să lége biru pre an la împărăție. Care lucrul nici într-un chip nepriimindă solii leșăști, pre dînșii i-au oprită, iară oastea toată cu mare gătire si cu toate pușcile și măistriile au pornit cu sine asupra taberii leșești și o parte au pus dencoace de Nistru să bată, iară altă samă cu sine au trecut Nistrul și au bătut în céia dzi, toată dzua, septevrie 24 și septevrie 25. Ce, făcuse pre mală și lésii șanțuri dincoace, iară tot îi strica din pusei turcii și mai rău din céialaltă parte de Nistru. Și așa să lupta în toate dzilele acéstea până în 27 a lui septevrie.

Zac. 29. Au acestu obicéiă cazacii, daca li să dodiește răul și pieră de pusei, iesă de dau năvală, tocma acolă, de unde bată pușcile, care hirea lor, hie cine va hi vădzut la Suceavă, cîndă închisésă Ștefan-vodă Ghiorghie pre feciorul lui Hmilă. Așa au făcut și la Hotin, cîndă părea turcilor că sintă pătrunși de morți ce făcea pușcile într-înșii, că-i bătea atuncea în cele 5—6 dzile 60 de pusei, cum scrie Hronograful leșăscu, tot de céle mari, ce le dzicu

balemézuri, și-i socotiia spăimați, atuncea, în 27 a lui septevrie, au făcutu cu hatmanul său, cu Sahaidacinii, sfat și s-au orînduit în doao bulucuri, o parte în céia parte de Nistru și altă parte din ceasta parte. Și așea au făcut, noaptea au purcesu și au trecut Nistrul pe pod la Zvancea, că avea și lésii pod peste Nistru, mai sus, împrotiva Zvancei si au lovită tocma șanțurile veziriului din céia parte, cât i-au căutată și veziriului în céia noapte a nu mînea supt cortă. Iară dincoace, acéia spaimă și glogozală făcuse în oastea turcească, cât în giumătate de oaste fugisă de supt corturi la altă parte de tabără, părăsisă și pușcile și să făcuse o amestecătură mare. S-au împlut cazacii de boarfe, de săbii, de rafturi, de corturi, iară mai multe au tăiat și le-au răsturnat și cu mare dobîndă s-au întorsă în tabăra sa.

Zac. 30. De miratū era la împărăție și la toate capetele împărăției neînfrîntă și neînspăimată hirea căzăcească, la ce strînsoare amu era.

Zac. 31. Amu aducea tătarîi și limbi, carii spunea de singur craiul lășăscu sosită la Liov. Ce, a doa dzi după acéia petrecanie din cea noapte, au chemat împărăția pre vezirul la sine, iară pușcile den céia parte totuși au bătut păn îndesară, iară singur veziriul au stătut cu solii leșăști la legături de pace, avîndu veste și de sosirea craiului la Liov.

Zac. 32. Multă au stătut turcii să priimască lésii cevași biră, ce lésii nice să pomenească acestă lucru n-au priimit. Deci, după multă frămîntătură, au stătut și s-au ales pace, septevrie 29 dzile, pre calendariul nostru, iar pre a papistașilor octovrie 91.

Zac. 33. Legăturile despre împărăție au fostă acéstea: Pace vécinică de la turci să aibă Crăiia Leșască, niceodată

asupra ei oști să facă (iară, ia, cum țin), pre tătari să-i oprească să nu îmbie, stricîndu în Țările Leșești, la Moldova pași sa nu puie (iară și de céia, măcar de n-ar hi aproape) și alte mănîntușuri, pentru semnele hotarălor la cîmpii Oziei și despre Tighinea.

Zac. 34. Iară de la leși era aceste legături: în Moldova cu oști să nu mai îmbie, pre cazaci de la mare să-i oprească, cetatea Hotinului să dea pre mîna domnului de Moldova, solū mare cu daruri și cu întăritura legăturilor de pace să trimață la împărăția. Și numai ce le-au căutatū léșilor mai apoi, mai în silă, a priimi și a lega și 30.000 de cojoace, din anū în an să dea tătarălor. Și așea acestea istovindu-să, în loc într-îmbe taberile, și turcească și acea leșască, au strigatū strigătorii pace și în loc au părăsitū și armele de îmbe părțile.

Zac. 35. In 30 dzile a lui septevrie s-au făcut tîrgū între leși și între turci; au cumpăratū léșii mulți cai turcești ieftini, corturi și turcii de la leși postav, pistoale. Și iarăși în dzi întîiū a lui octovrie și a doa dzi, iară au făcut tîrgū oștile între sine.

Zac. 36. A treia dzi după pacea legată, au pur-cesū împărăția în giosū de la Hotin. Ieșisă toată oastea leșască în tocmală la cîmpū și petrecîndū bulucurile turcești, își lua dzua bună cu clătirea și capului de la leși. Apoi, a patra dzi, și léșii, după purcesul împărății, octovrie 6, au ieșitū și ei din șanțurile sale cu cazacii, lăsîndū cetatea Hotinului pre sama Radului-vodă, domnului muntenescū, că domnul țării noastre, Alexandru-vodă, precum s-au pomenit mai sus, viindū la Hotin împărăția, n-au aflații nemică grijit, nice poduri, nice conace și țara aflîndu-se fugită și stricată de leși, s-au scîrbitū pre Alexandru-vodă așea de rău, cît

numai era să-l omoară. Ce, l-au scos de la moarte veziriul, iară de urgie n-au hălăduit, că până la Hotin, tot au fost legat la pusei în obedzi și toată vremea acéia, cât au fost împărăția la Hotin, tot au fost la închisoare, până la întorsul împărăției spre Țarigrad.

Zac. 37. Pre cale mergîndu împărăția, mare scădere au avut în oameni, hămnescă oastea și caii, că lovisă niște răceale și ploi cu ninsori. Și de atuncia sintă luate Renii cu cîteva sate de soltan Osmanu, sat de țară pe Dunăre, ascultătoriu cătră ocolul Galaților și sintă date de împărăție cătră Smil, de atuncia, căruia olatu venitul ieste închinat la mormîntul lui Mahmet, ce ieste în Țara Arăpască, aproape de Marea Roșie.

Zac. 38. Iară craiul leșescă Jigmontu, înțelegîndu de pacea făcută între turci cu ficioru-său, s-au făcut mînios deodată, ce era zugrăvită acéia mîniie, că pospolita veniia foarte încetă, velcopoleanii atunce trecea Visla, iară Litvei veniia asupra craiul șvedzăscă Gustav, la Riga, care cetate vestită foarte între cetățile lumii, atunceși au luat-o Șfedul.

Zac. 39. Și așea au fost lucrurile împărăției cei dintăi, cu vinirea lui sultan Osmanu la Hotin, în anul de la zidirea lumii 7130 < 1621 >.

12. Capulă ală dzécilea

Încep. 1. După grea de scîrbă împărătească mazilie a lui Alexandru-vodă, feciorul lui Iliaș-vodă, încă de pe drum mergîndu împărăția la Hotin, au trimis iară la Ștefan-vodă Tomșea și iară i-au dat domniia țării.

Zac. 2. Amu mai blîndu Ștefan-vodă, la a doa domniia

sa, precum au putut   nt i,  mbl nd  singur pre la bejenii, str ng nd  conace  mp r  iei  i afl ndu-se la slujbă.  i c t s-au m ntuit  de  mp r  ie, s-au apucat cu toată osirdia de ob r irea mănăstirei Soleai, care urdzise la domnia dint i, ce nu o fir ise. Este mănăstirea Solea ob r it  de dînsul  i sf r it  în anul 7131<1622>, dup  mp r  ie.

Zac. 3.  n loc , peste voia l  ilor era domnia lui, că era în mare vrajbă cu d n ii  i pre Radul-vodă av  iară mare neprietin. Însă siliia  tefan-vodă să nu dea ceva pricină l  ilor, fiind  atuncea de curund  lega i cu prieten ug  nou  mp r  iei.  i după  mp r  ie, într-acela  an , vara, a solului care venia de la l  i la  mp r  ie, cu întăritura păcii ce făcuse la Hotin , mare cinste  i v lhv  au silită să-i facă, iară tot pre l  i prietini a face n-au putut .

Zac. 4. Era solul de la craiul le esc  un om mare, anume cneadzul de Zbaraj, din Vi novece ti, cu mul ime de oameni  i cu desfr nate de tot podoabe, că de-bia de să află în vro istorie pre aceste vacuri solie ca acéia la vreo  mp r  ie prilejit , cu 300 de oameni călări, fără pedestrași pe l ng  carate ce avea  i p n în vezetei  mbr ca i cu ursinice. Ciub r le cu carile adapă caii, de argint ,  i cofe, barilce, la hamuri  intele  i la haiduci cepragi de argint .  ntr nd  în Țarigrad, au pus potcoave de argint , numai câte un cu.i  bătute la cai, anume să cadă pre uli e.

Zac. 5. Ie indu-i  tefan-vodă o milă de loc înainte cu c teva gloate, în carat  cu sine solul nu l-au poftit, nice au primit să hie la masa lui  tefan-vodă, la osp  . Iară  tefan-vodă  i la purcesul lui din Ia i spre Țarigrad, iară l-au petrecut cu cinste, p n  la locul unde au f cut  apoi Barnovschii-vodă un h l  teu, ce să chiamă Iazul lui

Barnovschii până astăzi.

Zac. 6. Acolea l-au tîmpinatî călăraşii de la Țarigrad, cu veste că s-au schimbat veziriia şi au stătut veziriî unul ce-i era lui Ştefan-vodă priietin. Cum au înţales din călăraşi de veziriia aceluia vezirî veste, îndată au dzis gloatelor să să întoarcă şi tnloc s-au întorsî şi singur, poftorindî cu glasul: „Lase, cîine lese, că te voi purta eu”. Şi neluîndu-şi nice dzua bună de la sol, s-au întorsî la scaun şi au trimis şi înaintea solului, pen țară, pe la toate conacele, de i-au tăiatî obroacele.

Zac. 7. Sosindî solul acéia la Țarigrad, au aflatî împărătiia lui soltan Osman la mare turburare şi închis Țarigradul din rădicatul inicérilor asupra împărăției. Şi au ținutî acea turburare 9 dzile, închişi toți, cineşi la casele sale, cu mare grije şi spaimă. Şi oamenilorî celor streini şi solilor ieşise poruncă de la caimacamul, cine era suptî acéia vrême, nimé denafară de casa lui să nu iasă. Deci şi solului leşăscî au ieşit răspunsî să stea denafară de Țarigrad şi au şedzut solul toate dzilele acéle la un sătcel denafară, anume Halcali, păn la aşă-dzarea împărăției lui soltan Mustafa, în locul lui soltan Osman.

Zac. 8. Iară pricina rădicării a inicérilor asupra lui sultan Osman au fostî aceasta: întorcîndu-se sultan Osman fără izbîndă de la Hotin, da toată vina inicérilor, că n-au vrut să stea la războiî, cum s-ari cădea slujitorilor celor buni, mustrîndu-i pururea că sintî buni numai de bețiie, să hie călcători legii lui Mahmet. Ce, aşedzase gîndul pe toți să-i stingă şi să facă slujitori arapi, carii stătuse la Hotin mai tare la războaie şi așa în toate nopți îi sugruma pre iniceri. Iară neputîndî aşè plini pre voie gîndul în Țarigrad, ş-au ales cale la Anadol, spre mormîntul prorocului său, la

închinăciune și pusesă amu de au strigat pre obicei și strigătorii, dîndu știre de gătirea purcesului împărătesei!.

Zac. 9. Vădzîndu inicerii gîndul împăratului aședzat spre stîngerea lor, întîi la veziriul și la muftiu], în gloată strînși, au mărșu și au strigat să grăiască împărăției să să lasă împăratul de acéia cale, fiindu de curundă descălecați den oaste, lipsiți de toate. Ce, dacă n-au putut face nimica cu graiul veziriului și a muftiului, să întoarcă pre împăratul din cale, a doa dzi s-au strînsu cu toții, plecîndu spre sine și pre spahii și au mărșu la curtea împărătească și au strigat să să lasă împăratul de cale, însă Venisă în céia dzi fără arme. Ce răspundzindu-le sultan Osmanu că așea va să facă, așea va face, a triia dzi au venit cu arme la curte cu mulțime din toate unghiurile Țarigradului, mulți carii nici iniceri nu era și au lovit casele împărătești și îndată hadîmbii, ce era fruntea pe lîngă sultan Osmanu, i-au făcut fărîme. Singur sultan Osmanu scăpase deodată la grajduri, ce l-au găsită inicerii.

Zac. 10. Era între casele céle din grădini sultan Mustafa, un unchiu a lui sultan Osman, ascunsă, care fusesă întîi împăratu, puțină vréme, ce fiindu la hire foarte prostatecū, îl scosesă den împărăție și-i ținea ascunsă între grădini. Acolea oblicindu-1 inicerii, au năvălită și l-au apucatū de acolea în-spăimat de moarte și l-au pus în scaun, străgîndu cu toții: "Acesta ni-i împăratu".

Zac. 11. Dacă stătu sultan Mustafa la împărăție, cu învățatura lui au luat inicerii pre sultan Osman și l-au pus pre un cal prostū, acoperit pre capū, să nu-l cunoască nimea și întîi la Edi Cula1 îl duce, apoi, temîndu-se sultan Mustafa să nu iasă cumva iară la împărăție, au trimis poruncă să-l omoară și omorîndu-l inicerii pre cale la Edi

Cula, l-au în-gropatŭ la un mecetŭ împăratească, iară fără nice o cinste.

Zac. 12. Deci solul leșăscŭ ș-au datŭ solii la soltan Mustafa, întrîndŭ în Tarigradŭ cu acéia podoabă și vîlhvă, cît este în voroava țarigrădenilor solii acéia până astăzi. Potcoave de argintŭ pusesă la o samă de cai, numai cîte cu un cuiŭ prinse, anume să cadză pre ulițe, și alte zburdate cheltuiiale, care toate acéle apoi l-au adus și pre solul acéia la mare nevoie și cheltuiială și pre léși la mare căință, cît este legatŭ cu săimŭ, oameni mare ca acéia de atunci să nu mai trimață la turci. Și să nu hie fostŭ nevoița Radului-vodă, domnului muntenescŭ și după ce slobodzisă turcii pre sol, s-au prilejit de au lovit niște cazaci pre Marea Neagră, deci răpedzise împărăția de olacŭ ceauș, să-l întoarcă pre solul, ce Radul-vodă, mainte oblicîndŭ povestea, i-au datŭ de sîrgŭ cale pren Țara Ungurească.

Zac. 13. Spunŭ de solul acéia, dacă l-au dus la împărăție, după adunare, n-au vrut nimica, căutîndŭ pe după sine vreun scaun să șadză și ședzîndŭ, să-și dea solii. Și așteptîndŭ cîtva, vădzind că nu-i dau scaun, cabanița ce era pe dînsul, învălin-du-oă, au pus și au ședzut în locŭ de scaun. Și după solii n-au vrut să mai priimască haina, răs-pundzîndŭ să hie prețul ei la visteriia împărătească de un scaun, să hie de solii leșăști. Și aceasta poveste au rămas de acéia solii și alte cheltuiiale desfrîdate peste măsură.

Zac. 14. Nemică așea însemnatŭ în ceilalți ani ai domniei aceștii a lui Ștefan-vodă Tomsăi nu s-au prilejitŭ, ce era țara în pace și în tot bivșugul, cît părea hiecui că nu iese domnia acelu domnŭ dentîi, tot în zarve. Și până jla domnia lui aceasta, la toate biruri să ținea în samă la visteriia

împărătească cîte 5.000 ughi, léfele darabanilor.

Zac. 15. Numai, nice într-un chip nu-l lăsa în pace Radul-vodă, domnul muntenéscu, ce săpîndu-1 totdeauna și astădzi și mine, i-au venitū lui Ștefan-vodă maziliea iară, în care i s-au prilejitū și moartea în Țarigrad. Și avuția ce au avut, toată au luatū-oă împărăția.

Zac. 16. Domnū Ștefanū-vodă Tomșea, mare vărsătoriū de singe, gros la hire și prostatec, cîtū îi părea că ieste așa bine, cum domniia întîi. Iară la a doa domniia, cu multū schimbatū într-altū chipū, după patime ce-i venise și lui la capū. Și el au făcut și biserica domnească pe poarta curții și cu domniie fericită țării. In locul lui au stătut domnū în țară Radul-vodă cel Mare cu a doa domniie.

13. Capulū alū unsprădzécilea

Încep. 1. Domniia Radului-vodă celui Mare împărăției, nu domniei sămănătoare și pentru lucrurile și tocmelele casei lui i-au dzis Radul-vodă cel Mare.

Zac. 2. Scrie Pliutarhū, vestitū istoricū, la Viița lui Alexandru Machidon care au scris Alexandriia cea adevărată, nu basne, cum scrie o Alexandrie den grecie ori dintr-altă limbă scoasă pre limba țării noastre, plină de basne și scor-nituri, el dzice că hărniciia împăraților și domnilor mai multū să înțelege din cuvintele lor și sfaturi grăite de dînșii, care cum și păn încît au fostū, decît den războaie făcute de dînșii, că războaiele, avuția și prilejul vremii face mai de multe ori. Iară cuvîntul și sfat înțeleptū den singură hirea izvoréște, pănă în cît ieste, precum dzice și înțelepciunea lui Solomon: „Иеъ оустъ пракедиагш исходить разум”. „Den rostul dreptului izbucnește

înțelepciunea."

Zac. 3. Fost-au acestu domnă, Radul-vodă, deplin la toate si întreg la hire. Cuvîntul ce-i grăia ca o pravilă era tuturoră, giudețele cu mare dreptate și socoteală, fără fățarie, cu cinste, iară nemăruia cu voie veghiată. Avea acestu cuvîntu: „Domnul hiecare, cîndu giudecă pre un boierină cu un curtean, ochii domnului să fie pre boierin, iară giudețul pre calea sa să margă. Și așea, cîndu să pîrăște un curteană c-un țaran, mai de cinste să fie curteanul și la cuvîntu și la căutătura domnului, iară nu abătîndu-să giudețul din calea sa cea direaptă." Și la multe divanuri, cătră vornicii cei de gloată dzicea: „Vornice, dzi celui om mîine să mai iasă la divan", ferindă să nu hie greșit cumva giudețul. Și de să prilejiia cumva negăcită giudețul la un divană, să îndrepta la altul. Dzicea de multe ori: „Nemică nu ocărește pre domnulă așea ca cuvîntul nestătător". Pentru boieri dzice: „De mare folos și cinste este domniei și țărîi boierinul înțeleptu și avut, că dacă are domnulă cinci-șase boieri avuți, nici de o nevoie a țărîi nu să teme". Cu boieriul ca c-un boieriă, cu slujitoriul ca c-un slujitoră, cu țaranul ca c-un țaran făcea voroave și tot cu blîndete și cu mare înțelepciune, că deși era răpit la vremea sa, iară nu îndelungă.

Zac. 4. Boierii la mare cinste avé și dzicea: „Pre un om, dacă-1 boierește domnul, nu încape să-l suduiască. De nu se poartă cumsăcade unui boierin, să-l scoată și să puie altul în locă, iară a-l sudui, sau să nu i se treacă cuvîntul grăit cu cale, nu să cade."

Zac. 5. Avea o slugă Radul-vodă, încă din copi-lăriia sa, căruia socotindă că nu este hirea de boierie, îl socotiia de amînă, iară boierie nu-i da. Ce, văzîndu-se denafară din

rîndul altora, pre hirea omenească, ce ieste pururea sil-itoare în viață să fie între cei de frunte, s-au rugat mitropolitului și boierilor să-i grăiască Radului-vodă pentru dînsul, să nu fie uitat, fiindu slugă de atîta vrême, și așteptîndu în nărocul stăpînu-său, să hie și el între oameni. I-au grăit boierii cu toții pentru dînsul, să nu hie uitat, ca o slugă veche ce ieste și slugile cu nedejdea cinstei stăpînilor, să agiungă și ei a hi între oameni, mai multu slujesc. Au răspuns Radul-vodă boierilor: „Mie, sa nu vi să treacă cuvîntul vostru, nu mi să cade, iară eu știu hirea omului, că de boierie nu este, iară, ia, că 1-oi boieri pentru voia dumilor-voastre”. Și a doa dzi l-au chemat și i-au dat vătăjia de aprodzi, care era la cinste îa Radul-vodă, si aprodzii cei de divan n-ai la o domnie mai de cinste n-au fost, cu urșinice mulți și cu cabaniță cu jder și cu hulpi îmbrăcați aprodzii. Și ori la cine și la ce boieri mergea cu carte, în picioare sta boieriul, până să citia cartea.

Zac. 6. N-au trecut săptămîna și veni jalobă din tîrgu la divan de niște făméi pre acel vătav nou, de sila ce le făcuse și le bătuse în tîrgu. Au căutații Radul-vodă la boieri și li-au dzis: „Nu v-am spus că acesta om de boierie nu este?” Iară cătră dînsul : „Eu, măre, încă pe boierie nu am apucat să-ți dzic”. Și au dzis armașului de i-au luat gîrbaciul și au pus de i-au dat 300 de toiege.

Zac. 7. Numai, cum nimé în lume fără vină, așa și Radul-vodă cu mare pustietate țării, care nu să va uita den pomenirea oamenilor în véci. Și de mirat este, cum au încăput într-o înțelepciune ca acéia o vină ca aceasta. Așa era de greu țării, cît să pustiisă curtea și țara. Ce pricină ar hi fost, nu știu, fără de tot zburdată podoaba curții. Nimé den boieri, până în cei a treia, cu haine cevași

proaste să nu hie, că era de scîrbă. Postelnicii, copii den case cu mari podoabe și cu fotaze la cai. Mare întunecare aicea înțelepciunii acestui domn, că este domnul să să poarte cum biruiește venitul țării.

Zac. 8. Birul țării era legat la Tighinea pre acéle vrémi și la Cetatea Alba, ce venia inicerii la bir și păn cu hamgiare sării la boieri. Acéia vădzîndu Radul-vodă, au mutat birul, să să ducă la Țarigrad, la împărăție, că credința acéia avea Radul-vodă la împărăție, care n-au avut nice mainte de dînsul, nici mai pre urmă, nici un domn, cîți au fost în țară. Și crăile creștinești, ales léșii, ungurii și alte țări creștine, mare folos avea de dînsul, că-i feria de multe primejdii, ca un creștin. Păzindu-și slujba dreaptă cătră împărăție și datoria creștinească o păzia, precum s-au arătați și la Hotin, cu mijloacele lui la pacea ce s-au făcut între turci și între leși și apoi cu solul cěl leșăscu, cneadzul de Zbaraj, căruia i-au dat cale prin Țara Ungurească, gătit acéia sol de opreală la împărăție. Deci, și la turci credință și la creștini laudă avea, că toate era cu înțelepciune legate.

Zac. 9. Radul-vodă domnia aicea în țară la noi, iară feciorul său Alexandru-vodă în Țara Muntenească și la aceasta domnie au făcut și nunta la Tecuci fecioru-său cu fata lui Seărîet, vestit om între țarigrădeni, la care veselie era adunate două țări, țara noastră și Țara Muntenească. Scaunele boierilor, din-a-clirapta domnilor boierii de Muldova, iară den-a-stînga boierii muntenești ținea dvorba și așa și căpeteniile de slujitori. Divanuri, case, cerdacuri, anume de această treabă făcute, cu lucrători de îmbe părțile a țărilor, la satu la Movileni, în malul Sirétiului, dincoace. Unde și soli streini cu daruri era veniți de la unguri și de la cîțva domni den Țara Leșască. Și au

trăgănată acéia nuntă până a doa săptămîină cu mare petrecanii și bivșuguri.

Zac. 10. Pacea era întemeiată pre acéle vrémi den toate părțile, fără numai dodiia tătarîi Cănte-miréștilor cu trecătorile sale în Țara Leșască, că să dezbătuse Cantemiréștii de suptă ascultarea banelor și ședea cu ordele sale dencoace de Nistru, în cîmpii Cetății Albe și a Chilii, ce să dzice Bu-geacul și-i dedesă împărăția pașii lui Cantemir, de să scriia pașă. Și în toți ani loviia Țara Leșască, precum și atunce, în dzilele Radului-vodă. Nu așea cu multă după pacea legată între împărăția Turcului și între Crăiia Leșască, au lovită ordele lui pe la Sneatin, toată Pocutiia, fără veste și au făcut mare robiie și plean. Și după acéia pradă a lëshilor, curundă au lovit si in Țara Muntenească, până în Buzău, de au făcut cîtăva pradă la munteni. Ce, au sărită fâlciiienii si covurluienii și tecucénii, cu porunca lui Radul-vodă, de au lovit pre tătari la întorsă și le-au loată toată dobîndă și robii. Și au făcut Radul-vodă și jalobă mare la împărăție, den care să apropiiasă scîrbă de la împărăție mare lui Cantemir și n-au scăpată mai pre urmă de dînsa, pentru aceste fapte.

Zac. 11. Curîndă după acéia au arșă curțile la Iași, céle domnești și s-au mutată Radul-vodă la Hîrlău cu șederea. Și așea îndrăgise locul la Hîrlău, cît în toate veri, la Hîrlău ședea cu toată curtea, că tocmise și curțile céle domnești și beserici cîteva făcute acolo în Hîrlău de dînsul.

Zac. 12. Omă boleac fiindă Radul-vodă și de mîni și de picioare, care boală podagra și hirarga să dzice, n-au trăgănată multă viața și acolea la Hîrlău s-au sfîrșit viața, în anul 7134 în dzile...

Zac. 13. De mare primejdii s-au prilejit de au scutit țara

atuncea moartea Radului-vodă, că să suisă tătarii, cu singur galga-soltan den Crîmă și cu Cantemir-pașea de aicea, den Bugeagă, cu 40.000 de tătari, cu prada în Țara Leșască, pentru oprite cojoacele lor de leși, legate la Hotin. Și le-au ținut calea ostile leșăști cu Conetpolschii hatmanul leșăscu, de curundă ieșit den Edi Cula, den chisoare, din Țarigrad, iarăși cu nevoința lui Radul-vodă. Și așa de rău i-au bătut pre tătari, cât și soltanul și Cantemir cu fuga au hălăduit. Ce vrea să-și astupe rușinea, veri, neveri, să prade țara, dîndu vina Radului-vodă, cum să hie datū el știre lēșilor, să să găteadză asupra lor. Ce, dac-au înțales de moartea lui Radul-vodă și de domniia lui Barnovschii-vodă în locul Radului-vodă, n-au stricat în țară nimica, fără ce au fostū de hrana cailor, că era Cantemir firtatū lui Barnovschii hatmanul și satele lui, la boierie, niceodată nu fugiia den calea lor, cîndū trecea pe la Cernăuți ordele în Țara Leșască, ce petrecea Cantemirū la Toporăuți cu dzilele în casele lui Barnovschii hatmanul.

Zac. 14. Oasele Radului-vodă cu cinste mare s-au pornitū de la Hîrlău în Țara Muntenească, la mănăstirea făcută de dînsul în București, cu Hrizea visternicul și cu Trufanda postelnicul și cu Costin postelnicul al doilē pe acēle vrēmi. Iară în scaunul țării domnū au stătut Barnovschii hatmanul.

14. Capulū alū doisprădzécē

Încep. 1. După moartea Radului-vodă celui Mare, boierii și țara vădzîndū pre Barnovschii hatmanul, omū de țară și fără cuconi și cunoscut împărăției cu slujbele ce făcusă la Hotin, la sultan Osman și știut și căpeteniilor tătarăști,

ales lui Cantemir, cu carile legasă prietenșug încă den mîrzecia lui, la Toporăuți, la o trecătoare a lui în Țara Leșască, au ales cu glasurile tuturor pre Barnovschii hatmanul de domnie și au mărșu o samă de boieri la împărăție, de i-au adus steag de domnie.

Zac. 2. îndată ce au stătut Barnovschii-vodă la domnie, întîiîu au stătut după grija țării ce-i vinisă asupra de tătari și au trimis la galga-soltan daruri și la Cantemir-pașea și au întorsă vrăjmășia tătarilor, ce gătisă ei asupra țării și apoi au stătut și după aședzarea țării, care să stricasă foarte rău la Radul-vodă.

Zac. 3. Iară războiul atuncea a tătarilor cu lășii au fostă așea: nețiindu-sa lășii de cuvîntă ce-i legasă la Hotin, să dea Crîmului den ană în an 30.000 de cojoace, s-au sculat singur galga-soltană, fratele hanului, și Cantemir-pașea cu 40.000 de tătari și au lovit Țara Leșască în trei părți. Pe o parte sîngur galga-sultan, pe altă parte Salmașă-mîrza, pe a triia parte Cantemir-pașea și au prădat până la Socal și până mai sus de Liov. Ce, i-au lovită lășii și întîiîu pre singur galga-soltană Conetpolschii hatmanul și cu Hmilețchii și au pierită acoloa mulțime de tătari și feciorul lui Cantemir și au cădzut la robiie și un frate a hanului, mai mieu de galga-soltană, robă la leși, carile apoi au ieșită și cădzusă han la Crîmă, de îmbla cu Hmil în Țara Leșască. Iară partea lui Salmașă-mîrza și a lui Cantemir-pașea nu era de tot răsipite, că măcar că lovisă și pe Cantemir-pașea iară lășii cu Liubomirschii, iară de tot răsipă acestor orde a face n-au putut. Ce, strmgîndu-se iară ordele la Nistru, la carii scăpasă și galga-soltan, numai ce era să prade țara, dîndă vina Radului-vodă, că au dată știre lășilor de dînșii. Și să nu să hie prilejită moartea Radului-vodă și nevoița

lui Barnovschii-vodă, n-ar hi hălăduit țara atuncea de mare primejdiie.

Zac. 4. Ce, cum floarea și pomeții și toată verdeața pământului stau ovilite de brumă cădzută peste vrème și apoi, după lină căldura soarelui, vinu iară la hirea și la frîmșețele sale céle împiedecate de răceala brumei, așa și țara, după greutățile ce era la Radul-vodă (care vacurilor de miratū au rămas, cum au putut încăpea întru înțelepciunea acelui domnū acéia nemilă de țară), au venitū fără zăbavă țara la hirea sa și până la anul s-au împlutū de tot bivșugul și s-au împlut de oameni.

Zac. 5. Milele domnilor pot aședza țările, nemila și lăcomia fac răsipă țărilor. Făcusă Barnovschii-vodă mare volniciie curții să dea numai la birū, o dată într-un an. Și oricine den curteni de nevoie au răsăritū de la ocina sa, ori la satu boierescū, ori la sat domnescū, pre toți i-au adus la breslele sale și la locul său. Și siliștilor, pe unde să pustiisă, au dat slobodzii, chemîndū oameni din Țara Leșască și așa s-au împlutū țara, în puțină vrème, de oameni.

Zac. 6. La al doilea anū domniei sale, i-au venit porunca de la împărăție să margă cu oștile țării la Daseu, pentru întăritura Dașevului, că măcarū că legasă pacea aceasta la Hotin între turci și între leși, să nu îmbie tătarī la leși stricîndū și cazacii pre mare la turci, iară nu-i putea opri îmbe părțile pe aceste neamuri, nice pre tătari turcii, nice pre cazaci lēșii. Ce, lovia totdeauna și cazacii pre Marea Neagră locurile turcești și mai multū Dašovul păția nevoie în toată vremea de dînșii. Deci, au mărșū și Barnovschii-vodă într-acela anū, toată vara, de au lucratū penpregiurul cetății, tocmindū zidiurile și șanțurile și cu muntenii și cu niște pași orînduiți de la împărăție pe acéia treabă.

Zac. 7. După slujba ce au făcut Barnovschii-vodă împărăției la Dașău, domniia cu mare fericie țării, stîndu tot după grijile țării și după lucruri dumne-dzăierești. Și au firșit mănăstirea mare în dricul orașului lésilor întii, ce să dzice Sfînta Mariia și apoi mănăstirea anume Hangul, în munți, den pajiște și Dragomirna au firșit iară el, urdzită de Crimca mitropolitul, aproape de orașul Sucevei, așijderē și Bîrnova, lîngă Iași, care apoi au firșit-oă Dabijē-vodă, fără beséreci în multe locuri și beserică lui Sfetii Ioanū, iară aicea în orasū, de îmrnă-sa făcută. El au lăsat moșii sa, Toporăuții, sat la Cernăuți și Șipotele, la Hîrlău, cu afurisănie a patru patriarși mănăstirii sale Sfintei Măriei den tîrgū den Ieși, întii cu țara să nu hie la alte dări, fără numai la birū. Ce, binele pururea este gingaș și pentru păcatele oamenilor, nu în multă vrēme stătătorii. Pentru 40 de pungi ce-i cerea veziriul de la Barnovschii-vodă, ferindū țara de obicei, i-au venitū mazilie, neîmplîndū bine patru ani la domniie. Și mulți, cari-i era priietini, îl sfātuia să nu să puie împrotiva veziriului, să-i dea acei bani, să nu-i vie vreo primejdie. N-au vrutū nice într-un chip să priimască, pentru obiceiū să nu să facă asupra țării, urmîndū pe Pătru-vodă, carele au făcut Galata de Sus, care avîndu dodeiale totdeauna de la turci cu dările, au strînsū boierii și țara, și le-au dzis că nu mai poate să sature pîntecele turcilor fără fundū. Și luîndu-și dzua bună de la toți, au lăsatū domniia și s-au dus pen Țara Leșască la Veneția, unde-și s-au săvîrșit și viața sa, cu vécinică pomenire în țară. Să cunoaște că acești domni matce drepte au fostū aceștii țări, nu maștihă, cîndū, pentru obiceiū să nu să facă în dzilele lor cu greul țării, domniile s-au lăsatū și asuprelele țării n-au priimit să hie de la dînșii.

Zac. 8. Așa au făcut și Barnovschii-vodă, macara că cu foarte prostă sfat, căce după maziliia n-au mărșu la împărăție, ce-și cumpărasă un târgu în Țara Leșască, anume Ustiia, cu cîteva ocine, nu departe de Nistru, și după mazilie ce i-au venit, au mărșu cu casa lui în Țara Leșască, la Ustiia. Iară domnă în locul lui au venit Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă celui Mare.

15. Capulă ală treisprădzecă

Încep. 1. Aceste trei domnii, a lui Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă, și a lui Moysei-vodă, domniia întâi, și a lui Alexandru-vodă Iliiașu, suptă un cap închidem, căci că toate aceste domnii și scurte, cîte giunărate de an unile, altele peste un an oarece cu puțin, trăitoare au fostă și nice lucruri așa însămnate în anii lor prilejite nu s-au tîmplat.

Zac. 2. Mai cu greu mi-au fostă, iubite cititoriule, a scrie de aceste domnii, decît de cele mai de multă trecute, că de aceste domnii, ce mai sus scriem, necăiuri, nice într-un létopisețu strein, pomenit nu să află, ori căce au fostă scurte, ori căci nemică așa ales nu s-au prilejită în dzilele lor. Ce, cît am putută a înțelege den boieri bătrîni den dzilele lor, pre rîndul său mergîndu cursul anilor, îți însămnăm.

Zac. 3. Deci, după ieșitul lui Barnovschii-vodă în Țara Leșască, au venit domnă în țară Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă celui Mare. în vestea tătîne-său, ce avea la împărăție, i să dideasă domniia, ce, cu cît ceriul de la pămînt, cu atîta de hirea tătîne-său departe, om și de trup și de hire slabă și bolia. Care lucru înțelegîndă și

împărăția că nu este de domnia țării de margine ca aceasta, neîmplîndu bine giurăta de an, i-au venit maziliia.

Zac. 4. Să ispitisă Barnovschii-vodă oarece la margine cu trimisul lui Necoriță hatmanul la Toporăuți, în dzilele ceștii domnii a lui Alexandru-vodă, ce i-au ieșit cu oști Vasile Lupul vornicul și Grama stolnicul și l-au împensă pre Nicoriță de la marginile țării.

Zac. 5. După maziliia lui Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă, au venit cu domnia Moysei Moghila-vodă, feciorul lui Simion-vodă, om blîndu, un mielă la hire, nelacom, nemăruia rău. Multe case de gios, lipsite, au scos în fruntea lăcuiitorilor țării, ales pre Ciogoléști. Pace din toate părțile, numai de datornicii turci mare strînsori și sile și așa să împinsă țara și de oameni răi, cît, a vedere cu bulucuri îmbla, de prăda și jecuiia oamenii Fî pre lingă orașu.

Zac. 6. Iară cum toate domniile nu sintă fără neprietini și mai ales domnii mai mulți neprietini au, cum copacii cei mai înalți mai multe vivoară și mai mare vînturi sprejenescă, așa și Moysei-vodă, avîndu neprietini la împărăție, îi scornisă cum va să fugă în Țara Leșască pre urma lui Barnovschii-vodă. Care lucru înțelegîndu împărăția, în taină au trimis poruncă la Cantemir-pașea, să margă să-l pornească den scaun spre împărăție, să vie, iară ari vrea spre altă parte, să-l prindză și să-l trimață la Poartă.

Zac. 7. Și așa, neștiindă nemică Moysei-vodă, stătu Cantemir-pașea la Țuțora, sprinten cu o samă de oșteni ai săi și au trimis lui Moysei-vodă pren ceauș cărți de maziliie. Deci numai ce i-au căutată a purcede spre

Țarigrad și în locul lui s-au dat domniia lui Alexandru-vodă Iliaș, a doa domniie.

Zac. 8. Cum au venit știre de domniia lui Alexandru-vodă la boieri, mare mîhniciune și voie rea în toată curtea, mai ales în boieri, știind cu toții hirea acelui domn. Ce, au făcut sfat cu toții și îndată au purces fruntea toată de boieri la Țarigrad, cu jalobă la împărăție pentru greul ce petrecea țara de domnii neștiutori rîndul ei. Lupul Vasilie vornicul, ce au cădzuți apoi domn, Cehan vornicul, Savin hatmanul, Costin postelnicu, Ureche spătariul, Buhuș visternicul, Furtuna comisul, Bașotă logofătul și alți boieri cu numărul până la 50 de capete numai de boieri, fără alte capete de țară și au purces cu toții la Țarigrad. Ghenghea logofătul și cu Enachie postelnicul rămăsesă caimacami la scaun.

Zac. 9. Nepurcesu den Țarigrad au apucat boierii pre Alexandru-vodă cu domniia, că oblicise el de boieri că vinu cu pîră, cum nice într-un chip nu-l priimește țara. Și au trimis înainte boierilor Alexandru-vodă pre Batiste Veveli și cu ceauși, Batiste să le grăiască cu bine și ceaușii să tragă pre boieri ca să să sparie. Carii fără știrea veziriului fiindu si vâdzind atîtea capete, nu s-au cutedzat ceaușii a le face silă și încă pe Batiste l-au suduit foarte tare, ales Cehan vornicul.

Zac. 10. Iară la curțile împăraților multe răutăți pot să să facă peste știrea celor mai mari. Așa s-au prilejit și boierilor celora ce mersesă, tuturora. Până agiunge ei la veziriu, au venit într-o noapte, poate hi cu voia chihaiei veziriului, carii multe pot fără știre, și au legat pre cîțva boieri, cîți au fostu mai capete și i-au ținut pen ieșitori închiși, peste știrea veziriului. Ce, le-au căutat boierilor numai a face

tocmală cu Alexandru-vodă și legături. Să mai ispitisă boierii, după ce au ieșit din opreală, să margă la veziriul și era gata lucrul acéia. Ce, s-au prilejit perirea veziriului, pe ulițe mărgîndu de la curțile împărătești la săraiul său, de iniceri, l-au ucis cu pietri inicerii. Deci, numai ce au căutat boierilor a priimi pre Alexandru-vodă și au mărșu la patrierșie și au făcut giurămînturi boierii lui Alexandru-vodă și el boierilor iarăși. Și așea au purces din Țarigrad spre țară.

Zac. 11. Dacă s-au aședzat Alexandru-vodă la scaun (lupul părul schimbă, iară nu hirea), tot pre acéia cale, ca și la domniia dintîi au purces lucrurile. Ce, cîrpiia boierii cum putea trébile țării, iară domniia mai multu își petrecea cu Batiste Veveli.

Zac. 12. În Țara Muntenescă pre atuncea să rădicasă muntenii pre domnul lor, Lion-vodă pentru mare desfrînăciuni și nespuse ce era într-acela domn. Și dentre toate căpeteniile Țării Muntenesti era Matei-aga și de atunceși au cădzut domnă fericit Țării Muntenesti. Supt vremea acelor amestecături scosesă Alexandru-vodă de la împărăție domniia fecioru-său, Radului-vodă, a Țării Muntenesti și tot în anul dintîi domnii sale. După ce au venit steagul de la împărăție fecioru-său de domnie, l-au pornit și cu cîtăva gloată de aicea den țară. Ce, le-au ieșit Mătei-vodă domnul mun-tenescă înainte și de-abia au scăpat și singur Radul-vodă cu sprejeneală unora ce s-au ales pe lîngă dînsul den moldoveni.

Zac. 13. Nici într-un chip nu putea să amistuiască Alexandru-vodă fapta boierilor, ce făcuse cu venirea împotriva lui la Țarigrad și nice boierilor nici într-un chip lucrurile ce era foarte proaste la toate trébile a lui Alexandru-vodă nu

le plăcea. Și dentr-acestea adăogîndu-să necredința și prepusul den dzi în dzi, aședzasă gîndul său Alexandru-vodă numai să omoară pre o samă de boieri, ales pre Vasilie Lupul vornicul și pre Cehan vornicul și pre Savin hatmanul, pre Buhuș visternicul, pre Ureche spătarul. Costin postelnicul era mazil la țară, ce, ori să-l tragă în partea sa Alexandru-vodă, ori altă gîndă avîndu, îl chemasă la curte și-i da hătmanii. Ce, vădzînd Costin lucrurile amu îngroșate între domnie și între sfat, gînduri spurcate și rele, s-au luat dzua bună pre cîteva dzile și au ședzut la țară.

Zac. 14. Iară celoralaltți boieri toate gîndurile a lui Alexandru-vodă au descoperită Costantin Aseni, om de casa lui Alexandru-vodă, cum în dzua de Paști era să-i omoară, cu sfatul lui Batiste. Deci și boierii îmbla toți cu paza vieții.

Zac. 15. Și vădzînd de adevărat urclzită perirea sa de Alexandru-vodă, ca céia ce să îneacă să apucă de sabie cu mîna goală, s-au vorovitu cu toții și au dată știre țării, care hierbînd în greutăți și în netocmele, pre lesne s-au pornitu și nu numai curtea, ce și țărăniea. Și atîta mulțime s-au strînsu den toate părțile, cît nu încăpea în tîrgu, ce împlusă locul pe supt Miroslava, petutinderea, străgîndu pen toate ulițele pre greci.

Zac. 16. Vasilie Lupul vornicul era cap tuturor lucrurilor acestora. Dacă au năbușit țara, au mărșu de au spus domniei aieve, cum s-au rădicat țara și strigă pre greci. Au raspunsu Alexandru-vodă: „Dacă să rădică pre greci, pre mine să rădică”. Și vădzînd atîta mulțime, nu s-au apucat de nemică, numai de grijea să hălăduiască cu casa sa de gloate.

Zac. 17. Au mărșu boierii cu toții la curte și la purcesul

domnii, să nu hie pus cu toții să oprească desfrînată prostimea, pozna mare și de-abia prilejită în vro țară s-ar hi tîmplată. Ce, tot pe lîngă domniie au rnărsă boierii, oprindă și domolindă țărănimea. Iară mai nu era în puterea boierilor a-i opri, pornită grosimea. Ce și pre Vasilie vornicul, anume că ieste și el den greci, au zvîrlit unul cu un os și l-au lovit în cap, den care lovitură au fostă Vasilie vornicul multă vreme rănită.

Zac. 18. O! nestătătoare și niceodată încredințate lucrurile a lumii, cum vîrsteadză toate și turbură și face lucruri împrotiva! Cîndă cu cale să fie frică celoră mai mici de cei mai mari, iară cursul lumii aduce de este de multe ori celui mai mare de cei mici grije.

Zac. 19. Fericiți sîntă împărații, craii, domnii, carii domnescă așea, să nu le hie de cei mai mici niciodată siială.

Zac. 20. Un craiă de Englitera, de cîte ori să îmbrăca dimenețile, de atîtea ori dzicea singur sie: „Adu-ți aminte că a multe gloate de oameni ești stăpînă”. Domnii cei buni și direpți fără grije și desfătați stăpînescă, iară cei răi tot cu siială.

Zac. 21. Dacă au agiunsă în șesul Bahluiului domniia, aproape de mănăstirea Balicăi locul era tot plin de oameni, nu să vedea șesul deșertă ne-căiuri. Striga: „Dă-ne, doamne, pre greci”. Unii hăicăia, alții suduia și jecuiia. Și acolo au strigată pre Batiste, să le dea, carele era tot aproape de Alexandru-vodă, vădzîndă strigarea pre sine. Ce, nu sta domniia de grijea lui, ce de grijea sa și numai ce i-au dzis să să depărtédză de la dînsul. Și așea l-au apucat și l-au dat pre mîna țaranilor. Nespasă vrăjmășia a prostimei! Și așea, fără de nice o milă, de viu, cu topoară l-

au făcut fărîme. Și până într-atîta s-au amestecat unii, anume Bosie Lăpușneanul, cît nici ermulucul den spinarea lui Alexandru-vodă, că bura a ploaie, atunce n-au hălăduit.

Zac. 22. De grijea țărănimei ce era pen tot locul, să nu între Alexandru-vodă îndată la pădure și boierii încă așa socotisă, să să mai depărtédză de gloate, la loc deschis, fără pădure, l-au pornit pe drumul braniștei, pe dencoace de Bahlui, por-nind și săimeni cu sinețele gata pe lîngă dînsul. Apoi, dacă s-au întors boierii, au stătut la grije, să nu ia Alexandru-vodă calea den braniște spre Cantemir-pășea la Bugeag. Ce, îndată au ales o samă de boieri, cu Buhuș visternicul și l-au trimis la braniște, după Alexandru-vodă, să-i îndiréptedză calea pe la Huși, pre Bîrlad în gios.

Zac. 23. Era mai mare spaimă decît dentîi, dacă vădzu Alexandru-vodă gloate iară după sine și la braniște și-i lăsasă și siimenii toți și copiei den casă. Și dacă s-au apropiat boierii, le-au dzis Alexandru-vodă cu lacrimi: „Mă rog pentru fiiul mieu, Radul-vodă, să-l lăsați viu!" Au dzis Buhuș visternicul să n-aibă nice o grije, nice să să gîndească măriia-sa c-au vinit cu vreun rău, numai poștețe țara pre măriia-sa să margă pre Bîrlad spre Galați, să nu aducă vreun rău asupra țării cu tătari și i-au giurat să n-aibă nici o grije. Și așa au priimit și Alexandru-vodă, pe unde va hi voia țării, pe acolo să margă. Și au purcesu spre drumul Bîrladului și au aședzat boierii iară pre siimeni pe lîngă dînsul și copii cei den casă, carii îl părăsisă dîndu-i și den boieri petrecători până în Galați.

Zac. 24. La Tecuci au ieșit și Costin postelnicul înainte, de la Putna, și l-au petrecut cu cînste și cu conace, până la

Galați, plecîndu-l să vie la împăcaciune cu boierii și să-și hie iară în scaun, luîndu Costin postelnicul asupra sa acéia grije. Ce, n-au vrut să priimască nice într-un chip. Deci, au trecut Dunărea la Galați, spre împărăție.

16. Capul alů patrusprădzéeè

Încep. 1. Și așea m intuiți boierii și țara de domniia lui Alexandru-vodă Iliiaș, au stătut cu toții după alesul domnului nou. Striga cu toții să fie Lupul vornicul, însă îi da și legături, ce va lua den țară, ce s-ari lega pentru dări, atuncea la acel ales, mai multu să nu ia din țară. Ce, acéle legături vădzîndu Lupul vornicul, ori că vedea pre cîțva den capete că trag spre Barnovschii-vodă, n-au priimitu într-acéia dată domniia, ce au stătutu și el la sfatul acela, să să trimață în Țara Leșască la Barnovschii-vodă să vie iară la scaunul țării.

Zac. 2. Ce nu era să treacă pre Barnovschii-vodă și firșitulū dzilelor trage cu de-a sila pre om. Cît au sosit boierii la Ustiia, unde ședea în Țara Leșască, cu veste că țara iară-l poștește să vie la domniie, cu mare bucuriie au priimitu aceia veste. Neștiutor gîndul omenescū, singur de sine la ce merge și la ce tîmplări apoi sosește, îndată știre au dat și craiului și domnilor în Țara Leșască, poftindū voie să margă la scaunul țării cei de moșie. Și îndată s-au gătît den Ustiè și au purcesū spre țară și la margine amu îl aștepta boierii și slujitorii cu mare bucurie.

Zac. 3. Mainte de purcesul lui Barnovschii-vodă den Ustiia, un leah megiaș de a lui, totdeauna îl sfătuiia să nu margă, să nu-și dea viața fără grije pe viața cu grije și cu cumpănă, arătîndu-i lunicoasă lucrurile domniei de Mol-

dova supt împărăție păgînă. Și ce i-ari lipsi, fiindu ca și un domn în țara lor, fără grije, cu tîrguri, cu sate? Iar Barnovschii-vodă să hie răspunsu leahului la acéle cuvinte a lui: „Dulce este domnia de Muldova !” Iară leahul cătră dînsul: „Iară și obedzăle turcești încă sintu grele!” Și apoi așea au ieșitu cuvintele leahului, cum au dzis.

Zac. 4. Cum au sosit Barnovschii-vodă în Iași den Țara Leșască cu bucuria tuturor, au stătit după'gătire de calea Țarigradului, că nu era alții mijloc, numai să margă la împărăție, să ia de acolè domnia după sărutatul poalei împărătești. Svătuia mulți în multe chipuri și s-au cercat și la Abăza-pășea, care era pașă la Silistria pe atuncea, ce nu era altu mijloc, numai de mărșu la împărăție. Și atuncea s-au prilejit de chiemasă împărăția și pre Mătei-vodă den Țara Muntenească la sărutatul poalei împărăției și după cîteva fapte și a lui Matei-vodă împotriva împărăției, cu scosul lui Lion-vodă și apoi a lui Radului-vodă, feciorul lui Alexandru-vodă. Iară tot era mai iușoare lucrurile lui Matei-vodă, că n-au ieșitu într-altă țară, cum ieșisă Barnovschii-vodă, suptu ascultarea altui stăpîn, craiului leșesc.

Zac. 5. Deci să aducă turcii mai pre lesne pre Barnovschii-vodă la mîna sa, pre Matei-vodă l-au pornitu fără zăbavă cu steag de domnie în Țara Muntenească, iară Barnovschii-vodă n-au pututu hălădui de perire, precum vei afla la rîndul său.

Zac. 6. Purcesésă cu Barnovschii-vodă mulțime de boieri și fruntea curții, preoți, călugări, cu un gîndu și glasuri cu toții, să să roage împărăției să li se dea domn Barnovschii-vodă, între carii era și Lupul vornicul. Ce, vădzîndu că mulți sfătuia pre Barnovschii-vodă să omoară

pre Lupul, știindă amestecăturile lui și mergîndu Barnovschii-vodă pe la Matei-vodă, pen București, au stătut Lupul Vasilie vornicul, vădzindă că-i a merge pe la Matei-vodă, carele știia den Țarigrad toate îmbletele lui, au névoitū cu toate mijloacele să să întoarcă îna-poiū în țară, dzicîndū cătră Barnovschii-vodă că 1-or gîlcevi grecii pen-
tru scosul lui Alexandru-vodă și pentru morții ce să făcuse în greci la scosul lui Alexandru-vodă. Deci, ca un creștin Barnovschii-vodă ce era la hire, l-au slobodzitū. Iară dacă s-au adunat cu Matei-vodă și au oblicit Matei-vodă că s-au întorsū Lupul vornicul, îndată au răpedzit după dînsul, să-l întoarcă. Ce, să pázisă bine Lupul Vasilie vornicul cu marșul și nu l-au apucat în cale. Nice era în puterea lui Barnovschii-vodă să trimață aice în țară, să-i facă vreună rău Lupului vornicului, nefiindū încă cu domniia dată și stîndū după grijea lucrurilor sale.

Zac. 7. De la Matei-vodă au măsū Barnovschii-vodă pe la Abăza-pașea, pen Silistria. Cit au putut

Matei-vodă, au luptatū pentru dînsul și la Abăza-pașea, și la Poartă și să arăta Abăza-pașea foarte blîndū și cu cu-
vente mîngăioasă. Ce turcii cu săgeți de bumbacū ucig pre oameni și lor pot să slujască acéle cuvente a sfîntei Scrip-
turi: „Оумакижше слокеца паче их паче и тасж стрълыы” <„Muiatu-s-au cuventele lor mai mult decît untū-de-lemn si acele sint săgeți” >.

Zac. 8. Dacă au sosit la Țarigrad, vădzindū veziriul atîte gloate de țară cu Barnovschii-vodă, i-au învățatū să nu strige pentru Barnovschii-vodă, ce să tacă, să să lasă pre mila împărăției, că i-or face perire. Ce, gîndindu-să boierii că este agiunsū veziriul de la cineva cu daruri, totdeauna striga și da răvașe la veziriul, cum nu priimăscū pre altul și

să puna cu gloatele la locuri ca acéle, să vadză și de singur împăratul. Și acéia apoi au mîncat capul lui Barnovschii-vodă, că pîră de la neprietini nu lipsia, mai ales de la Lupul Vasilie vornicul, pe la priietinii lui den țară, cu cărți, cum, de 1-or slobodzi viu pre Barnovschii-vodă, Țara Moldovei va hi cu lésii totuna și este ca o iscoadă a lésilor. O, îndrăcite a voitoriului de rău veninuri, ce nu scorește limba amară a neprietinului!

Zac. 9. Acelea adoogîndu-se la împărăție asupra lui Barnovschii-vodă, după fapta ce i să prilejise, de ieșisă den țară, den domnia dentîi în Țara Leșască și Abăza-pașea încă-i era pîrș și mai ales dzilele lui cele firșite, loviră supt acéia vrême cazacii pre Marea Neagră, numai ce s-au ales cu sfatul împărăției să piaie Barnovschii-vodă.

Zac. 10. Stătusă voia împărăției, pe toți cîți Venisă cu dînsul, ori să-i puie supt sabie, ori să-i dea pe la cătărgi. Ce cine era muftiul, capul legii turcești, n-au pozvolită, ce au dzis: „Ce-i vinovată gloata? Capul să să piiardză, să vor potoli gloatele.”

Zac. 11. Au pricepută Barnovschii-vodă cu cîteva dzile perirea sa și amu din chisoare (că-i închisésă cu cîteva dzile mainte veziriul cu porunca împărăției), Scrisesă o carte aicea în țară la îmma-sa, care carte pre cuventele lui s-au cunoscută că era asupra morții acéia scrisoare. Și așea, într-o dzi l-au luat de la împărăție și, la vederea divanului, prăvind și singur împăratul pe fereastră perirea lui, i-au tăiat capul. Iară boierii, o samă den capete, era închiși și aștepta și ei din ceas în ceas perirea, iară céialalți boieri mai de gios și gloatele, ce era toți spăimați de grija morții, pen toate unghiurile ascunși, au petrecut cîteva dzile cu mare grije.

Zac. 12. Nu putem să trecem cu pomenirea niște tîmplări ce s-au prilejit în Țarigrad, după perirea cestui domn, care, nu numai în țară aicea, ce plin este Țarigradul până astăzi. De un cal a lui Barnovschii-vodă, ducîndu-1 la grajduri împărătești, după perirea lui, în căieș dzi s-au trîntit calul gios și au murit în loc. Și a doa dzi noaptea au ars și Țarigradul până <cîteva> mii de case. Acestea că s-au tîmplat, ori că s-au tîmplat atuncea ce se poate prileji și altă dată, ori s-au mai prilejit, ori că au arătat Dumnedzău singe nevinovat, că era Barnovschii om dumnădzăieresc și mare rugători spre Dumnedzău. De care măr-turisia Toma vornicul, fiind postelnic al doilea la dînsul, că în multe nopți l-au zărit pe la miadză-noapte îngenuchiat înaintea icoanei la rugă, cu mare osîrdiie.

Zac. 13. Era la hirea sa Barnovschii-vodă foarte trufaș și la portul hainelor mîndru, iară la inimă foarte drept și nelacom și blînd. Mănăstiri și beserici cîte au făcut, așa în scurtă vreme, nice unu domn n-au făcut. Făcut-au alți domni și mai multe, iară cu mai îndelungate vrémi, în 40 de ai unii, alții în 20 de ani, iară el în trei ani. Mănăstirea în oraș aicea, ce să dzice Svinta Mariia, și Hangul la munte, și Dragormirna lîngă Suceavă au firșit și au urdzit și Bîrnova pre numele său, supt dealul <Pietrăria> lîngă Iași și au istovită și beserică acea mare în Liov în tîrgă, unde este și chipul lui scris. Cu toate bunătăți era spre țară, iară de sine, cu purtatul trébilor împărăției, pre mărturia a mulți boieri bătrîni, foarte slabă. Să pomenește den dzilele lui și o iarnă ce cădzuze în luna lui martă, care iarnă dzic iarna lui Barnovschii-vodă, până astăzi. Fost-au perirea lui în anul 7141 <1633>, iuni 16 dzile.

Zac. 14. Trupul după perire au stătut înaintea curții

împărătești până îndesară. Apoi, au învățat veziriul să sloboadză un boier în, care va fi fost chihaiia lui, care slujbă să prinde la turci, cum este postelniciia cea mare la noi în țară. Deci, au slobodzit pre Costin postelnicul, care era postelnic mare la Barnovschii-vodă. Au mărșă și au luat oasele dinaintea curții și le-au dus la patrierșie¹ și acolo pre scurtă, pre cât au lăsat vremea de atunci, l-au astrucat în patrierșie, în căiași noapte. Și de acolo apoi Vasilie-vodă spună să fie adus oasele aicea în țară.

Zac. 15. La slobodzitul lui Costin postelnicul din chisoare, au întrebată ceaușii, cu pază 1-or slobodzi, au fără pază? Au dzis chihaiia veziriului: „Unde să fugă, săracul?” Ce, de atunci ceialalți boieri, ce mai era închiși și cei ascunși au apucată mai la sufletă cu nădejde de viață, dacă au vădzut pre Costin că l-au lăsată fără pază, să astruce oasele. Apoi, a doa dzi, dacă au vădzută chihaiia veziriului pre Costin postelnicul că au venită dezdimeneată iară înaintea lui, au dzis: „Săracul, el au venit ca o oaie singur iară la închisoare. Pasă la căielalți, vei ieși și tu și ei în puțină vreme.” închiși den boieri era Ghenghea logofătul, Bașotă hatmanul, Cehan vornicul, Roșea visternicul, Costin postelnicul.

Zac. 16. A treia dzi după astrucarea lui Barnovschii-vodă într-o noapte trecuse împăratul pre acéle vremi soltan Murat, în căia parte, la Scuder. peste Bohază, la primblare și au întrebat pre veziriul: „Aședzat-au domnă la Muldova, în locul ghiaurului ce au perit?” Au răspunsă viziriul că nu s-au pus încă domnă, ce pre cine ar fi voia împărăției să să puie, să nu stea acéia țară fără domnă. I-au răspunsă împăratul: „Chiamă pre ghiaurii, ce-s boieri acei țări si pre cine ori vrea ei să-și aleagă domnă, să le fie dată”. Deci,

îndată, tot într-aceiaș noapte, au trimis veziriul cu caicul la boieri, unde era închiși și au luat iară pre Costin postelnicul, înspăimată că-i ducă noaptea să-l înece, ori să-l muncească pentru avuția lui Barnovschii-vodă. Dacă l-au dus înaintea viziriului, i-au dzis: „Iată că împăratul vă iartă capetele și sunteți de acmu slobodzi și să mergeți să vă alegeți domn, pre cine veți pofti”.

Zac. 17. Întorsu Costin postelnicul den spaimă cu bucurie de la viziriul la ceialalți boieri ce era închiși, le-au spus vestea. Și au slobodzit și pre céielalți boieri, de ș-au mărșu cu toții la un loc și îndată au stăut la sfat cu toții și au ales pre Moysei-vodă în locul lui Barnovschii-vodă, cu a doa domnie.

17. Capul alu cinsprădzecè

Încep. 1. Au mărșu a doa dzi toți boierii și gloatele la gazda lui Moysei-vodă și de acolo la curțile viziriului, de au luat căftan de domnie și fără zăbavă au purces spre țară, iară cu câteva datorii, făcute de cheltuielile ce s-au făcut den asupreală turcilor.

Zac. 2. Nu ieșia suspinul dintre toți pentru moartea lui Barnovschii-vodă, ce toți jăluia pre Lupul vornicul, căruia toate pîrăle să oblicise. Deci, încă den cale au ales Moysei-vodă pre Cehan vornicul, și pre Roșea visternicul, și pre Banul, să vie înainte, să prindze pre Lupul vornicul. Ce, precum era paza cestora ce mergea să-l prindze, cu multu mai mare pază avea Lupul și mai meșter, și mai cu pază. Avîndu știre de toate, cîte i să gătisă, au fugit den Iași și în cîteva dzile au fostu tupilat aicea în țară pen păduri. Apoi pen Țara Muntenească au trecut în chipul

neguțitoresc la Țarigrad. Iară casei lui și îmmei sale și surori ce au avut, dacă au venit Moysei-vodă în scaun, nice o asupreală n-au făcut, ce încă socotință avea giupîneasa lui și cuconii de Moysăi-vodă, pre care lucru să poate cunoaște hirea creștină a lui Moysei-vodă, măcar că Știia că îndată ce au mărșu Lupul vornicul în Țarigrad, îmbla după domnie.

Zac. 3. În cale fiindu Moysei-vodă, iară lui Abăza-pașea amu venisă porunca de la împărăție să să gateadză asupra lésilor, carii așea supusesă pre moscali, cît craiul leșăscu Vladislav nu mai ieșia den Țările Moscului cu oști. Și amu pierduse toată puterea a stare împotriva lésilor moscalii și până în stolița Moscului ținea cetățile lésii și mulți din capetele Moscului priimiè să fie craiul leșăscu și la dînșii împăratu.

Zac. 4. Deci trimisesă moscalii sol la turci, giuruindu-le Cazanul și Azderhanul, doă țări tătărăști care ținu și acum supt mîna sa moscalii, numai să le dea agiutoriū împotriva lésilor. Și le-au dat agiutoriū atunceși, orînduind pre Abăza-pașea de pe Volga să fi fost oferite turcilor, care n-aveau cum să ajungă acolo cu granițele lor. cu toate oștile turcești, cîte sîntii de la Buda până la Nistru și țările amîndoaă, Țara Muntenească și țara noastră și pre tătari. Și au lovit întiū ordele lui Cantemir cu trecătoarea Nistrului la Hrinciuc, mai gios de Hotin, Țara Leșască și robise Podolia și cu cîțva plean întorcîndu-să, i-au gonit Conetpolschii hatmanul, carele era lăsat aicea la margine de crai, pentru paza despre aceste părți. Și i-au agiunsu pre tătari aicea în țară, pe Prut, în preajma Cornul lui Sasu și i-au lovit, de au scos toți robii, cîți luasă și au perit cîțva den tătari.

Zac. 5. În luna lui avgust, v leato 7141 <1633>, au sosită Moisei-vodă în scaun și bine încă nea-ședzată, au intrat și Abăza-pașea cu oști în țară, la octovrie 7, v leato 7142 <1634> (și dentr-acesta ană sintă începute și dzilele vieții mele), cu care depreună și Moysăi-vodă cu ostile țării au purces spre Țara Leșască și au pus tabăra Abăza-pașea pre Nistru, unde cade apa Smotriciului, care apă vine pre la Cameniță, în Nistru.

Zac. 6. Puterea toată a lășilor era cu craiul asupra Moscului, ce, cît au putută a strînge Conetpolschii hatmanul oaste și leșască, și căzăcească, ca pre 12.000 de oameni, au pus tabăra sa și el supt Cameniță, despre capiștea armenească. Iară Abăza-pașea, lășindă tabăra pe Nistru dincoace, precum s-au pomenit, singur cu toate oștile de război, au trecut Nistrul și au mersă dreptă asupra taberii leșești, avîndu cu sine de toate oști, cu tătari, cu îmbe țările, Țara Muntenescă, cu domnul lor, Matei-vodă și țara noastră, ca 30.000 de oameni de război.

Zac. 7. Lășii grijise șanțurile bine cu pusei și cu pedestri-me și au ieșit și ei cu călărimea denafară de șanțuri. Au dat năvală turcii cu mijlocul oștii foarte tare și aripa den-a-direapta a tătarilor, până s-au amestecat cu călărimea lășilor. Iară aripa den-a-stînga, a domnilor, ori nedeprinse hirea țărîlor acestora la foc, ori nu-i trăgea inima pre munteni și pre ai noștri să margă creștin asupra creștinului, au stătut mai slab. Iară și turcii cu tătarii n-au zăbăvită multă, apropiați de șanțurile lășilor, pentru focul care da foarte des, cu moarte în turci și în tătari, ce s-au dată și ei înapoi. Și s-au mutat Abaza-pașea cu toată oastea despre o vale, care este aproape de Cameniță, anume Mucșa și iară au tocmită oastea. Și amu cu săbiile zmulte asupra

moldovenilor și a muntenilor turcii, să margă de frica lor la năvală. Și au dat Abaza-pașea al doilea rîndu cu toate oștile năvală asupra leșilor și înfrînsésă o roată de leși, ce le-au ieșitū alte roate în sprejeneală și n-au făcutū nemică, nice cu a doa năvală, să poată răzbi tabăra leșască.

Zac. 8. Stătut-au războiul peste vrîme de chindie și se mira domnii, cu ce mijloc ari spăriia pre Abaza-pașea de la Cameniță, că să ia tabăra leșască, pusă la un locū ca acéia și supt o cetate ca acéia, nu era puțință. Ce, au făcut veste pen niște călărași, cum au datū călărașii de niște oști Căzăcești cu tabăra legată despre Nădăboru, vinitoare într-agiū-toriū leșilor. Și den cuvîntū în cuvîntū, au sositū până la Abaza-pașea vestea acéia, care vrîndū să știe Abaza-pașea de adevăratū și întrebîndū pe Moysăi-vodă, au adus călărașii înaintea lui, învățați să adeverească lucrul, cum așea este și cum au vădzutū cu ochii lor peste pădurea Nădăborului oastea. Au stătut în gînduri îndată Abaza-pașa, de purces spre tabăra sa, spre Nistru, vădzîndū că n-are ce face și oștii leșești și socotindū și răceala acestor doă țari la bătaie și au purces într-acéiași dzi cu noaptea îndărăptū.

Zac. 9. Léșii încă bucuroși că s-au mîntuitū de neprieteni, n-au gonitū ce au stătut pre loc, păzîn-du-și tabăra lor. Iară Abaza-pașea, să nu să întoarcă de tot fără veste, înțelegîndū de unu orașū leșescū pe Nistru, în gios de Cameniță, anume Studeniță, au purces asupra celui tîrgsorū la care puținei haiduci era de paza cetății. Ceielaltă gloată, tot țărănime, strînși de pen pregiurū, au fostū bejenari. S-au apărat doă dzile tîrgul, iară spre a triia dzi haiducii au fugitū cu noaptea spre Cameniță. Iar țărănimea toată, cîtă era strînsă acoloa, au cădzut'în robiie

la turci și la tătari. Acolea, la năvală, au căutat și alor noștri a merge, iară totuș s-au dat știre haiducilor să fugă, să nu piaie.

Zac. 10. Mare veste siliia Abaza-pașea să scoată Studeniții și ce-au fost fruntea de oameni au ales și i-au trimis la împărăție, scornindu-le nume de oameni mari în Țara Leșască. Și o fată ce să prilejise între roabe, foarte iscusită de trup, au trimis-o la împărăție, puindu-i nume că este fata hatmanului leșăscu.

Zac. 11. S-au întors după acéia izbîndă Abaza-pașea spre Dunăre, cu gîndu foarte rău și pre domni, și pre boieri, pentru însălătura care s-au aflat apoi, c-acéia cu cazacii la Nădăbor, ce s-au fostu scornitu, n-au fostu nemică. Și dacă au sositu aicea la Iași, au stătu cu corturi în șes despre mănăstirea Balicăi și a doa dzi era așezatu gîndul lui să prindze pre toți boierii, să-i puie în obedzi, să-i ia cu sine, să plătească la împărăție de ponoslă, că i-au fostu țările acéstea de sminteală. Ce, un turcu orb de un ochi, prietin lui Costin hatmanul, au descoperitu gîndul lui Abăza-pașea și au fugitu boierii, în céiași noapte den Iași, de-au âgiunsu până în dzuoă la Pobrata mănăstirea.

Zac. 12. A dooa dzi, strîngîndu pre Moysei-vodă pentru boieri Abaza-pașea, au dat seamă că s-au dus pentru graba birului întîrdziiat fiindă birul. Iară alții șoptiia lui Abăza-pașea că s-au dus boierii la leși, să-i pornească pe leși pe urma lui. Și așa s-au firșită venirea lui Abăza-pașea asupra lésilor. In anul 7142 <1633> toamna la noievrie, au trecută Dunărea înapoi, spre scaunul său.

Zac. 13. Și cît s-au așezată, nepărăsit pîrîia pre domni, ales pre Moysei-vodă. Iară Matei-vodă fiindu-i cirac, ș-au tocmită prea lesne lucrurile la dînsul. Iară Moysei-vodă n-

au putută trăi multă în domnie de pîrle lui, ales fiindă acoloa și Lupul vornicul, cunoscută mai deinte lui Abăza-pașea. Ce au domnită Moysei-vodă, după Abaza-pașea, numai peste iarnă. Deci, la primăvară i-au venită maziliia și s-au dat domniia lui Lupu Vasilie vornicul de sultan Murat.

Zac. 14. Iară Moysăi-vodă, după maziliia sa den domnie, sătul de binele turcilor, au mărșă în Țara Leșască, petrecut de boieri cîțva până la margine, undeși apoi, după cîțva ani petrecuți în odihnă, cu ocine în Țara Leșască și cinste de la leși, ș-au firșit și viața pre vremea domniei lui Dabijè-vodă.

18. Capulă ală șésesprădzécè

Încep. Fericită domniia lui Vasilie-vodă, în care, de au fostă cîndva această țară în tot binele, și bivșug, și plină de avuțiie, cu mare fericiie și trăgănată până la 19 ani, în dz-ilele aceștii domnii au fostă, în anii dentîi cu prepusuri de nepace iară între leși și între turci, iară apoi, după trei-patru ai, deschidzîndu-și calea împărăția Turcului asupra Persului cu soltan Murat pentru Vavilonul, aicea aceste părți la mare păci și liniști și mare fericii era.

Zac. 2. Domniia cum s-au prilejit, de-au luat Vasilie-vodă, s-au pomenit la domniia lui Moysei-vodă, în capul al cincisprădzecilè, cum fugise Vasilie-vodă de frica lui Moyseiă-vodă, de aicea den țară în Țarigrad. Și acoloa, cunoscut la cîțva den capete și mai vîrtos lui Abaza-pașea, care era pîrîș lui Moysei-vodă și mai multă cu nevoința lui, i-au dat soltan Murat domniia, vădzîndu-l omă harnică de acéia treabă.

Zac. 3. Dacă au luat domniia, nevrîndu să hie

nemulțemitoriă lui Moysei-vodă, pentru binele lui, ce făcuse casei lui, neamestecîndu-se nice cu un rău asupra casei lui, au scris carte la Moyseiă-vodă, cu mare mulțemită pentru oamenii săi, căci n-au avut nice o nevoie și lăsîndu-i în voie, unde ari vrea să margă, ori spre ce parte volnic, fără nici o grije să fie, și sfātuindu-l sa nu vie la Țarigrad, pentru multe datorii ce avea Moysei-vodă în Țarigrad. Și să nu bănuiască că ce s-au prilejit așa, fiindă aceste lucruri, ales a domniilor, supt orînduiala lui Dumnedzău, fără care nu iesă domnii.

Zac. 4. După aceasta țărămonie, au purces Vasilie-vodă de la Țarigrad cu domniia în țară, în anul 7142 <1634>. Iară Moysei-vodă, strînsu cu casa lui și cu Costin hatmanulă den boieri, au trecut în Țara Leșască.

Zac. 5. Abaza-pășea iară să gătiia cu mare putere asupra lésilor, să-și mai tocmască lucrurile a războiului celui dentîi care făcuse asupra lui Conețpolschii la Cameniță, până n-ari oblici împărăția că cu rîndul dentîi n-au lucrată atîta, cit da samă înaintea împărăției. Deci îndemna pre împărăția iară asupra lésilor și sta de față și solii moschicești la Țarigrad, nevoitori, cu mare făgăduință împărăției de Cazanul și de Azderhanul, să fie a turcilor. Și numai, ce aștepta și Vasilie-vodă, neaședzat bine la domnie, să-i vie porunca de gătire de oaste, iară ca și lui Moysei-vodă.

Zac. 6. Era și solul leșască, den Țara Moschicească pornit de craiul la împărăție, anume Trăbinschii, pre carele (dîndă știre craiului Conețpolschii hatmanul, cîndă veniia asupra lui Abaza-pășea cu oști turcești) îi trimisesă la împărăție craiul, întrebîndă de turci, ce pricină ar hi stricăciunei de pace cei legate la Hotin cu sultan Osmană.

Și au trecut solul acéia pen țară, curundă în urma lui Abaza-pașea, în dzilele lui Moysei-vodă. Ce, oblicindu-l Abaza-pașea, au trimis de l-au oprită la Pravadiia, silindu-l să-și dea solii la dînsul, temîndu-se să nu se obliceasca prin solii lui, acéia cale a lui, cum au fostă. Ce, nevrîndă solul să-i dea solii și răspundzindă că este trimis la singură împărăția, nu la unul den pași, l-au oprit cîtăva vrême. Ce Leahul au silită cu mijloace de au dată știre de sine la Poartă că este oprită și au venită poruneă la Abaza-pașea să-l sloboadză. Și numai ce i-au căutată a-l slobodzi. Iară așe-i stricasă solului lucrurile la împărăție, cît nici o cinste n-au avut, care să cade solilor și l-au pornit cu răspunsu de scîrbă înapoi, fără zăbavă și anume să hie gata Crăiia Leșască iară de sfadă.

Zac. 7. Acela răspunsu a turcilor dacă au agiunsă la craiul în Țara Moschicească; că era tot în Țara Moscului cu oști și dîndă-i știre și de la margine iară de gătirea turcilor, deci numai ce i-au căutată a sta la tocmală cu Moscul. Și îndată, lăsindă toate într-o parte, au legată cu moscalii pace, cu cîteva orașe luate de la Moscă în partea lășilor. S-au întorsă la Varșav craiul și îndată au stătut la săimă de gătire împotriva turcilor.

Zac. 8. Întelegîndu turcii că lășii au făcut pace cu Moscul și mai adevărat den solii moschicești, și era și solul turcilor la Moscū, întărindu-i împotriva lășilor, și de aicea den țară, de la Vasilie-vodă, avîndă știre, au pornită pre solii moschicești cu scîrbă pentru nestătoria lor la cuvîntă și au trimis și la craiul leșască solū de înnoitura păcii, anume pre Șahin-aga, unul den agii divanului, avîndu amu și cu cazilbașă amestecătură începute pentru Băgdatul, adecă Vavilonul, împărăția Turcului.

Zac. 9. Pornite oști leșăști amu au aflată Șahin-aga spre Cameniță și pre singur craiul aproape de Varșeav în tabără, răspundzindă lui Șahin-aga, solului turcescă, craiul cu scîrbă, pentru stricarea și căl-cătura păcii, care cu atîtea giurămînturi s-au făcut la Hotin cu soltană Osmană și între dînsul. Cîteva conace au mărsă cu oști spre Cameniță și cu acesta răspunsă au pornită pre turcul, carile da toată vina pre Abaza-pașea și cum este gata de perire pentru acéia faptă.

Zac. 10. Fost-au aceasta clătire a lésilor în anul 7143 <1634>, care oști mai mare si mai bine grijite nu să pomenescă în toată Hronica leșască. Țin minte oamenii bătrîni, carii spun că agiungea tabăra de supt tîrgul Cameniții până la un copaci la cîmpu, mai multă de o milă de loc, că oști avea gata céle ce era asupra Moscului și plină Țara Leșască de mulțime de oameni pre acéle vrémi.

Zac. 11. Iară până a sosi craiul leșăscu la Cameniță, Conețpolschii hatmanul amu era cu o samă de oști supt Cameniță și viniia și cărți pren Vasilie-vodă de la veziriul Murtaza-pașea pentru pace, adeverindă lui Conețpolschii că acéia călcătură a păcii, carea au făcut Abaza-pașea fără știrea împărăției, va plăti cu capul, ca un călcătoriu de pace.

Zac. 12. Și așea omorîndă împărăția pre Abaza-pașea sugrumatū, s-au rășchirat și gătirea lésilor în vîntū, fiindū supărați și slujitorii lor de atîta vreme cu oșteniia la Moscu. Au stătut pace iară între leși și între turci cu înnoitura legăturilor de la soltan Osmanii, adăogîndū și aceasta legătură între sine pentru tătari, să nu lăcuiască în Bugeagū. Omū Abaza-pașea vestitū cu războaiele asupra Persului și oștean dreptū.

Zac. 13. La anul după aceasta au purces soltanū Murat cu mare gătire asupra Persului și într-acelaș an au luat de la perși cetatea anume Răvanul, care apoi, cît s-au întorsū soltan Murat înapoi la Țarigrad, iară au luat-oă cazilbașii pre sama sa. Iară Vasilie-vodă domniia cu mare liniște și pace, fără grije țara, din toate părțile sta toți de neguți-torii și de agonesită. Însă lăcomiia nice pre atunce nu lipsiia, cu dări grele, ce avîndu lăcuiitorii țării vrîmi de agonesită, biruia toate acéle greutăți a domniei.

Zac. 14. În Țara Ungurească era mari amestecături între Racoți și între Betlean Isteoan, feciorul lui Betlean Gabor, pentru domniia Ardealului. Ce, au căutatū a da locul domniei acéiia Betlean Isteoan lui Racoți, neputîndū avea agiutoriū de la împărăția Turcului, pentru gătirea lui soltan Murat iară asupra Persului.

Zac. 15. În anul 7145 <1637>, să rădicasă cazacii cu Pavliuc hatmanul asupra lëshilor, pentru opreală sa pre Marea Neagră, pre carii Potoțchii hatmanul leșăscū polnii l-au lovitū și, închidzîndu-le tabăra, au datū cazacii viu pre hatmanul său, pre Pavliuc. Și în cesta anū au făcut lëshii și o cetate anume Godacul pre Nîpru, la pragul cel dentîiū a Nîprului, oprindū pre cazaci să nu îmbie pre Marea Neagră, stricîndū pacea cu turcii, care opreală lor au răsuflatū spre mare pustiitate Crăiei Leșești, cu Hmil hatmanul căzăcescū.

Zac. 16. Tot într-acéiași anū, Cantemir-pășea cu ordele sale, peste voia hanului, au ieșitū den Crîm și s-au așezat iară în Bugeag, care lucru nesuferindū hanul și mărgîndū dodeială și de la leși, carii legasă cu a doa legătură pren Conetpolschii cu Murtaza-pășea veziriul, sa nu hie slobodzi tătarîi a lăcui în Bugeagū, făcîndū dodeială Crăiei

lor, au ieșit porunca la hanul și lui Vasilie-vodă, domnului țării noastre și lui Matei-vodă, domnului muntenesc, să margă cu hanul asupra lui Cantemir. Deci au venit hanul cu oști și au purces și domnii cu îmbe țările asupra lui Cantemir, care temîndu-să de hanul, au fugit în Țarigrad, iară ordele lui le-au luat hanul cu sine la Crîm. Si de pîră hanului la împărăție, au perit și Cantemir zugrumat în Țarigrad.

Zac. 17. După ce au pornit pre tătari, hanul, den Bugeag, au lăsat pre doi soltani, frații săi, să vie cu dînșii, iară el singur au purcesu spre Crîm înainte. Deci cîndu au fostu la trecătoarea Niprului, s-au burzului nohail și au lovit fără nădejde pre soltani și i-au omorît pre amîndoi. Și după această faptă, au purces cu coșurile sale spre Tara Leșască, poftind de la leși loc, să aședze supt ascultarea lor. Îmbla pe la tîrguri, pen sate, tot cîte cu o cruce de lemn făcută la pieptu, semn de închinăciune. Ce, lășii loc așea deșertu, fără oameni, mai înluntru țării sale neavîndu, le-au datu cîmpii pe Nipru, între Crilov și între Godac, și era aproape do 20.000 de nohai orda acéia.

Zac. 18. Care lucru vâdzind împărăția Turcului, iară, cu a doa orînduiala au pornit cîțva pași în prejma lor, la anul după scosul lui Cantemir din Bugeag. Și iară au venit porunca și la Vasilie-vodă și la Matei-vodă, să margă să aședze împreune cu pașii asupra tătarilor. Deci, de iznoavă au purces Vasilie-vodă cu oști, al doilea rîndu, la Cetatea Albă, la adunarea pașilor. Iară Matei-vodă au venit până la marginea țării sale și de acolo au pornit un serdar cu oști de la sine, iară el singur s-au făcut bolnav și s-au întorsu înapoi. Iară și Vasilie-vodă și pașii fără zăbavă s-au întorsu de la Cetatea Albă înapoi, că pre tătari îi trăsese amu hanul

cu blîndetă și cu făgăduință de iertare pentru moartea soltanilor și-i trecusă Niprul, pre unii în Crîmă, iară pre alții i-au așezat pre cîmpii Donului. Iară moartea soltanilor mai pre urmă tot n-au lăsat hanul nerăscumpărată.

Zac. 19. Ce, cîți era din singele lui Cantemiră mai capete, într-una de dzile, cu meștersug i-au împărțit, pre unii la o samă de agii curții sale, la ospățu, văz, doamne, pe alții la alți agi și la masa sa oprindă pre unii. Și la acéia ospățu i-au omorît pre toți, cîți era Canteniirești mai aproape. Și de atunce s-au stinsă acéia răgulă la dînșii, care era mai frunte decît toate ordele, precum pre aceste vrîmi sintă Șirăneștii. Unul den Canteniirești atuncea, anume Azametă-mîrza, pre carile 1-am apucat și ieu, dvorean la craiul leșăscă Vladislav, neprilejindu-se la acéia ospățu ce le făcusă hanul, au scăpat den Crîm în Țara Leșăscă și slujia la craiul leșăscă între dvoreani și avea de la craiul leafă.

Zac. 20. într-acesta ană, au luat cazacii Donului Azacul, cetate turcească pre apa Donului, care apoi au dat-o de bunăvoie Moscul turcilor înapoi. Isară au îmblat la acesta mijlocii pentru acéia cetate la Moscă, omă aicea în țară pe acéle vrîmi yestit cu neguțitoria în Țara Moschicească.

Zac. 21. Iară întorsul lui Matei-vodă de la margine, mergînd al doilea rînd la Cetatea Albă, n-au fostă fără pricină, ce avînd mare neprieten-șug Matei-vodă cu Vasilie-vodă, dendată ce au stătut Vasilie-vodă la domnie, făcuse multe amestecături la pașea pe acéia vrîme de Silistria. Deci, s-au temut a merge Matei-vodă, de acéle amestecături, ce-i amestecă Vasilie-vodă la pașa și la Poartă, ce, precum s-au pomenit mai sus, au trimis oaste,

iar el singur s-au întorsă la scaunul său.

Zac. 22. Era la împărăția lui soltan Murat pre acéle vrémi toate trébile și lucrurile împărăției pre doi oameni, carii era musaipi la sultan Murat, unul silihtar, ce era înluntru, care slujbă este de împărăție foarte aproape, adecă spătar, ce poartă spata or buzduganul după împăratul, al doilea, cîzlarŭ-aga, care este pre toată casa împărătească și pre fete mai mare. Acești doi purta toată împărăția, veziriia înaintea lor era foarte slabă. Cîndŭ să aduna veziriul cu unul de acéia, spun că le săruta poala hainelor.

Zac. 23. Deci, pre unul de acéle capete la împărăție, pe silihtar-pășea, îl cuprinsesă Matei-vodă cu dările, iară pre cîzlar-aga Vasilie-vodă și ieșiia isprăvi si lui Vasilie-vodă de la împărăție și lui Matei-vodă, pren chipuri mai sus pomenite. Covîr-șiia cu atîta Matei-vodă pre Vasilie-vodă, că avea Matei-vodă și cu megieșii mare prietinșug, ales cu ungurii. Iar Vasilie-vodă nici cu un megieș, precum am apucatŭ și noi acéia domnie, viața bună n-au avut, den nebăgare samă pre nime den megieși.

Zac. 24. O, nesățioasă hirea domnilor spre lățire și avuție oarbă! Pre cît să mai adaoge, pre atîta rîhnéște. Poftile a domnilor și a împăraților n-au hotar! Avîndu multŭ, cum n-ari avea nemică le pare. Pre cîtŭ îi dă Dumnedzău, nu să satură. Avîndu domnie, cinste și mai mari, și mai late țări poftescŭ. Avîndu țară, și țara altuia a cuprinde cască și așa lăcomindŭ la altuia, sosescŭ de pierdu și al său. Multe împărății în lume, vrîndŭ să ia alte țări, s-au stînsŭ pre sine. Așa s-au stînsŭ împărăția lui Darie-împăratŭ de Alexandru Machidon, vrîndŭ să supuie Țările Grecești și toată Machido-niia, Darie au stînsŭ

împărăția sa, de au căzut pre mînule lui Alexandru Machidon. Așea împărăția Cartaghinii vrîndu să supuie Rîmul, au căzut la robii rîmlénilor. Așea Piru-împăratu vrîndu să ia Italiia, au pierdut țările sale. Așea și Mihai-vodă, vrîndu să hie crai la unguri, au pierdut și domniia Țării Muntenești.

Zac. 25. Așea și Vasilie-vodă, avîndu fericite vrîmi de domnie în pace den toate părțile, că și țara nu era nici cu o datorie îngreuiată, fără nice o dodeială despre turci, carii avea începută sfadă cu perșii și într-acéle părți sta cu valuri, au înce-putu svadă cu Matei-vodă, domnul muntenescu pentru domniia acei țări, ori că nu-l încăpea Muldova, ca pre un omă cu hire înaltă și împărătească, mai multu decît domnească, ori că siliia să vadză pre fecioru-său, Ionu-vodă, la domnie, care hire au părinții spre feciorii săi, să-i vadză în viața lor ieșiți la cinste. Domnii la domnii pre feciorii săi poftescă să-i vadză ieșiți, boierii la boierii, sluji-toriul să bucură să-și vadză de slujitorie pre feciorul său harnic, pementeanul de hrana pămîntului pre feciorul său destoinicii pofteste să-l vadză. Ori că l-au îndemnatu pre Vasilie-vodă mare netocmala și neprietenșug ce avea mai de demultu, încă den boierii sa, scoasesă domniia Țării Muntenești de la împărăție, pre mijlocul lui cîzlar-aga și pașii de Silistria, feciorului său, lui Ion-vodă.

Zac. 26. Prostatec îl ținea Vasilie-vodă pre Matei-vodă. Deci, avîndu și pre veziriul în partea sa, au făcut oști de țară și au purces în Țara Muntenească asupra lui Matei-vodă, lăsîndu în scaun pre fecioru-său, pre Ion-vodă. Iară singur au intrat cu oști în Țara Muntenească, cu știrea veziriului și a pașii de Silistria. Oști avea cîteva, iară tot de

țară și lefecii și céialaltă oaste, fără puținei sîrbi, ce avea în leafă, călări.

Zac. 27. Iară și Matei-vodă, domnul Țării Muntenesti, nu dormiia, ce apărîndu al său, avea oști și streine, și de țara sa, ales pedestrime, hie cîndu avea până la o mie în leafă, fără dărăbanții de țară și călări de ai noștri moldoveni, acolo mersi în leafă, cărora numele era livinții, și leși călări ținea pururea cîte 200 și deosebi unguri călări. Și dideasă știre și la arcalele sale, ce avea la împărăție, de silă ce-i făcea Vasilie-vodă. Deci, cu mijlocele lui silihtar-pașea, bine n-au intrat Vasilie-vodă în ȚaraMuntenească, la o vale care să chiamă Rîbna, l-au tîmpinatū un ceaușu de la împărăție cu poruncă numai să să întoarcă Vasilie-vodă îndărăptū. Și în urma ceaușului au sositū și o samă de oști a lui Matei-vodă. Zac. 28. Numai ce au căutat lui Vasilie-vodă a să întoarce înapoi, vîdzîndū cartea împărătească și cine era soltanū Murat-împaratul, nu era de-a șuguire cu dînsul. Deci purcegîndū îndărăptū Vasilie-vodă, să simețlsă muntenii și în chipul goanei, să gonească pre oștile lui Vasilie-vodă, lovisă la coada oștii. Ce, s-au întorsū apoi oștile de țară și singur Vasilie-vodă și au înfrîntū pe munteni si au prinsū cîțva vii și au și peritū den munteni cîțva. Vasilie-vodă apoi, după acéia au ieșitū îndată den Țara Muntenească, plinindū porunca împărăției și ședzindū cîteva dzile la Ploscuțeni, la Putna, de acolo au porriitū pre ceaușul cel împărătescū, iară singur s-au întorsū și au venit în scaunū.

Zac. 29. Era pre acéle vremi veziriul Tabani Buiuc, carile ținea cu Vasilie-vodă și pașea de Silistria, iară așea și numai să scoată pre Matei-vodă să pusesă cu toată voia. Și fără știrea împărătească ieșiia de la veziriul isprăvi de

domnia Țării Muntenești lui Ion-vodă, feciorului lui Vasilie-vodă. Cum și atunci, dacă au vădzut veziriul împiedecate isprăvile dentii de silihtariul, au făcut altele, la singur pașa de Silistria, să ducă el singur pre feciorul lui Vasilie-vodă în scaunul Țării Muntenești, care lucruri apoi au mîncat capul veziriului, obli-cind împărăția pen silihtariul războaiele și vărsările de singe între domni, de unde să pogoară. Nice te mira, cum de au putut domnii a îmbla în zarve, fără știrea împărăției și ales la un împărat leu ca acéia.' Deci, să știi că țările pre atunci acéstea nu era așa supuse, ce într-altă voie veghiată și să temea turcii să nu se dea Țara Moldovei în partea lășilor, carii era pre acéle vrémi foarte tare, cît să siia împărăția de sfada lășilor și ales avîndu amu începute războaie cu perșii, precum ți s-au pomenit. Ce era bucuroși că să sfădescă aceste țări între sine și poți pricepe și pre domniile acéstea așa de îndelungate, 19 ani Vasilie-vodă domn, iară Matei-vodă până la moarte, aproape de 30 de ai la domnie. Alte vacuri să socotești țărîlor acestora pre atunci.

Zac. 30. Cu al doilea isprăvi de domnia Țării Muntenești au socotit Vasilie-vodă cu altă cale. Avîndu acéia și de la veziriul știre, au pornit pre Ion-vodă la pașa de Silistria cu cîțva boieri, să-l ducă pașa în scaun. Și trimisesă înainte la pașa pre Enachie Catargiul vel-postelnic, să mai întărească -lucrurile, pîn a veni Ion-vodă. Ce, ședzîndu acolo la pașa Catargiul, așteptîndu sosirea lui Ion-vodă, au simțit lucrurile într-alt chip, că-i agiunsésă pre pașa iară alte porunci împărătești pren silihtariul și-i unsesă osiia și pașii Matei-vodă. Deci, vădzîndu Catargiul lucrurile într-alt chip și amirosîndu că, cît ari sosi Ion-vodă la pașa, va să-l oprească și să-l trimită la

împărăție, au dat Catargiul știre la boieri, ce era pe lângă Ion-vodă, amu aproape de Dristor, la un sat și îndată s-au întors Ion-vodă can cu fuga de grija pașii și au ieșit și a doa ispită pentru domnia Țării Munteneste.

Zac. 31. Iară nici cu atîta nu s-au lăsat Vasilie-vodă, ce îndemnat și de veziriul și ca o nemică socotind a călca pre Matei-vodă, iară au strîns oști și cu mai bună gătire, cu pedestrime, cu pusei și iară au purces în Țara Muntenescă asupra lui Matei-vodă și cu acéia nebăgare în samă de Matei-vodă, cît aicea în locul său pusesă domn pre fecioru-său, Ion-vodă, în scaunul țării, cu boieri, cu ispravnici, cu domnie deplină, tiind că nă palmă domnia Țării Munteneste. Iară lunecoasă sînt lucrurile războaielor și în puterea lui Dumnedzau mai multă stau. Nice unu neprietin, cît de slab hie, cum să nu-l ție nimea, nece-1 ținu oștenii cei direpți. Și bine au dzis unul: „Bella momentis constant", adecă „Războaiele în clipala ochiului stau". Că atîta era numai să ie acéia război Vasilie-vodă și să aședze în domnia Țării Munteneste. Iară roata lumii nu așea cum gîndește omul, ce în cursul său să întoarcă.

Zac. 32. De care silă n-au putut nice silihtariul a-i trimite alte isprăvi lui Matei-vodă, să nu să de tot descopere cu îmbletele împotriva veziriului, să-i răsăie ceva împărăției cu scîrbă în partea sa, că, ales la turci, foarte cu siială sînt toate și cu mare meșterșug și taină strică unul altuia, cînd va unul pre altul să-l surupe. Că să pîrască a vedea, sie strică, cine începe pîră. De multe ori cu laudă pre neprietinul său mai curund coboară și ales supt împărăția lui soltan Murat cu mare siială era toți. Iară totdeauna trimite silihtariul pre taină la Matei-vodă, îmbărbătîndu-l să stea

împrotiva lui Vasilie-vodă, să-l bată, iară despre scîrbă împărătească să nu poarte grije, că ieste grija lui. Deci, și Matei-vodă ș-au strînsu oastea toată și vădzindă că Vasilie-vodă trage cu ostile sale spre București, nu spre Tîrgoviște, au coborîtu și elu spre București cu oști.

Zac. 33. Vasilie-vodă, daca au sositu la Praova, la sat anume Ojogenii, știindă din limbi de gătirea lui Matei-vodă împrotiva sa și cu oști cîteva și streine și de țară, au făcută sfat acolea la Ojogeni, socotindă și trecătorile apelor și locuri închise de păduri de pen toate părțile și de bîhnișuri, înțelegîndă pre Matei-vodă că anume locuri ca acelea pofteste să dea războiū, fiindă oștile mai tare hiecare la locul său și la strîmtori, împrotiva oștilor celor streine hie cîndă cei de loc sintă mai tari, au ales cu sfatul să nu treacă Praova, ce să stea acolea la cîmpū, să tragă pre Matei-vodă, să iasă cu oștile sale la cîmpū. Și alegîndu-se sfatul, au purces toate ostile lui Vasilie-vodă în jacuri în podgorii, pe supt munți, încotro să bejenise toată Țara Muntenască, de pen toate acéle olate, până în Praova.

Zac. 34. Și așa cu acela sfat — ce svétnici or hi fostă așa de buni de războaie pre atunci — rășchirată oastea pe la jacuri, în loc au priceput Matei-vodă lucrul și îndată au purces spre Praova. Și di-reptū în prejma Ojogénilor, unde era Vasilie-vodă cu corturi, au stătut la trecătoare, dîndă știre den cîteva pusei ce avea cu sine și îndată au început a trece oastea în vad. Tot călărețul au trecut cîte un pedestraș după sine și au stătut în tocmală cu oștile, den-coace de Praova, tocmindă oastea pedeastră cu focul și cu pușcile între oastea călăreță și au purces cu toată oastea stolită asupra taberii lui Vasilie-vodă.

Zac. 35. Nu avea de ce să apuca Vasilie-vodă cu oastea

rășchirată în toate părțile și așa venire asupra degrabă a lui Matei-vodă și întemeiată. Că oștenii lui Vasilie-vodă, unii venia cu plean îngreuiți, neștiind lucrul ce este, alții spăimați de sosirea oștilor așa degrabă, mai mult de gătire la fuga îndată au stătut, nu de război. Și așa șpîrcuită oastea și fără nice o tocmală, au plecat și Vasilie-vodă fuga și toată oastea, cîtă nu era dusă în pradă lăsîndu și corturile, și pușcile, și pedestrima toată pre mîna lui Matei-vodă. Și de grija gonașilor, Vasilie-vodă au lăsat drumul pe care Venisă, ce de-a dreptul au năzuit la Brăila.

Zac. 36. La Brăila zăbăvind Vasilie-vodă cîteva dzile și Matei-vodă dedesă știre de olac la pașea îndată de izbîndă sa asupra lui Vasilie-vodă. Așa de sîrgu lucrul, ori cu știrea pașii, ori dentru sine agii de Brăila și de Mecin sfātuia să prindze pre Vasilie-vodă, să-l trimită la pașea. Și să nu hie dat știre Stamatie, ce au cădzutū apoi stolnic la Vasilie-vodă și la alte domnii pre urmă și postelnic mare, ar hi încăput Vasilie-vodă la prinsoare. Ce ședzîndū sară la masă, i-au dat știre și de la bucate s-au sculatū, pentr-o grădină, peste un gardū, suindū de pe spinarea unuia din slujitori și acolo i-au scos calul și au ieșitū cu fuga din Brăila, la Galați, lăsîndū toate în Brăila, cîte nu rămăsesă la Ojogeni.

Zac. 37. Înțelegîndū Ion-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, poticala tătîne-său în Țara Muntenească, au strînsū boierii ce era puși la boierii pe lîngă sine și le-au dzis, cum el, nefiindū de domnie, pentru slabă sănătate ce avea (că era Ion-vodă omū slabū și deznodată și de mîni și de picioare, cum n-ar hi fostū feciorul lui Vasilie-vodă, care era ca un leu și la hire, și la trup), iară tătîne-său lasă scaunul domniei. Și au venit Vasilie-vodă iară în scaun.

Zac. 38. Iară Matei-vodă jeluindu-se și la împărăție de pradă ce făcuse oștile lui Vasilie-vodă și la megieși, să-și întoarcă călcătura ce făcuse Vasilie-vodă Țării Muntenesti, legasă cu Racotii cneadzul Ardealului, tatăl lui Gheorghe Racotî, lucrul, fiindu și Racotii rănit cu nebăgarea în samă megieșii lui de Vasilie-vodă, au pornit nește oști asupra lui Vasilie-vodă, cu Ionu-vodă Moghila, feciorul lui Simion-vodă, carele era la Ardeal așezat, după războiul de la Ștefănești, care era între feciorii lui Simion-vodă și între feciorii lui Ieremie-vodă pentru domnia țării. Și amu până în Trotuș coborîți ungurii și oștile muntenesti păn la Milcov sosiți, au schimbatu Racotî sfatul cu Matei-vodă. Ori temîndu-să de împărăție, înțelegîndu patima veziriului, ori alta socoteală le-au venit, au întorsu și pre Ion-vodă cu oștile îndărăptu și s-au întorsu și muntenii. Ieșisă casa lui Vasilie-vodă spre Huși de spaima acéia. Și pre vremea cobo-rîtului acestor oști asupra lui Vasilie-vodă, au pe-ritu și Gorgan, și Sămăchișă căpitanul și Cîrste visternicul, den prepus de la domnie pentru vicleșug.

Zac. 39. Deci după aceste zarve, numai ce i-au căutat a sta lui Vasilie-vodă la pace, vădzîndu și primejdia veziriului, curundu după acéia, să nu să mai ațițe lucrurile asupra sa. Cum n-ar hi fostu fără primejdiie Vasilie-vodă atunceși, de n-ar hi stătut împărăția după lucrurile împotiva perșilor, care curundu după acéia au purces cu toată puterea asupra Vavilonului. Ori de la cei doi megieși n-ar hi fostu fără răscoală, de nu s-ar hi spăimat Racotî și Matei-vodă cu moartea veziriului. Și sta în cumpănă soltan Murat, asupra Azacului va merge, că încă nu-l didésă moscalii, au asupra Vavilonului. Ce, viindu cu acéia veste Isarū. că or da Azacul moscalii, au purces asupra Vavilonu-

lui. Iară până a să înțelege purcesul, aceste țări era supt grije că va veni împărăția spre aceste părți cu oști. Fost-au aceste zarve între Vasilie-vodă și între Matei-vodă în anul 7144 și în anul 7145 <1636—1637 >.

Zac, 40. Iară primejdia veziriului Tabani Buiuc, anume cum au venit, de au perit de soltan Murat, așa au fost: după răszipa de la Ojogeni oștilor lui Vasilie-vodă, face Matei-vodă ardzehal, adecă răvaș de jalobă, la singur împăratul și aflîndu omă de acéia treabă, să dea acéia jalobă la singur împăratul, au purces omul acéia cu cărțile și, știindă rîndul, au păzit cîndu au ieșit împăratul la primblare cu vînătoare la cîmpu. S-au făcut omul a merge de olac pe denaintea împăratului, anume să-l vadze. Și așa vădzîndu-l împăratul mărgîndu tare, au trimis de l-au oprit și au pus de l-au întreatu de unde vine. El au răspunsu că vine den Țara Muntenească cu cărți la împărăție, să știe împărăția de mare vărsare de singe si pradă ce s-au făcut în Țara Muntenească de Vasilie;vodă, care au venită cu oști asupra lui Matei-vodă. înloc au trimis împăratul de i-au luat cărțile și au cetit ardzahalul cel cu jalobă asupra lui Vasilie-vodă, pomenîndu că să laudă Vasilie-vodă că are isprăvi de la veziriul, să hie domnă și în Țara Muntenească, și în Țara Moldovei. Atunci au avut vrême silihtariul asupra veziriului, căîndu țările, cum să strică ele în desine și să pradă. De care jalobă focu s-au făcutu împăratul, soltan Murat pre viziriul, înțelegîndu că de la veziriul să coboară acéle amestecături. Ce, dentăi au trimis pre omul cu toate acéle scrisori, să vadză și veziriul. Ce, au dzis silihtariul cătră împăratul ca omul îndată va peri de veziriul. Deci, i-au dat hasăchii și i-au învățat singur împăratul: „Pre acestu omă iară să-l

aduceți la mine". Și așa au fost: l-au dus hasăchi la veziriul și dacă au înțeles veziriul, au vădzut că este rău de dînsul. Au vrut să oprească pre om, ce hasăchii i-au spus porunca care au de la singur împăratul, să-l ducă pre omul iară la împăratul.

Zac. 41. Scosesă veziriul daruri hasechiilor, să lasă pre omul la dînsul, ce nu s-au cutedzat hasechii de silihtariul a face peste poruncă. Iară să nu hie fost omul de fațe, putea să tocmască veziriul lucrurile sale, dzicînd că au fost un marghiol de cei de Țarigrad și au spus menciuni, că de aieste să fac multe la turci sau s-ar hi uitat la împărăție, care de lucrurile a toata lumea gîncind, cele mai mănunte le trece cu gîndul. Ce, păziia acestu lucru silihtariul, să nu scape vréme ca acéia asupra veziriului. Și înnoind scîrbă împărăției silihtariul, au chemat pre veziriul împăratul și după mustrare că strica țările fără știrea lui, l-au omorît. Și așa au ieșit veziriului aceleia zarvele între domni. Aceste am înțales de la boieri bătrîni de sfat pre acéle vrémi.

Zac. 42. Curund după aceste svade cu Matei-vodă, să potoale Vasilie-vodă sunate zarvele, pre fecioru-său, pre Ion-vodă, l-au tremis la Țarigrad, undeși s-au săvîrșit și viața nu pestiți ani. Și s-au săvîrșit într-acești ai dzilele și doamna dentii a lui Vasilie-vodă, fata lui Bucioc. Și după moartea doamnei, au trimis Vasilie-vodă pre Catargiul în Țara Cerchijască și de acolo i-au adus doamnă, fata unui mîrzac de ai lor, cu care au trăit apoi până la săvîrșitul său.

Zac. 43. în anul 7143 < 1635 >, au luat sultan Murat Vavilonul cu mare vărsare de singe de la perși, după patru luni den ce dzi începuse a bate orașul. Spune istoriia să hie fost 30.000 de oșteni în Vavilon. Ce, acéia gătire făcuse și

sultan Murat asupra perșilor, cît singur Vavilonul. Iară tot Mi-siriul¹ și pașii ce sintă peste arapi i-au pornit despre Marea Roșie, de au lovită și dintr-acolea Țara Persului și le-au luat turcii și dentr-altă parte o scală foarte mare. Și așa în doitu Persul, n-au putut da nici un agiutor Vavilonului.

Zac. 44. Sultan Murat într-acolea zăbăvindu-se cu oștile, iară aicea, în ceste părți, sta fericite vacuri și liniște și pace întemeiată den toate părțile, fiindă în pace amu Vasilie-vodă și cu megiiășii. Și în-tr-acești ani au zidit Vasilie-vodă și lăudate mănăstiri, și aice în orașul lëshilor, întâi supt numele a trei sfinți învățători a besericii, ce să dzice Trieh Svetitelei, mai pe urmă mănăstirea, a doa mănăstire, a Golăi, cu făptură, cum să vede, peste toate mănăstirile aici în tară mai iscusită. Golăe îi dzic pre numele unui boier iu, anume Golăi, carele într-acela loc au avută făcută o besericuce de piatră. Și în cești ai au adus Vasilie-vodă și moaștile a sfintei prepodobnei Paras-chevei, în anul 7148 <1640>, căriia svinte viața și de pe ce locuri au fostă, să citește viața ei petrecută cu mare dunnedzăire în Minei, în luna lui octovrie, în 14 dzile.

Zac. 45. Aceștii domnii au făcut ca de iznoavă și curțile cele domnești în Iași, casele cele cu cinii, grădini, grajduri de piatră, tot de dînsul sintă făcute. Și multe locuri au așădzat, care au stătută multe vrémi stătătoare. Că de a fostă cîndva vrémi fericite acestor părți de lume, atuncea au fostă. Plină Țara Leșască, oi dzice, de aur, la care pre acéle vrémi curea Moldova cu boi de negoț, cu cai, cu miiere și aducea dintr-acéia țară aură și argintă. Oi putea dzice că săracă nu să afla pre acéle vrémi, doară care nu-și vrea să aibă. Țara Leșască la acéia scară de fericire să

suisă, precum și singuri lésii dzic și scrisorile lor, care nici o crăie pre acéle vrémi nu era deopotrivă; în bine și în dezmiardaciune pre atuncea lésii, și așa și țara noastră.

Zac. 46. Iară di pe acéle vrémi să cunoaște paharul lui Dumnedzău aproape de schimbare și curundă spre alte mai cumplite vrémi. Că era la mare zbur-dăciune țările aceste. Si care țări să suie pre la mare bivșuguri, zburdeadză hirea omenească peste măsură, și zburdăciunea naște păcatul și pre păcatul urmadză mînia lui Dumnedzău. Așa Tara Lésască era la mare zburdăciune, așa și aicea țara și singur dom-nul Vasilie-vodă, cu silă a cîteva case de boieri, luîndu-le fetele peste voia părinților la țietorie. Iară oamenii de casa lui, nepoții lui Vasilie-vodă, ca mai mare sile făcea, luîndă băieții oamenilor în silă la curvie, care toate fapte mai pe urmă s-au arătat cu mare osindă asupra casei lui Vasilie-vodă.

Zac. 47. În cești ani, după ce au așădzat sultan Murat Vavilonul spre împărăția Turcească, s-au întorsu în Țarigrad și să gata tare asupra lésilor, să răscumpere rușinea lui soltan Osmană, deșchi-dzîndu-și calea pen Ardeal, să lovască peste munți de-adiréptul spre Liov. Ce, i-au tăiată atuncea curund puternica mîna lui Dumnedzău dzilele. Și după moartea lui sultan Murat, au stătut în locul lui sultan Ibraim, frate-său, omă dat cu toată hirea spre zburdăciuni. Și cu împărăția lui, iară au hălăduit țările acéstea de răscoale.

Zac. 48. Începuse în cești ani Racoți cel bătrîn svadă cu némții, căruia era orînduită oaste și de aice, de la noi den țară și den Tara Muntenească. Ce, n-au ținut multă aceia sfada, curundă au venit la tocmală cu împăratul nemțască. Iară prădasă cîțva loc cu ai noștri în Ungurimea de Sus.

Apostol de Orheiū au fostū serdarū într-acéia oaste cu Racoṭii.

Zac. 49. În anul 7153<1645> au făcutū și nunta fiicăi sale Vasilie-vodă, cei mai mari, doamnei Măriei, după cneadzul Ragivil, om de casă mare, den cnédzii Litfei. Numai, cu ce inimă și sfatū au făcut acéia casă după omū de lége calvinească, care este scornită de un mitropolit de Fiandra¹, de supt ascultarea papei de Rîmū, peste legăturile săboarelor cu multe dumnedzăirești minuni legate. Iară calvinul numai pre singure pohteale sale trupești, osebite de sfînta săbornică besérecă au scornitū acéia lége, la care, ca la o lége slobodă, în puțină vrême au cursū toată Fiandra și Englitera. De mirat au rămas vacurilor această casă, cum au putut suferi inima lui Vasilie-vodă să să facă. Și multă vrême s-au frămîn-tatū acestū lucru în sfat și cîțva boieri pre atunci apăra acest lucru, să nu hie, ales Toma vornicul și lordachie visternicul, care capete de-abea de au avut cindva această țară, sau de va mai avea. Ei dzice lui Vasilie-vodă și pentru legea rătăcită și un lucru nu fără grije despre împărăṭia Turcului. Iară Tode-rașco logofătul și Ureche vornicul sta asupra aceștii minte să să facă.

Zac. 50. Avea Vasilie-vodă pozvolenie de la turci, ce era acéia voie din bani, nu din inima turcilor. Și așa s-au făcut nunta aicea în Iași, la care cîțva domni den Țara Leșască, singuri cu chipurile sale au fostū, cu curțile lor și Pătrașco Moghila, feciorul lui Simionū-vodă, mitropolitul de Chievū. Iară soli trimiși era de la Racoṭi cneadzul Ardealului, Chimini lanăș, cu daruri și de la Matei-vodă domnul muntenéscu, singur Ștefan mitropolitul Țării Muntenéști și Radul logofătul și Diicul spătariul că să împăcase amu domnii între sine.

Zac. 51. N-au lipsită nemică den toate podoabe, cîte trebuia la veselie ca acéia, cu atîte domni și oameni mari den țări streine. Meșteri de bucate, aduși dintr-alte țări, dzicăture, jocuri și de țară, și streine. Curtea podobită toată și strînși boierii și căpeteniile țării, feciori de boieri, oameni tineri la alaiuri, pe cai turcești cu podoabe și cu pețiene la șlice. Și așea cu petrecanii trăgînîndu-se veselii cîteva săptămîni, au purces cneadzul Ragivil cu doamna sa în Țara Leșască, cu dzestre foarte bogate.

Zac. 52. La anul, simțindu-se Crăiia Leșască în virtute, îndemnat de papa de Rimă și de venețiani, carii avea dodiială de la turci la ostrovul Critului, au făcut sfat cu senatorii craiul Vladislav, numai să înceapă sfadă cu turcii, adecă cu împărăția lor, de care gătirea lui și la ce au ieșit apoi acéia sfat, ceti-vei povestea mai gios la rîndul său. Iară soli trimițîndu la toți craii creștinești craiul leșesc, aice la Vasilie vodă, pre cneadzul Ragivil au lăsat soliia cu această treabă, fiindu viitor Ragivil, la anul după nuntă, la socru-său, aicea în țară. Care soliia au credzut Vasilie-vodă îndată și au priimit să fie una cu lésii, cît și birul amu oprise a anului celuia și pornisă pre aga birului fără bir, răspundzindu-i că nu s-au putut strînge birul pentru sărăcia oamenilor. Ce, dacă au stătut la voroava cu boierii pentru opritul birului și într-un rînlă și într-altul, spun să hie dzis Petri-ceico vornicul de Țara de Sus pre carele îl ținea ei mai prostatec dentr-altii în sfat: „Eu ași dzice să nu oprim noi birul, păn nu om vedea că trec lésii Dunărea”. Și acéia cuvîntu au intrat îndată în gîndul lui Vasilie-vodă și au răpedzit după aga și l-au oprit la Galați, pănă au gătit birul și l-au încărcat și l-au pornit. Așea feresc pre domni și țările voroava cu svatul de primejdii.

Că pentru acéia au dat Dumnedzău sa aibă împărații, craii, domnii, cîrmui-torii țărilor, să aibă svétnici pre lîngă sine, cu carii vorovindŭ o treabă, să frămînte cu voroava lucrul unul una, altul alta răspundzindŭ, să lămurește lucrul care este mai spre îndemînă. Iară ce fac domnii singuri den gîndurile sale sau den șoapte, rar lucru iese la folos, că încă în lume omŭ n-au născutŭ până acmu ca acéia, să nu-i trebuiască voroava cu svat, că deși gîcește cîrmuitorul cîte o treabă, încă tot să nu să încreadză c-au gîcitŭ, până nu să întărește părererea lui cu voroava si altor părerii. Deci, ce ai gînditŭ că este bine, dacă să mai toclescŭ cu gîndul tău, ce ai gînditŭ că este cu cale, încă a doi sau a trei socoteala, fără greș pre acéia lucru să stai, că nu te va înșela. Iară ce-ți pare numai a singur că este bine și alții toți dzic că este într-altŭ chip, să nu crédzi acéia socoteală, că te amăgește. Multe lucruri ne păru că sintŭ gîcite, iară apoi, dacă mai lași vremea socotelii, afli departe, mai pre urmă, într-altŭ chip. La mulți domni mare smentele am vădzutŭ den șoapte sau nesfătuit, amu în vacul nostru. Fără sfatŭ au făcut Vasilie-vodă lovitul tătarîlor la Brătuleni pe Prut și apoi prada a toată țara, nespuse de agiunsŭ cu cîtă robie și plean, dentr-acéia faptă au venit asupra țării. Și așea și Duca-vodă sfātuindŭ numai cu unul pentru cartea la hanul și-au stricat domniia, den care maziliie mare răsipă și greutăți asupra țării au venit, care era foarte în stat bun pre atunce și gata lucrurile să rădice numai cu o orînduiala datoriile țării toate. Iară den céia maziliia a domniei dentîi a Ducăi-vodă, s-au prilejit trii înnoituri de domnie; una la Belgrad, a Dabijej-vodă, după care, neplinind anul, a murit Dabijea-vodă, altă domnie tot într-acéiași anŭ, domniia dentîi a Ducăi-vodă, a treia a lui Iliiaș-vodă, cu mare

răssipă. Deci trei domnii cate 500—600 de pungi de bani la înnoituri, tot într-un an, cum au putut hi bine? Așea cu șoaptele, numai cu unii nu cu sfat, au făcut și Petreceicovodă¹, de au lepădat, fără de nice o nevoie domniia țării și s-au dus în Țara Leșască, den care faptă să stinge Țara Moldovei astăzi.

Zac. 53. Cneadzul Ragivil, după zăbava sa peste câteva săptămîni în Suceavă, la socru-său, la Vasilie-vodă, pre doamnă sa au pornit pe la Sneatin spre țara sa, iară el singur au lovit pen Ardeal, pe la Racotii, cneadzul de Ardeal, tot cu acéle trebi, pentru rădicarea lor asupra împărăției Turcului.

Zac. 54. Înțeles-am din boieri bătrîni, cum să hie vrîndu Vasilie-vodă la Suceavă să-și despartă fata de domnu-său, Ragivil, ce n-au priimit ea, doamna Mărie, fata sa, dzicîndu tătîne-său să fie socotit întîi lucrul, nu mai pre urmă.

Zac. 55. Și cu vrémile până aice istovim o parte de domnie a lui Vasilie-vodă, că până aice, pre cît au fost fericită domniia aceasta, cu atîta mai cumplete vrémi s-au început de atunce, den care au purces den scădere în scădere această țară până astăzi.

19. Capulă ală șeptesprădzécè

Încep. 1. De vréme ce scriitorii cei streini pe lîngă poveștile sale n-au trecut cu pomenirea și de lucrurile țării noastre Moldovei și cît știm de lucruri trecute în țara noastră, mai multu dintru dînșii știm, cu cale este și noă a pomeni de vrémile lor, ales povestea lui Hmil, hatmanului căzăcesc, de la care vrémi (ah) s-au început si râul nostru, în care până astăzi ne aflăm cu acest pămînt la cumplete vrémi

și Dumnedzău știe de nu și peste vacul nostru trăitoare.

Zac. 2. Izvorul a tuturor răutăților și pustiității acestor părți, începutul căderii și împuținării Crăiei Leșești, răssipă și pustiitatea și cazacilor, stîngerea și țărîi noastre.

Zac. 3. Iară mainte de ce om începe a scrie rădicarea cazacilor cu Hmil hatmanul lor asupra lésilor, stăpînilor săi, a pomeni de cazaci, ce neam sintă și de cînd sintă supt acestă nume cozac, cu cale că va hi am socotitū, audzînd pre mulți întrebîndū de acestă nume a lor, de unde și de cîndū ar hi. Deci mulți au dzis că numele lor cozac ar hi de la unu neam ce este peste apa Volghăi, anume cassac, ce acéle deșerte povești sintă.

Zac. 4. Sint cazacii de neamul său ruși, rămășițele de oșteni a cnédzilor rusești, pre carii cu îndelungate vrémi, supuind craii leșești și cădzînd și Chio-vul, scaunul Rusii, pre sama leșilorū, ei pe Nipru în gios și pe de céia și pe de iasta parte, trăiia supt ascultarea crailor leșești, slobodzî de vecinătate, în chipul oștenilor, cu hrana sloboadă pe Nipru, ori cu vînătoriia la cîmpi, ori cu pascăriia până la pragurile Niprului, unde are Niprul în trei locuri praguri, așea den hirea locului făcute, de cade apa de pe stinci, ce sîntū în fundul apei, la loc mai gios. Care locuri nici un fél de vasū a trece nu poate, iară vasele lor și acéle a lor încă cu mare grije trecu și de multe ori pe uscatū trag vasele, până trecu acéle locuri. Și așé trăiia până în dzilele lui Avgustū-crai.

Zac. 5. Acela craiū leșăscū vădzîndu-i oameni cu viață direaptă de oșteni, i-au tras și la lefe și le-au făcut și căpetenii cu tocmală și în rîndul său să fie volnici a să bu-luci și a să oști împrotiva tătarilor, ca o pază să fie Crăiei Leșăști, că dodiia tătarîi marginile țărîi lor și pre atunce. Și

de pe sprinteniia lor, fiindu oameni sprinteni și sălbateci, li-au dzis cozacu, adecă capră sălbatecă, sau că îmblîndu ei la cîmpi după capre sălbatece si în luncile Niprului, le-au venit acestu nume de atuncea, de le-au dzis cozacu, adecă căpraș. Care nume și la leși, la o samă de oaste, ales steagurilor ce sintu mai sprintene, le dzic steagurile Căzăcești și până astăzi.

Zac. 6. Apoi Ștefan Bator craiul leșăscu și mai mare aședzare le-au făcut cazacilor, dîndu-le și hatman să aibă, cu steag, cu doabe, cu trîmbiță și după voia lor să-și aleagă hatmani. Și le-au pozvolit și i-au întărit să facă și vase de Marea Neagră și să facă cazaci răiestrovi, adică de catastiv, până 40.000 de oameni și loc să aibă scaunul său, un ostrov la Nipru, în care este o mănăstire mare, cu cîteva alte mai mănunte bescrici, anume Trăhtămirov. Și aceasta este începătura oștilor lor, după ce cădzuse cnezziile rusești, de o sută și 50 de ai încoace.

Zac. 7. De pre acéle vrémi, multă nevoie făcea cazacii Crîmului și Țărilor Turcești, până și Anadolul nu hălăduia. Sinopul, Tropezonul, cetăți mare le-au luat în cîteva rînduri și alte orașe mai mici și den-colo de Marea Neagră și dencoace, Varna, Misăvriia, Ahilo, până la Aitos si la Pravadiia pururea prada. Și au lovit și până aproape de Țarigrad, la Eni-Chioi, pre Boază, pre scursura céia, cu care să scură Marea Neagră în Marea Albă, supt cetatea Țarigradului. Și așa dodiind împărăției Turcești, venia de la turci ponoslu pentru prădzi ce făcea cazacii în părțile lor. Acéle socotindă de la o vréme léșii, pentru să nu strice pacea cu împărăția Turcului, face cazacilor mare strînsoare, oprindu-ide pre mare, care hrană o deprinsesă ei, cu mare dobînde și avuții ce scotea de acolo. Și cu acéle

avuții zidiia beserici de piatră, mănăstiri, cît o mănăstire la Chiev, căriia dzicū Arhanghelii, stă și până astăzi cu o boltă, cea den mijloc, foarte mare și toată bolta acoperită cu scînduri de aramă galbănă și poleite scîndurile cu aur. Și pentru să-i oprească de tot, să nu îmbie pre mare, au făcut lésii o cetate, anume Godacul, la pragul cel dentîiū a Niprului, și ținea acoloa cîte 2.000 de némți, pedestrime cu pusei, pentru opreală lor, care era foarte cu mare sită cazacilor, ca unor oameni carii altă hrană nu știé, fără oștenia. Și den céia opreală s-au rădicat în cîteva rînduri împrotiva lëshilor, cu Nalivaico hatmanul, apoi cu Sulima, mai pre urmă cu Căzima, hatmanii lor, ce tot îi răzsipea hatmanii leșăști. Până vădzîndū neticneală cu dînșii, le rădicase și hătmăniile, să nu hie și le trimite cîte doi domni comisari mai mari și aceia comisari le făcea giudeță și-i cîrmuia. Și cu vremea și alte volnicii le-au stricat toate, cît nu era cazacul cu nemică volnic.

Zac. 8. Așea s-au tras asuprelele lor până la Vladislavū-crai, în anul... Acela Vladislav, craiul leșescū, precum s-au pomenit și mai sus în capul alū 16, vădzîndu-se crăiia în virtute, după atîtē izbînde și asu-pra Moscului, cumu-și era așea că mai fericită Crăiia Leșască și în tărie și în tot binile și bivșuguri nici la unu craiū n-au fostū, cum au fostū pe atunce. Pentru acéia bine dzice un dascāl: „Si qui sunt in superiore valetudinis gradu, dum in eodem permanere non possunt, cadunt in deterius”, adecă „Céia ce sintū în scara virtuții acea mai de sus, neputîndū a sta tot într-acéle stepene, cad foarte la mare slăbiciune”. Așea toate împărățiile, cîndū prea să suie la mare tărie, neavîndū loc să să mai sus suie, cad și purced îndărăptū, cum vedem și Crăiia Leșască.

Zac, 9. Avîndu acéia crai Vladislav și praxis, adecă știință, ce sîntu turcii, cu războiul de la Hotin cu sultan Osmanu, la care războia fusese singur el cu sine, trimis de tată-său, Jigmontu, craiul leșăscu, îndemnatu de papa de Rîmă și de venețienii, cu mare făgăduință și cu bani gata de la papa, de anu în anu, pre 12.000 de oaste leafa de la sine și venețienii avîndu cu turcii începute războaie la Critu, au pus gîndul craiul leșăscu numai să înceapă sfada cu turcii. Pentru care treabă și singur împăratul nemțăscu au mărșu, de s-au adunatu la Vratislav, în țara Silezii, care țară împăratului nemțăscu să hotărăște cu lésii, și acolo, după aședzată voroava cu împăratul, i-a orînduit Neamțul 12.000 de oaste némțască, făcîndu știre și papa, și împăratul pe la toți crai creștinești, cum este craiul leșăscu ales să hie la toată creștinătatea ghenereal, adecă purtătoriu de oaste împotriva Turcului.

Zac. 10. Deci întii Hișpanul o sumă de bani i-au orînduit la crăiia lui de la Neapoli, că să rudiiia Vladislav cu împăratul nemțăscu și cu craiul Hișpanii, fiindă feciori dentr-o nepoata împăratului némțască. Șfedul iarăș făgăduise 6.000 de oaste și împăratul moschicescu 20.000. Acéle toate vădzînd gata Vladislav, au trimis și la cazaci și au chemat la sine pre unu căzacu bătrîn, anume Barabaș, și pre Umil, care era pre atunce diiac ostiilor, cum dzicū ei, pisar. Dacă au venit Barabaș și cu Hmil la craiul, cu dînșii au tănuită cu multe voroave craiul, pentru gătirea lor, pentru Marea Neagră, pentru locuri pe lîngă mare. Si au aședzat cu acei amîndoi și dintr-acolè toată gătirea, dîndu cu uricū lui Barabaș hăt-măniia pre cazaci, cu steag pre obicei bătrîn și lui Hmil pisariiia de oaste, dîndu-le și cîtăva samă de bani gata, să facă vase și ce ari

trebui de aceia cale. Și așea gătindă toate craiul, înșălat de domni, carii toți îi făgăduia că or primi acela sfat și oastea nēmțască amu sosisă păn spre Liov, iară ascunsă giudétul lui Dumnedzău toate gîndurile omenești le strămută, lipsiia numai săimul, pre obiceiul cra-iei, să fie cu sfatul tuturoră și pentru cheltuiele și pentru încălecatul lésilor. Deci, la săimă au stătut lésii împotiva craiului, întrebîndă pre crai ce pricini ari avea începăturii de sfadă cu turcii, aducîndu-i amente primejdiia strămoșului său la Varna¹ banuin-dă pre crai că li-au băgată oști streine în țară, fără știrea lor și cum acéle țări streine numai deodată or da agiutor, apoi ari cade sfada numai pre dînșii. Și să prilejise de murise și hatmanul lor cel vestit, Conetpolschii. Și așe împiedecat craiul, cu lucru gata, s-au poftit la leși să-i pozvolească, cu cheltuiala lui, cu oaste streină, să margă asupra turcilor. Au strigat cu toții, în gura mare, că cît va trece hotarul, or rădica altăcrai. Deci, numai ce i-au căutat a să surupă toate nevoințele a craiului și a merge în vîntă.

Zac. 11. S-au tras cuvîntul în Țara Leșască păn astădzi, cumă craiul, dacă au vădzutii că-i stau împotiva lésii la acel gîndă a lui, în pizma lor au îndemnată pre cazaci să se rădice asupra lésilor, cum s-ari putea a-și cerca lucrul. De față am fostă la Bar, îmblăni la școală, la carte, cîndă au trecut pe la Bar canțelieriul cěl mare, anume Osolinschii, om foarte de la inima craiului și mare cap, întorcîndu-se de la Chievă, unde s-au făcut a merge la moaștile sfinților ce sîntă la Chievă pentru boala lui la picioare. Și de la Chiev au îmbiat pe la cîteva orașe Căzăcești și la întorsă au venit pe la Bar, unde era scaunul hatmanii. Era hatman mare, pre urma lui Conetpolschii, Nicolai Pototchii. Au

ședzut vro trei dzile acolo la ospăta, la hatmanul, canțeleariul și sa mira oamenii ce era mai căpetenii, cum nu țin minte să vie una canțelar, să îmbie pen Ucraina. De iese așa, c-au îmbiat cu acéia treabă, nu știu, iară la ce am fostă de față, scriu.

Zac. 12. Cazacii, macara că alte oști streine, după ce s-au răsipită lucrul si gătirea craiului, cineși în țările sale să întorsesă, iară ei tot păziia treaba lor și lucra la vase bărbatește cu banii craiului și să gătiia pre mare. Până oblicindu hatmanul Potoțchii că tot să gătescă cazacii, și supt mînă hatmanilor sintu toate părțile acéle, au scris la Barabașă, să părăsască acesta lucru, să-și aducă amente patimile lui Pavliucă și lui Suliina. Deci Barabașă, ca un omă bătrînă, vădzîndă cartea hatmanului, au lăsat lucrul mai în slabă, socotindu cea de apoi. Iară Hmil tot îndemna bărbatește și pre Barabașă, și pe alți polcovnici, până au trimis hatmanii leșești Potoțchii și Calinovschii, de le-au arsă toate vasele, multe amu gătite de apă. Și au începută a veni de la starostii cei leșăști de la margine pîră la hatmani pre Hmil pisariul.

Zac. 13. Avea Hmil danie de la crai, lîngă Cea-hrin, unu locă de odaie. Acolea făcîndu-și și besérecă lîngă odaie și adăugîndu-să oameni den dzi în dzi, s-au făcut slobodzie, anume Subotov, loc de o milă de la Ceahrin, în cîmpi, pe apa Tiasmănului. Și starostiia Ceahrinului fiindă pre sama lui Conetpolschii Horunjii, feciorului lui Conetpolschii hatmanul, ispravnicul lui, anume Ceaplinschii, totdeauna pîrîia pre Hmil pisariul la stăpînu-său pentru Slobodzia acéia Subotov, dzicîndă: „Pentru ce să ție un mujică tîrguri?” Și așa prilejindu-să lui Horunjii, stapînul Ceahrinului, a trece cu oști asupra Orului, unde multă

plean au luatŭ de la tătari și au prădatŭ atunce ce era pe lîngă Ori pre nohai și la întorsul său, au venit la starostiia sa în Ceahrin. Și acoloa ședzîndŭ peste cîteva dzile, pre gura ispravnicului său, lui Ceaplinschii, au închis pre Hmil și i-au luat și tîrșorul lui, carile mai sus pomenim, Subotov, și l-au dat pre sama lui Ceaplinschii. Și de nu 1-ar hi scos un leah den slugile lui Conețpolschii, o slugă bătrîna, anume Zațvilinovschii, amu îl pusesă în proașcă, să-l omoară. Ce, hălăduindŭ Hmilŭ, pentru rugămentea lui Zațvilihovschii, de moarte, dacă au purces Horunjii, feciorul lui Conețpolschii hatmanul, de Ceahrin în sus, n-au răbdatŭ Hmil, ce au dzis: „Luatu-mi-au Ceaplinschii Subotovul și tot ce am avut, iară sabia den mîna nu mi-au luat”. Și peste puține dzile au lăsat Ceahrinul și s-au dus peste Nipru, în olatul Periiaslavului. Acolo oblicindu-l hatmanii leșești, au scris la polcovnicul de Periiaslav, să-l prindză. Ce, fiindu-i polcovnicul de Periiaslav priietin, i-au dat cale. Și așea neavîndŭ loc nici peste Nipru, au scăpat la cazacii de la praguri și de acoloa, fără nice o zăbavă, s-au dus în Crîmŭ, la...1 hanul Crîmului și, la adunarea sa, i-au dzis hanului aceste cuventé:

Zac. 14 „Crăiia Leșască cît și ce slujbe are despre noi, nime ca Crîmul nu este martor. Cu noi lășii ș-au lățit crăiia, cu noi nu bagă în samă nice o împărăție, în nedejdea noastră mai multŭ să rădică asupra împărăției Turcești și Crîmul să-l ia de la turci cătră crăiia lor amu este gata. Iar ce bine au cazacii și ce volnicii de la dînșii? Robii în Crîm au mai bună viață! Ce-ți adu aminte, luminate hane, slujba noastră, care o am făcut moșului tău, lui Șaan Ghieri-sultan. Nu lepăda de la tine mare izbînde și vestite în toată lumea, nu te lăsa de mare avuție și dobînde, care în puțină

vréme pren noi ț-or veni la mînă. Nu lăsa să să mai întărească nepriietini! tău și călcătoriul de volm'ciile noastre, Leahul. Au nu vedeți că v-au început a vă călca și pre voi lésii? Cîmpii, cît țin între Nipru și între Nistru, ei stăpînescu cu cetele lor. Bugeacul, cu oamenii săi, în toate dzile îl pradă. Conetpolschii Horonjii v-au prădat până în Or, în ceste dzile. Aceste toate începături sîntu. Iată cărțile craiului! Citiți-le, ce ne scriu, să lovim Crîmul, să cuprindem marea. Iară de te vei, îndoi, hane, și n-pi avea la tine credință, feciorul mieu la curtea ta zălog oi pune".

Zac. 15. Muțtu au statut hanul îndoit după aceste cuvinte a lui Hmilă și căuta la ce ari ieși solii ca aceia. La Hmil era cărțile crăiești, céle ce didésă cazacilor pre Barabaș și pre dînsul la Varșeay, supt vremea gătirei asupra turcilor, precum s-au scris mai sus și le furase de la Barabaș Hmil. Iară tot nu priimiia hanul, ce Togai-beiă, care era pre atuncea beiă la Or, au luat asupra sa lucrul, dzi-cîndu hanului: „Dzi că fără știrea ta au fugit niște nohai". Și așea aședzîndu cu hanul Hmil toate legăturile, au purces depreună cu Togai-bei, deodată cu oaste ca 7.000 de tătari, însă tot într-ales oșteni. Zac. 16. Potoțchii hatmanul leșescă înțelegîndu de scăparea lui Hmil la praguri și de turburări care au început a face între cazaci, până nu s-ari îngloti cazacii, să să lătasă în amestecături, au purces din Bară spre Cercaz pre Nipru și cu al doilea hatman Calinovschii, dzicîndu aceștii cuvîntu: „Șérpele, până nu ridică capul din iarbă, să-l lovești". Ce aceia iarnă l-au apucat acoloa, cît n-au putut trage oștile nici într-o parte, ce i-au căutată a ierna pre Nipru, pren olatele Cercazului și a Caniovului până în primăvară. Și cît s-au dezvărată, îndată den 8.000 de oaste ce avea hatmanii leșăști, într-ales au orînduit 3.000, cu fe-

cioru-său, Ștefan Potoțchii, pe us-catû și 1.000 de némți și 3.000 de cazaci de pen orașele Niprului cu Barabaș, pre apa Niprului în vase asupra pragurilor, să-i strîngă pre cazaci de la praguri, să dea pre Hmil, care amu era bulucit cu 8.000 de cazaci de pen ostroave și 7.000 de tătari cu Togai-bei.

Zac. 17. Vadzîndû Hmil cu Togai-bei că vine Ștefan Potoțchii în puțină oaste asupra lor, au sfătuit întîi pre acei de pe uscat să-i lovească și așea au făcut. La unu loc ce să chiamă Julta Vodă au dat războia lëshilor, carii fiindû în număr cu multû mai puțini' și în locuri depărtate, în cîmpi, de la temeiul'său și tătarii cu călăriia, iară cazacii cu pedestriia den'sinéțe împresurîndu-i, au slăbit în loc lëshii și să să apere de năvala Iar, s-au pedestrit toată oastea. Iară puțin loc au ținut, de mulțimea care era cu cinci părți mai mulți decît dînșii. Toată acéia oaste leșască și singur Ștefan Potoțchii, Sa-piha, Balabanj ce era capete, s-au topită acolea pre cîmpi. Ștefan Potoțchii, rănitû, au murit în războiû, Sapiha 'și Balaban au cădzuți! la robia tătarîlor.

Zac. 18. Hatmanii leșăști, audzindû de nevoia celor 3.000 de oaste ale sale, ales Potoțchii avîndu de fecior grije, au purcesû într-agiutor cu céle 5.000 de oameni ce le mai rămăsesă. Ce a doua dzi după ce au ieșit la cîmpi, i-au tîmpinat veste de oameni den războiû scăpați de răssipă oștii sale și de perirea în război lui ' Ștefan Potoțchii. Și întelegîndû și de puterea lui Hmil, la carele curea de pe la toate ostroavele cazacii, ca la Mesiiia jidovii și să adăogea și tătarii, au sfătuit să să întoarcă înapoi. Ce Hmil știindû și de puterea hatmanilor slabă și îndrăzneții după izbîndă dentîiû, în loc au purces în urma oștii leșăști și la Unu orașû, anume Corsun, agiun-gîndû și pre hatmani, au sărit

toate orașele Căzăcești, unii adăogîndu-se la Hmil, alții țiindă trecătorile și sapîndă drumurile pe la strîmtori, au venit și acéia oaste a hatmanilor la primejdiie, den care puținii leși au scăpată. Hatmanii amîndoi au cădzut la robiie, Sinavschii și alte toate capete1. Gloata, cîtă n-au cădzut pre mîna tătarilor, au perit de țărănime.

Zac. 19. Iară oastea ce era trimasa pre apa Niprului, dacă au înțeles de perirea oștii de pe uscat cu Ștefan Pototșchii, s-au burzuluiț pe biietul Barabaș, capul lor, vrîndă să ție credința sa, că era căzacă bătrîn și vestit Barabașă. Și de mirat, și nēmții cu cazacii au viclenită, însă era nēmții acéia numai cu nume de nēmți, iară toți den cazaci era făcuți. Au legat o piatră la grumadzii lui Barabaș și l-au aruncat în Nipru si cîte capete mai era nemțești cu dînsul. Și după acéia faptă, s-au dus toți și s-au închinat la Hmil.

Zac. 20. Să scrie de acmu lésii ce pojar au purces dentraceasta scîntéie în multe părți de lume, ce vărsare de singe, ce pustiitate țărîlor, ce surupare și slăbiciune puterii Crăiei Leșești, ce răsipă a mare și nedobîndite cetăți, ce robii și plean de creștini în mînule păgînești. Noi să ne întoarcem la ale noastre. Și de aș avea la cineva pentru acesta lucru vreo hulă, că letopisețul acesta mai multă de lucruri streine pomenește, decît de loc de țară, făcut-am acestă cursă, pentru să să dezlege mai bine lucrurile țărîi, care la ce vréme s-au prilejit. Și acéia să să știe că această țară fiindă mai mică, nice un lucru singură den sine, fără adunare și amestec cu alte țări, n-au făcut.

Zac. 21. S-au cutremurată toate țările acéstea prinpregiur de năprasnica turburarea Crăiei Leșești. Inșă țara cu nărocul, cu cîrma și vîlfa vestitei domniei Ini Vasilie-vodă, cîțva ani si după ce să rădicase Hmil, au stătută neclătita

de nimea, până la anul... într-acestă an începătorul spre mare scădere țării, întorcându-să tătarîi den Țara Leșască cu plean, bugegenii și o samă de crîrneni au lovit la întorsul său pren țară și ca o oaste ce trecea, nu poate hi să nu și strice ceva. Au venit pruténii și de pe alte văi pe lîngă Prut cu jalobă la Vasilie-vodă, jeluindă că-i pradă tătarîi și le strică pîinile. Și într-una de dzile, prilejindu-se Vasilie-vodă vesel la masă și viindă jalobă iară pre tătari că strică țara, cum au fostă la masă vesel, au chemat îndată căpitanii, dîndu-le poruncă să purceadă într-acea dată cu toți slujitorii și din slugi boierești și din tîrgă, cineși ari vrea în dobîndă, să lovască pre tătari. Au făcută îndată porunca căpitanii și neamul den hirea sa a muldovenilor lacomi la dobîndă, care cumă au putut și den oraș a dobîndi cal, fiindă orașul plin de toată sama de oameni pre atunce și den slugi boierești mulțime și au mărșă depreună cu slujitorii, de au lovit pre tătari fără veste, negîn-dindă tătarîi de una ca acéia.

Zac. 22. Era descălecată orda cu temeiul la un satu anume Brătulénii la Răzina, încărcăți tătarîi de robi și de plean den Țara Leșască. Nefiindă gata, au intratū ai noștri îndată într-înșii cu săbiile. Perit-au mulți tătari și le-au luat ai noștri și pleanul și robii, carii numai cu fuga au putut a hălădui dentr-acela feredeu spre Bugeag, ce și pe cale, în multe locuri, le-au ținutū calea ai noștri pe la Lăpușna.

Zac. 23. Multū au stătut boierii, carii să prilejise la acéia masă, mai vîrtos Catargiul, să nu se facă graba acel lucru și din socoteala de la masă. Iară ce este să nu treacă, au anevoie să mută cu sfatul. Tătarîi, dacă au scapatū la Bugeag, îndată pren câteva capete au făcut știre la hanul cu mare jalobă, cum i-au lovitū moldovenii fără veste, tre-cîndū ei

spre locurile lor, fără nice o stricăciune țărîi și le-au luat atîta plean și atîtea rohi. S-au împlut îndată și hanul, și toate capetele a Crîmului de vrăjmășie, fiindu și simeți pre acéle vrémi, din izbîndile asupra léșilor, îndată au trimis știre la împărăție pre Vasilie-vodă și pre toată țara cu pîră că este haină. Și turcilor la mare socoteală, și prepus era domniile cestor țări, așea de tare și de temeince; ce îndată au pozvolitū hanului, să hie volnicū a prăda Țara Moldovei, pentru fapta acéia.

Zac. 24. Vasilie-vodă, după acéia faptă, să păziiia foarte cu grije și la împărăție și la curtea hanului. Ce, de îmbe curțile i-au venitū înșălăciune, ales de la Sefer Cazi-aga, veziriulū hanului. Așea îl aședzase pre Vasilie-vodă pre cărți cu cuvente blinde, cît să părea că nici în gîndū n-are hanul, nici alte capetele a lor pentru aceia patimă a tătarîlor ce petrecusă aicea în țară. Iară vrăjmășia acoperită mai rnultū rău aduce.

Zac. 25. în anul 7158<1650>, sfātuindū Crimul să răscumpere paguba făcută de Vasilie-vodă ordelor lorū la Brătuléni și să curmédze și simeția pănă în cîtă era în Vasilie-vodă, au pornitū pre galga-soltan cu oști, cu acela glas că merge să lovască Țara Moschicească. Și hanul didésă știre și lui Hmil singur, să fie gata, să purceadă asupra lui Vasilie-vodă. Și cît au sosit soltanul, amu mainte Hmil cu oștile gata era anume spre părțile Moscului. Au purces îmbe oștile cu mare taină spre Nistru. Sosinclū, îndată au împărțitū oastea, o samă de la Soroca, cliréptū spre părțile Sucevei, altă samă spre Orheiū și Lăpușna, păn în Prut, oastea tătarască cu cazaci amestecată. Nespusă pradă aceasta este țărîi și de prada de la Ion-vodă cu puțin mai mică (alegîndū de aceste cumplite vrémi de acmu, cu care

toate primejdiile acestui pământ covârșite sintă).

Zac. 26. Nu știa nemică Vasilie-vodă șazăndă la divan, una după alta veste viindă, cum pradă tătară țara. Au vădzut la ce au ieșit sfatul de la masă și în deșertă procitindă cărțile lui Sefer Cazi-aga, în nedejdea căroră cărți să lăsasă Vasilie-vodă.

Zac. 27. Drîmbă acăia de oști, care era orînduită spre Suceavă, au cuprinsă cît ține Soroca și ținutul lășilor, până în tîrgă, în Iași, Hotinul, Dorohoiul, Hîrlăul, Cernăuți, până în cetatea Sucevei temeiu, iară aripile până în munte agiungîndă. Cetatea Sucevei apucase Gavrilăș logofătul și cîțva boieri de la țară, de să închisēsă acolo; au dat caza-cilor și tătarălor o sumă de bani. Iară denafară, la țară, au aflată țara toată pre acasă, cu dobitocă, cu herghelii, de care era pre atunci plină țara. Plean, robi au luat fără număr multe și case de boieri au robită. Atunce au luat pre giupîneasa lui Miron Ciogolii stolnicul cu o cucoană a lui, care n-au mai ieșit den robie în véci și au perită și Murguleț Ștefan la Cernăuți, pementean vestit între curte. Satele, orașele, toate ardîndă și prădîndă, cu acăia vrăjmășie era tătară asupra țării.

Zac. 28. Iară céialaltă drîmbă de oști au lovit Orheiul și Lăpușna și Fălciul păn în Prut. Atunce au robit casa Sturdzii jienicériului, carele apoi au cădzut și vistiernic mare și multe case întemeiate le-au dus în robie. Iară codrului Chighéciului la Fălciu foarte puțină pagubă au făcut tătară atunce, că îndată au năzuită la codrișorul lor, ce au ei acolo, anume Chighéciul, pădure nu așea înaltă în copaci, că copacii foarte puținii sintă, cum este deasă și rîpoasă și de spini mai multă decît de altă lemnă crescută. Și s-au apărat chighecenii, de nu le-au putut strica nemică

tătarîi.

Zac. 29. Galga-soltan singur cu coşurile şi Hmil hatmanul cu tabăra, de la Soroca dreptău au tras la Țuțora, unde soltanul cu coşurile tătareşti au descălecat, iară Hmilă cu tabăra căzăcească au stătu pre Vladnie.

Zac. 30. Vasilie-vodă vădzîndu-se la grije ca acéia şi spaimă, că luasă tătarîi păn supt tîrgă hergheliile şi a slujitorilor cai le-au apucată, au pornit pre doamna depreună cu casele boierilor pen frîn-turile codrilor, pe la Căpotésti, spre Cetatea Neamţului. Iar şi singur n-au ținut multe dzile scaunul, ce s-au mutat din Iaşi în neşte poieni a codrului, ce-i dzică codrii Căpotéştilor şi s-au aşădzat acoloa în codru cu curtea, lăsîndă puţinei darabani de apărarea curţii, carii, dacă au vădzut mulţimea de tătari, den ceas în ceas adăogîndu-se şi cu cazaci amestecaţi, au lăsată cu noaptea curtea pustie. Şi au arsă atunce tot oraşul. Unde şi unde au rămas cîte o dugheniţă. Curtea cea domnească, casele boierilor şi tot oraşul într-o mică de ceas cenuşe au stă-tută, iară mănăstirile au hălădui, că n-au vrut cazacii să dodiească, den porunca lui Hmil hatmanul, şi tătarîi n-au putută, că era şi oameni cu sinéte închişi pren mănăstiri. Numai la mănăstirea a Trei Sfetiteji, oamenii ce-au fostă închişi acolo au avut primejdie, că ardîndă tîrgul, din para focului s-au aprinsă şi mănăstirea. Deci, au căutată o samă de oameni, de arşiţă şi de groaza focului a ieşi pre o portiţă ce este în zid, spre hăleşteulă oraşului şi acolo au luat pre mulţi oameni în robie tătarîi şi mulţi oameni s-au şi înecată în hălăsteu de groaza robiei.

Zac. 31. Au oblicit sultanul şi Hmil hatmanul de fuga lui Vasilie-vodă şi au trimis soltanul un mîr-zacă la Vasilie-

vodă, mtrebîndu-l că ce au fugit din scaun? (De șagă lucru este întrebare ca aceasta pre o vrême ca acéia?) Deci, Vasilie-vodă, dăruindă bine pre tătărul, au trimis de la sine boieri la soltanul, pre Ghica vornicul de Țara de Gios, iară la Hmilă pre Ciogolea spătariul cel mare și au tocmitū lucrul cu soltanul, cu daruri și nu cu puțină cheltuială. Și de atuncea au legat Vasilie-vodă banii ce să dau soltanilor den anū în anū și cabaniță și cîte... pungi de bani. Iară lui Hmil hatmanul mainte încă de aceasta vrême intrase în gîndū cuscrie cu Vasilie-vodă și pomenindū și mainte pren Ciogolești cu soliile pentru fata lui Vasilie-vodă, Roxanda, numai ce au căutatū lui Vasilie-vodă a aședza și logodna fetii sale, Roxandei, după Timușū, feciorul hatmanului Hmil, și cu cîteva daruri și lui.

Zac. 32. În... dzile, au purces și soltanul și Hmil de la Țuțora spre locurile sale, iară țara au rămas prădată și pen multe locuri pustie, schimbată den fericicia acea dentîiū. Au ieșitū și Vasilie-vodă den codru în scaun. S-au prilejit atuncea în bejeniile acéle și moartea lui Toderășco logofătul. Făcut-au Vasilie-vodă cîtăva jalobă la împărăție pre tătari, pentru stricăciunea țării, ce nice un folos n-au făcut. Dara-banii la acéia fugă a lui Vasilie-vodă den scaun era gata să jecuiască carăle cele domnești, ce, după ce s-au aședzat Vasilie-vodă în scaun, s-au făcut a le face căutare încinsū cu sabie și nēmții ce avea, den poruncă, gata cu sinétele pline, întîi le-au luat darabanilor armele, apoi pre toți, cu capetele lor depreună, i-au închis, pre unii pen temniță, pre aîții i-au trimis la ocnă și cu alte pedepse i-au certatū. Și de atuncea țara au purcesū tot spre rău, den anū în anū, până astădzi.

Zac. 33. Nu cu o certare numai ceartă direaptă mîniia lui

Dumnedzău, dacă să pornește spre vreo țară, ce după ieșitul tătarilor au lovit mare omorū în oameni și aice în oraș și pen tara toată.

Zac. 34. La anul, Hmil hatmanul cu mare mulțime de oști Căzăcești și singur hanul, până cu 70.000 de tătari, strînse oaste și de pe la cerchieji și de la toată Dobrogea, au purces asupra craiului leșescū, cărora oști craiul leșască Cazimir le-au ieșit înainte la un tîrșor anume Berestecico, cale de a treia dzi de la Cameniță în sus, cu 40.000 de oaste leșască, în care oaste m-am prilejitū și eu.

Zac. 35. Nu era toate voievodziile sosite, nice Litfa, că Litva avea de cazacii de peste Nipru mare dodeială. Și au ieșit craiul leșascū cu acela războiū birui-toriū și asupra tătarilor, și asupra cazacilor, cit au căutat hanului a lua fuga și lui Hmil hatmanul a-și lăsa tabăra cu toată oastea. De care izbîndă a lēșilor, dacă au înțeleș Vasilie-vodă den lonășcută pîrcălabul de Hotinū, l-au îmbrăcatū cu haină cu soboli, avîndu nedejdeă că cu acēia izbîndă a lēșilor va hălădui de cuscriia lui Hmil.

Zac. 36. Iară nu s-au tăiatū cu atîta răutățile Țării Leșești, că apoi, la anul după izbîndă de la Berestecico, așea au perit de rău oastea leșască de cazaci și de tătari, lăsați lēșii în nedejdeă păcii ce să făcusă la Bela Țercov, cît nici hatman, nici un cap, nici un sufletū oi dzice, de 8.000 de oaste pedeastră ce era, n-au hălăduit. Și den oastea călăreață, ce era până la 12.000 de oameni foarte puțini de cei de gios, încă de or hi scăpat cineva, încungiurați de toate părțile de tătari. Iară ce era frunte, tot supt sabie au mărșū, că așea aședzase Hmil cu soltanii, cum la cela războiū un rob să nu ia tătari, ce tot supt sabie să puie, să să mai îpuținēdze oamenii de oaste den Țara Leșască. Și

acolo au perit și singur hatmanul Calinovschii și cu feciorul lui, carele îl avea numai acéia.

Zac. 37. Și într-acesta ană au căutată a face lui Vasilie-vodă și veseliiia fiei sale, Roxandei, după Timus, feciorul lui Hmil hatmanul căzăcescū, tn anul,.'. <1652>.

Zac. 38. Mare netocmala în depotriva caselor și a hirelor! Aceasta parte era o domnie de 18 ai și împărăției cu bivșug și cu cinste sămănătoare, iară céelaltă parte de doi ani ieșită den țărănie. Rușcile⁷ cu „lado, lado”², pen toate unghiurile, ginirile singur fața numai de om, iară toată hirea de hiara.

Zac. 39. Însă cîte trebuia la o nuntă domnească, nemică n-au lipsit. Și după cîteva săptămînt[^]ce au ședzut Timus aicea în Iași cu assaulii, polcovnicii și atamanii săi și nepoții lui Vasilie-vodă, feciorii lui Gavril hatmanul și lui Gheorghie hatmanul și den feciori de boieri de țară, Nicolai Buhuș și Ion Prăjes-cul, acolo în Ceahrin pentru Timus zelog, au purces cu doamna-și la Ceahrinū. Iară Vasilie-vodă au rămas îndată la prepusuri la turci, pentru urît numele cazacilor la dînșii si la megiiasi îndată la zarve, ales la Matei-vodă, neprietimil vechiū, care siindu-se de unirea lui Vasilie-vodă cu cazacii și la turci amesteca domniia lui Vasilie-vodă și cu Racotii îndată au stătut în sfaturi. Că amîndurora era învrăjbită Vasilie-vodă și amîndoi să siia de acéia unire, ales cîndū audziia solii ca acéle Racotii de la Vasilie-vodă, cum i-au trimis pre Ștefan Gheorghie logofătul într-un rîndū, poruncindu-i să șadză mîlcom Racotii, că-i va face de va vărsa niști galbeni tătarilor și la ce va sosi, el va vede. Și să prilejisă și solul, unul ca céia care, neavîndū cuconi, de atunceși luasă gîndū spre domnie și mai multe adăogea spre vrajbă și în locul trébilor

stăpînu-său, în solii au asedzată treaba sa spre domnie și la Racoții, și la Matei-vodă.

Zac. 40. Precum munții cei înalți și malurile céle înalte, cîndă să năruiescă de vreo parte, pre cît sintu mai înalți, pre atîta și durît făcu mai mare, cîndă să pornescă și copacii cei înalți mai mare sunetă fac, cîndă să oboară, așa și casele céle înalte și întemeiate cu îndelungate vrémi, cu mare răzsipă purcegă la cădere, cîndă cad. într-acéia chip și casa lui Vasilie-vodă, de atîtea ai întemeiată, cu mare cădere și răzsipă și apoi și la deplină stingere au purces de atuncea.

Zac. 41. Ștefan Gheorghie logofătul, care era logofăt mare la Vasilie-vodă, după moartea lui Tode-rașco logofătul, știindă Vasilie-vodă pre tată-său, Dumitrașco logofătul, la atîtă domnii boieriă ves-tită cu ocine întemeiate, care nici o casă aicea în țară moșii ca acéle, ocine, sate, curți n-au avut. După ce ș-au gătit lucrurile spre domnie, precum s-au pomenit mai sus, la Racoții și la Matei-vodă, au legată voroava și cu o samă de boieri în țară, cu Ciogoléstii anume și cu Ștefan sărdariul, cuprîndîndu-i cu giurămîntă să ție taina. Au ales cu sfatul lor, numai să aducă oști Ungurésti și muntenești asupra lui Vasilie-vodă.

Zac. 42. Sunase amu den la cîțva la urechile lui Vasilie-vodă acéstea și întîiă de la un turcă la Focșani și de la munteni încă au scris, ce n-au credzut Vasilie-vodă.

Zac. 43. Spună istoriile de Piră, împăratul epi-roților, că fiindă într-un războiă la Tara Italii împotiva rîmlénilor, îmblîndă Pyru-împăratul în fruntea oștilor sale, tocmîndu-și oastea și mutîndu-se și într-o aripă și într-altă, unul den copiei lui ce-i păziia s-au apropiat și i-au dzis: „Să iei

aminte, împărate, cel rîmlean pre un cal negru. Den toți alți oșteni, alta nemică nu păzește, numai ș-au pus pre împărăția ta ochii, ori încătro te întorci, elū tot acéia păzește și cearc, cîndū și cîndū să vie asupră-ți cu sulița gata." Au răspunsū Pirū copilului: „Cu anevoie este hiecăruia a să feri de ce ieste să hie". Așea să poate dzice și de Vasilie-vodă, domnū cu paza în toate părțile și pe la toate porți, nu s-au putut feri, ce-i era să-i vie asupra și mai ales de pri-rnejdiia den casă foarte cu anevoie a să feri hiecăruia. Zac. 44. Macara că intrase la un sfat cu acéia și Ciogoléstii, și Ștefan sărdariul, iară șagă le părea a sfătui niști lucruri ca acéle, ce șidea uitați, gîn-dindū că nu va naște nemică dentr-acélea sfaturi. Iară Ștefan Gheorghie logofătul vădzîndū ce soții au dobînditū la acéia sfat, aștepta den dzi în dzi să să vădească sfatul lor despre Ciogolea spătariul la beție, că la cîteva mese, bātu, mai vadiia lucrul. Ce, nime nu lua aminte un lucru care în gîndū nu încape. Deci, au păzit singur Ștefan Gheorghie logofătul treaba care o luase și însemnase dzua oștilor ungurești și munteneschi, să iasă în țară, tocma în serbătorile Paștilor.

Zac. 45. Își trimisese Ștefan Gheorghie logofătul giupîneasa la țară, în pilda că o trimite pentru trébile casei. Iară sîngur, tocma în dzua cîndū cîntă beserică canonul sfîntului Andrei de la Critū, la 8 ceasuri de noapte, gătindu-se Vasilie-vodă de beserică, încă nime nu venise den boieri la curte, au mînecat să-și ia dzua bună, dîndu-i știre de acasă că-i ieste giupîneasa spre moarte, cu hîrtiie scornită. Și întrebîndū Vasilie-vodă pe postelnici cine din boieri este afară, au spus postelnicii că ieste logofătul cěl mare, dvoréște să-și ia dzua bună, că i-au venit veste de

boală foarte grea giupînesăi. Să hie dzis Vasilie-vodă: „Ce omă fără cale, logofătul! Știindu-și giupîneasa boleacă și nu o ține aicea eu sine.” Și i-au dzis să între, să-și ia dzua bună. Au intrat Ștefan Gheorghie logofătul cu fața scornită de mare mîhniciune și ș-au luat voie să margă spre case-și. Spun să hie dzis Vasilie-vodă: „Să afle lucrul pre voia sa.” Neștiutoriū gîndul omului spre ce menește! îndată, fără nemică zăbavă, ca cela cu grije, si nu cu hie ce grije, au purces îndată de olac și într-acéiași dzi au sosit la Bogdana, la satul său supt munți. Și amu era și oastea ungurească toată, cu Chimini Ianîș pe potici si oastea muntenească la Rîbna cu Diicul spătar iul.

Zac. 46. Spun de Vasilie-vodă că den beserică l-au lovit gînduri de purcesul logofătului, așea fără nădejde. Și așeași de a doa dzi după purcesul lui, au început a vedere a suna glas de unguri și de munteni. La care sunet vădzîndu-să Ciogoléstii cuprinși și lăsați de logofătul, cu care își Știa voroava, au stătut la grije ca acéia, cît pri pășitul lor și pre căutătură, cine le-ar hi luat sama le-ar hi cunoscut îndată vina. Ce, mirîndu-se, cum or face, să fugă, să-și lase casele, carii era cu totul aicea în Iași, greu și a doa moarte este si dzilele lor firșite, poate hi?

cum să dzice, s-au apucat de altă îndireptătura, scriindū un răvaș Ciogolea spătariul la Vasilie-vodă într-acesta chip:

Zac. 47. „Milostive doamne. Eu, unul den slujitorii cei streini, mîncîndū pînea și sarea măriei-tale dentr-atîțea ai, ferinclu-mă de osîndă, să nu-mi vie asupra, pentru pînea și sarea măriei-tale, îți făcu știre pentru Ștefan logofătul cel mare, că-ți este adevărat hiclean și s-au agiunsū cu Racoții și cu domnul muntenescū și sintū gata oștile, și a lui

Racoții, și a lui Matei-vodă, să vie asupra mării-tale. De care lucru adevărat, adevărat să credzi măria-ta, că nu este într-altă chip."

Zac. 48. Și dacă au scris răvașul într-acesta chip Ciogolea spătariul, au chemat la sine pre egumenul de Aron-vodă¹ anume loasafu, care era pre acéle vrémi pe la toți boierii duhovnic și cu ispovedanie giurîndu pre egumenul, să nu-l vădească cine este și întâi să arate răvașul la lordachie visternicul, apoi la domnie, l-au legat cu mare giurămîntu, așe să facă. Mirîndu-se călugărul de unu lucru ca acéia, au mărșu cu răvașul la lordachie visternicul, care, dacă l-au înțeles și știind că s-au sunat acéstea și dintr-alte părți, îndată au stătut la mare voie rea, ca un omă întreg ce era la toată hirea. S-au lepădat îndată de răvaș și au dzis egumenului numai să margă, să dea el răvașul la domnie. Au mărșu călugărul cu acéia răvaș și l-au dat la Vasilie-vodă și îndată ce l-au înțales, s-au simțit cuprinsu de primejdii și au stătut cu mare strînsoare asupra călugărului, să spuie de la cine au ieșit acela răvaș. Au stătut călugărul dentiū foarte tare, priimind și moartea, iară a vădi nu poate, că era dat cu taină de ispovedanie răvașul. Și dacă s-au strînsu boierii la sfat și arătîndu călugărului și munca Vasilie-vodă, ca pentru un lucru ca acéia, ce să atingea de domnie și de atîtea case, deci luîndu-și egumenul și de la vlădica Varlaam, care era mitropolit pe atunce, dezlegare, au spus călugărul, anume cine i-au dat răvașul. Și îndată chemîndu Vasilie-vodă pre Ciogolea spătariul, i-au spus toate de-amănuntul și cum ieste și Ștefan sărdariul tot într-acéia sfat.

Zac. 49. Cu puține cuvinte i-au muștrat Vasilie-vodă pre amîndoi Giogoléstii, ce ei amîndoi să apăra tare, că i-au

fostă tot cu credință și n-au priimit acéstea și de i-ari trimite unul macara dentru dînșii, să aducă de grumadzi pre Ștefan Gheorghie logofătul. Și hie dzis Vasilie-vodă: „în zedară această slujbă acum: să-mi hie spus acéstea, până era în Iași logofătul". Deci, pre Giogolești i-au pus la închisoare, iară în urma logofătului Ștefan au răpedzit întâi pre Sculi, apoi pre lacomi, ce era vătav de aprodzi și pre Alexandru Costin, cu carte la dînsul, să vie cum mai de sirgă la curte, pentru mare trébi ce au nemerit de la împărăție, însă la mai mare grije au stătut Vasilie-vodă de serdariul, fiindă atîtea oști pre acéia vréme și marginea toată pre sama lui. Ce îndată au scris cărți si la serdariul Ștefan, să vie cum mai de sirgă la curte.

Zac. 50. Să prilejise mainte de aceste începături o treabă de care învățase Vasilie-vodă pre serdariul, să gătédze niști steaguri de slujitori, să hie gata și cîndă i-ari da știre, să purceadă cu o samă de oameni la cîmpi, peste Nistru, că-și deschisese cale neguțitorii grecii carii îmbla la Moscă pentru soboli, pre la Tighinea, pentru greul vămii și face scădere vămii aice în țară. Ce pusesă gîndă Vasilie-vodă să-i sparie de pe acela drurn, peste cîmpi. Cu prilejul acei trébi, scriindă Vasilie-vodă la serdariul să vie cum mai de sirgă la curte și pornindă cărțile, déderă știre ca, iată și serdariul au sosit la curte. Spun că după ce s-au apropiat de orașă Ștefan serdariul și l-au tumpinat o slugă a lui, i-au spus de toate ce să sună în tîrg și la curte și cum au purces logofătul cel mare den Iași și multe amestecături sintă și cuvinte de unguri. Să hie stătut multă în gînduri serdariul, intra-va în tîrgă, au întoarce-să-va înapoi. Și-i dzicea o slugă a lui: „întoarce-te, giupîine, că nice la unu bine nu mergi". Iară osîndă trage la plată, au biruită gîndul să între

în târgu și îndată cum au sosit la gazdă, nemică nu zăbovindă, au mărșă la curte.

Zac. 51. Vasilie-vodă, cum au înțeles de serdariul c-au venit la curte, nu s-au încredzut deodată, ce în dooă-trei rînduri au trimis să vadză, adevărat au sosit? Ce, clacă au știut că este în divan adevărat, îndată au ieșit în spătărie și l-au chemat la sine, la adunare. Și i-au fostă spus Vasilie-vodă cum au fostă scris și cărți, să vie pentru treaba acéia, care s-au pomenit mai sus, ce mai bine este c-au venit sîngur.

Zac. 52. L-au întrebată după aceste și de lucrurile ce să vădescă despre unguri, cu amestecăturile lui Ștefan Gheorghie logofătul, știe ceva, au ba? Tare s-au apucat serdariul că nu știe nemică, cu mare giurămînturi. Și cum să hie el amestecă la unile ca acelea, spre răul stăpînului său, dzicîndă cu glas: „Cine au fostă, doamne, mai credzut la mări-ia-ta și cinstit ca mine ? Și m-ai scos den obiele și den sărac m-ai îmbogățit”. I-au dzis Vasilie-vodă: „Așea știu și eu”. Și i-au dzis să margă, să grăiască cu Ciogolea, să audze ce spune Ciogolea spătariul.

Zac. 53. Cum au intrat serdariul în visterie ș-au vădzut pază de siimeni, s-au spăirnîntat, știutoare de vina sa hirea și îndată au început a-i spune toate de față Ciogolea spătariul. Să apăra sărdariul de toate acelea, ce ca un vinovat într-acéle sfaturi, să apăra slabă. Deci, au cunoscut Vasilie-vodă tot lucrul, iară n-au vrut să-i omoară îndată, așteptîndă ce s-ar mai înnoi despre Totrușă, unde au rnărșă logofătul. Ce, nepestită vrême, sosi den fugă și Alexandru Costin dîndă știre de perirea lui lacomi vătavul de aprodzi, de străjile Ungurési și de oști ungurești trecute în țară. Atuncea au vădzut Vasilie-vodă asupra sa toată

cumpăna, care îi venia asupra, nefiindă gata de nemică, la o primejdie de sîrgă ca acéia.

Zac. 54. Iacomi vătavul de aprodzi, dacă au sosit la Roman, n-au mărșă pre caii sei, care avea și buni și de agiunsă, ce ș-au lăsată caii săi la Roman, la hrană ș-au luat cai de olacă ca un om deșteptată tot în bine și ce poate primejdiia neștiutorul. Și i-au dzis Alexandru Costin să nu-și lase caii de lîngă sine., ce n-au vrut să asculte prietenescă sfat, ce au purces pre cai proști. Și la Bacău îndată s-au tumpinat cu străjile Ungurésti, care străji, cît i-au zerit, i-au luat în goană și îndată l-au agiunsă și așeși în goană l-au omorît den pistoale. Iară Alexandru Costin și cine au fostă pre cai mai buni au scăpată de perire.

Zac. 55. Amu ajungea fruntea oștilor ungurești la Romană și de la Focșeani au dat știre de Diicu spătariul, cum au trecut și el cu oștile muntenésti Focșeanii. Și atuncea au dat pre amîndoi Ciogoléstii și pre Ștefan serdariul pre sama siimenilor, de i-au omorît, noaptea înainteă jîtniții ce ieste în curtea înluntru. Adusese și pre Mogîldea, fiindu-i unchiu lui Ștefan Gheorghie logofătul, ce nu l-au omorît, ce l-au luată la pusei până la Hotin cu siny.

Zac. 56. Multă au stătut boierii, mai vîrtos lor-dachie vistiernicul cěl mare pre acéle vrémi, să nu piaie Ciogoléstii și Ștefan serdariul, ce temîndu-să Vasilie-vodă, după apropiatul oștilor Ungurésti, să nu facă și ei vreo zarvă în curte, i-au omorît. Eram pururea în casă eu la lordachie visternicul- și ador-misă foarte cu greu lordachie visternicul do mare scîrbă ce avea, cîndă, pre amiadzănoapte, au dat știre de la curte de perirea Ciogoléstilor și a serdariului. Și dacă 1-am deșteptat,

îndată au dzis: „Au, peri-t-au cei boieri?” Și dacă i-am spus că au peritū, au suspinat greu, dzicîndū: „Ah! Ce s-au făcut!”

Zac. 57. Să mira Vasilie-vodă, încotro va năzui? La turci să temea de pîră țării și de lunicoase hirea turcilor și cu grije. La cazaci iarăși să feriia, să nu-și mai strice numele de la turci. Iară a sta împotriva oștilor ce-i veniia asupra, nu era cum, nea-vîndū nici oaste gata și țara toată cu. ură și gata la lucru noou, că Orheiul, ce era capete, era tot de-a lui Ștefan logofătul. Ce-au alesū cu sfatul să năztiiască la cetatea Hotinului, răpedzîndū îndată la cuscru-său, la H mii hatmanul, dîndu-i știre de toate aceste începături, pre Stamatie Hadîmbul postelnicul cel mare.

Zac. 58. La Cetatea Neamțului era toată inima avuției lui Vasilie-vodă, deci acolo au răpedzit Vasilie-vodă pre Ștefăniță paharnicul, nepotul său, să apuce avuția, și, ori că n-au știut Ștefan Gheorghie logofătul de avuția acéia în Cetatea Neamțului, ori au stătut după lucruri care începuse și n-au socotit acéia bani, iară era mai aproape de dînsul decît de Vasilie-vodă acéia avuție.

Zac. 59. Amu. era oștile ungurești cu Chirnini lanăș, hatmanul lui Racoții și cu Ștefan Gheorghie logofătul la Roman, cîndū și Vasilie-vodă sculîndu-se cu toată casa și curtea și cu boierii de curte, au purces den Iași spre Hotin. Atuncea, ce slujbă am făcut lui lordachie vistiernicul, pren multe cuvinte nu lungescū. Iară inima agonesitei lui am trecut la Cameniță și-o am dat la un prietin a tăține-niieu, anume Mihai stegariul și deplin acéle toate au venit apoi la mîna lui lordachie vistiernicului.

Zac. 60. Solul pre carele trimisese Vasilie-vodă la Hmil hatmanul, precum s-au pomenit, pre Hadîmbul postel-

nicul, ori că l-au împiedecat logofătul Ștefan pîrcălabul de Soroca pre acéle vremi, ori den blăstămată și lipsită hirea hadîmbului, s-au întorsu înapoi. Și aflîndu pre Vasilie-vodă amu în calea Hotinului, au pîrît la Vasilie-vodă pre pîrcălabul Ștefan de viclean. Deci i-au căutat a trimite de iznoavă pre alții de la Hotin, iară la hatmanul Hmil. Și au trimis cu al doilea rîndu pe Grigorie comisul și pre nepotusău, Ștefăniță paharnicul și pre Nicolai Buhuș jitnicériul și lor au dat și pentru Ștefan pîrcălabul de Soroca învățătură, să-l prindză și să-l trimață legat de la Soroca la Hotin și așa au făcut. Ei singuri au trecut Nistrul la Hmil hatmanul, iară pre pîrcălabul Ștefan l-au dată pre sama a unora den Hînțești, carii să ținea lîngă Ștefăniță paharnicul, să-l ducă la Vasilie-vodă. Ce, pentru lăcomia sa, aducătorii, să hie a lor ce luasă și ce mai era pe lîngă dînsul, l-au omorît pre cale.

Zac. 61. Omū de miratū la întregia lui de sfaturi și de înțelepciune, cît pre acéle vremi de-abia de era pementean de potrivea lui, cu carile și Vasilie-vodă sîngur, deosebi de boieri, făcea sfaturi și cu multe ceasuri voroava, așa era de deplin la hire. Iară la statul trupului său era gîrbov, ghibosū și la cap cucuiatū, cît puteai dzice că este adevăratu Essopū la chipū.

Zac. 62. Dacă sosi Vasilie-vodă la Hotin, s-au așădzat cu tabăra sa aproape de cetate, deasupra. Iară Ștefan Gheorghie logofătul cu Chimini lanășū și cu Diicul spătariul lui Matei-vodă, cuprindzindū scaunul țării la Iași, îndată au alergat mulți den toate părțile, de la țară la Iași. Și înglotindu-să, au marsū la Chimini lanăș, strigîndū: „Să ne hie domnū Ștefan Gheorghie logofătul”. Le-au răspunsū Chimini lanăș: „Pre voie să le hie, precum poftescū”. Spun

de Diicul spătariul muntenescă că să ispiția și cu acéia nedejde era, să hie el la domnie.

Zac. 63. Deci, după obiceiă, au măsă Ștefan Gheorghie logofătul cu cîteva gloate de țară la besérecă lui Svetii Nicolai și i-au cetit molitva de domnie Ghedeon episcopul de Huși, fiindă mitropolitul Varlaam ieșit la munte, la mănăstirea Sacul. Au stătută domnă Gheorghie Ștefan-vodă în anul 7161 <1653>

20. Capulă ală optusprădzécè

Încep. 1. Den cinci simțiri ce are omul, anume vederea, audzul, mirosul, gustul și pipăitul, mai adevărată de toate simțiri ieste vederea. Că pren audzu, cîte aude omul, nu să poate aședza deplin gîndul, este așea ce să aude, au nu este, căci nu toate sintu adevărate, cate vin pren audzul nostru. Așea și mirosul de multe ori înșală, fiindă multe mirodenii dentîi grele, iară apoi mare și iscusit miros făcu. Gustul încă este așea, că multe ne păru că sintă dulci, apoi simțimă amărăciune și împotrivă, multe amare că sintă ne păru si sintă dulci. Pipăitul, iară și multe pipăim în chip de une și sintă altele și nu le putem a le cunoaște cu singur pipăitul, fără vedere. Iară vederea singură den toate așadză în adevăr gîndul nostru și ce să vede cu ochii, nu încape să hie îndoială în cunoștință.

Zac. 2. Așea și noao, iubite cetitoriule, cu multă mai pre lesne a ne scrie de aceste vrémi, în care mai la toate ne-am prilejit singuri și pentru lungimea capetelor ce s-au scris den îndelungată domniia lui Vasilie-vodă mai sus, den ieșitul cel dentîi den scaunul țării a lui Vasilie-vodă, începem a scrie de domniia lui Gheorghie Ștefan-vodă,

care ori cu direaptă cale, ori cu nedirépte mijloace (rădicîn-du-se asupra domnului său, au luatŭ domniia), tot unile ca acéstea din orînduiala lui Dumnedzău că sintŭ, să credŭ.

Zac. 3. Îndată ce au şedzut Gheorghie Ştefan-vodă în scaunul domniei, cu sfatul lui Chimini Ianăş hatmanul lui Racoţii ş-a Diicului spătariul lui Matei-vodă, domnului muntenescŭ, au ales şi den oastea ungurească, şi den munteni şi au ales o samă de oameni şi den ţară cu Pătraşco Moreanul hatmanul şi au trimis spre Hotin, în urma lui Vasilie-vodă.

Zac. 4. Ştiia şi Vasilie-vodă de toate ce să lucra în Iaşi pre urma lui şi trimisă şi al doilea rîndŭ de la Hotin sol la cuscru-său, Hmil hatmanul căzăcescŭ şi la ginire-său, Timus, cerîndŭ agiutoriŭ cum mai de sirgŭ.

Zac. 5. La léşi încă m-au trimis pre mine, la starostele de Cameniţă, la Patru Potoţchii, feciorul hatmanului Potoţchii, la ieşitul căruia den robie Crîmului mare agiutoriŭ îi didésă Vasilie-vodă cu banii săi. Acéstea aducîndu-i aminte, îl poftiia să să afle la primejdiiia lui. Şi cu acéia solie aflîndu-l pre starostele, cale de trei dzile mai sus de Cameniţă, la nişte ocine a lui, îndată au lăsat toate trébile sale şi au purces spre Cameniţă.

Zac. 6. Iară până a sosi starostele la Cameniţă, la Hotin, într-o dzi, dau ştire lui Vasilie-vodă că iată că sosescŭ oştile lui Ştefan-vodă asupra-i. Au stătut în gînduri dentîi, să dea războiŭ cu cîţi oameni avea cu sine, că încă era toţi boierii de scaun cu gloatele sale cu Vasilie-vodă si Boji căpitanul cu lefecii şi darabanii cu Căra căpitanul lor şi avea şi siiméni vro 60 şi némţi foarte buni, 100. Iară dacă au vădzut răceala tuturoră şi slujitorilor, şi căpitanilor, pre

carii avea mare nedejde, pentru mila ce le făcuse cu multe vrémi înainte, s-au apucat de trecătoarea Nistrului, suspimndu pre Boji căpitanul și pre Cară căpitanul de darabani.

Zac. 7. Aicea s-au cădzut a pomeni mai sus pentru avuția cea ce era la Cetatea Neamțului, la care trimisesă pre nepotu-său, Ștefăniță paharnicul, Vasile-vodă. Acolea până a clăti de la Hotin, au so-situ toate deplin la Vasile-vodă. De care, dacă au dat știre că sosește și Ștefăniță paharnicul, cu toate deplin, s-au bucurat Vasile-vodă, dzicîndu: „De acmu înainte, până în cămeșe mi-oi da și n-or ride neprietenii”.

Zac. 8. Și așea, Vasile-vodă, trecîndu Nistrul cu o samă de boieri, anume Toma Cantacuzino vornicul, , Gheorghe hatmanul, lordachie visternicul și cu f cîți boieri mai era strînși de casa lui, boierii céielalți toți și slujitorii cu pușcile s-au întorsu spre Iași, la 'domnă tînar. Și tîmpinîndu-se cu oștile lui Ștefan-vodă în dumbrăvi, aproape de Hotin, până a să încrede unii cu alalt, au trecut cîteva ceasuri, supt care zăbavă au trecut Vasile-vodă Nistrul cu toate casele boierilor, însă nu fără mare pagubă în carăle boierilor la trecătoare și mai multu de tîrgoveți! de Hotin, carii, vădzîndu spaima și graba la trecătoare, precum face vréme ca acéia, au dat jacu în rămășița carălor și multe haine scumpe, argmturi au apiicatū, cîtu de atuncea știu îmbogățiți pre cîțva hotinceni.

'Zac. 9. Apucase oștile lui Ștefan-vodă pre o samă de némți netrecuți încă și dîndu și den cetate Mo-gîldea paharnicul (de care s-au pomenit c-au fostu până la Hotin legatu la pusei) den săcalușe și năva-lindū și slujitorii de a lui Ștefan-vodă, au perit putinei némți la trecătoare cu

podul. Iară da și siimenii lui Vasilie-vodă de peste Nistru den smêțe, cît nu să putea coborî nime la vad.

Zac 10. N-am fostû într-acea dată acolê, la trecătoarea acéie, că trecusăm Nistrul mainte, precum am pomenit, iară am înțeles de ceia ce au fostû acoloa de față, cum singur Vasilie-vodă șidea de céia parte de Nistru preunscăuieș. Au slobodzit târgoveții (și spun că cu învățătura Mogîldei paharnicul) un săcaluș, den care sacaluș glonțul foarte pre aproape au lovit de Vasilie-vodă. Scîrnăvă și nebuneasca faptă și nu fără osîndă cît de târdziu.

Zac. 11. Nu pociû tăcea aice pentru cetatea Hotinului, ce nesocoteala a o lăsa îndată pre mîna altuia, de nu de altă nedejde pentru trecătoarea, în care să hie fără grije, s-au cuvinit să să puie oameni sinețași. Și ce oameni? 30 de nêmti să hie pus, să o ție despre oastea Muldovei și despre unguri cu aii. Au n-au fostû hrană? Pîinea a unui satu de la Hotin ar hi putut a ținea un anû, sau cîta era numai în tirgû. Și acéia cetate, oricine va vrea să socotească, va afla că au fostû a răssipei casei lui Vasilie-vodă pricina. Și de mi-i întreba, îți răspundzû, că de ar hi fostû doamna lui Vasilie-vodă în cetatea Hotinului, nu la Suceavă, n-au fostû în puterea lui Ștefan-vodă a bate cetatea Hotinului, cum au bătut fără grije cetatea Sucevei, că și așa venise Vasilie-vodă cu soltanii până în Prut, cu oști tătărăști, ce i-au întorsû hanul, că sosiia craiul leșăscû. S-au cum ar hi bătut Ștefan-vodă cetatea Hotinului și Hmil era la Husiatin, cale de o dzi de Hotin? Ce multe ar hi pututû a lucra Vasilie-vodă și domniia tot neclătită la Poartă îi sta, până târdziu, după luatul cetății Sucevei.

Zac. 12. Nime dară să nu vinuiască sfaturile de acmu.

Vedzi ce greșele s-au făcut la cei vestiți svét-nici. Și acela lucru era în putere a face, iară vrémile de acmu nu sîntu în putere și nici un sfat nu încape la greu ca acesta, fără de mărturiia că este sosită perirea. Dzicem că de ar hi cutare și cutare, acum ar hi într-altu chip. Iară nu sîntu vrémile supt cîrina omului, ce bietul om supt vrémi. Multe și mari smintéle am apucat și în dzilele celor mai bătrîni, iară îți agiurigă aceasta una, cu lăsarea fără oșteni cetății Hotinului, den care lăsare ieste răssipă toată avuției lui Vasilie-vodă cu casa.

Zac. 13. Pentru cetate, tumpinîndu-mă în cale cu Cotnarschii, credincios pisariul lui Vasilie-vodă (că el veniia de la crai trimis până la răscoale de Vasilie-vodă și eu mergeam în sus, la starostele de Cameniță), m-au întreat, ca un om deplin ce era: „Grijit-âu bine cetatea Hotinului Vasilie-vodă? Pus-au oamenii săi și pușcile, au ba?” Am răspunsu că nice un seninū, la purcesul mieu, să să grijască cetatea, n-am vădzut. Au suspinat Cotnarschii, cum ar hi știut că să va lăsa nesocotită cetatea acéia. Iară poate hi că giudéțul lui Dumnedzău spre ce trage, cu anevoie să mută cu sfatul omenescū.

Zac. 14. Întră Vasilie-vodă în Cameniță, cîndu am sosit și eu cu veste, că iată sosește și starostele de Cameniță, cu mare făgăduință și cu căldură, să să afle la acéia vréme, precumuși au fostu așa.

Zac. 15. N-au împlut Vasilie-vodă cu pribegiiia sa o lună în Cameniță și veni știre, cum Timus, feciorul hatmanului Hmil, cu 8.000 de oaste în-tr-ales căzăcească, trece la Soroca Nistrul. Acmu caută hirea de priietinū leșască. Macara că cazacii până la inemă léșilor intrase cu sabia și Vasilie-vodă o casă cu capul lor și în nedejdea lor de a-și

răscumpăra domniia, nice o opreală sau vreun bănat despre cineva n-au avut, ce, cum au venit fără grije așa, cîndu i-au fostu voia, au ieșit. Fără numai de un polcovnic anume Condrațchii, ce era cu o mie de lēși de paza marginii, avea siială Vasilie-vodă. Ce p'repunea ca niște oameni streini, de siială, ai noștri. Iară nici acéia nici un gîndu rău, nice puterea acéia, să strice lui Vasilie-vodă ceva, n-au avut.

Zac. 16. Timus cu oastea cum au trecut Nistrul, n-au mai așteptat să să adune cu socru-său, Vasilie-vodă, ce, de la Soroca, întinsu la Coicéni au tras oastea și acolo au trecut Prutul.

Zac. 17. Luîndu veste Ștefan-vodă de Timus că vine întinsu asupra lēșilor, Diicul spătariul domnului muntenescu pre porunca domnu-său, să nu se sune de tot lucrul, că au întratū cu oștile lui în raiava împăratului, să întorsesă cu cîteva dzile înainte și Chimini lanăș, ori temîndu-se de vreo sminteală oștilor și den vreun hiclensug de țară, ori stiîndu soliile s'tapînului său, lui Racoții, la Hmil pentru Crăiia Leșască, că să agiungea Racoții cu Hmil pentru crăiia la lēși de atuncea, și-au por-nitū și el toată pedestrimea ce avea, némți și cu pușcile pe la codrul Căpotéștilor, pre Cobîle, dreptū la potica Difuzului, numai el singur cu călărimea rămăsese, pren rugămintea lui Ștefan-vodă, în Iași, și-au strînsu și Ștefan-vodă oastea de tară cîtăva, ca la 12.000 de oameni și au ieșit deasupra Popricanilor împotriva cazacilor.

Zac. 18. Timus, dacă au trecut Prutul, au purces spre Popricani cu tabăra legată. Ieșise o samă de oșteni a lui Ștefan-vodă înainte, peste Jijiia, în chip de hartii și au coborît Ștefan-vodă și darabanii la Jijiia, la vad. Iară puțin

lucru au ținut harțul oștenii lui Ștefan-vodă, i-au împinsă îndată călăreții lui Timus. Și era și ai noștri, carii ținea cu Vasilie-vodă, pe lângă Ștefăniță paharnicul, den Hănțești și den Hîntești o samă și cîți cercheji de-a lui Vasilie-vodă, carii toți aceste mărsele cu boierii cei trimiși de Vasilie-vodă la Hmil hatmanul.

Zac. 19. Cazacii, cum au împinsă pe călăreții ce le ieșisă den oastea a lui Ștefan-vodă înainte, au purces orbi la vad cu toată tabăra și unii pre pod mai mulți pe lângă pod, că era Jijiia mică, au dat cu tabăra. Care năvală vădzîndu darabanii, au plecat fuga de la vad la deal, spre rediu și oastea (céialaltă ce sta deasupra, pre culme, nedîndu-le nice un agiutoriū, i-au agiunsă pre coasta Popricanilor călăreții lui Timus și el singur și au cădzut acoloa multe trupuri den bieții darabani. Alții, carii au hălăduit până în rediu, ș-au scutit viața cu pădurea.

Zac. 20. Vădzîndu acéia primejdiie a darabanilor, Ștefan-vodă și Chimini lanăș au tras oastea mai spre Iași și au tocmīt de îmbe părțile de drum călărimea. Și era acéia oaste și de țară și la Ghimini lanăș, cît să putea, la 24.000 fără greș să socotească. De ar hi fostă la un gîndū, ce era? Nedîndū război cazacilor, să le închidză hrana și drumurile den toate părțile, ce ar hi făcut cu tabăra Timus?

Zac. 21. La suitul taberii Căzăcești pre coastă, la deal, sărisă o samă de oșteni de țară și înfrînsesă pre călăreții lui Timus, de i-au băgat până în tabără. Și acoloa în deal, dacă s-au suită toată tabăra, că era îndesară, s-au aședzat pre mas și acoloa au mas preste noapte. Iară den oastea lui Ștefan-vodă, într-acea noapte, mulți lăsîndū oșteniia, au mărșă spre casele lor.

Zac. 22. A doa dzi, Timus cu tabăra legată au purces

direptu asupra oștilor lui Ștefan-vodă, spre oraș, fără nici o siială, dodeindu-i moldovenii cîte oarece de pe de laturi. Ce vădzîndu Ștefan-vodă și Chimini lanăș că scade oastea și într-acea noapte s-au scursu în giumătate, până între vii au ținut drumul orașului, iară dintre vii au luat Bahluiul în sus și cîțiva boieri de casa lui Ștefan-vodă cu totul.

Zac. 23. Timus într-acéiași dzi, după ce au îm-pinsu oștile lui Ștefan-vodă, au intrat în tîrg ș-au descălecat în curțile cele domnești și tabăra iezise toată înaintea curții și penpregiur. Și au ședzut așea, cu tabăra iezită, până la [venirea socru-său, lui Vasilie-vodă, în Iași de la Cameniță. Iară până a sosi Vasilie-vodă, au prădat cazacii codrii lașilor de la drumul Căpotéștilor, până aproape de Huși, și scosesă fără număr vită, care apoi, dacă au sosit Vasilie-vodă, pre cîtă au aflatu nemîncată, tot cîte un zlotu au dat cazacilor pre vită și au dat știre la oameni de ș-au luat vita, care o au cunoscutu.

Zac. 24. Mulți au perit atuncea de cazaci, oameni neștiutori ce sîntu cazacii oploșiți în tîrg. Alții merge să să închine la Ștefăniță paharnicul, carele era cu Timus, ce nu agiungea până la Ștefăniță, că-i tum-pina cazacii și-i omorîia, între carii și Tăutul armașul și alții mulți ș-au pus capetele de cazaci.

Zac. 25. Pre Vasilie-vodă vestea de izbîndă lui Timus l-au tumpinată la Zvancea cu care veste Grigorie comisul singur mersesă și l-au îmbrăcat cu haină cu soboli. Și îndată au trecut Nistrul la Zvancea, că cetatea Hotinului nice într-un chip n-au vrut să o dea tîrgoveți! cu pîrcălabul lor, cu Hîjdău, ori că au vrut așea de credincioși să hie lui Ștefan-vodă, care lucru n-aș da să hie într-ai noștri până într-atîta nevoința pentru singură credința, ori că s-au siit

pentru jacuri ce făcuse tîr-goveții în carăle boierilor, pecum s-au pomenit, și slobodzise cîteva săcalușe în sîngur Vasilie-vodă. Și aceasta ieste pricina, nu alta. Și în cîteva rînduri au trimis Vasilie-vodă la Hîjdeu, carele era pîrcălab pus de Ștefan-vodă, și la tîrgoveți, cu mare giură-mînturi, ce nici într-un chip n-au vrut să dea cetatea și au ținut vro doao luni, până la a doa venire a lui Ștefan-vodă den Țara Muntenească, îi încun-giurase Vasilie-vodă și cu niște nēmți ai săi, de-i bătea și tot au ținut cetatea toata vara închisă. Așea cu anevoie să agonesesțe ce să pierde odată.

Zac. 26. Vasilie-vodă dacă au sosit la Iași, după sfat ce au făcut cu ginere-său, cu Timus, s-au mutat Timus cu tabăra la Gălata, iară Vasilie-vodă au rămas în curte, gătindu-să asupra lui Matei-vodă, cu mare gătire, dîndu știre țării să încalece tot omul, iertînd pre toți de toate vinile, de ari hi și greșit cineva, împotiva domniei.

Zac. 27. Aicea caută cum nu să poată trece ce ieste să hie, că după izbîndă acéia, Vasilie-vodă să hie întorsu pre ginere-său înapoi, și să se hie așădzat iară cu paza trébilor la împărăție, întărin-du-să cu slujitorii streini, cum avea avuție, nime n-ar hi mai venit asupra-i. Și așea-i sfātuia pre Vasilie-vodă și o samă de boieri. Ce, în nedejdea neîndoită pre oști Căzăcești, ce avea Vasilie-vodă, să-și răscumpere strîmbătatea despre Matei-vodă în-tîi și mai pre urmă și despre Racoții, cumu-și dzi-cea Timus că den Țara Muntenească pen Ardealu să va întoarce, au biruit sfatul, numai să margă asupra lui Matei-vodă. Iară nu omul, ce Dumnedzău sfarîmă războaiele, precum dzice Scriptura:

Zac. 28. Nu să cade să trecem poticala nēmților de șaugăii țării noastre, la munți pre Oituzu, de care nēmți s-

au pomenit că-i pornise Chimini lanăș den Iași înainte pen strîmtori de-a diréptul. Și apoi, amu în munți, s-au îndemnat șavgăii de la Ocnă și au ținut calea pedestrimei aceiia a lui Racoții și cu sfatul a unuia den șavgăi, dacă să vor apropiia de némți, să cadză toți la pămîntu, până va trece focul sinéților, cum dau némții odată toți. Așea au făcut, cădzindū toți la pămîntu. După ce s-au stîmpărat sînețale, până a găti al doilea diresū némții, au intrat șavgăii într-înșii cu coase și cu topoară, ce au ei lungi în coade și-au perit cîțva némți acoloa de dînșii, cît le-au căutat aceii pedestrime a lăsa și pușcile în munți și debiia s-au dezbărat de șaugăi bulucurile acélealalte de némți. Pentru care fapte a șavgăilor, apoi Alexandru Costin, fiindū po-vață dată den Iași acelor némți, au ședzutū un anū încheiat în temniță la Făgăraș, în obedzi.

Zac. 29. Ștefan-vodă până în Trotuș au mărșū cu Chimini lanăș, iară den Trotuș, avîndu nedejde pre Matei-vodă de agiutor mai de sîrg și trăgea și boierii în Țara Muntenească și poate să hie că și patima nemților de șavgăi făcea oarece sială, s-au despărțit de Chimini lanăș și au luat Totrușul în gios pren Focșeani, în Țara Muntenească.

Zac. 30. Aicea în Iași, până la purcesul lui Vasilie-vodă în Țara Muntenească, au perit Cotnarschii pisariul leșescū de credință a lui Vasilie-vodă, omū deplin la toate trébile, de Timus ginerile lui Vasilie-vodă, den hirea lui acea de tiran ce era și de om sălbatecă și fără nice o frică de Dumnedzău, scornindū pricină că ieste leah și el opriia pre Vasilie-vodă să nu-și dea fata după Timus. Deci, într-o dzi au trimis, poftindu-1 de la Vasilie-vodă, să-l trimață, că-i ieste de treabă. Negîndindū Vasilie-vodă de una ca acéia, l-

au trimis la dînsul, la Gălata mănăstirea și acoloa dacă au mărșu, au învățat pre cazaci de ai săi cu săbiile gata. După voroava ce-au avut scornită cu dînsul, la ieșitul de la voroava lui, au dat cazacii, ce era gata de acéia faptă, cu săbiile într-insul și l-au omorît cu mare tiranie, fără nice o milă. De care faptă a lui Timus, deaca au audzit Vasilie-vodă, numai nu să otrăviia de voie rea. Și îmbla Timus cu acéia gîndu și pre Toma vornicul si pre lordachie visternicul, tot dentr-acéia pricină, dzicîndu că acești doi cu Cotnarschii opriia pre Vasilie-vodă să nu dea pre doamna Roxandra după dînsul. Deci îmbla si ei cu dzilele amîna si s-au cerșut de la Vasilie-vodă să-i lase să margă la țară. Ce Vasilie-vodă nu-i lăsa și au poroncit la ginere-său că mai bine mortu să hie, decît să hie boierii, carii are la inimă sa cu toată credința, la grije ca acéia. Sau cu ce inimă or veni céialalți boieri de la țară la dînsul? Deci l-au mal mutat de la gîndul lui. Însă boierii acești doi tot cu fereală îmbla și tot pre ascunsu noaptea pe la poarta despre casăle despre doamna veniia la Vasilie-vodă. De care toate suspina greu Vasilie-vodă și-și frîngea mînule de ginere ca acéia.

Zac. 31. Au purces Vasilie-vodă den Iași în Țara Muntenească cu al treilea rîndu asupra lui Matei-vodă domnul muntenesc. Și întîi Timus cu tabăra căzăcească și al doilea conac au stătut la Podul înaltu pre Bîrlad și acoloa au făcut Timus oștilor Căzăcești căutare și le-au împărțit de la Vasilie-vodă lefe și căpeteniilor și oștenilor tuturor. Era de capete Căzăcești cu acéia oaste polcovnici Bohun anume și altul Nosaci, vestiți și vechi cazaci. Și tot acoloa, fără nice o vină, Timus, pentru un cu-vîntu ce au dzis în sfat Bohun, au scos sabia Timus și au lovit pre Bohun într-un umăr, de caTe rană în toată calea acéia Bohun au

îmbiat cu mîna legată. Acéia om cu hirea de hiară sălbatecă era Timus! Nu cutedza nime un cuvîntu, den polcovnici, să dzică, să îndireptédze lucrurile oștilor. Ce, dendată, pre purtatul trébilor, ce era den Timus, omu tînar și fără nice o socoteală, să cunoștea că nice la un folos nu vor ieși lucrurile.

Zac. 32. De acolea au purces ostile în gios și amu Vasilie-vodă în frunte cu oastea de țară și să adaoge den dzi în dzi oastea de țară de pretutindere și până la marginile țării s-au strînsu de toată oastea de țară, ca 8.000 de oameni.

Zac. 33. Matei-vodă, domnul muntenescu, luîndu veste de scosul lui Ștefan-vodă den Muldova de oști Căzăcești, trimisesă pre Diicul spătariul său, să strîngă toată oastea de la marginile țării sale, să hie la hotar între țări de straje și cu dînsul și Ștefan Gheorghie-vodă, ciracul lui. Avea și Ștefan-vodă ca 300 de oameni într-ales călăreți și cîțva feciori de boieri tineri cu sine. Și întîi strajea lor, pentru limbă ce trimisese, s-au ivit în gura Berhé-ciului, mai sus de Tecuci, pre care o au gonit oamenii lui Vasilie-vodă cîțva loc. Ce, sărindu tîrdzîu, le-au pierdut urma.

Zac. 34. Venise apele Sirétiului mare, pentru care au căutat oștilor cîteva dzile a face zăbavă, până a să face pod peste vase. Și așea trecîndu oastea, a doa dzi de la Șiret, au intrat pre la Focșeani în Țara Muntenescă și îndată, fără nici o milă, au dat foc orașului și ori pre undeși agiungea cazacii, fuma a biețelor lăcuiori nevinovați lăcașurile, odăile și hrana.

Zac. 35. Sta în tocmală cu oștile sale și Diicul spătariul a lui Matei-vodă, nu departe de oraș, de Focșeani, la o vale căriia-i dzică Milcovul cel Mare, cu altu nume Cucata. Acelui pîrîu rîpile pusesă despre oștile lui Vasilie-vodă și

oastea sa tocmişă de Ceielaltă parte, stol toată oastea într-un şireag tocmită, ca 9.000 de oameni, că şi de lefecii a lui Matei-vodă o samă era cu dînsul şi oastea de ţară, cîtă are Țara Muntenească de la Bucureşti, dincoace, până în margine, toată era acoloa adunată şi acoloa şi Gheorghe Ştefan-vodă cu vro 300 de muldoveni. Şi așea în rîndu tocmită oastea muntenească aştepta pre Vasilie-vodă şi pre Timus.

Zac. 36. Întîi li s-au arătat Vasilie-vodă cu oştile sale şi au stătut frunte şi muldovenii, iară cazacii îşi tocmia tabăra pe urmă. Şi atîta au stătut muntenii la război, cît au făcut oarece harţuri cu muldovenii peste pîrîu, trecîndu muldovenii şi apoi trecîndu-i muntenii iar dencoace, așea în dquă-trei rînduri, până au trimis Vasilie-vodă némţi ce avea şi s-au supus pre supt maluri. Deci au luat călărimea muldovenilor si malul dencoalea. Iară cît au vădzut muntenii apropiată tabăra cazacilor de pîrîu, au purces în răzsipă, cine încotro i-au părutū. Gonit-an muldovenii şi o samă de călăreţi şi den cazaci, până la Rîbnicū, iară n-au perit oşteni așea mulţi den munteni, c-au luat devreme fuga.

Zac. 37. După acéia răzsipă a oştilor munteneşti, care s-au făcut mai multū den prostiia Diicului spătariului au fostū, că nicişi trebuia să aştepte el până într-atîta pe oastea ce era cu foc şi el numai cu călărimea, au purces Vasilie-vodă cu Timus spre Țîrgovişte, stricîndū şi ardzîndū ce le-şi sta înainte. Iară Matei-vodă, domnul muntenéscu, lu-îndū veste şi de răzsipă oştilor sale la margine şi că vine asupra lui întinsū Vasilie-vodă cu Timus, nemică cu acéia sminteală a oştilor dentîi nu s-au spăimîntat, ce, strîngîndu-şi oastea de ţară şi lefecii ce avea, au purces şi

el den Tîrgoviște și ș-au ales Ion foarte bun de dînsul, la o poiană între Ialomița apă curatoare și între un pîrîu foarte tinos și de trecătoare rău, la un sat anume Hinta. Și acoloa au stătut cu mare inimă, nu așe oștilor sale, cum elū singur, așteptîndū pre Vasilie-vodă. Trimisesă Matei-vodă și altă samă de oameni, siiméni și lefecii o samă, Diicului spătariului la margine într-agiutor. Ce, dacă s-au tîmpinat cu veste că s-au răssipit oastea acéia cu Diicul spătariul, au purces oastea acéia înapoi și i-au agiunsū la Teleajina fruntea oștii lui Vasilie-vodă. Au stătut muntenii călări la vadū, pentru să să mai depărtédze pedestrima.

Zac. 38. Părut-au și lui Vasilie-vodă și lui Timus că va hi acoloa Matei-vodă sîngur cu toată oastea', la Teleajina. Apoi dacă s-au vădzut că ieste oaste puțină, au dat oștenii lui Vasilie-vodă pre trei locuri préste apă și n-au stătut muntenii, ce s-au dat înapoi. Iară gonașii îndată au agiunsū și pe siiméni și acéia dîndu-să înapoi, s-au apărat pen niște dumbrăvi, ce sîntū acoloa. Și dîndū știre lui Vasilie-vodă de săiménii acéia, au purces și sîngur Timus cu o samă de oaste călare căzăcească, lăsîndū tabăra pre urmă cu Vasilie-vodă. Și dacă au agiunsū Timus au descălecat pre cazaci gios, la năvală, asupra săimenilor. Ce, tot au mărșū, apărîndu-să foarte tare den focū siiménii, până au intrat într-altă pădure, ce era lunca Praovii și nu le-au stricat nemică cazacii păn în noapte, bătîndu-se den foc, fără ce au picat și den săiméni și den cazaci. Din cazaci au perit și doi sotnici atuncea.

Zac. 39. Vesel Matei-vodă că i-au hălăduit siiménii și c-au putut răspunde focului cazacilor, lūîndū mare inema și nedejde dentr-acéia tîmpinare siimé-nilor cu cazacii. Iară Timus, după acéia goană, n-au vrut să să întoarcă la oaste,

pre care au apucatu-o noaptea, cît au trecut apa Teleajinii, ce au rămas cu masul la unu satu, anume Cocorăștii la niște case boierești. Aflîndu casele pline de toate bucatele, singur au pus de au dat focu caselor, dacă s-au sculat de la masă amețit de vin.

Zac. 40. A dooa dzi, oastea trudită den cale și obosită tabăra, necercîndu ce locu este înainte, unde și cum stă și în ce loc nepriietini și cum departe, de-abia de'au îngăduit vro două, trei ceasuri, au și dzis trîmbițile de purcesul oștilor. Multu au stătut Vasilie-vodă, sfătuindu-1 să rămîie acéia dzi, să răsufle oastea, să să strîngă bine toată și să să cerce locurile și pe altu loc, nu pe acoloa, pre.unde anume alesesă' Matei-vodă, să-i hie îndemîna a sta împrotiva. Ce, cui să dzicea aceste, sau cu cine să sfătuiia? Cu unu omu în hirea hierălor. Polcovnicii carii era, unul un cuvîntu nu cutedza să dzică, că numai pentru un cuvîntu, cu sabiia zmultă da ca-n-tr-un dulău într-însul. Și Bohun polcovnicul cu mîna legată de rană cu sabie, făcută de dînsul, îmbla ca fără sine.

Zac. 41. Aicea caotă aceasta izbîndă den ce și cum s-au prilejit lui Matei-vodă și ca acéia izbîndă, care nu să va hi prilejit alta ca acéia în toată viața lui, cîte au avut den războaie în dzilele sale. Că cine ari putea să creadză în socoteală, să să înfrîngă oastea căzăcească cu tabără, de oaste cum ieste oastea muntenească? Nu să defăima, ce, ori pedestrașul, ori călărețul vei socoti, nu vei afla să hie de potrivă sinetașului căzăcesc. Ce vei dzice: „Fost-au acoloa sirbi, unguri, léși, nu numai munteni”. Așea ieste, léși au fostu putini. Ce ari hi făcut ei numai, de ar fi fostu tocmală în oastea căzăcească pre obiceiul lor ? Iară pre unguri și pre sirbi nu-i aleg den munteni, nici sîntu siiménii, sîrbii

sau ungurii atocna cu focul cazacilor, cum nice darabantul muntenéscu. Eu, ce ieste partea mea, toată izbîndă aceasta a lui Matei-vodă de la Hînta (alegîndu deosebi voia și orînduiala lui Dumnedzău, numai pre socoteala omenească grăindû) ieste den nebuniia lui Timus întîiû și den bărbățiia și a lui Matei-vodă al doilea, însă den nebuniia lui Timus cu cîțva mai multû,

că socotindû vitejiia lui Matei-vodă de atuncea, cum îmbla pe denaintea oștilor sale, îmbărbătîndû în frunte, să hie apropiat toată oastea căzăcească cu tabăra legată, nu rumtă, cum au rumtu-o Timus în trei părți să hie lipit, să înceapă a da la ténchiu, nice ar hi scăpat Matei-vodă fără primejdi-ia sau morții, sau ranei mai grelei, de cum i s-au prilejit tot atuncea, nice săiménii ar hi ținut multû împotriva focului lor. Ce toată pricina au fostû izbîndii aceia nebuniia lui Timus, care nice voroviia cu nime, nici întreba de polcovnicii săi sau de cineva. Oastea obosită cu atîta cale tot într-acéia dzi, cu tabăra rumtă în trei părți, precum ieste marșul și tocmala în războiû, socotește.

Zac. 42. Ce, dacă au vădzut Vasile-vodă că cu sfatul nu folosește nemică, au suspinat și lăsinclû în voia lui Timuşû toate, au purces cu oastea sa iară în frunte și pre urmă Timus cu tabăra, scîrș-cîndû în dinți, cum că să laudă moldovenii că ei au făcut izbîndă de la Focșeani și de la Telejina. Mergea oastea, ales tabăra cazacilor, cu greu pen locuri strimte și tinoase și pre pîrîl Hintei numai un podeț. Și întîiû, deaca au trecut oastea lui Vasile-vodă podețul în poiană, au luat aripa în-a-stînga și s-au pus șirag în rîndû împrotiva aripii a lui Matei-vodă cei direpte. Iară în direaptă și singur mijlocul au lăsat Vasile-vodă taberei Căzăcești, împrotiva mijlocului și aripii ceii den-

a-stînga a lui Matei-vodă. însă tabăra căzăcească, dacă au venit până la un loc, au stătut și n-au vrut Timus să o aducă în rîndu, alătura cu oastea moldovenească, dzicîndu: „Lasă, vitejii, moldovenii or bate ei pre munteni și singuri, fără de noi!" (Aicea caută că agiungea aceasta una nebunie la întreagă sminteală.)

Zac. 43. Iară Matei-vodă în tocmală sta într-acesta chip: aruncasă un șanțu penpregiurul taberii sale, den apa lalomiții den sus, până în apa den gios și au scos oastea denafară de acel șanțu. Den-a-di-reapta au pus curtea, ce să dzice la dînșii roșii1, și altă oaste de țară și au pus o samă de pedestrime, siiméni. Și acéia aripă era împotriva muldovénilor. Iară el singur au stătut în mijloc cu livinții și cu dărăbanții și cu o samă de săiméni, cu pusei tocmite pentre pedestrime. Iară în-na-stînga, ce să prinde împotriva cazacilor, au pus léșii lefecii și unguri. Și așea, cu oastea scoasă den șanțuri, nu departe, au stătut și au așteptată pre cazaci și oastea Moldovei.

Zac. 44. Cîteva ceasuri au stătut oștile rnuldove-nești, așteptîndu să să apropie tabăra căzăcească și trimițîndu rîridu după rîndu Vasilie-vodă la Timus, să să apropie tabăra, n-au vrut, ce au răspunsu: „Să înceapă dumialor războiul, că oi veni și eu". N-au avut ce face Vasilie-vodă, au mai clătît cu toată oastea și au început muldovenii harțul cu muntenii. Da săiménii lui Matei-vodă în muldoveni cu foc, ce și Vasilie-vodă o sută de némți foarte buni ce avea au trimis să sprijenească călărimea Moldovei. Au stătutu némții împotriva focului săiménilor și pre obiceiul său, cum slobodă o dată focul, s-au îndemnat mai multu de giumătate oastea Muldovei și au făcut acéia năvală cu steaguri asupra muntenilor, cît toată curtea, ce

să chiamoă la dînşii roşii, au dat dos şi amu unii şi peste lalomiţe didése, nesocotindŭ vadul. Până în corturile muntelor au mărşŭ moldovenii cu acéia năvală şi nime nu poate să dzică că nu era acéia năvală a mare viteji. Şi să hie fostŭ şi tabăra cazacilor odată, alătura, cu focul asupra mijlocului şi aripiei cei den-a-stînga a lui Matei-vodă, s-ar hi ales lucrul. Ce, neavîndŭ Matei-vodă la mijloc, unde era el, nici o treabă şi aripa lui Cielaltă, s-au mutat singur cu capul său în aripa den-a-direapta, unde era înfrîntă de moldoveni oastea lui şi au dat îndărăptŭ călărimea Muldovei, întorcîndŭ toate puşcile în muldoveni şi toată pedestri-me. Şi amu viindŭ mai des focul, s-au dat moldovenii încet iară înapoi şi într-acéia desime a focului picîndŭ cîtva den muldoveni, au perit şi căpitanul de némţi a lui Vasilie-vodă, om oştean diréptŭ, de neamul său leah. Puşcile nepăfă-site da în muldoveni.

Zac. 45. Şi aşea puindŭ Matei-vodă războiul iară la loc la aripa sa den-a-diriapta, Timus, cu nebuniia sa, au rupt numai o samă de pedestrime căzăcească cu o samă de pusei, fără tabără, fără altă tărie şi i-au apropiat de mijlocul oştii munteneşti, unde venise iară la loc Matei-vodă şi sta îndemnîndŭ oastea sa asupra cazacilor, însă era atîta loc încă, cît de-abia să agiungea cu glonţurile unii pre alalţi şi lucra puşcile de îmbe părţile. Cazacii pre-ncét tot să apropiia de oastea muntenească pre furiş, că este locul foarte spinosŭ acela şi cîndŭ da puşcile lui Matei-vodă într-înşii, toţi cădea la pămîntŭ. Iară aripa den-a-stînga a lui Matei-vodă, unde era şi lésii, sta plecată pre cai neclătiţi, deprinşi lésii şi ştiutori hirii Căzăceşti. Vădzîndu-i fără tabără, pedestrime goală, singură în cîmpŭ, aştepta cu inimă să să mai apropie cazacii. Timus sta cu tabăra

înapoi, des-părțidu-o în două părți, fără nici o socoteală, până s-au scornit chiotul între cazacii cei den frunte si și-au slobodzit focul. Den care foc au nemerit și pre Matei-vodă un glonțu de sinețu aproape de închietura genunchiului și l-au priceput îndată un paicū și au năvălit la scara lui Matei-vodă, să nu cumva cadză. L-au gonit pre paicul de la sine cu sudalmă Matei-vodă și nearătîndu-să nemică de rană, au îndemnat oastea sa, ca un deplin oștean. Și atuncea au sărit lésii diraptū asupra pedestrimei Căzăcești și îndată au înliat cu săbiile într-înșii și într-un ceasū statură cîteva trupuri de cazaci și răniți foarte mulți, că i-au călcatū călăreții păn aproape de tabără. Și după aceasta a doa îndereptătură a oștilor a lui Vasilie-vodă, ales a cazacilor, în carii era toată nedejdea și ochii & tuturor, au cădzut tuturora inimile gios, cît nime n-avea nedejde de izbîndă, ce mîhniți toți și înspăimați. Nebunul Timus ce să facă nu Știia, făr de nici o tocmală și nice o rînduială. Striga cazacii: „Dziceți-ne, în vro parte ori să mergem, ori să ne aruncămū șanțuri pre obiceiul nostru". Nu era amu nici sfat, nici orînduiala. Și totodată cu aceste să scornisă un vivor den sus cu ploaie dreptū în fața oștii lui Vasilie-vodă și ca acée furtună, cu sunetul copacilor și cu ploaie răpede, cît să părea că este anume urgiia lui Dumnedzău orînduită asupra céștiia oști, cîtă era despre Vasilie-vodă. Și Matei-vodă cu tunuri adăogea groaza oștii și sămeți amu oștenii lui. Deci întîi aripa oștii noastre, Moldovei, au purces în răzsipă. Vasilie-vodă, vădzindū a vedere răzsipă oștii sale, s-au mutatū cătră tabăra căzăcească, la Timus, carele încă căzniia cu tabăra, întîiū ce o rumpsése. să o împreune la loc. Pe o ploaie și furtună ca acéia nici de un sporiū nu era, ce, cîți au putut a să încălăra cazaci, s-au încălărat și

au plecat și Timus cu Vasilie-vodă fuga, lăsîndu toată tabăra și bieții pedestrași la perire.

Zac. 46. Perit-au în céstă războiă oameni însemnați den boierii Muldovei, Bucium stolnicul den tun lovit și Hristodul cămănariul și den slujitori puțini, den pedestrima căzăcească cîțva den céia ce au fostă în frunte, precum s-au scris, den némții a lui Vasilie-vodă în giumătate. Vii mulți și den oșteni de țară și den cazaci au cădzut pre mîna lui Matei-vodă. Iară și den munteni nu fără scădere în oameni au fostă si mai vîrtos primejdîia lui Matei-vodă, cu rana ce i s-au prilejit, den care, cu adevărat și bătrîn au fostă, iarn cît ar hi mai putut trăi, rana acéia i-au scurtatū rămășița dzilelor, că până la anul, netămăduit de acéia rană, au murit. Că să nu hie fostă rănit, de-abîia cineva de ar hi putut scăpa, den muldoveni și cazaci, unde întrasă și cu ce tocmală.

Zac. 47. Așea firșîndă și acesta război Vasilie-vodă cu Matei-vodă, pe urma si nărocul celorlalțe războaie ce au avut mainte, au luat cu Timus cîmpii pre la Grădiște, trecîndă Sirétiul la Vădénî, au venit la Iași, la scaunul său, cu mare mîhniciune tuturor lucrurilor sale.

Zac. 48. Nime nu s-au gîndit pentru pedestrima căzăcească să iasă cineva viu den cîți rămăsese după fuga oștii ceii călări. De mirat hirea cazacilor la nevoie. După ce li-au fugit toate capetele și hatmanul lor, ei în de sine în loc au rădicat capū și au legat tabăra și s-au apărat până în noapte și apoi noaptea în tabără au făcut focuri de carăle lor și de spini, iară singuri au purces cu tocmală, fără tabără, numai pedestri și au ieșit toți păn într-unul, fără nici o dodeială, aicea în țară.

21. Capulū alū noosprădzécelè

Încep. 1. Aicea în Iași, Timus odihnindū după ospățul de la Matei-vodă dzéce dzile, au purces spre țara sa, iară Vasilie-vodă iară s-au aședzat în scaun, că la Poartă îi sta domniia nestricată, însă, nu îndelungū în pace, că cerîndū Ștefan-vodă de la Matei-vodă agiutoriū, să margă în țără, i-au dat 400 de săiméni și den dărăbanții săi cine au vrut de bunăvoie în leafa lui Ștefan-vodă și din livinți o samă. Și au întratū iară Ștefan-vodă în țara cu acel agiutoriū de la Matei-vodă pre la Focșeani și s-au așădzatū la Răcăciuni, la un sat al său, deodată, așteptîndū și altū agiutoriū și de la Racoții cneadzul Ardealului.

Zac. 2. Cu anevoie să tocmăscū doi domni într-o țară! Așea Vasilie-vodă, până a nu să mai îngloti și a să întări partea lui Ștefan-vodă, au ales 800 de oșteni într-ales, orheieni și lăpušnéni și i-au trimis asupra lui Ștefan-vodă, cu nepotu-său, Ștefan paharnicul, și den sate boierești cîțava samă de oameni, carii ținusă calea lui Ștefan-vodă la fuga de la Popricani și omorîsă țărani acéia și pre Morea-nul hatmanul lui Ștefan-vodă.

Zac. 3. Strajea lui Ștefan-vodă era la Bacău, 400 de oameni călări și vro... săiméni și amu era cîțva den boieri și feciori de boieri adunați la Ștefan-vodă: Andronic sărdariul, Darie spătariul, Antiphie-aga si alți boieri de mainte cu dînsul. Și cu strajea lui Ștefan-vodă din boieri au fostū Mogllde paharnicul și Sturdzea visternicul. Dacă au simțit venirea lui Ștefăniță paharnicul asupra sa cu oștile lui Vasilie-vodă, s-au dat la o rîpă ce ieste aproape de sat de Faraoni anume Valea Saca, și s-au tocmi acolea stol pre

un piscu, alăturîndu lîngă sine și dărăbanții ce era munteni. Și cum venia întinsu' orheienii îa dînșii împiedecați cu trecătoarea rîpii aceia ce s-au pomenit, nu trecuți bine toți, au sărit călăreții lui Ștefan-vodă și înloc i-au înfrîntu pre orheieni. Au plecatu fuga si Ștefăniță paharnicul și Hînceștii și i-au gonit straja acéia a lui Ștefan-vodă, până i-au trecut fără vad apa Bistriții. Pre alții, carii au luat drumul spre Roman, i-au gonit până în Roman. Și i-au cuprinsu și țărănimea acéia pre care Ștefan-vodă i-au omorît, iară altora le-au tăiat urechile.

Zac. 4. După acéia izbîndă, straja lui Ștefan-vodă s-au mutat la Săboani, mai sus de Roman, iară Ștefan-vodă de la Răcăciuni s-au mutat la Bacău, adăogîndu-i den dzi în dzi oameni de Țară de Sus toată și den gioseni mulți. Și acoloa i-au venit și agiutoriul și de la Racoții cneadzul Ardealului, 1.000 de oameni cu Boroș lanoș.

Zac. 5. Vasile-vodă vădzindu-să iară la cumpănă grea și țara îndoită cu uriciune spre dînsul și doamna sa la Suceavă cu toată inema ce avea, cetatea Hotinului era ieșită de suptu ascultarea lui, că era închisă cetatea și tot să ținea pre numele lui Ștefan-vodă, unde era să mai năzuiască nu avea, cazacii amu înfrunțați și rușinați cu Timus în Țara Muntenească și doi neprietini tari pre acéle vrémi, și Racoții și Matei-vodă, să mira ce va face. Iară tot nelăsîn-du-să, scrie slujitori și au tras și orheienii și lăpușnéDii la sine și au răpedzit și la cazaci, și-i lăsase Timus 200 de cazaci cu Hluh polcovnicul. Au făcut și el de toată oastea vro 4.000 de oameni și au ieșitu dentîi la Movile pre Bahlui. Apoi, dacă au lovit și al doilea rîndu straja lui, ce era cu Grigorie paharnicul, iară straja lui Ștefan-vodă au purces spre Tîrgul Frumos și acoloa, den-

coace de Tîrgul Frumos, la Sirca, s-au tumpinat cu Ștefan-vodă.

Zac. 6. Acest război cum au fost și cum s-au prilejit, nici unii părți nefățărind, că nemică nu strică credința așe celora ce scriu letopisețele ca fățăria, cîndu veghe voia unui și coboară lucrul cu hula altuia, noi, macara că am hi datori cu pomenire lăudată mai mult lui Ștefan-vodă, de la carele multă milă am avut, decît lui Vasile-vodă, de la carele multă urgie părinții noștri au petrecut, iară dreptatea socotind, nu poci scrie într-alt chip.

Zac. 7. Deci, den hărnicia domnilor, departe mai în frunte a lui Vasile-vodă, că s-au aflata pururea în fruntea oștii sale, singur învățînd, mutînd steagurile și îndemnînd, iară Ștefan-vodă în oastea sa de față n-au fost, ce au stăut departe de la oaste înapoi. Iară numărul oștii și hirea și acelea tot era mai tare Vasile-vodă și mai mulți oșteni la Vasile-vodă și mai buni călăreți, însă toți îndoți și hirea neamului lacomă la înnoituri. La Ștefan-vodă era 1.000 de unguri călări, pre atîtea era si moldoveni și era 500 de pedestrași munteni și altă strînsoare. Iară la Vasile-vodă 3.000 de călări, 400 de cazaci, 200 de săiméni cu darabani. Ce, a vedere au fost voia lui Dumnedzău spre stîngerea casii lui.

Zac. 8. Tocmise oastea sa Vasile-vodă cuprin-dzind drumul carele vine de la Tîrgul Frumos preste Sirca. însă Borăș lanoș, oblicind că pe la pod este loc rîpos, au lăsat drumul și au purces în sus pre costișe, alătore cu pîrîul. Vasile-vodă încă au purces în sus pre culme împotriva lor și au stăut așteptînd războiul. Den oastea a lui Vasile-vodă au ieșit harțul, iară Borăș lanoș den oastea sa n-au lăsat, ce s-au arătat mai îndrăzneț cu oastea lui Ștefan-

vodă, decît Vasilie-vodă, că au trecut pîrîul.

Și lui Vasilie-vodă s-au cădzut, nu harțul, ce cu toată oastea să margă asupra, încet, cu tocmală, alătura cu pedestimea. Ce, așteptînd Vasilie-vodă den loc neclătit, céialalți încă stătuse și deprinși cu izbînde amu în cîteva rînduri ei, au sărit întîi muldovenii în frunte și ungurii după dînșii. De acéia săritură a oștenilor a lui Ștefan-vodă, cum s-au dat harțul lui Vasilie-vodă înapoi, cum ieste dédina harțului, cum au plecat și steagurile lui Vasilie-vodă fuga, fără nici o nevoie, care încotro, au stătut cu ochii, oilor, nu oștenilor sămănătoare oaste. Bieții pedestrași n-au apucat nici focul să-l sloboadze deplin, ce îndată, într-o clipală, cum s-ari dzice, ochiului, s-au înșirat steagurile a lui Vasilie-vodă pre Bahlui în gios cu fuga. Iară pedestimea au luat pre Bahluietŭ la Cîrlegătură. Și caza-cii, cu puțină scăderea sa, iară au hălăduit pe la braniște și s-au năzuit la Nistru. Singur Vasilie-vodă, va-dzîndŭ răzspă oștii sale, au purces și el deodată foarte cu puținii lîngă sine. Apoi s-au strînsŭ pe lîngă dînsul den capete slujitorilor și den Hîncéști unii și l-au luat între sine, apărîndu-1 cu mare lauda sa și veste și pomenire cinsteșă. La vréme ca acéia să stai la nevoia domnului, cu cinste vécinică hie-căruia ieste.

Zac. 9. Gonit-au gonașii pre Vasilie-vodă până aproape de Prut și l-au tot apărat carii era pe lîngă dînsul, precum s-a pomenit. Și trupuri așea multe n-au cădzut; den oameni mai însemnați: Nechita vamășul și Isar clucériul. Și l-au prinsŭ viu și pre Gheorghie hatmanul, fratele lui Vasilie-vodă, cădzut cu calul la coborîș.

Zac. 10. Vasilie-vodă, după acesta războiŭ, au trecut Nistrul la Rașcov și acoloa petrecînd cîteva dzile s-au mutatŭ

la Volodijin, un oraș căzăcesc și de acolo au trimis pre Tordachie visternicul sol la Hmilă hatmanul, la cuscrusău. Iară Ștefan-vodă, lăsându-l Iașii, numai ce au venit până la pod și de acolo orînduindu-l la scaunul lașilor caimacami, singur au purces cu oștile sale la Suceavă, unde era casa lui Vasilie-vodă și inema toată închisă în cetatea Sucevei, cu Toma vornicul den boieri, avîndu 80 de săimeni și pușcari de loc și némpți 60 lefecii în cetate.

Zac. 11. Ștefan-vodă clacă au sosit la Suceavă au descălecat la un sat aproape, anume Șchéia, în casele lui Toderășco logofătul. Iară înpregiurul cetății s-au îngropat săiménii săi și o samă de unguri ș-au adus pușcile și de la Hotin și de la Iași și au început a bate cetatea, ce nu-i strica nemică.

Zac. 12. Să adăogéa țara de pretutindirea la domnă de iznoavă nou, iar și Vasilie-vodă, unde era, nu dormia. Ce, orice nevoița pune omul, sorocul lui Dumnedzău, amu orînduit așa, a-l clăti nu poate nime.

Zac. 13. Preste scurte dzile sosi veste cum Timus iară cu 9.000 de oameni întră pre la Soroca în iară și amu lovisă oamenii lui Vasilie-vodă și pre Gru-madzé căpitanul, carele era în cîmpii Sorocii cu straje. Și știa Ștefan-vodă că nu s-a lăsa cu atîta Vasilie-A^odă asupra lui, ce agiunsése și el la Racotii, cneadzul Ardealului și la Cazimir, craiul leșesc, căroră amîndurora era urît Vasilie-vodă pentru legătura cu cazacii. Deci, de la Racotii îndată i-au orînduit cu Petchi Iștioan, cu toți săcuii, ca pe 4.000 de oameni, iară craiul leșesc cu polcovnică ce avea la Cameniță, anume Condrățchii cu 1.000 de lēși călări, i-au trimis porunca aceasta, de ari veni vro oaste asupra Moldovei căzăcească, să nevoiască CLI toată osirdiia, adunmdu-sa cu

moldovenii, să-i smintească, care lucru apoi așa au fost.

Zac. 14. Dacă au simțit Ștefan-vodă oastea căzăcească apropiată amu cătră Prut și au oblicit că tătari nu sîntu, nu spre Roman, ce spre Cotnari au purces, știind că sosește și Petchi Iștioan cu oastea ungurească. Vrea să ție calea cazacilor la loc larg, undeva pre Jijie. Și la Cotnari s-au împreunat cu ungurii și au purces spre Ștefănești, așteptîndu și pre lési. Ce, mai zăbovindu lésii, n-au îndreznit ungurii a să tîmpina cu cazacii. 'Și așa cazacii au trecut codrul pre la Cucoréni, la Suceavă. Iară Ștefan-vodă au rămas pre șleahul lor despre Prut și a triia dzi au sosit și Condrățchii cu 1.000 de leși.

Zac. 15. Timus, cum au sosit la cetate, de a doa dzi s-au desfrînat la jacurile mănăstirilor și întîi asupra Dragomirnei mănăstirii cu pusei au 'mărsu și au bătut mănăstirea. Și dacă i s-au închinat, toate odoarale, veșmintele în jacu au dat și cîți bieți neguțitori era închiși acoloa și mulți den boieri, rușinîndu cazacii fămei și fete și nu 'ca creștinii, ce mai multu decît paginii s-au purtat cu 'acéia mănăstire. Și să hie mai avut vréme cevași Timus, nici o mănăstire n-ar hi hălăduit neprădată odoacă.

Zac. 16. Oștile într-agiutoriū venite lui Ștefan-vodă, și leșăști și Ungurésti, după ce s-au adunatu la un loc, au mărsu îndată lésii în frunte. Și dacă au trecut toate oștile codru, au stătu pre 'Sirétiū și acoloa, la unu sat anume Grigoreștii au făcut sfat împreună, Ștefan-vodă cu Petchii Iștioan ser-dariul lui Racoții și cu Condrățchii polcovnicul craiului lesăscu.

Zac. 17. Sfatul alege den loc cîta osebire este între omū și omū. Intîiū Ștefan-vodă au poftit pre Condrățchii să priimască această cinste de cătră dînșii, cum i-ar părea cu

ce tocmală si cu ce socoteală și cu ce rindū s-ari cădea să margă cu toții asupra acelui nepriietin, să fie toate pre sfatul lui și pre socoteala, ca uūui vestitū slujitoriū și știutoriū obiciaiul și hirei acelui feliū de oaste a cazacilor. Au mulțemit Condrațchii de acéia cinste, carele îl tîmpină'de la Ștefan-vodă și întii aceste cuvente au dzis cătră Ștefan-vodă și cătră Petchi Iștioan: Eu, carile scriu acéstea, m-am prilejitū la acestū tălmă-citū și la alte, mai pre urmă.

Zac. 18. „împărații între împărați, craii între crai, domnii între domni, boierii între boieri, slugile între slugi au ose-bire unii decît alții cu scaune mai sus și slugile între sine unii decît alții cu cinstea să osebăscū. Graiul, stăpînul mieu, cu scaunul său, macara că ieste mai sus decît luminatul cneadzul de Ardealū, iară dumnealui Petchii Iștioan este la mai mare cinste la stăpînul său. Eu la stăpînul mieu sîntū mai de gios; dumisale să va cădea să ia cîrma asupra dumisale si noi, după porunca dumisale, omū face."

Zac. 19. Acéstea dacă am spus cătră Ștefan-vodă și cătră Petchii Iștioan, au răspunsă Petchii Iștioan, cum, macara că 'este la stăpînul său serdar, va și poștește să hie toate pre sfatul lui Gondrațchii, ca unuia' carele amu atîtea războaie au avut cu cazacii și știe rîndul și hirea lor. Dacă au înțelesū răspunsul (cum ar hi știut că nu or face ei așa amîndoi, cum va sfătui el), au dzis: „De vreme ce mă aleg măriile-sale să să facă pre sfatul și pre socoteala mea, pof-tescū dară pre dumnealor să înțeleagă hirea aceștii feliū de oști, cum ieste și ce sîntū cazacii și în ce loc sîntū, unde sîntū acmu".

Zac. 20. „Oastea căzăcească dacă apucă să să îngroape,

să arunce șanțuri pregiur sine, nu la ce loc, supt cetate ca aceasta, ce hie la ce pîrîu, nedobîndită este. Acmu vedem că încă șanțuri n-au, nici bine cred de numele nostru, că sintū și lésî aice. Până mîine, de or și oblici, tot nu or crede. Gap cine le ieste, este și tînar și nebun. Trebuiește, de voim să ne mîntuim într-un ceas de acestū neprietin, pre lîngă voia lui Dumnedzău, însă să facem așea:

Zac. 21. Oastea den loc de aicea, cît va trece pîrîul, îndată să să tocmască stoluri, să-și ție cineși, bulucul, rîndul, care după care va merge și-și va ține locul. Noi, lésîi, om ține fruntea, după noi oștile mării-sale cneadzului de Ardeal, după oștile ungurești, măriia-sa Ștefan-vodă cu oastea sa, că hie cîndū capetele și mai pre urmă să hie să cade. Ieste, cum înțăleg, de aicea o dumbravă de ține cîțva. Deci, până om trece dumbrava, va merge încet oastea, iară cum om trece și or ieși la vedere oștile, nemică neoprindu-se, să porceadă rîndū după rîndū în treapădul calului cel mare. Că să hie grije de vreo oaste în cîmpū, să ne stea înainte, acéia grije nu ieste. Ce, cum ne vor vedea, de altă nu s-or apuca, ce îndată de șanțuri să facă. Să facem dară cu toții năvală, până n-au șanțuri și la grabă așea de sirgū, nici sinéțele nu să slobod toate. Iară cetatea că ce va da cu pu-sei ori cu sacalușe, acelea puțină pagubă fac în oaste, ales care mișcă și la un loc nu stă. Nu toate cîte să slobod glonțurile nemerescū, mai largū ieste pe de laturi decît omul. La noi este o poveste, că cine pierde de glontū de tun, tot era de fulger să moară. Mică țintă este omul cu sabie zmultă și mai lesne strelețului a nemeri o vrabie, decît pe un om călare cu arme. Graba pierde, adevărat, de multe ori, iară de multe ori izbîndéște. Aicea anume graba trebuiește, cu dînsa să ne mîntuim de acestū fél de neprii-

etin, că într-altă chip, de nu om nevoi să-i spargernă pînă nu să întăresc cu șanțuri, nice noi, cîți sintem, nice de ar veni singur craiul, stăpînul meu și înăria-sa cneadzul de Ardeal, nemică nu le vom face. La ce zăbavă va veni apoi lucrul, să să socotească și noi aicea fără cară, fără hrană, țărîi aceștia va aduce zăbava noastră cu acestă neprietin mare scădere."

Zac. 22. Acestea sfătuia Condrățchii, care toate priimind și Ștefan-vodă și Petchii Istiuan, s-au slobodzit sfatul și a dooa dzi dez-de-noapte, cum au trecut Sirétiul în vad oastea, au purces deodată, pe cum să alesesă la sfatul de cu sară. Iară numai deodată s-au ținut ungurii de acéia socoteală, până au trecut dumbrava. Iară cît au trecut dumbrava, lésii îndată au purces în bici spre cetate pre la luc-șeni, iară ungurii, cît au ieșit din dumbravă la vedere și au zărit hărății! cazacilor tîmpinat cu fruntea lésilor, că avea Timus cu sine și 200 de tătari, în loc au stătut Petchii Iștuan și Ștefan-vodă. Lésii cum s-au tîmpinat cu tătari și cu cazacii călări, îndată i-au împins și au statut în tocmală pre culme asupra taberii Căzăcești, așteptînd pre oastea ungurească și pre Ștefan-vodă cu oastea de țară, totdeauna trimițînd rînd după rînd, să vie mai curund, ce n-avea cui dzice. Au așteptat Condrățchii de doai ceasuri aproape, să vie ungurii, ce, dacă au vădzut că nu folosește, au suduit în gura mare pe Petchii Iștuan serd-ariul lui Racoții și pre Ștefan-vodă și au dzis să dzică trîmbița de război. Să rupsesse den catane, den oastea lui Petchii Iștuan, vro 200 de catane, foarte de treabă oameni și den moldoveni pre acéia samă și au purces asupra caza-cilor, drept supt cetate.

Zac. 23. Cazacii, cum au simțit de lési că sînt, cum au

început a săpa șanțuri împregiurul taberii sale. Unii să apăra de lési, alții săpa barbatéște, de arunca pământu pre căruțe și într-o mica de ceas au rădicat șanțu, deodată mic, cât era amu piedică cailor.

Zac. 24. Léșii cu năvala dentîi au mărșu până în tabără, ce daca au vădzut că nu vin celelalte oști, s-au dat înapoi cu steagurile, pe după casele Tătărășilor și după besérecă de acoloa și în niște pomeți ce era si au stătut pân îndesară. Și de acoloa apoi s-au mutat în prejma cetății despre Ipotéști aproape de cetate, numai preste un dîmbu, cât covîr-șiia glonțurile den cetate. Au venit îndesară și Petchi Iştuan cu oștile sale și au descălecat pre dîmbu despre lucșéni, iară Ștefan-vodă au venit și au descălecat aproape de lési. Și aceste toate nu-ți scriu, lăudîndu vreo parte, ce tocma cum au fostu, nu să fac laudă oștii leșăști, am prea mulți de țară martori.

Zac. 25. Preste noapte au făcut cazacii șanțuri și ș-au întărit tabăra, cât nu era a gîndi să-i mai dobîndească. Și așea s-au plinit toate cuvintele a lui Condrățchii grăite mainte. Nice mai năvălea nime la tabăra lor, ce îmbla numai cu harțuri și din tătari și den slugile lui Timus ieșiia denafară. Iară tătarii au stătut până a triia dzi și fiindu preste hirea lor a hi închiși, s-au cerșut mîrzacul carele era cu dînșii, să fie cu voia lui Timus, să-i sloboadze, până nu-și pierdu caii. Ce trăgîndu-să mîrzacul să margă, Timus den mîniie dobitocească i-au tăiatu capul mîrzacului. Iară tătarii totuși într-acéia noapte au plecat den tabără și au luat dentîi în sus pe la Cernăuți, apoi pre la Hotin spre Movileu. Acolo, la ținutul Hotinului, le-au ieșit pîrcălabul de Hotin, Jora, să le ție calea cu o samă de oameni. Ce, s-au supus tătarii într-o vale și s-au întorsu asupra

pîrcălabului cu toții și îndată au plecat fuga pîrcălabul cu oamenii săi. Și la goană, că i-au gonit tătarîi cîțva loc, au perit cîțva de ai noștri la acél războiaș, fără ispravă. S-au pomenit la sosirea lui Timus la Suceavă, cum au sosit el singur și au mărșu la Dragomirna mănăstirea. Iară alte cete pre la toate mănăstirile au purces în j acu. Ce Timus au apucatū cu o dzi înainte, de au întratū în tabără, iară celelalte cete de sirgu le-au plătit Dumnedzău plata pentru jacul caselor sale, că au mărșu oastea lui Ștefan-vodă de le-au ieșit înainte, de le-au ținut calea și s-au topit cîteva cete cu totul.

Zac. 26. Ștefan-vodă, după ce s-au aședzat ostile împregiurul cetății și taberii Căzăcești, au pus pușcile cîte avea și bătea în tabăra căzăcească, cu puțină stricăciune cazacilor, că-și făcuse ei găuri în pămîntū. Apoi, pentru spaima și cetății, au mutat pușcile în tîrg și den tîrgū au bătutū și alătura cu cetatea și în tabără. Ieșiaa dentiū cazacii și călări cu harțuri, însă puține dzile. Și după obiceiul său, au dat într-o dzi năvală la pusei în tîrg și venise aproape de pusei, cît una ce era mai aproape amu o apucase. Ce, și atuncea îndereptîndu-i lésii, s-au întorsū cazacii în tabăra lor și de atuncea numai ce ținea șanțurile sale și fura hrană de cai și apă despre apa Sucevei den vale, până au mutat Con-drațchii și dentr-acolea 4 steaguri de lési și i-au închis și dentr-acolea cu acéia straje. Și apoi au mutat și ungurii o samă de oameni și așea au rămas cazacii închiși și strînși de toate părțile.

Zac. 27. Cîndū să lucra acéstea la Suceavă, craiul lișăscū Cazimir cu 40.000 de oameni coborîia asupra cazacilor, de care coborîtul craiului știindū Ștefan-vodă, au trimis la craiul, cerîndū agiutoriū den oastea sa, să-i poată sparge

pre cazaci de supt cetate și tot într-acéia dată și la Racotii cneadzul Ardealului. De la amîndoi fără zăbavă au venit agiutoriu, ca pre craiul leșăscu, timpinîndu soliia la Halici pre Nistru, îndată au pornit pre Dinofu polcovnicul cu 600 de némți, cu 4 pusei și o pivă. Iară de la Racotii, singur hatmanul lui, Chimini lanăș, au coborît ca vro 6.000 de oameni. Iară întii de la craiul leșăscu sosindă némții, s-au pus în deal, dreptă asupra cetății, peste drumul carele vine den tîrgu pre supt cetate. Și au tocmît pușcile și pioa dreptă deasupra taberii și-i bătea foarte tare, cît și pen găuri îi nemeriia pușcile și pioa. Și acéle pusei apoi curundă au scurtatū dzilele și a lui Timus, cu dreptă giudețul a lui Dumnedzău, pentru prada care făcuse beséricilor.

Zac. 28. După acéia Chimini lanăș, dacă au sosit cu oastea cneadzului de Ardeal, au trecut spre locul unde stătusă și Petchii Iştuan, aşedzîndu și toată tabăra ungurească încă mai aproape de şanţurile Căzăceşti.

Zac. 29. Cazacii amu fiindă la mare strînsoare de hrană, închişi den toate părţile, amu pieile de pre cai morţi lua și le herbea, și opincile, rădăcini mîncă, obosiţi de străji totdeauna și străbătuţi de pusei. Timus perit de glonţu de tun, cum dormiia supt cortul său, macara că era în pămîntū întins, l-au nemerit în picior glonţul, după care lovitură până a triia dzi au stătut mortū. Rădicase pre unul anume Theodorovici hatman, după moartea lui Timus, ce n-avea nici o putere amu cazacii, numai ce era de perire spăimîntaţi. Și într-o noapte, făcîridu-să spaimă în tabără a lor, au dat toţi ca oile de la şanţuri la podul cetății și acoloa împingîndu cei de pre urmă pre cei dinainte, au cădzut de pre pod în şanţu, fărămîndu-se, alţii pe-ntunérec

sărindū de bunăvoie în șanțū, și au perit mulți den cazaci într-acea noapte den spaima acéia. Și să să hie știuții de cei denafară spaima ce să făcuse la cazaci, luată era tabăra atuncea.

Zac. 30. Făcusă o năvală némții craiului leșască asupra șanțului căzăcescū cu trei dzile mainte de ce să rănise Timus. Pre amiadzădzi era, cîndū Di-nov polcovnicul de némți, socotindū fără grije pe cazaci, au dat știre și la lési și la unguri, la vremea ce vor audzi doba lui, să dea de toate părțile năvală, făcîndū el cu oamenii săi năvala la șanțuri. Si așa au fostū, că au mărsū némții și cu năvala dentiū lusa de la cazaci o bucată bună de șanțū. Ce, ne-sărindū ungurii și ai noștri de pe alte locuri, să facă cazacilor spaimă, s-au pornit toată căzăcimea cu singur Timus la locul unde cuprinsésă némții și nu din sinéte, ce apucîndū drugi, hloabe, sinéte de a țiiș, au împinsū pre némți de la șanțuri și sărindū după dînșii asupra unii rîpi, cum să suie drumul de la tîrgu pe supt cetate, au perit némți la acéia rîpă cîțva, cît dzăcea tecsitate trupurile de némți dentr-a-céa năvală la rîpă.

Zac. 31. Graiul leșescū sosise la Cameniță, împrotiva căruia si Hmil hatmanul, adunat cu hanul, purcesesă. Inșă neștiindū încă de sosirea craiului la Cameniță, au pohtitū Hmil pre hanul să aleagă o samă de oaste tătărăscă, să răpadză cu Vasilie-vodă, să-i scoată pre doamna lui și averea și pre fecioru-său den chisoare. Au dat hanul pre sama lui Șirim-bei pre Vasilie-vodă și I-au pornit pre Ia Soroca.

Zac. 32. Ce, într-aceleași dzile, amu neputîndū a mai trăi cazacii de supt cetate, flămîndziți și străbătuți, au legat tocmală cu Ștefan-vodă și Chimini lanăș (că Condratchii purcesesă bolnav la Cameniță, den care boală i s-au prilejit

și moartea) ș-au dat cetatea cazacii pre sama lui Ștefan-vodă, cu doamna și cu toată averea a lui Vasilie-vodă. Și ei, pre cîți rămăsese, au purces cu tabăra puțină. Cineși cum-părasă cai de la unguri, de la ai noștri și de la lési, de supt cetate dendată s-au tras pen tîrgu, apoi pe Suceavă în gios, spre Șiret, cu oameni de zălog de la Ștefan-vodă, să margă cu pace. Și așea s-au firșit războiul cazacilor de supt cetatea Sucevei.

22. Capulă ală doodzécilè

Încep. 1. În mică cumpănă stau lucrurile oame-nești și răssipele a mare case și domnii și bine au dzis un dascăl că lucrurile războaielor în clipala ochiului stau. Amu era Vasilie-vodă sosît cu ordele tătărăști la Prut, la Ștefănești, cîndu l-au tumpi-nat vestea, cum amu cetatea au cădzut pre sama lui Ștefan-vodă și cum au perit și Timus și caza-cii, cîți au rămas, puțini și în giumătate morți și liămne-siți și oblicise și Șirăm-bei, ce era cu Vasilie-vodă. Au stătut o dzi pre sfat, ce ari face cu un lucru ca acesta, știindă că acolo supt Suceavă era oști cîteva și ungurești și leșești. Au ales cu sfatul mîrzacilor o samă de tătari, să lovască de-a diréptul la Roman, iară altă drîmbă să lovască direptu supt cetate, că îmbla Vasilie-vodă cu lacrimi, cădzîndu la picioarele lui Șirăm-bei și cu multe daruri. Ce, cîndu sta lucrul gata și sfatul, numai să purceagă în ceambururi tătarii, sosescă de la hanul olocari la Șirăm-bei, oriunde I-ari agiunge, într-acéia loc să lase toate, macara că ar hi și asupra vreunii trébi si îndată să purceagă îndărăptu, dîndu-i știre că iată a treia dzi are război cu craiul leșescă.

Zac. 2. Dacă au înțales Șirăm-bei porunca hanului de

întorsă și cum era de aproape hanul de craiul leșăscu, au lăsat treaba lui Vasilie-vodă și s-au întorsă într-acéiaș dată cu oștile spre hanul. Iară Ștefan-vodă, luîndu pre doamna lui Vasilie-vodă cu toată averea și cu ficiorul lui Vasilie-vodă, Ște-făniță-vodă, au purces de la Suceavă spre Roman și cu al doilea conac au stătut în Roman, în mare grije de tătari, de carii amu Știia den străjile sale că au agiunsă Șirăm-bei cu Vasilie-vodă la Prut. Iară luîndu veste de întorsul oardelor tătărăști, singur s-au aședzat la Roman, în episcopie, iară doamna lui Vasilie-vodă și cu feciorul lui o au trimis la un sat al său cu pază, anume la Buciulêști pre Bistrițe. Ghimini lanăș den conacul dentii de la Suceavă pe Muldova, de la Răciulêni, au ales 800 de catane și Ștefan-vodă 300 de moldoveni și au trimis craiului leșescă într-agiutoriū la Cameniță. Și după ce au pornit acéști agiutoriū Chimini lanăș cu Ștefan-vodă, în loc de mulțămită craiului pentru agiutoriul lui, carele îl trimisese și el asupra cazacilor, iară cu celelalte oști Chimini lanăș au trecut în țara sa, la Ardeal, cu izbîndă la stăpînu-său, la Racoții. Iară Ștefan-vodă s-au aședzat, precum s-au pomenit, la Roman.

Zac. 3. Aicea pre scurtu ni să cade a pomeni de Condrățchii leahul, polcovnicul craiului leșăscu, carele s-au pomenit că au fostu venit într-agiutoriū lui Ștefan-vodă asupra lui Timus, că, macara c-au fostu om strein, cade-să să nu să tacă hărniciia lui și hirea deplin ce avea. Omū ales la lucrurile războaielor, că cine să va îndemna la bunătăți, de nu să vor lăuda oameni harnici în lume, den carii unul era ales acest omū? Tăcut, îți părea că nu Știia nemică, iară unde trebuia să sfătuiască, izvor și toate cu mare inemă și pre cale; treaz, neînspăimat la războaie,, cap oștenilor de-

plin, singur, unde tre-buiia, în frunte, cu deplină tocmală învățătoriū. De multe ori, cu 1.000 de oameni, care avea supt mîna lui, pre trei mii de tătari au bătut și pre cazaci cu miile, oriundeși să tîmpina, îi înfrîngea.

Zac. 4. Nu s-au pomenit de semnele ceriului, carile s-au prilejit mainte de acéstea toate răutăți și Crăiei Leșești și țării noastre și stîngerea casei aceștii domnii a lui Vasilie-vodă, la rîndul său. Că era să să pomenească la domnia lui Vasilie-vodă, pentru cometa, adecă steaoa cu coadă, care s-au prilejit cu cîțva ani mainte de aceasta așea de grea premeneală aceștii domniei și întunecarea soarelui, în anul cela, în care an s-au rădicat Umil hatmanul cu cazacii asupra lésilor, foarte groadznică întunecare în postul mare, înaintea Paștilor, în anul 7156 <1648>, într-o vineri și tot într-acela an lăcuste neaudzite vacurilor, care toate semnele în loc bă-trîinii și astronomii în Țara Leșască a mare răutăți că sintū acestor țări meniia. Mă vei ierta, iubite cititoriule, căci nu Ț-am scris aceste semne la locul său. Crede neputinții oamenești, crede valurilor și cump-litelor vrémi, întreabă pe ce vrémi am scris și cît amu scris. Aș hi lipit aceste semne la rîndul său, ce arnu era trecut rîndul la izvodul cel curat si scriitori carii izvodescū, puțini să află, iară tipar nu-i. Deci aicea de aceste semne îți dau știre și ales povestea lăcustelor, care cu ochii cumă veniia am prăvit.

Zac. 5. Cu unu anū mainte de ce s-au rădicat Hmil hatmanul căzăcescū asupra lésilor, aproape de secere, eram pre atuncea la școală la Barū, în Podoliia, pre cale fiindū de la sat spre oraș. Numai ce vădzum despre amiadzădzi unu nuor, cum să rădică deoparte de ceriu un nour sau o negură. Ne-am gîndit că vine o furtună cu ploaie, deodată,

până ne-am timpinat cu nuorul cel de lăcuste, cum vine o oaste stol. în loc ni s-au luat soarele de desimea muștelor. Céle ce zbura mai sus, ca de trei sau patru sulite nu era mai sus, iară carile era mai gios, de un stat de om și mai gios zbura de la pământ. Urlet, întunecare, asupra omului sosind, să rădica oarece mai sus, iară multe zbura alătura cu omul, fără sială de sunet, de ceva. Să rădica în sus de la om o bucată mare de ceia poiadă și așa mergea pe deasupra pământului, ca de doi coți, până în trei sulite în sus, tot într-o desime și într-un chip. Un stol ținea un ceas bun și dacă trecea acéia stol, la un ceas și giumătate sosia altul și așa, stol după stol, cât ținea de la aprîndz, până îndesară. Unde cădea la mas, ca albinele de gros dzăcea; nice cădea stol preste stol, ce trecea stol de stol și nu să pornia, până nu să încăldzia bine soarele spre aprîndz și călătoria până îndesară și până la căderea de rnas. Cădea și la popasuri, însă unde mînea, rămînea pământul negru, împutit. Nice frundze, nice pai, ori de iarbă, ori de sămănătură, nu rămînea. Și să cunoaște și unde poposia, că era locul nu așa negru la popas, ca la masul aceii mîniei a lui Dumnedzau. Cîteva dzile au fost acéia urgie; den părțile de gios, în sus mergea. Și tot atuncea au fost și aicea în țară lăcuste și după acela an și la al doilea, însă mai puțin. Și apoi și în dzilile a lui Ștefan-vodă, au fost lăcuste, însă pre unele locuri și nu ca acéia desime ca în céia an, de care s-au scris. Iarna să găsiia în pământ îngropate pre multe locuri.

Zac. 6. Ne întoarcem acmu iară la povestea de unde am părăsit. Și fiind acéstea toate tot pe o vrîme cu lucruri streine, ales cu lucrurile Crăiei Leșești si împreunate, cum ai înțales la războaiele Sucevei, nu ni să cade să tre-

cem ce s-au lucrat între craiul leșăscu Cazimir și între hanul Crîmului și hatmanul căzăcescu Hmil, atingându-să toate aceste și de țară. Sta craiul leșesc cu oștile sale supt Cameniță și dacă i-au venit și de la unguri acel agiu-tor, de care s-au scris, luase sfat să porceadă de la Cameniță împotriva hanului și lui Hmil, undeși să va timpina, să le dea război. Ce, luîndu veste den limbi că au tras toate ordele hanului cătră sine, și pre Șirîm-bei, carele îl despărțise și-i trimisesă în Moldova, să nu flămîndzească undeva în gios oastea, au socotit să să lipască de Moldova, pentru hrana oștii, la Nistru, și acolo să aștepte pre tătari și pre cazaci. Și așa au făcut: s-au mutat de supt Cameniță și s-au pus tabăra la Zvancea. Și îndată au făcut pod mereu pre coșuri peste Nistru, preste carile îmbla oștenii leșăști, până preste Prut, la pîine, la finuri, strica și prisecile oamenilor. Și era la Hotin pîine în stoguri, cu mare bivșiu într-acela an. Iară mulți den lēși au plătit și cu capetele hrana acēia de oameni de țară, durîndu-i inema pentru munca sa.

Zac. 7. Hanul cu Hmil, dacă au vădzut că-i trag lēșii la loc tare, să le hie a da războiū numai den frunte, s-au siitū a merge asupra lēșilor, aducîndu-și aminte războiul de la Berestecica. Ce, Hmil s-au suit în sus și au stătut cu tabăra la Husiatin, iară hanul au cuprinsū cîmpii Cameniții den sus cu ordele sale. Însă n-avē cum să-i ilărnindzască pre lēși, că-i hrăniia Moldova. A merge iarăși asupra lor, la strîntoare, nu vrea, nice lēșii la largū de tot vrea să iasă. Ce iară hanul au trimis pre Sefer Cazi-aga, veziriul său și craiul pre canțeliarul său supt cetatea Cameniții și acolo s-au legat pace și s-au întorsū oștile, cineși la locurile sale. Și de atunciși Umil au început a strica legătura sa cu tătarii și să cerca la Moscū.

Zac. 8. Vasilie-vodă vădzindu-se în Țara Căzăcească cădzut den domnie, despărțit și de doamna sa și de cuconi și de avere (caută la ce aduce roata lumii mare case, că ce poate fi mai greu decît acéstea; dzicū ca nice moartea) și nici o nedejde nu i-au mai rămas în prietenșugul cazacilor, singur s-au tras cu hanul, la Crîm să margă. Și acoloa ședzîndū pre obrocul de la hanul în cetatea Ghiuzlăului, cîteva luni, apoi de acoloa l-au trimis hanul la Țarigrad, la împărăție, pre porunca împărătească.

Zac. 9. Iară Ștefan-vodă cu aședzată domnie la Roman, totū la Roman au ședzut, până i-au venit și steagul de domnie de la împărăție, cu care treabă trimisese boieri și pre Stamatie postelnicul, încă de la Suceavă. Au venit și unu agă mare cu caftan de domnie și cu steagul în Roman de la împărăție. (Caută aicea la ce voie au fostū domniile țării, până nu de multū și la ce sintū acmu.)

Zac. 10. La Roman petrecindū Ștefan-vodă, cerca în toate părțile și acmu unile, apoi altele de a lui Vasilie-vodă tupilate, ori odoară, ori bani. Den dzi în dzi să vădiia unile la un loc, altele la altū loc. S-au oblicit și la sluga lui credzută încă den boieria lui, anume Gătoaie, un surguci de a lui Vasilie-vodă tupilat la dînsul de cîțva preț, trimițîidu-l pe dînsul la toate ce să lua den casa lui Vasilie-vodă, pentru credința și pre sama lui era odoarăle, cîte să lua. Multū au stătut în gîndū Ștefan-vodă, cu ce gîndū l-au făcut acel furtușag acea slugă a lui. Nu știu ce i-au părut pre dînsul și den-tr-alte semne mai denainte și den fapta aceasta cu surguciul, i-au tăiat capul în Roman, dzicîndū că: „De ar hi oprit unu lucru ce i s-au cuvinit lui, 1-ași hi iertat eu. El au furat un lucru ce să cuvine unui domnū”.

Zac. 11. A prăvi era aievea și pedeapsa și stîngerea casei

lui Vasilie-vodă și cîndai osînda-i osîn-diia și pre oamenii de casa lui, ales nepoții lui Vasilie-vodă, pentru multe doară cît au făcut și ei în vrémile sale, sile și scîrnăvii. Și întii pre Ștefăniță paharnicul, feciorul lui Gheorghie hatmanul, încă la Suceavă i-au tăiat capul, apoi pre Alexandru paharnicul și pre Enachie comisul, feciorii lui Gavril hatmanul, nepoții lui Vasilie-vodă, cu mare munci i-au omorît în Buciulești.

Zac. 12. După ce au luat steag și caftan de domniie Ștefan-vodă în Roman și cu același agă, carele i-au adus steag, au pornit birul și pocloanele împărătești, au venit în Iași în scaun și s-au așezat cu întemeiată de atuncea domnie, fără grije, că împărăția era tînără, copil încă. Vezirii era bucuroși să hie lucruri cu pace den toate părțile. Ce domniia Ștefan-vodă fără grije, numai o samă de lăpușnéni, ales Hînceștii, nu era deodată aședzați și fugisă Mihalcea Hîncul la turci. Ce, agiungîndu Ștefan-vodă cu bani la pașea de Silistra, l-au prinsu pașea și l-au trimis în obédzi la Ștefan-vodă. Și l-au iertat și l-au pus armaș al doilea.

Zac. 13. Preste scurte vrémi după aședzarea domniei lui Ștefan-vodă ș-au firșit dzilele sale și Matei-vodă domnul muntenesc, omă fericit preste toate domniile aceii țări, nemîndru, blîndu, dreptu om de țară, harnic la războaie, așea neînfrîntu și nespăimat, cît poți să-l asameni cu mari oșteni a lumii.

Zac. 14. După moartea lui, au ales Țara Muntenească pre Costantin-vodă, feciorul lui Șărbănu-vodă. Și macara că era ficior de domn, știut și lui Matei-vodă și altor domni mai înainte, tot au fostu ferit, numai la nasu puțin lucru era însemnat, încă nu ieșise sufletul den Matei-vodă de-

plin, cîndu săiménii și dărăbanții, carii la acéia simeție să suise den izbînde cu Matei-vodă, cît nici domniia, nici pre boieri întru nemică nu băga în samă, precum s-au arătat apoi și aievea fapta lor, au rădicat pre Gonstantin-vodă domnū și au dat cu pușcile și cu sinétele de veselie. Și acéia domnie a lui Gonstantin-vodă au dat dzile Tomei vornicului și lui lordachie vistiernicului. Toma vornicul cădzuse pre mîna lui Ștefan-vodă de la cetatea Sucevei, iară lordachie visternicul au venit singur de bună-voie, ca un miel spre giunghiere, den Țara Căzăcească, că fusese cu Vasilie-vodă scăpat acolea. Era numai de perire amîndoi frații în Buciulești, închiși amîndoi și porunca mergea una după alta, să-i omoară. Iară cum au audzit Ștefan-vodă c-au stătut Costantin-vodă la domniia Țării Muntenesti, în loc au răpedzit, să nu-i omoară, că era fratele lor Costantin postelnic în Țara Muntenescă, cumnat cu Costantin-vodă. Și așea au hălăduit Toma vornicul și frate-său, lordachie visternicul, atuncea de primejdiia morții. Singur Dumnedzău, preste nedejdea omenească ferește pe cei direpți de primejdii, că ce oameni au fostū acești doi aicea în țara aceasta, ales lordachie visternicul, fără scrisoarea mea credzū că va trăi numele lor în véci într-această țară de pomenirea oamenilorū, den omū în omū.

Zac. 15. Constantin-vodă, domnul muntenescū, cu Ștefan-vodă, amu nu era în viața acéia, cum era cu Matei-vodă, însă era bucuroși amîndoi de aședzarea sa, ca niște domnii noaoă. Aicea în țară la noi s-au aședzat pace, numai îmbla pre la margine oști Căzăcești și tătărăști, dodeindu-se cu lésii, însă amu mai slabe războaie decît cele dentii. Și curundū după acéia, s-au lăsat cazacii de tătari și s-au legat cu împărăția Moscului. Și era la noi în

țară amu mai greu de dări, pentru mulțimea lefeciiilor ce ținea Ștefan-vodă pre pilda lui Matei-vodă, den carii nu fu mult și făcură zarvă aicea în Iași mare între sine slujitorii.

Zac. 16. Era săiméni de toți. cu cei den Țara Muntenească și cu cei de loc, de aicea, carii fusese în slujbă și la Vasilie-vodă, 1.000 și némți cu Lon-cețchii polcovnicul, 400 călăreți, léși 200 cu Voice-covțchii, căpitanul de lefecii, moldoveni cu léși amestecați cu Rușcit căpitanul 300, lefecii de țară cu Grumadzea căpitanul, 400. Atita samă de slujitori țiindū Ștefan-vodă, nici de la unii zarva nu s-au început, numai de la munteni săiméni și capetele lor și luase în voroava cu sine și pre săiménii cești de loc asupra nemților. Némții era pre giumătate aicea în Iași, iară 200 de némți cu polcovnicul lor îi ținea Ștefan-vodă la Suceavă, în postul mare era, cândū săiménii, den nebuniia căpitanilor săi și den semeția de care să împlusă încă den Țara Muntenească, ș-au datū cuvînt în de sine și au purces bulucuri pen tîrgū și pre cîți némți au aflat pre la ulițe i-au omorît. S-au făcut îndată o spaimă, o zarvă în tîrg. Némții, unii scăpați răniți la curte, căpitanul lor de-abii scăpat de la gazdă, cîți au putut a strînge de oamenii săi și cu acéia ce era la paza curții într-acéia dzi, au apucat cerdacul în curte, cél de piatră, și s-au orînduit de apărare acoloa. Au stătut în mare zarve și spaimă toată curtea și singurū Ștefan-vodă la mare spaimă, altor slujitori <au luat> caii a mai mulți pre la odăi. Un năroc au fostū că bulucbașii și căpitanul săiménilor celor muntenesti s-au înșelat și au venit la Ștefan-vodă, chemîndu-i cu blîndețe. Ce, cum au vinit înaintea lui Ștefan-vodă, și săiménii să buluciia atuncea toți la un loc în preajma curții, înloc au învățat de le-au tăiat capetele și căpitanului s-a trei buliucbași. Și acéia au

fostă potolitul aceii zarve a săiménilor, că cum au înțeles că le-au perit capetele, înloc au purces spre fugă. Acoperise iazul desimea și apoi au luat spre Socola. În șes la ceiriș, la pîrîul ce vine pe acolo, stătuse. Și ieșise și oastea asupra lor, toată curtea și slujitorii și némții, peste porunca lui Ștefan-vodă, amu cu steaguri, cu dobe, cît ce putea, venia să-i agiungă, să-și răscumpere den singele ce le făcuse săiménii lor. Ce au trimis poruncă tare Ștefan-vodă pre la căpitani, cine ari cutedza să facă vreun războiș, cu capul va plăti, numai să răspundze săiménilor celor muntenști, să-și margă la țara lor, iară cei de loc să rărnîie pre iertare de acéia faptă. Deci au purces muntenii spre codru, can cu fuga și cești de loc o samă, iar o samă ce au rămas, i-au iertat Ștefan-vodă.

Zac. 17. Nu era ca o nemică aceasta zarvă de aicea împotriva faptei care s-au făcut, curundă apoi după aceasta de aicea, în Țara Muntenească, săiménii cu dărăbanții, fapta care de-abia de sa va afla în vreo țară, ca acéia. S-au rădicat săiménii cu dărăbanții și toți, preste toată țara lor și au abătut la casele boierești cu arme fărămîndu-i înaintea ochilor giupînéselor lor și cuconilor, fă-cîndă rîs pre multe locuri de fămeile lor, jecuindă casele și averea. Și nu numai în București, ce și la țara, la multe case, perit-au mulți boieri și negu-țitori jecuiți de dînșii. Iară n-au răbdată Dumnedzău acéia faptă îndelungă, ce, la ce certare au sosită și ei, citi-vei la rîndul său.

Zac. 18. De simetșia acéia acelor slujitori și faptă așea Scîrnavă și de-abia audzită într-alte țări, supt mare grije și ca-ntr-o robiie fiindă Constantin-vodă la slujitorii săi, nu ce poruncia el, ce ce vrea ei să facă face, au agiunsă pre taină la Racotii craiul de Ardeal și aicea la Ștefan-vodă

domnul de Moldova, cerîndu agiutoriū la mare nevoia sa de slujitori. Racotii, om tînar, în bine și mare avuție, zbura cu gîndul în toate părțile a-și face ceva veste, bucuros acestui prilej, îndată s-au gătit cu oști în Țara Muntenească, dîndu știre și la Ștefan-vodă aicea, numai să purceadă, să să adune cu dînsul la apa Teleajinului. Numai ce i-au căutat și lui Ștefan-vodă a purcede de aicea cu oștile sale. Ș-au întrat Ștefan-vodă în Țara Muntenească pe den sus de Focșeani și Racotii s-au pogorît den țara lui pre apa Teleajinului.

Zac. 19. Dacă s-au oblicit aievè la curtea lui Constantin-vodă ca coboară și craiul și Ștefan-vodă cu oști, au strînsu căpeteniile slujitorilor și le-au dat știre de nepriietinsugul lui Racotii, cum vine asupra scaunului lui. „Ce să hiți gata și nespăimați, precum ați fostu la atîtea războaie, tot cu izbînde, ales aceia slujitori fiindu, cari vestite oști în lume, Căzăcești, au înfrîntu”. Acelea audzîndu, striga toți pîn într-unul: „La ei, la ei, numai să ni-i arăți”. Și așea gătînduse Constantin-vodă, au purces den București și de la al doilea conac au fugit de la dînșii spre Dîrstor spre pașea de Silistra, că să agiunsésă și cu pașea, dîndu-i știre de toate aceste.

Zac. 20. Vădzîndu-se săirnénii și dărăbanții înșelați de Costantin-vodă, nemică den nebuniia sa n-au scăzut, ce în loc au rădicat domnū pe Hrizica-vodă anume și i-au pus surguciū în capu. Îndată acel Hrizica-vodă au răpedzit cărți în toată Țara Muntenească, dîndu știre că den mila lui Dumnedzău au stătut domnū Țării Românești; de sîrg să să strîngă țara la dînsul, la Telejin. Un aprod de-a celui domnișor cu cărți cădzîndu și pre mîna lui Ștefan-vodă, că neștiîndu nemică de oști, mergea la slujitorii de giudețul

(cum dzic la dînșii) Buzeu-lui, să încalece cu toții, au dat în străjile noastre. Și dentr-acélea cărți și din rostul aprodelui au înțeles Ștefan-vodă toată povestea și de fuga lui Constantin-vodă și de rădicarea la domnie lui Hrizică-vodă.

Zac. 21. Ștefan-vodă cu oștile sale amu era la Sărata, iară Racoții den munți nu coborîse. Ce, nu era fără grije la noi, să nu vie acél domnișor întîi, să ne lovască pre noi, până a coborî Racoții cu oștile sale. Deci, neștiindū nemică de Racoții, în ce loc este, nu s-au suitū mai sus Ștefan-vodă, ce au stătut pre cîmpii Buzeului preste trei dzile și într-aceleași dzile s-au coborît oștile sale Racoții în șes pre Teleajin. Și nedescălecat bine încă cu toata tabăra, i-au dat știre străjile lui, cum sosescū săiménii la vad, pedestrima și pușcile. La mare turburare și spaimă cădzuse Racoții, așea degrabă oaste simața apropiată și cu Ștefan-vodă încă neîmpreunat, că acoloa era să să împreune oștile. Să nu fie fostū Gaudi căpitanul de némți a lui Racoții la cumpănă, era să hie făcut săiménii o pozna oștilor Ungurésti.

Zac. 22. Că cum au auclzit de la Gherghițe, unde rădicasă pre acel domnișor, capetele săiménilor si dărăbanților de Racoții, că ieste mai aproape cu oștile lui și cum cu moldovenii încă nu este împreunat, au sfătuit să margă, să lovască întîi pre Racoții. Cum le-au spus capetele sfatul, cum au început a striga toți în toate părțile: „Haida, haida, la ei, la ei”. Neășteptîndū nice porunca, nice vremea, nici tocmală, nici pre lîngă sine vreo tabără, cum să cade unii pedestrima să margă, ce, care cum putea mai înainte, cum ar hi la lucru gata, mîna bivolii carii trăgea pușcile, tot în biciū, nice la un loc încă strînsă oastea, ce care cum putea, buluc după buluc mai tare. Și cum au sosit la vadul

Teleajinului, cum au început a da cu sinétele și deodată sa stoliia, până ari agiunge și celelalte bulucuri. Iară ce tocmală să hie la o oaste care era ca un roi fără matcă. Pușcile cum au sosit la apă, bivolii pre hirea sa, nădușiți și de căldură, că era vara și de osteneala călii pripiți, cum au vădzut apa, cum au năvăliții într-apă preste oameni și au băgat pușcile într-apă după sine.

Zac. 23. Toate acéstea socotindū neamțul Gavdi, căpitanul lui Racoții, au îmbărbătat pre Racoții să-și tocmască oastea, iară el singur, cu pedestrimea toată némțască si cu pușcile, au purces și au stătit împotriva lor la vad și au tocmit pușcile spre săiméni și au început a da den tunuri în săimeni. Da și săiménii din sinéte și din pu-sei, cîte mai rămăsese nentrate într-apă. Iară nu fu zăbavă, ce, cît s-au apropiat oastea lui Racoții și Gavdi le-au datū foc, odată, cum dau némții, au și început a să mesteca săiménii și dărăbanții cu domnișorul lor. Și vădzindū Racoții turburarea lor și lucruri fără temei, au și început și pe den sus și pe din gios a trece oastea pen vaduri. Și îndată au purces toată pedestrimea muntenească și domnișorul lor cu călărimea, de cîtă avea cu sine, în răssipă. La fugă, ce sporiū să hie pedestrașului înaintea călărețului? îndată i-au agiunsū ungurii, călărimea. Nu era altă, fără direaptă osîndă pentru faptele lor și nu războia sau vreo apărare, ce direaptă mesér-niță. Trupurile dzăcea polog pre șleah și spinii de la laturi plini de trupuri omenéști. Și multe bulucuri încă nesosite, pre carii, cum și undeși i-au tîmpinat, așea dzăcea, până în Ploești. Avut-au în ceasta zarvă Racoții oaste cu sine ca 12.000 de oameni.

Zac. 24. Lui Ștefan-vodă Racoții, îndată cît au sosit la Telejin, didésă-i știre să vie cum mai de sîrg. Și au mărșū

într-acéia noapte cu oastea cîteva ceasuri, iară tot războiul nu l-au apucat, ce dizdimi-neată ne-au tîmpinat vestea de spartul săiménilor. Ce tot au mai mărșu în urma lui Racoții, carele cu toată tabăra purcesése îndată după munteni. Aproape de Ploești au stătut Racoții cu oastea tocmită în două părți și Ștefan-vodă cu oastea sa pre mijloc trecîndu, au mărșu de s-au adunat cu Racoții. La adunarea lor au slobodzit toată pedestrimea lui focul și tunurile și apoi au purces oștile pre otace. Ștefan-vodă au avut cu sine până la 5.000 de oameni și foarte într-alesu oaste.

Zac. 25. Tot într-acéiași dzi, după descălecatul lui Racoții, au poftit Racoții îndată pre Ștefan-vodă la masă, vesel și voios de izbîndă ce au făcut. Cium-poiășul cu cimpoi de urșinic la dvorbă cu dzicături. Și apoi, dacă s-au mai veselit, au poftit pre Ștefan-vodă pentru surlari să dzică și au dzis și surlarii. Era lîngă Ștefan-vodă un mîrzac, anume Rusten-mîrza, pre acéia au poftit Racoții să-l vadză și dacă l-au vădzut om sprinten, cu dzea îmbrăcat și cu cojoc îmbrăcat cu soboli peste dzea, că-i purta Ștefan-vodă bine, cum și pre alți slujitori — de-abia de au avut la vreo domnie în țară milă, cum au avut la acéia domnă — l-au pus pre mîrzacul Racoții la masă. Și au petrecut acéia dzi cu masa, până aproape de sară. A doa dzi au purces oștile pre Praova în gios. Și aproape de Gherghiță, a triia dzi, luîndu veste Constantin-vodă de răssipă săiménilor, au ieșit înaintea lui Racoții cu 300 de oameni. Și după adunarea și cu Constantin-vodă, Racoții au trecut Praova pre pod și s-au aședzat cu tabăra și a sa și cu amîndoi domnii la Gherghiță.

Zac. 26. A doa dzi după descălecatul oștilor, au făcut Racoții masă mare și au cinstit pre amîndoi domnii. El sin-

gur în capul mėsăi, den-a-direapta Ștefan-vodă, den-a-stînga Constantin-vodă. Boierii lui cu boierii amînduror țărîlor vîrstați; în fruntea tuturor Chimini lanăș hatmanul lui. Vrei vedea cum înghite Racoții, mari și înalte gînduri, cum s-ari vedea crai preste crai și domnă preste domni. Orbă nărocul la suiș și lunecos a stare la un loc, grabnică și de sîrg pornitoriă la coborîș. Toate acēstea turcii prăvia cu coada ochiului, aceste tovărășii țărîlor acestora.

Zac. 27. După aceasta petrecanie, Racoții orîn-duindă pre Borăș lanăș cu 2.000 de oameni și Ștefan-vodă lefecii săi și lēși și muldovenii, să margă în urmă, unde ari înțelege vreo strînsoare de săimēni ori de dărăbanți, să-i cerce. Iară Racoții s-au în-torsă la Ardeal și Ștefan-vodă în țară, iară Con-stantin-vodă la București. Și atuncea să vedzi de sîrg și plata săimēnilor s-a dărăbanților în toată Țara Muntenească de Constantin-vodă.

Zac. 28. Cîți săimēni au rămas de la războiul cu Racoții la Telejina și capetele lor n-au răbdat mulți în Țara Muntenească să rămîie, ce unii au trecut Dunărea, iară alții, cîți au rămas, n-au hălăduit de moarte, nice unul. Și nu până la o vrēme i-au cercat Gonstantin-vodă, ce vro doi ani. Undeși să oblicia săiman sau dărăbanț, îndată îl înțepa. Plin cîmpul și pre lîngă București și pe lîngă alte orașe de trupurile lor înțăpate. Și cum aducea cineva la divan ori fără divană si striga: „Doamne, ia, și iesta au fostă săiman!” în locă-1 înțepa și cine-1 aducea lua plașcă, cum dzic muntenii. Până într-atîta să suise certarea lor, cît den pizmă unul pre altul giura c-au fostă dărăbanț și înloc pieria. Să făcea unora și năpăști den pizmă, care den oameni nu lipsește în lume nici dănăoară. Ce giura pentru dînsul alți oameni și hălăduia sau de striga: „N-am fostă,

n-am fostu dărăbanțu", giura céia ce-i prindea, c-au fost și înloc îl înțepa.

Zac. 29. Făcut-au bogată dobîndă Țării Muntenești Borăș lanăș și ai noștri, până și la olatele céle turcești n-au hălăduit. Fost-au în ceambuluri și mîrzacul céia, de care s-au scris, Rusten-mîrza, ce, acolo au rămas în Țara Muntenească, aproape de Dunăre tîmpinîndu-se cu niște slujitori călări muntenești. Lovisă și pre unguri muntenii la sat la Călugăreni, pre sîngur Borăș lanăș, ce apoi pre urmă i-au purtat rău slujitorii lui Ștefan-vodă. Fost-au acéstea în anul 7163 <1655>.

Zac. 30. După acéstea toate ce s-au lucrat în Țara Muntenească, aicea domniia lui Ștefan-vodă au fostu în pace, de să poate dzice că are casa acé'a pace, lîngă cărei alta lipită de părete arde. Așea și țara noastră nu să poate dzice că au fostu cu pace temeinică, cîndu răutățile din Țara Leșască șt den cazaci nu ieșiia.

Zac. 31. Să rădicase pre acéle vrémi un tîlhariu anume Ditinca, carele a vederea, fără siială, îmbla în ținutul Hotinului și a Cernăuților și porunciia satelor. Ce, au trimis Ștefan-vodă pre Bucioc stolnicul cu o samă de slujitori și l-au spartu și toți oamenii lui i-au răsipit. Și tot într-acéiași anu au purces hatmanii leșești asupra cazacilor iarna și au poftit și de la Ștefan-vodă agiutoriū. Și le-au dat 700 de oameni într-ales slujitori cu Voicehovschii căpitanul. Ș-au mărșu leșii asupra lui Hmil hatmanul, carele pierdzîndu nedejde în tătari să-și scoate lucrurile la cap asupra leșilor, să lepădase de tătari și să legasă cu Moscul. Și au făcut leșii într-acea iarnă mare răutăți, împreunați cu tătarii și cu ai noștri în Țara Căzăcească și închisese pre Hmil hatmanul cu moscalii la un loc, foarte

fără veste și cu puțin lucru n-au luat toată tabăra moschicească și a cazacilor. Iară o samă de cară cu 24 tunuri au rupt. Ce, acéia gerî și viscol au lovit, cît multă oaste de îmbe părțile au perit de frig. Și să pomenește acéia război, de-i dzică Driji Pole, până astăzi.

Zac. 32. La anul după acéstea, împlut Racoții Gheorghii, cneadzul de Ardeal de duhuri spre mare lucruri, îndemnat și de șvedzi, carii rădicase și ei cu Carol Gustavū, craiul lor, asupra léșilor oaste, au început a să agiunge cu Hmil hatmanul căzăcescū, să hie în Țara Léșască crai Racoții. Și de atuncea îmbla solii și a lui Racoții la Hmil hatmanul și a lui Hmil la Racoții.

Zac. 33. S-au întunecat soarele într-acel anū, la luna lui iunie, cu mare groaze, cît perise soarele cu puțin nu toată lumina, tocma amiadzădzi și mulți oameni, neștiindū a să feri de o întunecare ca acéia și privindū la soare multū, au pierdut vederea în toată viața lor.

Zac. 34. La anul după aceasta, împreunat craiul șvedzăscū cu cneadzul de Prusi, domnul de Bran-deburgū, cuprinsésă toată Crăiia Leșască, scaunele amîndao, și Varșavul, și Cracăul, înfrîngîndū cu războiul de față pre craiul leșescū cu toată oastea lui. După care izbîndă Șvedul, cum s-au dzis, cuprinsésă mai toată Țara Leșască și i să închinase și hatmanii leșăști, neavîndū încătro lua, că din-tr-acolea Șvedul, dencoace Hmil hatmanul cu oștile Căzăcești și cu cîțva voievodzi moschicești, craiul leșăscū singur, Cazimir, ieșit den țara sa în Țara .Némțască. N-ari hi gîndit nimé să iasă Crăiia Leșască de supt cumpăna ca acéia! Iară aceste lucruri mai de-amănuntul să să cerce, cine va vrea, la hroni-grafii lor. Noi ne întoarcemū la ale noastre.

Zac. 35. Dacă au vădzut craiul șvedzăscă că el să stăpînească o crăiie preste mare, cum este Șve-dzască și alta dencoace de mare cum iese Crăiia Leșască, nu iese în putință, și neamurile osebite și din lége și din obiceiuri și hatmanii leșești încă îndată l-au părăsit și s-au dat spre nemți, au îndemnat pre Racoții, cneadzul Ardealului, numai să vie asupra Crăiei Leșăști și cu acéia soliiie au trimis și la Umil hatmanul Șvedul. Deci au stătur Racoții pre gătire cu oști, trimițîndu și la domni, în Țara Muntenească și aicea la noi. Deci Hmil hatmanul i-au por-nit 20.000 de cazaci cu Anton polcovnicul într-agiutoriū și Constantin-vodă, domnul munténescă pre Odivoianul căpitanul său, cu 2.000 de oameni, iară Ștefan-vodă, dom-nul nostru pre Grigorie Hăbășescul, sărdariul său și cu Frățița, căpitanul de Fălciu, iară 2.000 de oameni. Și s-au adunat toate aceste oști, și ale noastre și céle muntenești cu cazacii la Cernăuți, ș-au intrat în Țara Leșască pe la Sneatin.

Zac. 36. Racoții trăgîndu oastea preste munți, au coborît în Țara Leșască pe la un oraș anume Strîi si acoloa și céstelalte oști Căzăcești, muldove-nești, muntenești i-au ieșit înainte. Și au luat pre supt munți îndată la Cracau, la scaunul Crăiei Leșești, care oraș era amu cuprinsū de șvedzi. Și luîndu Cracăul orașul Racoții pre sama sa, au purces spre Varșeav și acoloa s-au împreunat cu craiul șvedzăscă. Spun de craiul șvedzăscu să hie dzis, după ce au vădzut oastea ungurească: „Nu vei stăpîni tu pre léși cu aceasta oaste!”

Zac. 37. împăratul nemțescă, vădzîndu nevoia lëshilor de șvedzi și craiul de Daniia așijdere temîndu-să de puterea șvedzilor, să nu crească până într-atîta, au stătur la un sfat

amîndoi, să nu lase Crăiia Leșască să cuprindză Șvedul. Și îndată, craiul de Daniia au intrat cu oștile sale în Țara Șvedului și împăratul nemțescău au dat craiului lesescău agiu-toriu. Deci, numai ce i-au căutat craiului șvedzăscău a lăsa pre Racoții și a merge <în> apărarea țării sale. Apoi și Racoții ce au pățit în Țara Leșască, că nu om lungi mai multă, numai scrie scriitorul lor anume Toppeltin. El dzice pre scurtău așa: „Ce au petrecut lésii de Racoții, să scrie lésii. Iară la ce au sosit Ardealul den ceste îmblete a lui, noi o mie de ani să plîngem cu lacrimi”.

Zac. 38. Lésii, cum au lipsit craiul șvedzăscău de lîngă Racoții, îndată s-au îmbărbătat și hatmanii lor și Cearnetchii-voievodul și încă puțină oaste avînd la un loc au lepădat carele și numai cu călărima, sprinteni s-au făcut a fugi de Racoții, până l-au tras cu oștile lui aproape de Litva. Deci au răsărit și i-au luat dosul și așa Racoții, Vădzîndu-să înșelat, au lăsat pre Gavdi căpitanul său cu o samă de pedestrime la un oraș anume Brisceia Litovsca, sîngur s-au întorsă înapoi cu lésii în spinare la toate conacele. Didése lésii știre și la hanul și amu purcesése și hanul cu oastea lui, cu toată, asupra lui Racoții. Au pierdut sărita Racoții curundă, însă nedejduia cazacilor, carii dacă l-au adus până la Meji Boje, la un tîrgău în Podoliia, au stricat toate podurile pre urma sa. Și de acolo au plecat fuga și ai noștri la Nistru și muntenii. Și așa au cădzut Racoții în mîna lésilor, cerîndu-și de la dînșii viață cu răscumpărare de doao milioane, să le dea lésilor bani, pentru care bani zălog luîndă lésii pre Apafi, fratele cneadzului de acmu Ardealului.

Zac. 39. Amu apropiindu-se cu oștile hanul, au făcut creștinește cu Racoții lésii, l-au luat și l-au slobodzită în

țara lui. Iară oastea lui cu Chimini lanăș lăsată, toată au mărsu în robii Crîmului. Spun de niște steaguri de catane, că cu năvală pen tătari ș-au făcut cale și au hălăduit. Iară mainte decît aceste tîmplări, némișii de Ardeal să rupsesse de la Racoții, fără voia lui, năzuindū la țara lor pe aicea, pen țară, pe la Cîmpul-Lungū. De carii dîndū știre Racoții la Ștefan-vodă, au trimis Ștefan-vodă la Cîmpul-Lungū, de le-au ținut calea. Mare osîndă pre oameni, cîți s-au topit atuncea unguri în țara la noi, în munți! Zălogul, care s-au pomenit mai sus dat lëshilor de la Racoții, au ședzut până au murit la Liov și banii n-au mai luat lëshii.

Zac. 40. Nu s-au pomenit de prada lëshilor în Țara Ungurească, cîndū Racoții îmbla pen Țara Leșască spre Litva, iară Liubomirschii cu 4.000 de oameni au intrat în țara lui Racoții și multe sate și tîrguri au arsu.

Zac. 41. într-acestū an ș-au sfîrșit și Hmil hatmanul căzăcescū dzilele sale, începătura și izvor a toate răutăți acestor părți de lume, a multe țări, cetăți, stingere și răzsipă. Purcesésă cu oastea sa îri tîmpinarea lui 'Racoți, înțelegîndū de Racoții la ce slăbiciune au sosit de lēși și de hanul cum au mărsu asupra lui. Ce, nu să știe cu ce gîndū mergea si el, că spun că scîrșca în dinți, amu în tabără bolnav si dzicea: „Ah! De mi 1-ar da Dumnedzău pre mîna mea pre acél dulău scurtul" Așea sintū cazacii la tovărășiie de nedejde! Ce, curundū într-acesteș dzile, au murit Hmil hatmanul în tabără, precum s-au pomenit.

Zac. 42. Preste voie era turcilor aceasta înălțare a lui Racoții, cît amu poftiia să iasă la Crăiia Leșască și împreunarea lui cu aceste două domnii, de Muldova și de Țara Muntenească. Și era la turci lucruri slabe, împăratul încă tînar. Au sfătuit capetele o samă și au alesū pre

Chiupruliul, omă cu hirea tare și vrăjmaș, ș-au grăitū împărătésăi, îmmei împăratului: „De nu s-a pune un om ca acesta ispravnic împărăției, Ardealul, Muldova și Țara Muntenească sintū ieșite den mîna împărăției". Deci cum au stătut Chiupruliul la vezirie, cum au luat asupra sa toate și întii au stătut după lucruri de casă a aședza, a lămuri léfele, cine cît ia fără ispravă de la împărăție, pre mulți omorîndū den capete. Apoi aședzîndū acéstea toate, au pus gîndū rău pre Racoții și pre aceste doao domnii.

Zac. 43, Ștefan-vodă vădzînd patimile și răzsipă lui Racoții și temîndu-să de hanul, că era în sus, au purces den Iași la Suceavă. Și de atuncea, den vréme în vréme aștepta și asupra sa primejdie. Și hanul, după ce au luat toată oastea lui Racoții în robie și toate capetele Ardealului și pre Chimini lanăș, hatmanul lui Racoții, între carii den boierii Ardealului au fostū rob și Apafi Mihai, carele ieste acmu cneadzū de Ardeal, trimisese hanul doi agi mari ai săi, unul la împărăție, să știe împărăția de izbîndă lui și altul la Ștefan-vodă, cu poruncă să iasă hanului la Țuțora înainte. Și au luat cu acéia spaimă de la Ștefan-vodă cîteva pungi și au trecută spre Crîmū pre la Orhei și pe la Lăpușna. Ștefan-vodă, după trecutul hanului, au venit în Iași.

Zac. 44. Toată povestea să Știia la împărăție de Ștefan-vodă și de Costantin-vodă, cum sintū la sfat cu Racoții una și cum i-au dat asupra léșilor oaste, iară și léșii cu laudă mare asupra țărîi, cazacii așijderea, pentru moartea lui Timus. Veziriul sîngur amu să gătiia asupra lui Racoții și la domnii amîndoi trimisese porunca pre un agă mare de la împărăție, anume Uzun Ali-bei (spun de aceștii turcū c-au fostū cap mare la turci și cu sfatul lui s-au ales la vezirie

Chiupruliul și apoi de Chiupruliul au perit), întrebându pre domni, apuca-se-vor ei să margă amîndoi asupra lui Racoții cu oști, să facă această slujbă împărăției, să să curățască și de faptele sale cu amestecăturile ce avuse cu Racoții? Și atuncea spun că pusese gîndu Chiupruliul să aducă pre Vasilie-vodă den Edi Cula, de undo era închis, să-l puie crai la Ardeal în locul lui Racoție, care lucru nu știu cum ar hi putut fi pentru lége, iară puterea ce nu lucrează?

Zac. 45. Care poruncă dacă au venit la Ștefan-vodă aicea și pre atuncea purcesese Ștefan-vodă la munte, să aleagă loc de mănăstire care să cheamă acmu Cașinul, de la Răcăciuni m-au trimis pre mine în Țara Muntenească, sfătuindu-se cu Constantin-vodă, ce răspunsu vor da, viindu-le ammdurora o poruncă și la un prepus fiindu amîndoi la împărăție și amîndooă domnii atocma într-un chip de primejdie aproape. Iară nestătătoare și lunecoase hirile omenești! La greu și la nevoie cineși de sine să stea și apoi și cela și celalaltu mai lesne pieru! Și nice era putere alta, siliia care de care să iasă inai bunu, cu primejdiia altuia la împărăție.

Zac. 46. Nu s-au apucat de acela sfat Constantin-vodă cu Ștefan-vodă, ce încă să temea să nu iasă ceva de la dînsul, să vădească la împărăție Ștefan-vodă, ce-au răspunsu: „Cum ari socoti dumnealui, fratele nostru, mai bine, așea să raspundze lui Uzun Ali-bei și să ne facă știre, pre acéia cale să răspundem și noi". Au priceput Ștefan-vodă îndată îndoită inema lui Constantin-vodă și meștersugul și au scris la Uzun Ali-bei, cum el este gata pre toată porunca împărătească, unde va hi voia măriei-sale veziriului, acolo va merge cu toată oastea sa. Însă nu era acestu răspunsu

den toată inemă.

Zac. 47. Constantin-vodă s-au apucat îndată de pungi, să-și tocmască domniia cu banii, că era avuția lui Matei-vodă neclătită încă, cu multe pricine la împărăție, dzicîndu că el n-au luat domniia cu sabiia sau cu nescai oști streine, ce l-au ales țara după moartea lui Matei-vodă și el, de mare sile a lui Racoție și a lui Ștefan-vodă, temîndu-se de dînșii, au dat puțină oaste, carii niciși era munteni, ce mărgineni de Muldova, cît să hălăduiască de la scîrbă lor. Și cu de acéstea siliia să-și tocmască domniia.

Zac, 48. Vizirul deac-au vădzut că nu să apucă ei să să sfădească cu Racoții și nu va face nemică cu aceasta, au stătut asupra domnilor, numai să vie să sărute poala împărăției de domnie și să-și margă iar la domnii. Atuncea s-au apucat Ștefan-vodă la Uzun Ali-bei deodată că va merge, pe de altă parte giuruia toată avuția sa, numai să-l ierte vezirul de venit la Țarigrad. Și acéia au mîncat capul apoi a lui Uzun Ali-bei, că domnilor așea au răspuns vezirul, că de ari împle unul cîte o casă de galbeni de aur, nu poate acestu lucru să nu vie aicea. „Și de vor veni, iară domni vor fi. Iară de nu va veni Ștefan-vodă, într-un ceas oi pune pre acesta", arătîndu pre Ghica vornicul carele era capichihaia lui Ștefan-vodă la Poartă. Spun de Ghica vornicul, cum au dzis acestu cuvîntu veziriul, el au și alergat de au sărutată poala veziriului.

Zac. 49. Iară cît putem a înțelege den mulți și den multe lucruri pre urmă, adevărat de ar hi mărșu Ștefan-vodă la Poartă, domnă ar hi ieșit iară, că era Ghiupruliului cu mai mare veste să aducă pre domni la poala împărăției, pre carii îi ține împărăția la prepus de hainie. Și spun de Vasilie-vodă că mare grije avea că va veni Ștefan-vodă la

Poartă și să hie dzis în taină: „Să nu-l aducă dracul aicea!”

Zac. 50. Iară cu anevoie este a merge de bunăvoie la grije și cumpăna vieții, știindu-se la atâtea meste-cături și avîndu acolea la Poartă atîte pîrîși greci, căroră să luase tot ce avea la începutul domniei lui și mulți au și perit, că au fost la începutul domniei aceștia mare jacuri a oameni streini, ales a greci, de oamenii lui.

Zac. 51. Începuse Ștefan-vodă și să lucra tare mănăstirea Gașinul, iară la anul după urdzitul ei, i-au venit maziliia, viîndu domn în scaunul țării Ghica-vodă, însă întîi lui Constantin-vodă, cu cîteva luni, cu Mihnea-vodă.

Zac. 52. Domniia lui Ștefan-vodă au fost cu mare bivșug țării la toți anii domniei sale, care s-au trăgănat tocmai 5 ani, în pîine, în vin, în stupi, mare roadă în toate. Om deplin, capu întregu, hire adîncă, cît poți dzice că născu și în Moldova oameni. La învățături solielor, cărților la răspunsuri, am audzit pre mulți mărturisîndu să hie fostu covîrșîndu pre Vasilie-vodă. Mesele și petrecaniile ceștii domnii de-abia la o vreo domnie să hie prilejit, nu fără mare desfrînațiune la lucruri peste măsura curviei. Slujitorii mila și cinstea care au avut la această domnie n-au avut nice la o domnie, de cîndu odoacă țara. Iară cum i-au plătit slujitorii lui la maziliie, citi-vei mai gios, la intratul Ghicăi-vodă în țară si la ieșitul lui den țară, în Țara Ungurească. Ieșirea lui Ștefan-vodă den țară au fostu în anul 7165 <1657>¹ tocma pre acéia vrême i-au venit maziliia, pe ce vrême au scos și elu pre Vasilie-vodă din scaun.

23. Capul doaodzecî si unul

Încep. 1. Iară domniia Ghicăi-vodă, cum s-au prilejit, s-au pomenit la domnii trecute, cum fiind capichehaia la Poartă, au ieșit la domnie. Era aicea în țară den dzilele altor domni, neguțitoriaa țiindă, până la domniia lui Vasilie-vodă. Fiindă de un neam cu dînsul, arbănaș, l-au trasu-1 Vasilie-vodă la curte și deodată la boierii mai mănunte, apoi la vornicia cea mare de Țara de Giosă au agiunsă. Și țiindu-i Vasilie-vodă de credință, l-au trimis la Poartă capichihăia, vădzîndu-l și om cuntenit la Ț toate și scumpă, cum să cade hie cîndă capichi-hăiei să hie. Și așea au stătut de tare cu Vasilie-vodă, cît, până în vremea ce s-au luat amu cetatea Sucevei cu doamna lui Vasilie-vodă, la toate răscoale, la pribegii, cîte să prilejise lui Vasilie-vodă, de au ieșit în doao rînduri den scaun și după sminteala sa și în Țara Muntenească cu cazacii, tot au ținut domniia lui Vasilie-vodă nestricată la împărăție, până ce au sosit Ștefan-vodă la Roman, după izbîndă de cetatea Sucevei. Atuncea trimițîndă Ștefan-vodă pre Stamatie postelnicul cu cîțva boieri de țară, să-i isprăvască steag de domnie și aicea pre fecioru-său, pre Gligorașco, care apoi a fostă domnă în Țara Muntenească, îl trimisese în Țara Ungurească, la închisoare. Deci n-au avut ce mai face și împotriva unii țari și audzîndă de fecior la închisoare, au stătut și el cu boierii lui Ștefan-vodă alătura pre trébile lui Ștefan-vodă și au venit și singur cu aga, carile au venit cu steagulă și cu alți boieri în țară.

Zac. 2. Ștefan-vodă socotîndă iară acéia care socotise și Vasilie-vodă în Ghica vornicul, că este om de capichihăie, neavîndă gîndă să poată să iasă unul ca dînsul la domnie, l-au făcut de casa sa, cu nepoată-sa, fata Sturdzii visternicului, după feciorul lui, Gligorașco postelnicul. Și după

ce l-au făcut cuscru de casa sa, pre feciorul său boierindu-l cu agia, pre Ghica bătrînul l-au trimis iară la capichihăie, la Poartă și au fostu pe trébile lui Ștefan-vodă, până ce i-au venit maziliia. Chemin-du-1 veziriul Chiupruliul la sărutarea poalei împărătești și necutedzîndu a merge Ștefan-vodă la Poartă, au datu Ghicăi vornicului domniia țării.

Zac. 3. Purces-au Ghica-vodă spre țară cu doi agi, den carii era unul musaip la împărăție și întîi pre Izmail-aga (carele apoi au cădzut agă spahiilor), Schimni-ceaus. Ștefan-vodă îmbla legănîn-du-să, încotro va lua, că era unii de-i sfătuia să margă la cazaci, ce era acéia sfat fără teméiū, cîndu vedea că de acolo Vasilie-vodă, cuscru fiindu lui Hmil, nu s-au putut pune în picioare, până au stătit cu gîndul numai să purceagă spre Racoții, de la care avea cărți cu giurămîntu, să nu se lase unul pe altul, până or avea o pîine, să o împarte.

Zac. 4. Aicea caută ce mulțemită au avut Ștefan-vodă de slujitorii săi cei miluiți: La Podul Leloaiie, cîndu era Ștefan-vodă, s-au rădicat slujitorii toți, să jecuiască carăle. Și să nu hie fostu Gligorașco-vodă, ficiorul Ghicăi-vodă, arătîndu-le mare certare, n-ar hi fostu fără acéia. Striga: „Lefe, lefe să ne dea!” Acéia mulțemită au făcut atuncea lui Ștefan-vodă slujitorii pentru mila, care n-au avut slujitorii nici la o domnie.

Zac. 5. De la Tîrgul Frumos Ștefan-vodă, dăruindū cu un surguciū pe Gligorașco-vodă, domnescū, l-au întorsū cu slujitorii la Iași, iară el, lovindū pre la Buciulești, la Cumănești, au intrat în munți în Țara Ungurească. Ghica-vodă peste puține dzile au intratū în Iași, tot într-acela anū 7165<1657> mainte de Paști cu o săptămîriă.

Zac. 6. Și într-acéiași an veziriul împărăției, Chiupruliul, purcegîndu asupra Ardealului, mersese poruncă și la hanul să încalece și amu era în Bugeag hanul. Și încă bine neaședzat Ghica-vodă, stîndu îndată după gătire la oaste, că-i venise și lui poruncă să încalece cu toată țara, veni veste cum Ștefan-vodă trece munții cu oaste în țară. Și viindă întinsă, au stătut cu tabăra dencoace de Roman, la Săboani, iar pre Tălmaci paharnicul îl trimisese cu străji spre Tîrgul Frumos. Cu puține dzile mainte de aceasta veste de Ștefan-vodă, au perit Grumadzea căpitanul de Ghica-vodă.

Zac. 7. Precum era Ghica-vodă plecat spre sînge, cu mare cuntenire 1-am cunoscut aicea, că era cîteva cărți a o samă de boieri prinse la mîna lui, cu care chema pre Ștefan-vodă să vie, că avîndu Ștefan-vodă mare prietinșug cu Săfer Cazi, veziriul hanului, carele îi scrie de multe ori: „Ce porți grije de mazilie? Au așea de neputérnici ții tu pre hanii de Crîm, că de ari vrea să ție un domnă de Muldova supt aripa sa, nu I-ari putea să-l ție și préste voia altora?” Și așea atunci pre Stamatie postelnicul au poruncit la Ștefan-vodă, cum va trece hanul spre Țara Muntenească, el să vie în scaun. Iară ce le ieste lor a batgiocuri pre creștini? Și așea viindă Ștefan-vodă în nedejdea lui Sefer Cazi-aga și Ra-coții vădzîndu asupra sa greul ce-i veniia, era bucuros să să tulbure țările aceste în vrun chip.

Zac. 8. Ghica-vodă îndată au răpedzit pre Stamatie postelnicul la hanul, macara că era cartea lui la Ștefan-vodă scrise, prinsă de Ghica-vodă, că venise de curundă Stamatie de la Crîm. I-au giurat că n-are nici un bănat, ce iară pre dînsul nedejdea lase, să tocmească acestă lucru. Au mărșu postelnicul Stamatie și au stătut la Sefer Cazi-

aga, veziriul hanului și au scos pre singur Șărîm-bei aicea împotriva lui Ștefan-vodă. Nu vrea Sefer Cazi-aga, ce i-au arătat Stamatie postelnicul mare stricăciune țărîi, de să va face într-altă chip. Ce și agiutoriul era foarte ciudat, că venise Șirîm-bei cu vro 300 de tătari și nici la puțin războiū ce au fostū la Strungă, n-au fostū, nice s-au apropiatū.

Zac. 9. Ghica-vodă după ce au răpedzit pre Stamatie postelnicul la hanul în Bugeag și vădzindū apropiiērea lui Ștefan-vodă, au purces spre Țuțora și la Țuțora prēste puține dzile s-au împreunat cu Șirām-bei, făgăduindū și hanului și lui, pentru osteneala lui, daruri. Au purces în frunte Șirām-bei și feciorul Ghicăi-vodă, Gligorașco-vodă. Și mār-gîndū toată noaptea acēia și pre amiadzādzi, a doa dzi au sosit spre Tîrgul Frumos. De la Podul Leloaiē strājile care trimisese înainte Gligorașco-vodă au dat de strajea lui Ștefan-vodă în Crivești, cu care era Tîlmaci paharnicul.

Zac. 10. Au simțit Tîlmaci oastea că vine, au silit să nu sa arate cu oastea sa, ce de după niște piscuri au purcesū spre Strungă. Mai sprinteni oameni numai ce au fostū, au venit la podețū pre drumul carele merge de la Tîrgul Frumos spre Roman și acoloa, până a sosi și ai noștri cu oastea, dentîiū voroava, apoi au început ai noștri și sfada. Iară dentr-acēia voroava dentîi sosise la urechile lui Șirām-bei că ieste hitlénșugū. Pentru acēia, nice s-au apropiat de oaste. Săjîngreçise amu șagă, cîndū au sosit steagurile oștii noastre și pre vo sută de tătari, că pre mai mulți nu-i lăsa Șirām-bei. Și la harțul acela de ai noștri au cădzut cu calul Gavriliță-aga pre atuncea de darabani și-i apucase harțul lui Ștefan-vodă. Ce au săritū niște tătari și de ai noștri o samă și l-au scos, iară rānit în cap foarte cu grea rană și la

o mîna cu scădere la dégite. De ai lor încă s-au rănit cîțva, den care rane au și răurit unit. Ce, dacă s-au apropiat steagurile den partea Ghicăi-vodă și cu tătarîi, n-au mai stătut nici harțul lor, nice Tălmaci paharnicul cu steagurile, ce au plecat fuga spre Șchei. Și acoloa, aproape de Șchéi, s-au întorsă o samă de oșteni a lui Ștefan-vodă și niște unguri ce fusese cu Tîlmaciū paharnicul și la cela întorsă a lor au perit vro 30 de oameni, ai noștri gonași, ce era mai în frunte și au apucat și vii i-au dus la Ștefan-vodă, unde era cu tabăra, la Săboani.

Zac. 11. Cum au oblicit Ștefan-vodă den limbi că este adevărat Șirarn-bei cu capul său, n-au stătut, ce niște nēmți ce avea, vro 80 pedestri, i-au trimis la vad la Șiret, să apere vadul, iară el singur cu oastea călare au plecat fuga. Și de atuncea n-au mai vădzut Muldova în toată viața sa Ștefan-vodă.

Zac. 12. A sosit la Sirétiū și Gligorașco-vodă cu toată oastea, ce n-avea cumă să treacă Sirétiul îndată, că era mare și să vedea în céia parte și pedestrimea, care dacă au audzit c-au fugit Ștefan-vodă, ei s-au apropiat de Siret și s-au închinat la Gligorașco-vodă, pre carii apoi Ghica-vodă bă-trînul pre toți i-au dat în robia tătarălor a lui Șirăm-bei, care faptă necreștinească nimé nu o laudă. Și mult au stătut fecioru-său, Gligorașco-vodă, să nu să facă un lucru ca acéla, niște oameni închinați fără război, creștini, ce n-au avut ce face. Și dacă au venit în Iași Ghica-vodă, au mai omorît pre niște vornicei a lui Ștefan-vodă, fără nice o vină, numai căci au fostă slugi.

Zac. 13. Și cu aceste fapte au ieșit Ghica-vodă vârsătoriū de sînge la vîrstă bătrînéțelor ce era. Și așea, mîntuit de Ștefan-vodă, au stătut după gătirea la oaste și de

împreunare cu hanul. Au purces cu oastea, ca cu 7.000 de oameni în Țara Muntenască și den Țara Muntenască, amu împreunat cu hanul și avea hanul 2.000 de cazaci cu Hanenco polcovnicul de Omani, au intrat în Țara Brașéului. Acolea, ieșind den Brașeu o straje, i-au lovit tătarii fără veste, cît până la Brașeu de-abia de au scăpat cineva dentr-acéia straje.

Zac. 14. Pre unde am intrat în Țara Ardealului, în mijlocul munților era o palanca de zid și tras zidiul den rîpă a unui munte, până în rîpă altui munte. Acolè să hie pus nescare pedestrime ungurii, fără vărsare de sînge n-ar fi fost intratul nostru. Ce, cîndu am sosit noi, am aflat palanca și locul acéia pustii de oameni. Au dzis Hanenco polcovnicul căzăcesc: „O! doamne, cum n-ai dat toate unor neamuri? La noi la cazaci, de ai hi dat aceste locuri, cine ari putea să între în țara noastră?”

Zac. 15. Dencolea, despre Timișvaru¹, amu în-trase Chiupruliul vezirul și dencoace hanul cu domnul nostru de Muldova și cu Mihnea-vodă, domnul muntenesc. Cine poate deplin să scrie prada, stricăciunea, robia Ardealului de pre acéle vremi și părților aproape de Ardeal? Oastea Ghicăi-vodă au luat atunceși în Țara Brașéului, care să chiamă cu altu nume Bîrsa, trei pălănci, den care pălănci bieții oameni închiși, toți în robie au mărșu tăta-rălor vécinică.

Zac. 16. într-una den céle pălănci, gîndind Ghica-vodă că va hi multă avuție în cetățuie, cînclu era arnu tecsita oastea, plină palanca de tătari, au intrat si el cu mare nevoița înlontru, unde nu era locul unui domn să între. Puțin au lipsit de nu s-au nădușit de desime acolea și cu puțin suflet de-abia au ieșit și lovit de un tătar în cap.

Nimé să nu bănuiască, căci să pomenescă acéstea, că létopiseşile nu sintă numai să le citească omul, să ştie ce au fostă în vrémi trecute, ce mai multă să hie de învăţătură, ce ieste bine şi ce ieste rău şi de ce-i să să ferească şi ce va urma hie cine: domnul den faptele domnilor, care cum au fostă si cu ce veste şi pomană, să ia urmă de viaţa, boierii urmîndă pre boierii cei cinsteşi şi înţălepti, slujitoriul a slujitoriū, că cineşi după breasla sa, cine urmadză pre cel cinsteş, cinstit, cine urmadză pre cel rău, rău ieste şi rău să va săvîrşi.

Zac. 17. Den Țara Bersii au purces oştile pe mijlocul Ardealului, spre scaunul acei țări, unde era de pază a curții crăiești, cum dzic ei, niște haiduci, deci şi curtea şi oraşul Belgradul într-o mică de ceas au stătut cenuşe. De acoloa s-au despărțit Șirîm-bei de la hanul, cu carele s-au poftit şi Gligo-rasco-vodă şi au agiunsă cu prada până în olatele de Ungurimea de Sus. Şi la Sibii, iară adunîndu-se oştile, au lovit pre la Oradia şi au trecut la Inău, care oraş veziriul amu luase. Şi vădzîndă că nici o oaste nu este nicăiuri, au lăsat pre paşea de Buda, Sinan-paşea, să tocmască cetatea şi să o aşedze cu oaste şi i-au orînduit şi pre domnul nostru, pre Ghica-vodă şi pre Mihnea-vodă depreună. Iară veziriul singur, Chiupruliul, înţălegînd şi de niște amestecături la împărăție, precum era tînar încă împăratul, s-au întorsă cu mare sîrguială la Țarigrad, iară noi cu acél pase am şedzut până la Simedriu, de am tocmit Inăul. Şi au mai luat paşea de Buda niște pălănci pe aproape şi cu Șirăm-bei despărțit Gligoraşco-vodă au luat o cetățuie anume Almaşul. Şi de la cel paşea au luat Borcea lanoş domniia de Ardeal.

Zac. 18. De la iulie, în care lună purcesesă Ghica-vodă, la

dechevrie, pre la svetii Nicolai, au sosit în Suceavă ș-au iernat într-acè iarnă Ghica-vodă în Suceavă, pentru mare omor ce era aicea în Iași. Hanul dentr-acea cale, dacă au sosit în Crîm, au omorît pre veziriul său, pre Seferi Gazi-aga, pre porunca Chiupruliului, că oblicise veziriul îmbletele lui într-aceste țări și dzicea el totdeauna hanului: „Nu te lăsa de toate să îmbli în voia turcilor. Nu de toate să-i ascuți, că ei, pre cît le vei îmbla în voie, pre atîta să suie în cap!"

Zac. 19. Borcea lanoș, unul den slugile lui Ra-coții, au luat domniia, cît să să potoale turcii. Și pentru să vadză turcii că este adevărat împotriva lui Racoții, cît au purces oștile, îndată s-au făcut a cere de la turci agiutorū și îndată au venit porunca și la Mihnea-vodă în Țara Muntenească și la Ghica-vodă aicea, să-i dea lui Borcea lanoș agiu-toriū. Deci, îndată i-au trimis și Ghica-vodă cu Nicolai Cîrnul agiutoriū ca 1.000 de oameni, ce n-au făcut zăbavă multă acolo.

Zac. 20. La anul 7166< 1658>, Racoții, ca acela ce să îneacă, de sabie goală să apucă, iară au coborît cu oști în Ardeal, încă fiindū cetățile Făgărașul, Oradiia, Sibiiul cu oamenii lui. Iară Borci lanoș cu turcii s-au închis în Gliujvarū spre partea turcească. Și avînd și Costantin-vodă prilej bun, ca 4.000 de oameni, lefecii și Ștefan-vodă amu mai slab ti cu 500 de oameni, au pus gîndul iară să facă amestecături în îmbe țările. Și așea au orînduit pre Constantin-vodă iară în Țara Muntenească și pre Ștefan-vodă aicea în țară. Și stîndū așea sfatul, trimisese Ștefan-vodă cu bani pre Tîlmaci paharnicul m părți Căzăcești, să facă oaste, pohtindū pre hatmanii leșăști să nu apere acestū lucru. Și amu strîngea oameni Tîlmaci în Mo-vileu, iară

acolea, la Racotii, s-au schimbat sfatul într-altu chip.

Zac. 21. Mihnea-vodă domnul muntenescă, om fără de nice o frică spre Dumnedzău, fără nice un teméiă, tiran dreptă fantastic, adecă buiguitoriă în gînduri, au pus gîndă să să hăinească pre turci. Și mirîndu-se, cum va face să n-aibă siială de boieri ce era capete Țării Muntenesti, cu mare și nespuse tiranie, 30 de boieri, tot fruntea aceii țări, au omorît ș-au pus pre voia sa boieri. Și după această faptă, au răpedzit la Racotii, dîndu-i știre că, ori la ce-i va scoate norocul și vremea, este tovarăș împotriva turcilor cu dînsul. Care lucru înțălegîndă Racotii, dentii n-au credzut pre Mihnea-vodă, apoi, dacă i-au trimis giurămînturi și au vădzut adevărată voia lui, că este împotriva turcilor, au schimbat sfatul și au lăsat Țara Muntenească să cîrmuiască Mihnea-vodă despre acéia aripă, fiindă pre loc cu domniia și cu prilej de oaste, iară pre Constantin-vodă l-au orînduit asupra Moldovei, avîndu iarăși și Constantin-vodă oaste mai gloată și prilej a ținere oaste. Pre Ștefan-vodă l-au oprit, făgăduindu-i că, de va da Dumnedzău lucrurile spre folosul lui, iarăși elă va hi la domnie și așea au rămas Ștefan-vodă înapoi. Nicolai Cîrnul încă vădzindă coborîrea lui Racotii și amestecate lucruri, au venit cu oastea ce să trimisese.

Zac. 22. Acéstea audzindă Ghica-vodă că să lucreadză la Ardeal, cum iară să găteadză amestecături asupra țării, au trimis la hatmanii leșăști pre Gligorie paharnicul, să nu priimască lucruri carile sintă împotriva împărăției, de face Ștefan-vodă lefecii în țara lor asupra țării. Ce hatmanii leșăști prea lesne s-au apărat, dzicînd că în partea cazacilor să fac acelea, nu la dînșii. Și era Ghica-vodă cu tabăra într-acea vară la Cîrniceni, ce dacă au vădzut de sfatul într-altă

chip schimbat la Racoții și au oblicit că și Mihnea-vodă adevărat împotriva împărăției hain și Constantin-vodă gata să vie asupra țării, dreptu peste munți să coboară, s-au mutat cu tabăra la Capul Stîncii, despre Țuțora, în preajma Bugeacului.

Zac. 23. împărăția înțelegîndu de aceste turburări la Ardeal, stîndu veziriul după paza mării despre oști cu galionuri Venetiei, trimițîndu la hanul, numai ori singur, ori pre un soltan cu oștile Crîmului să trimață în ceste țări împotriva Ardealului. Ce, încă nu sosise în Bugeag soltanul, cîndu dencoace Constantin-vodă au intrat cu oști în țară pre Oituz și în Țara Muntenească Mihnea-vodă au intrat în turci. Pre unii i-au omorît, pre alții mulți au și bote-dzat, cîțiși s-au aflat turci în țara lui, ori slujitori de ai lui, ori agi, ori neguțitori. Și așea s-au început ca de iznoavă amestecăturile în ceste țări. Mihnea-vodă după această faptă, singurii, sprinten, au mărșu de s-au adunat cu Racoții de față, în munți la straja ungurească, unde venise și Racoții și ș-au dat credința unul altuia. Și s-au întorsu Mihnea-vodă în Tîrgoviște, unde era toate oștile lui strînse și Racoții i-au dat o samă de némți ai săi și catane. Și au purces Mihnea-vodă în olatele turcești asupra Giurgiuului singur, iară o samă de oaste asupra Brăilei, iară pre Cornia despre Mehediia și preste Dunăre, ardîndu și prădîndu. El singur au luat Giurgiuul și l-au ars și Brăila iară au ars oștenii lui și au ars și Galații atunci tot acéi căpitani ai lui și la Dobrogea, asupra Hîrsovei au trecut oastea. Ce acéia den locu n-au îmbiat bine, ce de-abia au scăpat de turci.

Zac. 24. Acéstea s-au început în Țara Muntenească, iară aice Constantin-vodă cu 5.000 de oameni au venit asupra

Ghicăi-vodă. Avea limbi Ghica-vodă și de la Roman apucate de ai noștri și amu de la Podul Leloaiie și vădzindă apropiate oastea, au scos și Ghica-vodă toată călărimea împotiva lui cu Hăbășescul hatmanul și Grigorie paharnicul. Iară singur Ghica-vodă cu toată pedestrima și cu pușcile au trecut la Țuțora în céia parte Prutul. Feciorul său, Grigorașco-vodă, era amu purces la Țarigrad la dvorbă.

Zac. 25. Oastea Ghicăi-vodă, de care s-au spus, călărimea, dacă au trecut Iașii noaptea, au mas în rîpile Tăuteștilor și acoloa au făcut sfat capetele, cum să să dea război cu singuri călăreții, fără focii, fără pedestrime. Și cu Constantin-vodă amu să știa den limbi că era și nēmți călări cu foc și săiméni pedestri și oastea ungurească, nu este cu cale și fără sminteală, ce au ales cu sfatul numai să să întoarcă toată oastea la céialaltă oaste și numai 200 de oameni, ca-n chip de straje, să să arate oștii lui Constantin-vodă. Și așa au purcesă oastea îndărăptă, iară 200 de oameni cu Voicihovschii căpitanul au purces pre Bahlui în sus și mai sus de Movile, îndată s-au tumpinat cu oastea lui Constantin-vodă, viindă în tocmală.

Zac. 26. Oastea noastră, care să întorsese cu Hăbășescul hatmanul, n-au păzit calea spre Țuțora, ce hatmanul sîngur descălecat la mănăstirea lui Aron-vodă și cu alți boieri, iară oastea de pe supt steaguri au împlut tîrgul, pen pivnițe slobode cu vinuri, pen case, pen poduri, morți beți pre ulițe, pren toate pivnițele, îi bătea căpitanii, să-și margă la steaguri, ce, care bātu ascultă, la grabă ca acéia? Căpitanul Voicihovschii, dacă au vădzut în tîrgu mai toată oastea bată, s-au oprit de laturea tîrgului cu oamenii ce era cu dînsul. Iară Constantin-vodă, dacă au spsit amu la

văiuga Copoului, au stătut, gîndindû că este oaste în tîrgû supusă. Iară dacă au vădzut că nu ieste oaste, ce ieste o glogozală deșartă, au luat cu oastea pe deasupra Copoului și pentre vii și acoloa, la capul viilor, ș-au tocmît în tocmală oastea și au stătut.

Zac. 27. Era lésii a lui Ștefan-vodă, carii fusésă la dînsul lefecii, cu Constantin-vodă în frunte și o samă de catane. Cu acéia ai noștri beți fără porunca nemerui, fără nici o tocmală, au început harțul întrîndû beți cu săbiile zmulte pân în șiragurile Ungurési. Au căutat și noao a sta cu Voice-hovschii căpitanul, să nu pieie atîtea oameni și au stătut harțul acéia mai bine de un ceas, neputîndû a-i dezbăra nice într-un chip pre oamenii beți den-tr-acéla loc. Și amu perise de cei 4 oameni și să apropiia încet toată oastea. Am purces pen tir g dreptû, gonașii au dat după noi, însă numai până la marginea tîrgului și au stătut Constantin-vodă pre loc, până au cercat bine tîrgul și curtea. Și oblicindû de Ghica-vodă la Țuțora, n-au băgat oastea pen tîrgû, cum au făcut ai noștri, ce alătura cu tîrgul, peste valea ce să dzice la noi Cucata, trecîndû cu oastea, au purces întinsû în urma noastră cu oastea tocmită, apucîndû pre mulți de ai noștri în tîrg, carii au plătit scurnpû acéia vin ce-i gătise, îndată cu capetele sale.

Zac. 28. Oastea noastră, cum era răzsipită den purtatul prostû, așea și cu mai mare proastă au venit poruncă, numai să li să dea războiû. Amu aproape de Capul Stencii, dreptû pre culme, au stătut toate steagurile a noastre în tocmală și au așteptatû pre oastea lui Constantin-vodă.

Zac. 29. Amu nu lésii, ce draganiia némțască era în frunte tocmită la Constantin-vodă cu foc și un stol toată céialaltă oaste, căriia nu era a noastră depotriva, că și mai

puțină cu mult și fără foc, oaste călăreață numai. Iară preste poruncă nea-vîndu cum hi într-altu chip, au săritu steagurile noastre întii la dînșii și mai ales căpitanul Voicehovschii ca un mare viteaz și acmu, aicea și la toate trébile, hie cîndu slujitoriū deplin, înloc au luat pre catane ce era în frunte la harțu în sabie și până la némți au cădzut acéia mai toți, fiindu la acești ai noștri și cai mai proaspeți. Și au dat steagurile lui Voicehovschii drept în focul nemților, den care foc înlocu au picat cîțva slujitori de ai noștri și un stegar de a lui Voicehovschii. Iară nemică nespăimîndu-se ai noștri de acéia cădere a celor slujitori, intrase amu cu săbiile în némți, cît n-ar hi putut a mai da foc al doilea rîndu, așea să amestecase, îndată au năvălit toată oastea și si aripile oștii lui Constantin-vodă, deci numai ce au căutat să dea îndărăpt steagurilor noastre. S-au prilejit la întorsul oștii noastre peste trupuri de unguri, carii cădzuse la tîmpinarea dentii, un ungur cădzut de rană, lăsat în loc de mortu, au apucat o sulită care cădzuse lîngă dînsul și vădzîndu că fug ai noștri, au apucat sulita și au tîmpinat pre un slujitorii de ai noștri dreptu pen vintre și înloc au cădzut bietul slujitoriū de pre cal gios.

Zac. 30. Încătro era a năzui oștii noastre, era loc foarte rău și îndată coborișul Jijii, singură Jijia de trecut rea și tinoasă, nice de vad, nici de-notatū. La pod nu încăpea și buldzîndu-se, cădea de îmbe părțile pe lîngă pod acei de pe de laturi într-apă, cît de îmbe părțile pe lîngă pod cuprinsă era Jijia de cai și de oameni. Și acoloa multă oaste de a noastră au perit și mai mulți de apă. Au cădzut și vii cîțva pre mîna lui Constantin-vodă și mai aleși den boieri: Bucioc, Buhuș sulgériul cěl mare pre atuncea și Gavrilită Costachie jitnicér mare pre atuncea. Pre boieri, dacă i-au

dus la Constantin-vodă, îndată i-au pus iară la boierii și slobodzi, fără nici o pază. Peste podul Jijii n-au mai gonit oastea lui Constantin-vodă, ce au stătut pre deal la mas cu toată oastea. Iară Ghica-vodă cu oastea amu spăimată s-au sfătuit și cu noaptea au purces spre Lăpușna cu pedestri-meia și cu pusei, răpedzindă îndată de olac la el-agasi de Bugeag dîndu-i știre de aceste toate.

Zac. 31. Mărs-au darabanii bine păn în Lăpușna, acoloa pre loc răsuflîndă o dzi oastea, a doua dzi agiuși darabanii de Constantin-vodă cu giuruită de milă și de lefe, dimineața s-au sculat și-au apu-cată pușcile cîte era, depreună și cu săiménii au purces înapoi, făcîndă gîlceavă mare căpeteniilor și cine ari rămînea, cu moartea lăudîndu-i-să. Care gîlceavă a lor vădzîndă boierii pre cîți era, să nu-i apuce cu de-a sila, s-au dat în laturi. Iară singur Ghica-vodă au ieșit la dînșii cu șlicul amîna, rugîndu-să să hie îngăduitori, nu mai mult de cinci-șase dzile, spuindu-le adevărat venirea sultanului. Ce n-au avut cui dzice, nebunite gîndurile prostimei și turburate și s-au aflată ca aceia, carii nu s-au rușinat de chip de domnă, ce l-au împinsă de la pusei pre Ghica-vodă și au purces cu pușcile spre Iași. Iară curundă au luat plată deplin pentru faptele sale, precum vei cîți mai gios.

Zac. 32. Rămîndă Ghica-vodă numai cu boierii, n-au cutedzat să mai zăbăvascja la Lăpușna, ce au purcesă spre Tighinea, pre Bîcă pănă la Luțeni și acoloa au așteptat pre el-agasi. Iară darabanii și cu săiménii au venit aicea în Iași și s-au închinat la Constantin-vodă cu toții și de la Movileu într-acés-teși dzile au venit și Tîlmaci paharnicul cu cîțva de' a lui Ștefan-vodă. S-au mirat Constantin-vodă de săirnénii și de dărăbanți, carii cu toții era pănă la 700 de

oameni cu foc și cu tunuri.

Zac. 33. Și așa Constantin-vodă așezându-se în scaunul țării, au trimis și la Țarigrad, cercîndu cu făgăduință să-și tocmască domniia, ce n-au apucat să-i vie răspunsul, nici era cum, ce om era Chiupruliul vezir pre atuncea, că într-acéleși dzile au sosit pre Botna și el-agasi cu o samă de oști. Și s-au mutat și Ghica-vodă de pre Bîc la Botna și amu împreunat cu el-agasi au stătut la Căușeni, până au sosit și sultanul.

Zac. 34. Turburarea a lui Racoții amu era la știrea împărăției și hainiia a Mihnii-vodă. Deci asupra lui Racoții era orînduit Ali-pășea, veziriul de Buda, iară asupra Mihnii-vodă, galga-sultan den Crîm. Și atunceși veni veste și de schimbarea Ghicăi-vodă den 'domniia Muldovei în Tara Muntenească cu domniia aceii țări, în locul Mihnei-vodă. Iară aicea în țară, în locul Ghicăi-vodă, au dat domnia lui Ștefăniță-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, care lucru, pentru să nu să rășchire boierii de pe lîngă Ghica-vodă asupra vremii acéie, s-au tăinuit multe dzile acestu lucru, apucîndu-să Ghica-vodă că va primeni acestea într-alt chip. Și tot cum ar hi pentru trébile sale, au stătut împotriva lui Constantin-vodă cu sultanul.

Zac. 35. Galga-soltan, macara că-i venisă amu de la împărăție porunca să rădice pre Ghica-vodă de la Muldova și să-l ducă, să-l puie domn în Țara Muntenească, aflîndu lucrurile în Moldova iară așa amestecate, să nu lase pre Constantin-vodă, hainul împărăției, în scaunul țării, au purces în sus pre Prut și au stătut cu coșuriule la Bolota, mai gios de Țuțora. Și acoloa făcîndu sfat, singur au rămas cu coșurile ș-au oprit pre Ghica-vodă lîngă sine, iară oastea toată sprintenă de război tătărăscă și pre toți boierii cu cîta

gloată avea, au dat supt mîna lui Ahmet-aga el-agasi de Bugeag și au purces el serdariu asupra lui Constantin-vodă la Iași.

Zac. 36. Luîndu veste Constantin-vodă de sol-tanul că este amu așa aproape, ș-au rădicat oastea den tîrgu și s-au mutat la Gălata de Sus, și acolo au pus darabanii noștri și pe săiméni și cîți pedestrași au avut și elu, de au săpat un șanțu pe deasupra pîrîului, carele să desparte den pîrîul Bîrno-vei și vine pre supt Gălata de Sus și acolo după șanțu au descălecat toată pedestrimea, iară călărimea în deal și au stătut acolo cu tabăra toată.

Zac. 37. Oastea tătărăscă, cum au purces stoluri după stoluri și dacă s-au strînsu toată la Ciric, au început a dodei întii cu harțuri, mîrgîndu tătarîi până la pîrîu. Vărsa focul darabanii fără ispravă în harțu, cum ari vedea mare năvală, așa strica iarba fără de nici o treabă și pre nime nu răniia, care lucru era îndată semnă de mare frica lor. Toate acéstea socotiia el-agasi, om de-abiiia în toate ordele Crîmului altul al doilea la sprinteniie și la lucrurile războaielor. Iară îndesară o samă de săiméni de ciia ai noștri, ce să închinase la Constantin-vodă, s-au îndemnată și au ieșit den șanțuri, viindă pre iază, pre lîngă pîrîu, au venit până în podul Bahluiului și trecîndu podul preste Bahlui, ce era pre atuncea mai gios de iază și așa să simețise cîta pedestrime era si-n șes dencoace de pod ieșise cîte 5—6 la un loc și apucase și case cîteva în Broșteni și da în tătari cu sinétele. Iară și atuncea era de mirat, că pre nime nu răniia, fără doi cai, ci au rănit supt tătari la acél ieșit a loră.

Zac. 38. Acéia semeție a lor vădzîndu el-agasi, au încălecat sîngur ș-au coborît în șes pre Bahlui și fiindu și

doao steaguri de unguri, iară elū singur au îndemnat pre niște tătari sprinteni asupra săi-ménilor, ce era în șes. Ș-au sărit tătarîi drept asupra săiménilor, cu sinétele la obraz săiménii fiindū. Și cum n-ari crede nime să margă tătarul la foc, așa îndrăznețū, au mărșū, alesū cum am vădzut pre unu tătar bugegean drept asupra a doi săiméni cu sinétele în pravilă, au mărșū și de aproape amu au slobodzit amîndoi sinétele în tătari, iar nici pre unul nu l-au nemerit. Cu sabiia zmultă tătarul, pre unul l-au rănit, iară pre al doilea săi-man l-au dus viu la el-agasi. Așa să cunoștea de atuncea pedeapsa oștii lui Constantin-vodă! Iară în céia parte de Bahluiū, în ceiriū, fugiia céle două steaguri de catane de la o vréme numai de un tătar, cu mare ocară și rîs între toți că fugiia atîtea oameni de unul si fugindū da înapoi cu pistoalele în sus, nevădzîndū unde dă!

Zac. 39. Amu îndesară era acest harțū; preste noapte au ieșit den tîrg tătarîi la mas preste ceiriū, iară darabanii și săiménii un ceas n-au stătut, toată noaptea au dat cu sinétele și nu cîte unul, ce totodată ca-n chip nemțască, strica iarba fără ispravă în vînt. Ne-am gîndit întîi că or hi dodeindū tătarîi, ce n-ave dodeială de nime, numai să cunoaște bine lucrurile blăstămate și-nspăimate,

Zac. 40. A doa dzi, vineri să prilejisă, deci tătarîi război să facă n-au vrut, ferindū vinerea, care dzi la dînșii să ține, cum ținem noi dumineca din dzilele săptămîinii, ce au ședzut gata, cu caii amînă până spre amiadzădzi. Au chemat el-agasi pre boieri la sine și le-au spus cum într-acéia dzi nu-i sloboadă legea lor să margă asupra nemăruia, iară ei de ar veni, atuncea război om face. Și au întrebat de boieri, ce le-ari părea și lor, în ce chip, a dooa dzi ari merge asupra lor și den ce parte s-ari lovi și ce loc

ieste, unde stă oastea lor. Acéstea voro-vindū cu boierii, că era om în faptele sale denafară de hirea tătărăscă, așa de blîndū, lin și la treaba oștii deplin, acéstea vorovindū, numai ce să audziră dobele și trîmbițele în oastea lui Constantin-vodă și s-au vădzut fără zăbavă și clătirea oștilor la vale, spre Bahluiū. Și așa au ieșit toată oastea la șes, cu pedestrimea, cu pușcile, cuprindzindū oastea lor de la pîrîl ce vine alătura cu iazul, până la Galata de Gios și așa, cu acéia tocmală, au purces spre pod cu oastea Constantin-vodă.

Zac. 41. Au încălecat și tătarîi, era de toți ca 3.000 de oameni și de ai noștri, moldoveni, vro 300 de oameni și i-au tocmît el-agasi pre tătari și pre ai noștri dencoace de Cîricū, pre podișū asupra Tătărășilor, așteptîndū pre Constantin-vod'ă în tocmală.

Zac. 42. La Constantin-vodă de toată oastea va hi fost la 8.000 de oameni, în șes, la ieșitul harțului tătărăscū înainte, peste Bahluiū, n-au ieșitū de la dînșii la harțū nimé. Slobodziia pușcile cîteodată și era pușcile bune și mari, de acéle pusei ce făcuse Ștefan-vodă Gheorghie la Li-ov, dară 'așa da de bine dentr-înse]e, cît nu să lovască pre cineva, ce sunetul glonțului nu să audziia pre nicăiurea. Acéia tocmală era. Și să gîndiia că ori înspăima pre tătari numai cu sunet, ce nu să sparie nepriietinul cu sunet în darn, fără moarte.

Zac. 43. Dacă au sosit oastea lui Constantin-vodă la Bahlui, s-au apucat de trecătoarea Bahluiului și dacă au vădzut el-agasi că are gîndū să treacă oastea Bahluiul, au pus un tătar bătrîn la o movila, care este de acolo, de unde sta oastea tătărăscă mai spre Aron-vodă, asupra Cîricului, învățîndu-l cît va vedea de acolo, că va începe a să sui

oastea lui Constantin-vodă spre mal, pre la marginile Tătărășilor la deal, să să învîrtească pre movilă de trei ori. Si așa au făcut tătarul. Deci, cum au vădzut semnul de la movilă, de unde era tătaru), el-agasi întîi singur, ca un leu și după dînsul țoală oastea, cu glas: „Halla, halla, halla", au purces. Au slobodzit darabanii și săiménii toți focul și pușcile, de care durît a sinéțelor să oprisă tătarîi cîțva, iară dacă vădzură că nu cade nime den sinéțele lor, au răbdat, păn-au început a să mai rări focul. O samă de darabani, cum au vădzut că să stîmpără focul și tătarîi tot stau, de la coadă unii au plecat fuga înapoi, pre carii, cum i-au zărit tătarîi că fug, cum orbi au năvălit și au intrat în pedestrime cu săbiile zmulte. Să prăvești moarte, să vedzi osîndă și așa de sîrg vărsare de sînge de oameni! Era trei iazuri de trupuri, cum sta trei rînduri de pedestrime, unul preste altul de pe supt mal, pănă în pîrîul Bahluiului. Constantin-vodă au luat drumul cel mare spre Scîntéia, călăreții care încotro au putut, unii pre Bahlui, alții pen Cîrlegătură și s-au topit mulți unguri și den călărime și mulți au dat și de pe iază în hălășteu, mulți ș-au pus capetele si pen codri. Iară carăle a lui Constantin-vodă toate au rămas la mănăstirea lui Pătru-vodă, la Galata de Sus. Și așa mult tătarîi n-au gonit, ferindu-se de păduri. Atuncea au cădzut la robie și Băleanul banul de la Craiova de Țara Muntenească. Aicea în oraș era mănăstirile pline de bieții oameni tîrgoveți și sărăcimea au dat toată bani, de s-au răscumpărat ca den robie.

Zac. 44. Soltanul după această izbîndă, luîndu pre Ghica-vodă cu sine, după porunca împărăției, au purces pre la Huși în Țara Muntenească și acolo, fără nici unu război cu Mihnea-vodă, l-au aședzat la scaun, fugind den

Tîrgoviște Mihnea-vodă și simțindu-se în faptele sale cele mai multu dec? t păgînéști, cu furiș la Racoții, în Ardeal, unde-si s-au borît curînd și sufletul în prăpăștile iadului. Și cum scrie sfînta Scriptura: „H norme IUMAT friv civ ujg-MOAI" <„Perit-au pomenirea lui cu sunet" >. Așea spun că l-au otrăvit Racoții. Făcuse el o zarvă pe la Dîrstor, pe la Giurgiu cu turcii, până a-i veni vestea de răzsipă lui Constantin-vodă de aicea, care, de au făcut vreo vitejiie acolo, să scrie muntenii. Iară aicea au venit Ștefan-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, în scaună.

24. Capulă ală doodzăci și 2

Zac. 1. Ștefăniță-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, toată domnia a lui Gheorghie Ștefan-vodă fiindu aicea cu îmman-sa în opreală, de carele siindu-să boierii să nu iasă la domnie în viața lor, ales boierii carii era de casa lui Ștefan-vodă, îndemna pre Ștefan-vodă să-l semnédze la nas. Ce n-au priimit Ștefan-vodă, dzicindū: „Om muri noi până atuncea, până va hi unulū ca acesta domnū", că era copilaș mic încă pre atuncea Ștefăniță-vodă. Iară dacă au ieșit Ștefan-vodă Gheorghie den domnie ș-au venit Ghica-vodă în scaun, aducîndu-și aminte binele, mila și cinstea care au avut de la Vasilie-vodă, pre doamna sa și cu feciorul au trimis în Țarigrad cu cinste. Era încă Vasilie-vodă viu, închis la Edi Cula și dacă au mărșū în Țarigrad doamna lui Vasilie-vodă, era slobodă a merge la domnu său. Iară pre Ștefăniță-vodă l-au dat Vasilie-vodă la prietini, la carte și agiungîndū amu la ai..., mergea cîte cu un răvaș si la veziriul Chiupruliul cel bătrîn, la nevoile sale. Spun, dacă l-au vădzut veziriul amu voinic, au dzis: „Voinic fecior are Va-

silie-bei!" Și așa, fără zăbavă, au ieșit la domnie Ștefăniță-vodă, mutîndu veziriul pre Ghica-vodă în Țara Muntenească, ca pre un om bătrîn, pentru aședzarea aceii țări, după mare răscoale ce făcuse Mihnea-vodă în Țara Muntenească.

Zac. 2. Bine nu s-au aședzat aicea în scaun Ștefăniță-vodă și acoloa Ghica-vodă în Țara Muntenească, în anul dentliu a domniilor lor, Constantin-vodă au și lovit iară fără veste pre Ghica-vodă și așa degrabă, cît cu noaptea au plecat fuga din scaun Ghica-vodă din București și au apucat Con-stantin-vodă scaunul Țării Muntenesti iară.

Zac. 3. Soltanul era în Bugeag; îndată i-au marș porunca de la împărăție să margă asupra lui Con-stantin-vodă și îndată au purces sultanul. Iară Constantin-vodă au strînsu oaste foarte bună, că și țara venise la dînsul toată și s-au tăbărit în munți la loc așa de tare, cît sultanul, dacă au înțeles ce oaste are și în ce loc ieste, nu să gîndia că așa lesne îl va lua, că avea și léși, și némți, și unguri, și sirbi lefecii, că încă nu firșisă banii a lui Matei-vodă. Ce, într-o dzi au ales soltanul 300 de tătari într-ales și le-au dat poruncă, oricum, numai să străbată la locul acéia unde era tabăra lui Constantin-vodă. Și au purces tătarîi și s-au tîmpinat cu o straje a lui Constantin-vodă, care straje vădzîndu că vin tătarîi, s-au dat înapoi și luîndu-i tătarîi în goană, tabăra céialaltă, nu să să apuce de război, în ce loc era, ce acéia spaimă le-au cădzut asupra, cum, care încotro au putut, au plecat fuga și au lăsat toată tabăra pustie. Numai Con-stantin-vodă, vădzîndu spaimă ca acéia, ș-au strînsu lefecii ce avea ș-au purces preste munți în Ardeal. Hiclenșug au fostu a muntenilor, că n-au vrut să să puie împotriva împărăției, au ce urgia lui Dumnedzău au fostu la acéia

spaimă, că spun că numai șapte tătari au fost acéia ce au gonit și au răzbit până la tabără, cât s-au mirat și singur sultanul. Deci, după această izbîndă, au ședzat soltanul iară pre Ghica-vodă, carele era fugit la pașea de Dîrstor.

Zac. 4. Constantin-vodă, după fuga sa den Țara Muntenească, n-au mărșu la Racoții, ce în număr ca la 800 de oameni, tot într-ales lefecii, s-au suit cu munții alătura în sus și aproape de Maramorăș, pe la Bistrița, au luat pot-ica preste munți, pre la Dorna și au ieșit pre la Cîmpulungu a țării noastre și trecîndu mai pe den sus de Suceavă, au lovit pre la Hotin și au trecut Nistrul la cazaci pre la Movileu, ispitindu-să și despre acéia aripă.

Zac. 5. Ștefăniță-vodă aicea, ca un om tînar, nevrîndu soru-sa, doamna Roxanda, să vie pre scrisorile tătîne-său s-a lui în țară, den Rașcov, care tîrgu îi didésă H mii, după moartea feciorului său, lui Timus, au trimis oaste asupra Rașco-vului, să-l bată și să o ia cu de-a sila. Ce n-au pututu face nemică ai noștri Rașcovului, numai ce au făcut zarvă cu cazacii. Cîndu și cîndu aștepta prilej ca acela cazacii să lovască aicea în țară și prilejindu-se a nemeri lui Constantin-vodă la dînșii înloc i-au făgăduit oaste.

Zac. 6. în Țara Muntenească, după fuga acéia ce făcuse Ghica-vodă de Constantin-vodă, veziriul scîrbit pre dînsul, nu preste multă vrême au trimis pe pașea de Dîrstor de l-au luat den scaun și au dat domniia în locul lui, feciorului său lui Grigorie-vodă.

Zac. 7. Și așea, tot într-acéiași an, anul dentîi a domniei lui Ștefăniță-vodă, toamna, au venit Constantin-vodă cu oastea căzăcească și asupra lui Ștefăniță-vodă ispitîndu în divuri, în chipuri, să încapă la domnie, nu fără agiutoriul și îndemnarea a lui Racoții, că și Racoții, încă aședzat nu era

și-n Ardeal o cetate anume Oradiia cu oamenii lui Racoții aședzată, pre atuncea o bătea Ali-pașea, care au și luat-o, ieșind o făméie den cetate și arătîndu turcilor apa de unde veniia, de-ncungiura cetatea. Acéia apă abătîndu-o turcii de la cetate în laturi, au luat-o, vestită între cetățile Ardealului.

Zac. 8. Înțelegîndu Ștefăniță-vodă că trece Constantin-vodă Nistrul la Soroca, au ieșit la Coiceni cu oastea sa și-au pus tabăra acolo, însă oastea era pre puțină, că țara într-acéia foamete era într-acéia an, cît mîncă oamenii papură uscată în loc de pîine, măcinîndu-o uscată. Și de pe acéia foamete porecliia și pre Ștefăniță-vodă, de-i dzicea Papura-vodă. Ce vrémile și voia lui Dumnedzău nu sint în voia domnilor.

Zac. 9. Iară și pre cîta oaste era, o trimisesă Ștefăniță-vodă toată în frunte înainte pre Răut cu Catargiul și cu Grigorie paharnicul și cu Mihalcea Hîncul sărdariul și călărașii de țară și toți mazilii cei mai sprintini, aproape de 2.000 de oameni. Și așea oastea acéia foarte cu proastă tocmală, cu orînduiala serdarilor ce era fără crieri, au lovit Chiașca cazacul noaptea, numai cu 300 de oameni și au răszipit toată oastea acéia, cu mare ocară, oaste numai den sunet răzsipită, nice gonită de cineva. Iară tot adunîndu-să la loc, amu pre giumătate decît era întîi, au stătut de straje, până au sosit și Constantin-vodă cu tabăra la dînșii, carele, dacă au luat veste den limbi că este la Coiceni Ștefăniță-vodă, au luat în gios, trăgîndu oastea la Prut, la Zagarancea. Și să nu hie dat această veste un căpitan leah, anume Voicehovschii, că Constantin-vodă este amu mai gios de noi cu oastea, de străjerii noștri l-am hi știut atuncea cîndu ar hi trecut Prutul. Deci au purces și

Ștefăniță-vodă în gios pre la Posadnici și trecîndu tîrgul pre deasupra mănăstirii lui Aron-vodă, au trecut la Tomești, pre Bahlui și acolo au stătut cu oastea. Iară Constantin-vodă într-acea noapte au mas la Prut de céia parte.

Zac. 10. A doa dzi Constantin-vodă s-au apucat cu caza-cii de trecătoare, iară Ștefăniță-vodă au luat Prutul în gios, în preajma Bugeagului, că îndată au răpezit la el-agasi de Bugeag. Și era cu Ștefăniță-vodă și balgi-bașea hanului cu vro 100 de tătari, den care tătari și de ai noștri au ales Ștefăniță-vodă și au mărșu supt tabăra căzăcească, amu Prutul trecută, de au luat den oastea lui Constantin-vodă limbă,

Zac. 11. Au spus limba, cum sint cu Constantin-vodă 5.000 de cazaci den toate polcurile aleși și 1.000 de lefecii a lui și cumă mergea Constantin-vodă dirept la Iași. Acelea înțelegînd Ștefăniță-vodă, cu sfatul lui balgi-bașea, au luat cu tot de-a dinsul pre Prut în gios, în tîmpinarea lui el-agasi și s-au tîmpinat cu el-agasi de Bugeag la codrul Chighéciului.

Zac. 12. Trimisese Constantin-vodă în urma lui Ștefăniță-vodă 500 de oameni cu Durac, cărora și Ștefăniță-vodă, trimițîndu înainte să cerce pre Hăbășescul și pre Voicehovschii căpitanul, înainte numai cu o sută de oameni. De la Obileni s-au supus oamenii lui Constantin-vodă și s-au făcut a fugi céia ce să arătasă, pre carii gonindu-i ai noștri, au ieșit toată strajea lor. Deci, numai ce au căutat a pleca cestora ai noștri fuga. Era cu ai noștri și tătari puținei, în carii era și un comis a soltanului, ce venise pentru poclonul lui la Ștefăniță-vodă. Au perit acolo acéia om a soltanului și alți doi tătari cu dînsul, năvălîndu preste Jijii după cei dentîi ce să arătasă. Apoi la

trecutul Jijii înapoi, li s-au înglodat caii. Îl apucase alt tătar pre comisul acéia a sultanului după sine pre cal, ce apoi au pus capul și el și comisul acéia.

Zac. 13. Dacă s-au tîmpinat Ștefăniță-vodă cu Șah Bulat-aga, el-agasi de Bugeag, ca 2.000 de oameni cu dînsul și cu Ștefăniță-vodă pre 1.000 de oameni, au purces drept asupra lui Constantin-vodă la Iași. Amu adunase la sine Constantin-vodă pre vlădici și cîțva boieri suseni¹. El-agasi îndată au ales o samă de tătari sprinteni și i-au trimis să lovască Iașii fără veste. Și așa de degrabă au lovit, cît au luat orașul în lungii, de au apucat mulți oameni în robie den tîrgü. Constantin-vodă vădzîndü că-i vin tătarii asupra, au ieșit cu tabăra și au stătut cu oastea de laturea tîrgului, pre pîrîl Căcăinii, mai gios de podul lui Ștefan-vodă. Iară Ștefăniță-vodă cu el-agasi au cuprinsă Tătărașii.

Zac. 14. Mergea ai noștri o samă mai bine, departe asupra taberii, decît tătarii și săiménii îi bătea den sinéțe de după case. Într-acéiași dzi au ieșit o samă de capete Căzăcești la el-agasi la voroava și cerea de la dînșii el-agasi să dea pre Constantin-vodă și să margă ei slobodzi. Pre un păr au stătut atuncea viata lui Constantin-vodă, că solii amu pozvoliia, ales Stamatenco, carele era mai mare pre cazaci. Numai cazacii singuri den sine, den făgăduința lui Constantin-vodă că pe tot omul va da la Movileu cîte 20 de lei și dîndü o samă de bani la sotnici și mai mult lui Chiașco sotnicul, au strigat cazacii până într-unul, chiuindü „HfX<iH CMB.A Haun» Ht rXHEHfr" adecă: „Să nu piară cinstea noastră", or sta și acest lucru nu or face. Spun să hie luat bani de la Constantin-vodă și el-agasi.

Zac. 15. A dooa dzi pre amiadzădzi, au purces tabăra legată den loc și la suitul malului pre de laturea

Tătărașilor, să hie fost o tocmală și nevoința lui el-agasi, era de-a să rumpere tabăra la acela loc de ai noștri. A doa năvală au făcut ai noștri amu pre deal spre Aron-vodă și mfrînsese pe pedestrimea căzăcească până în cară și au picat acoloa cazaci, iară și supt ai noștri cai s-au aflat răniți cîțva și morți.

Zac. 16. Și așea au hălăduit Constantin-vodă și dentracéia dată de supt cumpăna mare a vieții, n-au mai cercat zarve de atuncea, ce s-au aședzat în Crăiia Leșască. Mărs-au Ștefăniță-vodă cu el-agasi în urma cazacilor până preste Prut, iară petrecătorilor, nu oștenilor și gonașilor sămănători. Și s-au întorsă el-agasi la Bugeag, iară Ștefăniță-vodă în Iași. Cazacii cu Constantin-vodă au trecut la Movileu Nistrul și acoloa mare nevoie au avut de cazaci pentru lefe.

Zac. 17. Bine nu s-au mîntuit Ștefăniță-vodă de el-agasi de Bugeag, au sosit și pașea de Silistra, Mustafa-pașea și cum au sosit, au descălecat drept la curtea cea domnească și au strînsă toți boierii la sine și întrebîndu-i de aceste oști Căzăcești, cum de au venit asupra țării împăratului, faeindă pre boieri haini, i-au luat pre toți, cîțiși au fost boieri, de i-au închis, țină rău și pre Ștefăniță-vodă și făcîndu-i omă de nemică. Au ședzut aicea trei dzile, cu mare cheltuială și sile în orașă de oștenii lui și la purces au ales den toți boierii pre Toma vornicul și pre Șeptelici hatmanu si pre Prăjescul vornicul în pază și până n-au dat 60 pungi de bani, nu i-au slobodzit pre boieri, carii mai sus să pome-nescă, amu de la marginea țării.

Zac. 18. Ștefăniță-vodă toate faptele acéstea a pașii dîndă știre la Chiupruliul veziriul și amu și Vasilie-vodă ieșisă den Edi Cula slobod, înloc au răpedzit la pașea de l-

au dus la Țarigrad și cu puțin de n-au perit singur pașea; iară chehaia lui au plătit acéle fapte cu capul.

Zac. 19. Într-acest ană ș-au firșit dzilele vieții sale și Vasilie-vodă, domnă vestit între domnii țării și cu fericită domnie. Ștefăniță-vodă, cât s-au dezvărat, îndată i-au venit poruncă să trimită oastea în Țara Ungurească și de la munteni iară așa, asupra lui Racotii și au trimis Ștefăniță-vodă pre Voicehovschii căpitanul de lefecii cu 1.000 de oameni și pre Mihalcea H incul serdariul.

Zac. 20. Sărascher de la împărăție era asupra lui Racotii un pase, anume Săidi-pașea. Nu-l pot uita turcii până astăzi pre acél pase și acéia orn era de războinic și tare, cât (precum spunea și ai noștri de dînsul) eu hatmanii cei vestiți în lume poate să să puie hirea lui. Cu acela adunîndu-se și oastea muntenească și a noastră, au purces asupra lui Racotii și la Cliujvar, la oraș, le-au ieșit Racotii înainte cu oștile sale.

Zac. 21. Pașea n-avea mai mult de 6.000 de oameni, fără oastea cestor două țări, însă, cum spun, neînfrînt om la războaie. Iară Racotii avea 8.000 de oameni, de mare scumpete ce avea acél om, că de ar hi avut oaste mai multă, cum era oastea turcească puțină atuncea asupra lui, la dînsul era acéia dată izbîndă. Și cum au fost acela război, n-am vrut să-l trecem cu pomenirea.

Zac. 22. Tocmise Racotii toată pedestrimea sa și pușcile den-a-direapta, împotriva muldovenilor s-a muntenilor, știind că aceste neamuri împotriva focului nu stau. Iară singur cu capul său, cu toată călărimea (că avea aleasă călărime), au stătut împotriva oștii turcești.

Zac. 23. Iară Săidi-pașea tocmise pre 2.000 de munteni și pre 1.000 de muldoveni den-a-stînga sa, iară călărimea

turcească o samă în frunte înaintea sa, iară o samă de călăreți și o dată cu pedestrima, câtă avea și cu pușcile, au stătut pe după călărimea ceii dentii. Și dacă au tocmit așa oastea, au chemat toate capetele, și-a noastre și muntenesți, și le-au dat poruncă așa: „Cîinilor! Iacă eu oi purcede drept asupra ghiaurului și nu cu altă armă, numai cu sabia. Den voi carele să va apuca, ori de arcă, ori de altă armă, aceluia capul îi voi tăia și întii voao, capetenilor. Deci, eu cum oi purcede și oi începe războiul, voi să treceți preste pedestrima și să loviți oastea neprietinului den dosă. Dacă oi înfrînge, că știu eu că oi înfrînge, unul den voi să nu cumva să să apuce de jacă, să descalice cineva la vreo boarfă sau să alerge după cai slobodzi cineva, să prindză, ce să goniți strînși pre neprietinul, ca de goană sinteți voi mai buni decît oastea a mea ceastăaltă. Și aceasta învățătură să țineți, cum vă dau poruncă. Iară că nu oi bate pre neprietinul, nime den voi să nu gîndească, că eu știu că oi bate.”

Zac. 24. Și după aceasta poruncă, cum au sosit capetele oștii noastre la bulucurile sale, au și purces pașea întii cu oastea, așa tocmită cum s-au dzis și ai noștri alătura. Dacă s-au apropiat turcii de oastea lui Racoții, au sărit Racoții cu toată oastea o dată, sîngur fruntea cu aleși catane ce avea și îndată au înfrînt toată călărimea turcească, câtă era în frunte și așa au buldzu-o, cît începută a da preste pașea, carele venea cu temeiul pre urmă. Ce, au stătut pașea singur cu sabiia zmultă, oprindă oastea care o înfrînsesă den frunte ungurii. Și pășind singur cu sine și cu bulucul său înainte, s-au amestecat oștile turcești în săbii cu ungurii. Ce turcii pre carii îi buldziia sîngur cu chipul său pașea, au lovit și aripa cea de mul-

doveni și de munteni asupra pedestrimei lui Racoții, amu den dosul lui Racoții, că trecuse Racoții înainte și rămăsese și muntenii și muldovenii amu can înapoia lui. Au slobodzît focul némții lui Racoții și pușcile în ai noștri, care focu nesuferindă ai noștri, s-au dată în loc înapoi, ca-n chip de fugă. Acolea mare greșeală au făcut Racoții, de n-au pus lîngă pedestrime și ceva călăreți. Să hie încălecat pe munteni și pre muldoveni, atuncea cîndă i-au înfrînt focul, n-ari hi mai îndireptat în véci ai noștri. Ce, dacă au vădzut ai noștri că altă grije n-au, fără numai focul, cum s-au deșertat sinétele, cum s-au întorsă o samă de căpetenii, ales Voicehovschii căpitanul și Cantimir, pre atuncea ceauș la munteni, care apoi ani fost și serdar aicea în țară și alții și îndată după dînșii toată oastea. Și până a împle némții sinétele, deșertate fiindă, au intrat ceștea-lalti cu săbiile zmulte în pedestrime și îndată au amestecat toată pedestrimea și au pornit-o în răzsipă, rărnîindă și pușcile și armele pedestrimei în deșertă. Și așea vădzîndă ungurii perirea pedestrimei sale și amu în dosul său, i-au început a slăbi și mai vîrtos luptîndă Racoții sîngur în războiă l-au rănit un turcă drept în capă cu rană foarte grea, den care rană i s-au prilejit și moartea.

Zac. 25. Vădzîndă ungurii pre Racoții domnul său așea cu grea rană, l-au și apucat catanele între sine și s-au abătută în lături, cum au purces toată oastea ungurească în răzsipă. Goană așea grea n-au fost, că turcii pre obiceiul său n-au gonit, ai noștri încă, fiindă aproape îndată de păduri, nu s-au lățit cu goana. Și așea au fostă firșitul și lui Racoții, domnă în mare fericie născut, între cei fericiți cnédzi, mare fericit. Dară la ce nu aduce nesățioasă hirea oamenească la măriri. După această

izbîndă asupra lui Racoții, Săidi-pasea au aședzat tot Ardealul în partea împărăției și oștile noastre le-au slobodzit pre acasă.

Zac. 26. Aicea în țară în cest an domnia cu pace Ștefăniță-vodă preste toată vara, iară bine n-au sosit oastea céia ce era trimasă la Ardeal, au și venit poruncă și alta de la împărăție, să purceadă singur Ștefăniță-vodă la Nepru, să fie de agiutor acoloa pașii de Silistra și hanului la lucrul unor cetăți, care au făcut împărăția din pajiște pre Nipru, pentru apărarea cazacilor, să nu poată îmbla pre mare. Numai ce au căutat a purcede Ștefăniță-vodă și-n cale mergîndu, amu de Tighinea aproape, pe Bîcū, la un sat anume Luțénii, au cădzut în boală foarte grea, lungoare, care boală au priceput îndată doftorul că trebuie să ia sînge, ce n-au ascultat și adăogîndu-să boala și ales toamna amu, așea de greu l-au cuprinsu herbințeala, cît până la Tighinea au stătut frănitic, adică buiuguit de hire. Cu chipul ciumii era boala, că i-au ieșit și bolfa la o mîină, însă nu era ciuma, ci direaptă lungoare carii boale îi dzic doftorii maligna. Și cît au trecut la Tighinea Nistrul, au stătut a treia dzi mortu. De acéia boală au murit acolo și Dumitrasco Dră-guțăscul de la Suceavă, om cunoscut și ales la toată curtea. Hirea aceștii domnii a giudeca nu putem, că nu era încă coptu în vîrstă sa. Multe să cunoaștea într-însul den hirea tătîne-său, iară la mînie răpitorul.

Zac. 27. Turcii agalarii de Tighinea, cum au audzit de moartea lui Ștefăniță-vodă, încă nu era ieșit sufletul, s-au înglotit și au venit să ia ce or găsi domnescu tot pre sama împărăției. Puțin lucru au lipsit de nu s-au făcut mare zarvă între noi și între turci, că intrase ca-n chip de jac în tabără o samă de dînșii. Ce, daca au statut cu boierii la

socoteală, nu le-au oprit boierii, ce le-au răspuns: „Luați! Ce, apoi să nu dați de mai mult samă!” Și luîndu-și sama agii, să nu dea apoi mai mult de precum or lua, s-au lăsat.

Zac. 28. Boierii după firșitul lui Ștefăniță-vodă, îndată au ales pre Chirița Dracon' Ruset', carele apoi au cădzut și domn și cu dînsul și pre Alexandru Costin postelnicul și i-au răpedzit îndată la împărăție, dîndu știre de moartea lui Ștefăniță-vodă și să arate mare rugăminte țării pentru domn de țară și să pomenească îndată de Dabijea vornicul, însă nu era cu știrea tuturor pentru Da-bijea-vodă, alții trăgea cu alte chipuri, pre carii să-i treacă condeiul nostru pentru urîță pomenire. Iară oasele lui Ștefăniță-vodă luînd boierii cu sine, au purces deodată pre Nistru în sus, pe de céia parte și trecîndu la Bilacău Nistrul. Și au venit în Iași și l-au astrucat în mănăstirea tătîne-său, care să pomenește pre numele Trei Svetitelei.